

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΑΥΜΑΧΙΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΗΥΕΘΜΕΝΗ ΔΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΑΝΑΡ. ΡΑΦΑΗΛ.

Ἐκδίδεται ἀναλώμασι.

ΚΩΝΣΤ. Ι. ΞΑΝΘΗ.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΛΑΖ. Δ. ΒΙΛΛΑΡΑ.

1871.

166133

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΩΝ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΣΗΣ

ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΝΑΥΜΑΧΙΩΝ.

ΔΙΑ ΤΩΝ ΠΛΟΙΩΝ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΥΔΡΑΣ, ΠΕΤΣΩΝ ΚΑΙ ΨΑΡΩΝ

ΕΝ ΟΛΩ ΤΩ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΙ

ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ.

ΞΥΓΓΡΑΦΕΙΣ Α

ΠΑΡ' ΑΝΤΩΝΙΟΥ Α. ΜΙΑΟΥΔΗ,

ΚΑΙ ΑΦΙΕΡΩΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ Α. ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΗΤΑ

ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΘΘΩΝΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΝ ΝΑΥΠΛΙΩ

Εκ τῆς τυπογραφίας τοῦ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΜΠΑ Κωδωνίων,
καὶ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ Σμυρνάϊου.

—
1833.

«Ἔχομεν γῆν καὶ πατρίδα, ἐνόσῳ κρατοῦ-
μεν διακόσια ἔτομα πλοῖα,» ἔλεγεν ὁ Θεμι-
στοκλῆς, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον. (Β.βλ. Η΄ Κεφ. 61.)

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΘΩΝΑ.

Ἡ ἐπιθυμία, τὴν ὁποίαν ἡ Υ. Μ. ἔδειξε, τοῦ νὰ ἴδῃ ἐξιστορημένας τὰς ὑπὲρ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος γενομένας ναυμαχίας διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, μ' ἔκαμε νὰ ἐπιχειρισθῶ τὸ ἔργον τοῦτο, ἂν καὶ ἦτον ὑπὲρ τὴν δύναμίν μου, καὶ ἡ πρὸς ἐμὲ βασιλικὴ Ἰης εὐμένεια μ' ἐνεθάρρυνε νὰ προσφέρω τοῦτο αὐτὸ εἰς τὴν Υ' Μ-γαλειότητα.

Διὸ ἀποτείνων καὶ προσφέρων τὴν Συνοπτικὴν ταύτην μου Ἱστορίαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλικοῦ Ἰης Θρόνου λογίζομαι εὐτυχέστατος, διακρυπτόμενος

Ἐν Νευπλίῳ
Τὴν 24 Ὀκτωβρίου (3 Νοεμβρ.)
1833.

τῆς Υ' Μ. Μεγαλειότητος
Πιστὸς
Πλείαρχος καὶ διαγγελεὺς
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Α. ΜΙΑΟΥΛΗΣ.

ΤΗΣ ΜΑΚΑΡΙΑΣ ΨΥΧΗΣ

ΤΟΥ ΔΟΙΔΙΜΟΥ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΡΑΦΗΛ

ΣΕΡΟΝ.

Ὀυδὸς

ΑΝΑΡΤ. ΕΛ. ΡΑΦΗΛ.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΩΝ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΘΕΙΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΝΑΥΜΑΧΙΩΝ.

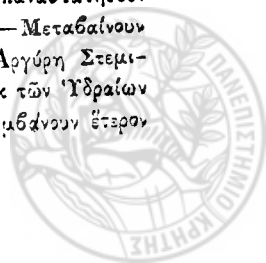
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Πρώτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων

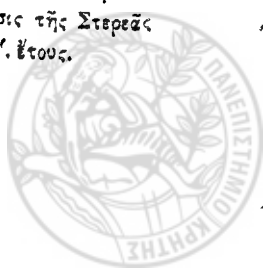
(1821.)

Π Ε Ρ Ι Α Ψ Η Σ .

Ἐμπόδια εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν νήσων.—Ἐπανάστασις τοῦ λαοῦ τῆς Ὑδρας.— Πρώτη ἡ νῆσος Πέτσαι ἀνύψωτε τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.— Ἀποστολὴ ἐνόπλων Πετρωτῶν πλοίων εἰς τὰ ἐχθρικά παράλια.— Κυρίευσις δι' αὐτῶν δύο πολεμικῶν τοῦ Σουλτάνου πλοίων, καὶ ἀποκλεισμός τῶν φρουρίων Μονεμβασίας, Ναυπλίου καὶ Ἀδαρίων.— Διευθύνονται τινὰ ἐξ αὐτῶν εἰς λεηλασίαν.— Ἡ Ὑδρα ἀνυψώνει ἔπειτα τῆς ἐλευθερίας τὴν σημαίαν, καὶ ἀποκλείει τὴν Μονεμβασίαν, Ναύπλιον καὶ Κόρινθον.— Προκηρύξεις αὐτῆς εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.— Διαβατήρια τῶν πλοίων.— Παράδειγμα τῆς Ὑδρας εἰς τὰς ἄλλας νήσους.— Ἡ νῆσος Ψαρά προύψωσεν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν.— Ἀποστέλλει πλοία εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας.— Σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.— Κυρίευσις δι' αὐτῶν τῶν τεσσάρων φορτηγῶν ἐχθρικῶν.— Οἱ Ὑδραῖοι ἐτοιμάζουσι τὰ πλοία τῶν κατὰ τῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Σουλτανικῆς μοίρας.— Μεταβάλλουσι σκοπὸν καὶ τὰ ἀποστέλουσι νὰ ἐπαναστατήσουσι τὴν Χίον.— Ἐνώνονται μὲ τὰ Πετρωτικά καὶ Ψαριανά.— Μεταβαίνουσι εἰς Τήνον, καὶ διορθῶνται τὸ ἀτόπημα τοῦ Πετρωτοῦ Ἀργύρη Στεμισσιώτη.— Ἐρχονται εἰς Ψαρά.— Καταβυθίζουσι τινὰ ἐκ τῶν Ὑδραίων ἔμπροσθεν τῆς πόλεως Χίου ἐχθρικῶν πλοίων.— Συλλαμβάνουσι ἕτερον

τὰ Ψαριανά.—Οἱ τούρκοι συλλαμβάνουν τὸν Ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῆς Χίου προκρίτους.—Ἔρχονται τὰ Ὑδραϊκὰ πλοῖα μὲ τὰ Ψαριανά εἰς Χίον.—Θέλουν νὰ ἐπαναστατήσουν τὰ χωρία διὰ νὰ προσβάλλουν τὴν πόλιν.—Ζωγράφουσιν οἱ Ὑδραῖοι τὸν Σεχουῖσλάμην.—Ἀταξία ἐκ τούτου εἰς τὰ πληρώματα τοῦ στόλου.—Ἰσχυροὶ λόγοι ἀναγκάζουν τοὺς πλοιάρχους νὰ παραιτήσουν τὸ ἐπιχείρημα τῆς Χίου.—Καταθυβίζουσι ἐχθρικήν Γολέτταν.—Συλλαμβάνουν δύο φορτηγὰ, καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς Ὑδραν.—Οἱ Ψαριανοὶ κυριεύουσιν τὸ ἐντὸς τοῦ Μελανικοῦ κόλπου κείμενον φρούριον, καὶ ἀπὸ τὰ πυροβόλα αὐτοῦ ὀχυρῶνουν τὴν νῆσον καὶ τὴν πόλιν των.—Κυριεύουσιν ἕτερα πυροβόλα εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀθῶνος, καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ὀλύμπου καὶ Κασσάνδρας.—Ἐτοιμασαίαι τοῦ Σουλτάνου.—Ἐσπλευσις Ὑδραϊκῆς καὶ Πετωτικῆς μοίρας εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.—Ἐκπλέουσιν ἕτερα αὐτῶν εἰς Ψαρὰ καὶ ἐνώνονται μετὰ τῶν Ψαριανῶν.—Σκέπτονται πῶς νὰ προσβάλλουν τὸν ἐχθρὸν, καὶ παραδέχονται τὴν μέθοδον τῶν πυρπολικῶν.—Πυρπολοῦν ἐχθρικὸν δίκροτον εἰς Ἐρεσσόν, καὶ καταδιώκουν τὸν ἐχθρικὸν στόλον μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου.—Ἀταξίαι εἰς Πελοπόννησον καὶ σύστασις πρωτωρινῆς Διοικήσεως.—Καταστροφή τῆς πόλεως τῶν Κυδωνιῶν.—Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διασώζουσιν τοὺς κατείκους τῆς καὶ τοὺς μεταφέρουσιν ἐπὶ τῶν νήτων των.—Ἡ εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον εἰσπλεύσασα Ὑδραϊκὴ καὶ Πετωτικὴ μοῖρα ἐπαναστατεῖ τὰ μέρη τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.—Πυρπολοῦν οἱ Ὑδραῖοι δύο ἐχθρικὰ πλοῖα εἰς Εὐβοίαν.—Ἐκπλευσις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου κατὰ τῆς Σάμου.—Πυρπολισμὸς ἐννέα αὐτοῦ φορτηγῶν διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων εἰς Τσαγκλείον.—Ματαιοῦνται ἐκ τούτου οἱ σκοποὶ του κατὰ τῆς Σάμου.—Παράδοσις τῶν φρουριῶν Μονεμβασίας καὶ Ἀδαρίνων.—Ἐλευθερία τῆς Τριπολιτσᾶς.—Στρέφεται ὁ ἐχθρικός στόλος κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἠπείρου.—Ἐνόνεται μὲ τὰ Αἰγυπτιακὰ, Ἀλγερινὰ καὶ μὲ τὴν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μοῖραν.—Καταστρέφει τὸ Γαλαξείδιον, καὶ κυριεύει τὰ πλοιά των.—Ναυμαχεῖ μὲ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα καὶ τοῦ καταθυβίζουσιν ἐν βροίκιον.—Καταδιώκει τὰ ἑλλ. πλοῖα εἰς Κατάκωλον, καὶ συλλαμβάνει ἓνα τῶν πλοίων των.—Ἀναχωρεῖ φέρων τὰ Γαλαξιδιώτικα πλοῖα εἰς Κωνσταντινούπολιν.—Κατάστασις τῆς Πελοποννήσου.—Ἐφθοδος τοῦ Ναυπλίου.—Παράδοσις τῆς Κορίνθου.—Κατάστασις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.—Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος ἕως τὰ τέλει τοῦ Α'. ἔτους.

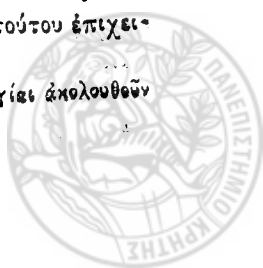

ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ἀνὰ χειράς μου τινὰ σημειώματα περὶ τῶν ναυμαχιῶν τῶν Ἑλλήνων, γεγραμμένα παρέργως εἰς ἰδίαν μου χρῆσιν, ὡς ὁ καιρὸς καὶ ἡ περὶ τούτου δύναμίς μου μ' ἐσυγχώρει, φίλοι τινές, ταῦτα θεωρήσαντες, με παρεκίνησαν, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀκριβοῦς τῶν κατὰ θάλασσαν συμβάντων γνώσεως, νὰ τὰ ἐκδώσω εἰς τύπον.

Ἄλλὰ τότε μῆτε τὸ ἀναγκαῖον τοῦ πράγματος, μῆτε ἡ παρεκίνησις τῶν φίλων ἐδυνήθη νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἀνικανότητά μου ἢ ἐπιθυμία μόνον τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Μονάρχου, τοῦ νὰ ἴδῃ καὶ γνωρίσῃ ἀληθῶς τὰ κατορθώματα τῶν ἐπαξίως ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ θρόνου Του διοικουμένων ἤδη ἀπογόνων ἐκείνων τῶν ἀρχαίων Ἑρῶων τῆς Ἑλλάδος, ἐνεθάρρυνε τὸ ἀνίκανόν μου, ὥστε νὰ τολμήσω νὰ ἐξιστορήσω τὰ κατὰ θάλασσαν κατορθώματα τῶν νέων Ἑλλήνων, βοηθούμενος ἀπὸ τῶν ἡμερολογίων *) τοῦ πατρός μου, τοῦ Σαχτούρη, καὶ τοῦ Κριεζῆ. Περὶ δὲ τῶν ναυμαχιῶν τοῦ 1824 ἔτους, ἱστορημένων Γαλιστί παρὰ τοῦ Δημητρίου Σαλτέρη, γραμματέως τότε τοῦ πατρός μου, ἐκθέτω τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περὶ αὐτῶν καθιστόρησιν, ἀκολουθῶν τὴν ἱστορίαν τῶν λοιπῶν χρόνων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος, διαίρων αὐτὴν εἰς δύο Βιβλία μετὰ τινων σημειώσεων τῶν κατὰ ξηρὰν συμβάντων ἅτινα ἔχουσιν ἀναφορὰν εἰς τὰ κατὰ θάλασσαν.

Ἐκραγέισα λοιπὸν εἰς Πελοπόννησον ἢ κατὰ τῶν τυράννων τῆς Ἑλλάδος ἐπανάστασις συγχρόνως μετὰ τὴν εἰς Μολδαυίαν. ἔβαλεν εἰς ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν πολλῶν τῆς Ἑλλάδος μερῶν τοὺς προὔχοντας, καθὼς καὶ τοὺς τῶν νησιωτῶν, οἵτινες, διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν, ἐγνωρίζαν μὲν τὸν σκοπὸν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' ἠγνόουν τὰς ἀληθεῖς βάσεις τοῦ μεγάλου καὶ ἐπικινδύνου τούτου ἐπιχει-

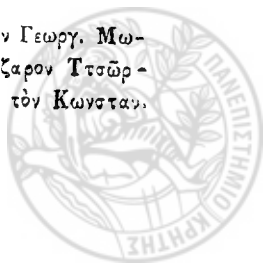
*) Δι' εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην ἀναφερόμεναι χρονολογίαι ἀκολουθεῖν τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον.

ρήματος, διὸ καὶ ἔμεναν ἀκίνητοι διασκεπτόμενοι περὶ τοῦ πρακταίου· φύσει ἀνήσυχοι ὄντες, ἐρεθιζόμενοι μάλιστα ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ τὰ παθήματα τῶν συναδέλφων των, ἀπεφάσισαν νὰ λάβουν μέρος καὶ νὰ ἀρσισιωθῶσιν εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας κοινὸν ἀγῶνα κρίνοντες ἔργον ἑνδοξόν καὶ Ἑλλήνων ἴδιον ν' ἀποθάνωσι μᾶλλον, παρὰ νὰ ἰδῶσιν ἄλλην μίαν φορὰν ὑποδουλομένου· τοὺς συναδέλφους των εἰς τοὺς τυράννους των.

Εἰς τὴν Ὑδραν ἀνῆκε νὰ δώσῃ πρώτη τὸ παράδειγμα τοῦτο μ' ὄλον ὅτι ὁ λαὸς τις ἐκινήθη εἰς ἐπανάστασιν συνεργείᾳ τοῦ συμπολίτου των Γκίκα, Θ. Γκίκα, ἔχοντος σύμφρονας καὶ βοηθούς τὸν Πλοίαρχον Ἀντώνιον Οἰκονόμου καὶ Π. Μακρῆζην, καὶ δὲν ἐπρόσμενεν ἄλλο, παρὰ μόνον ἀξίους ἄνδρας νὰ τὸν διευθύνουν, διὰ νὰ δεῖξῃ παρδείγματα ἡρώετμοῦ. Συγχρόνως μὲ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ τῆς Ὑδρας, ἐπαναστάτησε καὶ ὁ λαὸς τῆς νήσου Πετσῶν συναινέσει τῶν προϋχόντων αὐτῆς καὶ πλοίαρχων, καὶ οὕτω πρώτη ἡ νήσος Πετσῶν ἀνύψωσε τῆς ἐλευθερίας τὸ σύμβολον, ἀποστείλασα πολεμικῶς ὡς δεκαπέντε πλοῖα εἰς τὰ πλησιέστερα τοῦ ἔχθρου παράλια, ἅτινα μαθόντα τὴν εἰς Μῆλον διαμονὴν δύο πολεμικῶν τοῦ Σουλτάνου πλοίων φερτωμένων πολεμοφόδια, ὑπῆγαν καὶ τὰ ἐκυρίευσαν αὐτανδρα, καὶ ἀκολούθως ἀπέκλεισαν τὰ φρούρια Ναυπλίου, Μονεμβασίας καὶ Ἀθαρινῶν, ἀφ' οὗ ἄλλα ἐξ αὐτῶν διευθύνθησαν εἰς λεηλασίαν. Μετ' ὀλίγον διασκεφθέντες ὠριμώτερον οἱ πρῶχοντες τῆς Ὑδρας ἀνύψωσαν τὴν κυριακὴν τῆς 17 Ἀπριλίου μετ' ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς τῆς ἐλευθερίας τὴν σημαίαν καὶ ἀπέστειλαν πλοῖα εἰς ἀποκλεισμόν τῶν φρουρίων τῆς Μονεμβασίας, Ναυπλίου καὶ Κορίνθου *), ἀφ' οὗ προϋγουμένως ἐσχεδίασεν, συμφώνως μὲ τὰς δύο ἄλλας νήσους, διαφόρους εἰς ὄλον τὸ Αἰγαῖον Πελάγους προκηρύξεις,

*) Εἰς μὲν τὴν Μονεμβασίαν τοὺς πλοίαρχους Νικόλαον Γεωργ. Μωραίτην, καὶ Ἰω. Μακρομοῦραν· εἰς δὲ τὸ Ναῦπλιον τὸν Λάζαρον Τσιῶρτσον καὶ Ἀντώνιον Γκουμούλλαν· καὶ εἰς τὴν Κόρινθον τὸν Κωνσταν. Μεθενίτην, Γ. Νέγκαν καὶ Α. Κριεμάδην.

καὶ υπέγραψαν κοινόν τῶν πλοίων των διαβατήριον, διὰ τοῦ ὁποίου δικαιοῦντες πρὸς τὴν Εὐρώπην τὸ τολμηρὸν κατὰ τῆς τυρханίας τῆς κοινῆς πατρίδος των ἐπιχειρήμα, υπέσχοντο ἐνταυτῷ νὰ φυλάξωσιν ἀβλαβῶς τὰ καθήκοντά των πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη· τὸ παράδειγμά των ἐμιμήθησαν καὶ τινες ἄλλαι τοῦ Αἰγαίου νῆσοι, καὶ ἀπεστάτησαν. Ἡ νῆσος Ψαρὰ προῦψασε τὴν 11 Ἀπριλίου τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν, ἀποστείλασα ἐξωθεν τῆς Σμύρνης ἑπτὰ ἐκ τῶν ὠπλισμένων πλοίων της πρὸς βοήθειαν τῶν τὰ παράλια ἐκεῖνα κατοικοῦντων χριστιανῶν ὁμογενῶν, καὶ φόβον τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ νὰ ἐπιχειρισθῶσι φόνους κατ' αὐτῶν. 4000 σαντα δὲ αὐτὰ, συναπαντήθησαν κατὰ τύχην μετὰ τινων φορτηγῶν ἔχθρικῶν πλοίων, μεταβαινόντων μεθ' ἐνὸς στρατιωτικοῦ σώματος εἰς Πελοπόννησον, κατὰ τῶν ὁποίων προσβαλλόντες οἱ Ψαριανοὶ ἐπέτυχον νὰ κυριεύσωσι τέσσαρα ἐκεῖνων μὲ πολεμικὰς ἀποσκευὰς, καὶ ἐν ἑτερονῶν κταθυθίσωσι, καὶ πλείοντες περὶ τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς νήσου Λέσβου, ἐλεηλάτουν τοὺς ἔχθρους, καὶ ἐμπόδιζαν τὴν κοινωνίαν των.

Περὶ τὴν 18 Ἀπριλίου, ἐνθὶ ἡτοίμασαν οἱ Ὑδραῖοι τὰ πλοῖα των διὰ νὰ μεταβῶσιν εἰς Μοῦρτον καὶ νὰ κυριεύσωσιν τὴν ἐκεῖ εὐρισκομένην Τουρκικὴν μοῖραν, σταλείσαν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ἦλθεν ἐκ Χίου ὁ διδάσκαλος Νεόφυτος Βάμβας μετὰ τοῦ Δημητρίου Περούκα, παρακινῶν τοὺς Ὑδραῖους νὰ στείλωσιν εἰς Χίον τὰ πλοῖά των, καθ' ἃς εἶχεν ἀπὸ τινος τῶν ἐκεῖ ὀδηγίας· διὸ καὶ ἐμπόδισαντες τὴν διὰ Μοῦρτον ἐτοιμασθεῖσαν ἐκστρατείαν, διέταξαν τὰ πλοῖά των νὰ μεταβῶσιν εἰς Ψαρὰ *) ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ συμπολίτου των Ἰακώβου Ν. Τουμπάζη, δόσαντες αὐτῷ τὰς ἀναγκαίας ὀδηγίας καὶ προκηρύξεις, ὅπως, συνεν-

*) Οἱ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην κινηθέντες Ὑδραῖοι πλοίαρχοι ἦσαν ὁ Ἀναστάσιος Τσιμαδός, Λάζαρος Λαλεχός, Ἰω. Βούλγαρης, Γ. Σαχτούρης, Α. Πινότσης, Ἄντ. Ῥαραήλ, Ἰω. Ζάκας, Ἰω. Μπατσαῆς, Δ. Α. Βόκκου, Α. Παπαμανόλης, Ἰω. Δοντάς, Ἰω. Γκέλης, Α. Σερφιώτης καὶ Ἐλ. Χ. Γκιώνης.

νοούμενος μετὰ τῶν Ψαριανῶν, ἀνταποκριθῆ μετὰ τῆς Χίου τοὺς προκρίτους. Τὰ πλοῖα τὰ κῦτα ἀράζοντα πρῶτον εἰς Μετόχι (α) καὶ ἐνοθέντα μετὰ τὰ Πετσωτικά (β) καὶ τινὰ Ψαριανὰ**), τὰ ὅποια ἐγνώρισαν ἀμέσως ὡς ἀρχηγὸν ἀνώτερον τὸν Ἰάκωβον Ν. Τουμπάζην, ἐμελέτων ἅπαντα νὰ ἀποπλεύσουν εἰς τὸν σκοπὸν τῶν. ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ λαβόντα διαταγὴν τῶν προκρίτων Ὑδρας, διὰ νὰ διευθυνθοῦν εἰς Τήνον, καὶ νὰ διορθώσουν τὸ ἀτόπημα ἐνὸς τῶν πλοιαρχῶν Πετσωτῶν, προχθὲν ἐξ ἀγνοίας κατὰ μιᾶς Αὐστριακῆς γολέττας, ἐπὶ σκοπῷ νὰ θυσιάσῃ τοὺς ἐν αὐτῇ εὐρισκομένους Ὀθωμανοὺς, ἀπέπλευσαν τὴν 21 Ἀπριλίου διὰ Τήνον, ὅπου φθίσαντα περὶ τὸ ἑσπέρας, ὑπεχρέωσαν τὴν ἐπιούσαν τὸν πλοιαρχὸν Ἀργύρον Στεμιτσιώτην εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὄσων ἐκ τῆς Αὐστριακῆς γολέττας εἶχε λάβειν πραγμάτων, τοὺς δὲ Τούρκους, ἔχων ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὀ Αὐστριακοῦ Πρόξενος μετὰ τὰ πράγματά των, παρέδωκεν ἀβλαβεῖς εἰς τὴν αὐτὴν γολέτταν, ἐπομένως, ἀφ' οὗ διεκοίνωσαν καὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Τήνου τὰς προρρήθεις διακηρύξεις, τὰς ὁποίας ἐπὶ τούτου ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ἔφερε διὰ νὰ ἐρεθίσῃ τοὺς κατοίκους τῶν νήσων κατὰ τῶν τυράννων, ἀνεχώρησεν αὐτὸς ἐκείθεν τὴν 23 Ἀπριλίου, καὶ τὴν ἐπιούσαν φθίσας εἰς Ψαρά, ἐπεχείρησε νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς ὁδηγίας τοῦ μετὰ τῶν Ψαριανῶν, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἐλθόντα εἰς Χίον τινὰ τῆς αὐτῆς μοίρας πλοῖα ἄνευ ἀδείας τινὸς καὶ ἀπερισκέπτως, καὶ καταβυθίσαντα ἐχθρικὸν πλοῖον μετὰ πολεμοφόδια ἐμπροσθεν τῆς πόλεως, ἔγιναν ἀρρομῆ νὰ ἐμποδισθῇ τὸ σχέδιον καθότι οἱ Τούρκοι σενέλαβαν τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐπισιμωτέρους τῶν Χίων προκρίτους, καὶ τοὺς ἐμβασαν ὡς ἐνέχειρα εἰς τὸ φρούριον ἕτερον ἐχθρικὸν πλοῖον συναλήθη ὑπὸ τῶν Ψαριανῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν πλησίον τῶν νήσων Ἀγνουσῶν μετὰ ἐννενηντα Τούρκους, πολλὰς γυναῖκας, καὶ ἑκατονσαράντα ἐμήρους,

**) Δι' ἑλλειψιν τακτικῶν ἡμερολογίων δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πλοιαρχῶν Πετσωτῶν καὶ Ψαριανῶν.

μεταβαίνοντας εἰς Μέκκαν, τοὺς ὁποίους οἱ αὐτοὶ ἀπέστειλαν εἰς Μαγνησίαν.

Τὴν 26 τοῦ αὐτοῦ ἀναχωρήσαντα τὰ Ἵδραϊκὰ πλοῖα μὲ τινὰ τῶν Ψαριανῶν, ὀδηγούμενα ἀπὸ τὸν συμπολίτην των Νικόλαον Ἀποστόλην, ἦλθαν εἰς Χίον καὶ ἄραξαν εἰς τὸν λιμένα καλούμενον τοῦ Πατᾶ ἢ Βρύσις, σκοπὸν ἔχοντα νὰ ἐπαναστατήσουν τὰ χωρία, διὰ νὰ προσβάλουν ταυτοχρόνως διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς τὴν πόλιν, διὸ καὶ διευθύνθη μ' ἓνα τῶν ναυτῶν ἢ πρὸς τοὺς κατοίκους προκήρυξις τῆς Ἵδρας. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐσυλλήφθησαν δύο ἕτερα ἐμπορικὰ πλοῖα μὲ ξυλικήν, ἐξ ὧν τὸ ἓν ἐστάλη εἰς Ἵδραν καὶ κατὰ τὴν 28, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ ναύαρχος ἐδῶκεν ἐνώπιον τῶν πλοιάρχων τὸν ὄρκον τῆς πίστεως, οἱ πλοῖαρχοι Α. Πινότσης καὶ Γ. Σαχτούρης, διωρισμένοι νὰ περὶπλέουν ὡς ἐμπροσθοφυλακῆ, ἐπιτυχόντες, προσέβηλαν ἐχθρικὸν βρῖκιον ἐρχόμενον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, μὲ πολύτιμα πρὸς τὴν Σχτράπην τῆς Αἰγύπτου δῶρα, καὶ ἔχον ἐπιβάτην τὸν ἐξωσθέντα τότε Σεχουϊσλάμην μετὰ τῆς οικογενείας του καὶ τινων ἄλλων πλοίων τῆς Ἵδραϊκῆς μοίρας παρευρεθέντων πλησίον, πᾶν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχεν ὁ Σεχουϊσλάμης μεθ' ἑαυτοῦ, καταστράξαντες καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον καὶ τὴν οικογένειάν του καὶ ὄλους τοὺς μετ' αὐτοῦ (γ). Ἡ λεία αὕτη ἐγέννησεν ἀμέσως τὴν διχονοίαν μεταξὺ τῶν ναυτῶν, ἥτις διεδόθη μετ' ὀλίγον εἰς ὄλα τοῦ στόλου τὰ πληρωμάτα, καὶ τὰ λαφυραγωγήσαντα πλοῖα ἔμειναν εἰς Θυμαινά, μ' ὄλον ὅτι ἐπροσκληθήσαν νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸν στόλον ἐν τούτοις ὁ κίνδυνος, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρέθη ἡ ζωὴ τοῦ κρατηθέντος ἀρχιερέως καὶ προκρίτων τῆς Χίου, ὁ ἐκ μέρους τῶν κατοίκων πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ στόλου ἐκφραστὴς μικρὸς ζήλος, καὶ ἡ διχονοία τῶν πληρωμάτων ἕνεκα τῆς διαληθθείσης λείας, ἠνάγκασε τοὺς πλοιάρχους νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὸ ἐπιχείρημα τῆς Χίου, καὶ ν' ἀπορραίσουν τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησίν των. Τὴν α', Μαΐου ἀπαντήσαντες εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Χίου ἐχθρικήν γολέτταν διευθυνομένην ἐκ Σμύρνης εἰς Κρήτην, τὴν ἐβύθησαν, μὴ θέλουσιν νὰ

παραδωθῆ· ἕτερα δύο πλοῖα συνέλαβεν κατὰ τὴν 5 τοῦ αὐτοῦ, τὸ μὲν φορτωμένον σλοινία, τὸ δὲ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μὲ πολ-
 λὰς οἰκογενείας, καὶ ἀνεχώρισαν τὴν 7 τοῦ αὐτοῦ, διευθυνθέντες
 εἰς Ὑδραν, διὰ νὰ παρσκευασθῶσι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου,
 χωρὶς νὰ συμβῆ εἰς τὸν διάπλουον ἐκεῖνον κάμμία μετ' αὐτοῦ συμ-
 πλοκί.

Θεωροῦντες δὲ οἱ Ψαριανοί, ὅτι ἡ πόλις των δὲν ἐδύνατο ν' ἀν-
 τισταθῆ ἐναντίον τὸν θλασσίων τοῦ ἐχθροῦ προσβολῶν, ἐκτίσαν
 ἐφ' ἐνὸς λόφου φρούριον διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν οἰκογενειῶν των
 εἰς περίπτωσιν ἀποβάσεως τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχει-
 ρισθῶσι διὰ νυκτὸς ἔφοδον εἰς τὸ ἐντὸς τοῦ Μελανικοῦ κόλπου κεί-
 μενον φρούριον, ἐλπίζοντες ἀπὸ τὰ πυροβόλα αὐτοῦ νὰ ὀχυρώ-
 σωσι τὸ ἐπισκευασθὲν φρούριον αὐτῶν, καὶ τὰ ἀσθενέστερα τῆς
 νήσου των μέρη· διὰ καὶ ἐλθόντες μὲ τέσσαρα αὐτῶν πλοῖα, ἔχοντα
 ἱκανοὺς ὀπλοφόρους, ἐκυρίευσαν διὰ νυκτὸς τὸ φρούριον, τὸ ὅποιον
 οἱ ἐχθροὶ ἐγκατέλιπον χωρὶς ἀντίστασιν· κῆραν ἐντὸς τοῦ φρου-
 ρίου τούτου εἰκοσιδύο ὀρειχάλκινα κανόνια τῶν τριανταδύο λι-
 τρῶν, μὲ διαφόρους ἄλλας ἀποσκευάς, καὶ τὰ μετεκόμισαν ἐπὶ
 τῆς νήσου των, ὀχυρώσαντες μὲ ταῦτα ἱκανὸν αὐτῆς μέρος· ἕτερα
 κανόνια ἐλαφρυγαγγήσκη οὔτοι ἐπομένως καὶ ἔφεραν εἰς τὴν πα-
 τριδα των ἀπὸ μίαν γαλεώταν καὶ ἐν βρῖκιον τοῦ Μπέη τῆς Θεσ-
 σαλονίκης, τὰ ὅποια ἐρρίφθησαν εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀθῶνος,
 καταδιωκόμενα ἀπὸ δύο πλοῖά των, προσδιωρισμένα νὰ παρα-
 πλέωσι τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Πρὸς τούτοις οἱ Ψαριανοὶ συνετέ-
 λησαν πολὺ εἰς τοῦ Ὀλύμπου τὴν ἐπανάστασιν, καὶ κατ' ἐξοχὴν
 τῆς Κασσάνδρας, ἀποστείλαντες δέκα αὐτῶν πλοῖα πρὸς τὰ πα-
 παράλια ἐκεῖνα εἰς βοήθειαν τῶν Κασσανδρινῶν, ὅτε οὔτοι, λα-
 βόντες τὰ ὄπλα κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων τῆς Ἑλλάδος μερῶν,
 ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν των.

Ὁ Σουλτάνος ἔστειλε στράτευμα διὰ ξηρᾶς, καὶ ἐτοιμάζει
 στόλον νὰ ἐκπλεύσῃ, διὰ νὰ ματαιώσῃ τοὺς σκοποὺς τῶν Ἑλλή-
 των, οἱ Ὑδραῖοι συσκευθέντες μετὰ τῶν Πετσωτῶν γειτόνων των

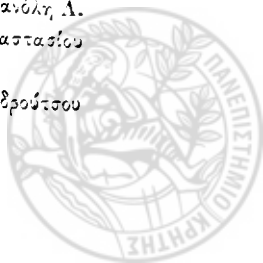

τὸν τρόπον, τοῦ ν' ἀσφαλίσωσι τὴν πατρίδα ἀπὸ τὸν ἐχθρῶν στόλον, ἔκριναν ἀρμοδιώτερον νὰ ἐμποδίσωσι δι' ἀποκλεισμοῦ τὴν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκπλευσίν του· ἀλλὰ μεταξὺ τῶν σκέψεων τούτων θεωροῦντες πάντῃ ἀνγκαίαν τὴν ἀποστολὴν θαλασσίου δυνάμεως εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πρὸς ἀποκλεισμὸν τῆς Ναυπάκτου τοῦ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου, καὶ ἀπαλλαγὴν τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τὴν ἐκείθεν τῶν ἐχθρῶν εἰσβολὴν ἀπέστειλαν ἀνά ἐξ ἐκ τῶν μαχητοτέρων πλοίων ἐκάστη^{*)}), τῶν μὲν Ὑδραϊκῶν ὑπὸ τὴν ἡδηγίαν τοῦ Δημητρίου Μιαούλη, ὑπὸ τὸ ὄνομα Βίκκου (δ) τῶν δὲ Πεττωτῶν ὑπὸ τὴν τοῦ Νικολάου Γάικα Μπόταση, οὔτινες, ἀρῶν ἄρασκιν δύο πλοῖα^{**)}), ἀνγκαίαν διὰ τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν Ἀδριατικῶν δυνάμειν, διευθύνθησαν μὲ τὰ λοιπὰ πρὸς τὴν Πάτραν, ὅπου φθάσαντες καὶ ἐνωθέντες μ' ἕτερα τρία Γαλιξιδιώτικα πλοῖα, κατεδίωξαν τὴν ἐκεῖ διαμένουσαν ἐχθρῆν δυνάμειν καὶ διεπέρασαν γενναίως, καὶ σχεδὸν ἀβλαβῶς τὴν 21 Μαΐου τὸ στόμιον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου πυροβολούμενοι ἀκαταπαύστως· ἀπὸ τὰ δύο ἐπὶ τῶν ἄκρων αὐτοῦ κείμενα φρούρα τοῦ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου· ἀλλ' ἡ καταδιωκομένη ὑπ' αὐτῶν ἐχθρῆ μοίρα, καταφυγούσα εἰς Ναύπακτον, διετώθη ὑπὸ τὴν ὑπερσπισιν τῶν τειχῶν τῆς.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ εἰ Ὑδραῖοι φησίσκοντες νόμους τινὰς ἀφροῶντας τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνιζομένους καὶ θοσιζομένους εἰς τὸν στόλον, καὶ ἐτοιμάσαντες μετὰ μεγίστης δραστηριότητος εἰκοσιπέντε αὐτῶν πλοῖα, ὅσα ἐδυνήθησαν διὰ τὴν προμελετηθεῖσαν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐστρατείαν, ἐξεκίνησαν μ'

*) Διοικουμένων τῶν Ὑδραϊκῶν ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Λαζάρου Μπροῦσκου, Ἰω. Μπατσαῆ, Σάββα Ἀνδρέου, Α. Κριμαδάη καὶ Γάικα Ἰωάννου, καὶ τῶν Πεττωτικῶν ὑπὸ τῶν, Νικολάου Ὀρλώφ, Μανόλη Α. Λαζάρου, Σπυρίδωνος Ἀντωνίου, Ἀδριανῶ Ἀναστασίου, Ἀναστασίου Κολανδρούτσου.

***) Διοικουμένων ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Ἀναστασίου Κολανδρούτσου Πεττώτου, καὶ Α. Κριμαδάη Ὑδραίου.

ἕτερα εἴκοσι Πετρώτικα ἐκ τῶν λιμένων των, καὶ διευθύνθησαν εἰς Ψαρὰ, νυκταρχοῦντος ἐπὶ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας τοῦ Ἰακώβου Τομπάζη. Φθίσαντες εἰς Ψαρὰ συνῆλθαν ὅλοι ὁμοῦ οἱ πλοίαρχοι μετὰ τῶν ἐκεῖ προύχοντων καὶ πλοίαρχων, καὶ ἠπόρουσαν περὶ τοῦ ἀρμοδίου νὰ προσβάλουν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τρόπου, μὴ δύναμενοι νὰ πολεμήσωσιν αὐτὸν συστάδην, διὰ τὴν ἀνισότητά τῆς δυνάμεως· συμὰ τῶν προταθέντων διαφόρων σχεδίων, ἐπροτάνθη τελευταῖον νὰ παραδεχθῶσι συστηματικῶς τὴν μεταχείρησιν τῶν πυρπολικῶν ὡς μέθοδον προφυλακτικὴν· ὅλοι ἔκλιναν εἰς τὴν τελευταίαν γνώμην, ἀσφαλιστικὴν φαινομένην, καὶ ἄρχισαν νὰ κατασκευάζωσι πυρπολικά, διδασκόμενοι τὸν τρόπον ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Πατατοῦκον πρὸ χρόνων ἰκανῶν εἰς Ψαρὰ παροικοῦντα.

Ἐντοσοῦτῳ ὁ ἐχθρικός στόλος ἀποπλεύσας τοῦ Ἑλλησπόντου, διευθύνθη πρὸς τὴν Λέσβον· εἰς τὴν αὐτὸν καιρὸν ἐξέπλευσεν ἀπὸ Ψαρὰ καὶ ὁ Ἑλληνικός μεθ' ἑνὸς παρασκευασθέντος πυρπολικοῦ, λαθῶν τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, καὶ ἐλθὼν ἐξώθεν τῆς Ἐρεσσού, τῆς αὐτῆς νήσου λιμένα, ἀπήντησεν ἐν μόνον Τουρκικὸν δίκροτον, τὸ ὁποῖον φοβηθὲν ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῆ εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα. Κατ' ἀρχὰς οἱ Ἕλληνες ἠθέλησαν νὰ δοκιμάσουν τὴν προσβολὴν ἄνευ πυρπολικοῦ, ὡς ἀναγκαίαν εἰς παρομοίαν περίστασιν, ἀπαιτοῦσαν ἀνδρείον τόλμημα, καὶ πλησιάσαντες ἄρχισαν νὰ πυροβολοῦν, ἀλλ' ἰδόντες ὅτι ἀντιπυροβολούμενοι ἐβλάπτοντο, ἀπεφάσισαν νὰ τὸ πυρπολήσουν· διὸ καὶ διευθύναντες κατ' αὐτοῦ τὸ πυρπολικόν, ἀπέτυχαν διὰ τὸ πρῶτόπειρον τῆς μεθόδου, καὶ ἀπετεφρώθη εἰς μάτην· μετ' οὐ πολὺ παρεσκευάσαν δύο ἕτερα, ἐξ ὧν τὸ ἐν διευθύνας ὁ Δημήτριος Παπᾶ Νικολῆς Ψαριανὸς τὴν 27 Μαΐου ἐκόλλησεν εὐστόχως ἐπὶ τοῦ δίκροτου, τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου ἔγινε τῶν φλογῶν του παρανάλωμα μὲ μέγα τοῦ πληρώματός του μέρος· εἰς τὴν μάχην ταύτην ἐθριάμβευσεν ὁ πικτριωτισμός· ὁ Ἑλληνικός στόλος προσέβαλε τὴν ἐπιούσαν μὲ ὄρμην κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ, περιπλέοντος ἐκτὸς τοῦ λιμένος. Ἡ ἀπροσδόκητος ὄρμητικὴ ἐσύγχισε

ται εὐρίσκοντο εἰς μέγαν κίνδυνον, καὶ ἐζήτουν τοῦ στόλου τὴν βοήθειαν, καὶ ἐλθὼν ἤραξεν εἰς Μεσογονήσια· ἀλλὰ πληροφορηθεὶς παρὰ τινος προκρίτου Κυδωνιέως Χ. Ἀθινασίου ὀνομαζομένου, ὅτι ὁ Πατῆς τῆς Περγάμου ἔλαβεν ἱκανὸν ἀριθμὸν Κυδωνιέων ὡς ἐνέχυρον, καὶ ἔστειλε στρατιώτας πρὸς φύλαξιν τῆς πόλεως ἐκεῖνης, δὲν ἔκρινεν εὐλόγον νὰ σταθῇ ἐκεῖ παραιτέρω, συνκινεῖσαι καὶ τοῦ Χ. Ἀθινασίου, μὴν ἠθελαν λάβωσιν ἀφορμὴν οἱ Τοῦρκοι, καὶ θυσιάσωσιν ἀδίκως τοὺς αὐτῆς κατοίκους, καὶ ἀνεχώρησεν. Ἀλλὰ μόλις κερήθησαν τρεῖς ὄροι, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ· διότι πλῆθος Ἀσιανῶν ἐφορμήσαν κατὰ τῆς πόλεως ἐκεῖνης ἐκδικεῖται, ἀφανίζον καὶ λεηλατοῦν ἐντὸς ὀλίγου αὐτήν. Μαινόμενος δὲ ὁ ἀρχηγὸς Τοῦρκος κατὰ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ἐπρόσταξε τὴν σφαγὴν, καὶ θανατωθέντες πλείστοι, μόλις διασώθησαν οἱ λοιποὶ κολυμβῶντες ἐντὸς τῶν Ἑλληνικῶν λέμβων, αἵτινες εἰσῆλθον εἰς τὸν μικρὸν αὐτῆς λιμένα, πολεμοῦσαι μὲ μέγα κίνδυνον, καὶ περιέπλεον ἐπὶ τούτῳ εἰς τὰ πλησιέστερα τῆς πόλεως τρύφης παράλια. Μετὰ τὴν φορικτὴν ταύτην καταστροφὴν ἠναγκάσθησαν τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα νὰ μεταφέρωσι τοὺς διασσωσμένους δυστυχεῖς Κυδωνιεῖς ἐπὶ τῶν νήσων των (ε).

Ἡ δὲ εἰς Ναύπακτον εἰσπλεύσασα Ἰδρυκὴ καὶ Πετσωτικὴ μοῖρα, ἀρ' οὗ μὲ τὰς προτροπὰς τῆς ἐπαναστάτης τῆς Μεσολόγγιον καὶ τὰ περὶ αὐτὸ χωρία, τὰ ὁποῖα, πρὶν τῆς ἐμφανισεώς της, ἔμεναν ἀκόμη ἀκίνητα, καὶ προσέβαλε δις τὴν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν τειχῶν τῆς Ναυπάκτου καταφυγοῦσαν ἐχθρικὴν μοῖραν, προσπαθεῦσα τὴν ἐξ ἑρόδου ἄλωσιν τῆς Ναυπάκτου καὶ τοῦ Ἀντιφρύου, ἠναγκάσθη τελευταῖον νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκεῖθεν τὴν 15 Ἰουνίου, διαλυθείσης τῆς κατὰ ξηρὰν πολιιορκίας τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαιῶν καὶ τῆς ἀταξίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐγένετο ἢ κατὰ τὴν Ναύπακτον τῆς διαλυθείσης μοίρας ἀποστολῇ, ἐζήτησαν οἱ Εὐδοεῖς ἐν ἧ δίο ἀπὸ τὴν Ἰδρυκὴν πλοῖα, καὶ ἐστάλη ὁ Ἀλέξανδρος

Δ. Κριεζής με τὸ πλοῖον τῆς οικογενείας του, ὅστις φθάσας ἔβηλα ἐν τῷ ἄμα εἰς πλήρη ἐνέργειαν τὸν ἀποκλεισμόν, καὶ ἐνόησε μετ' ἐνὸς ἄλλου Ἑλληνικοῦ πλοίου, ἔκλυσε ἐν τρικῶταρτοι καὶ ἐξ βρίκιον ἐχθρικά, ἀνήκοντα εἰς τὸν Πασᾶν τῆς Θεσσαλονίκης, τὰ ὑποῖα ἤθελε τὰ συλλάβειν σῶα, ἐν δὲν ἐπρόβλεπε τὸ σχέδιον εἰς τοὺς Τούρκους ἕως ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς αὐτῆς νήσου. Τυποχεῶνως μετὰ τὸ φθάσιμόν του ἐσχηματίσθη καὶ ἐσυγκεντρώθη Ἑλληνικὸν στρατόπεδον, σκοπὸν ἔχον τὴν κυρίαισιν τοῦ φρουρίου τῆς Εὐβοίας, τὸ ὑποῖον καὶ ἐπολιόρκησε πύραυτα στενώτατα.

Ἐντοσοῦτω ὁ ἐχθρικός στόλος, διαμένων μετὰ τῶν Κυθωνιῶν τὴν κατατροπὴν εἰς Ἑλλάσποντον, ἐστρατολογοῦσε διὰ νὰ μεταβῆ εἰς τὴν νήσον Σάμον* εἰς τὴν εἶδῃσιν ταύτην παρεσκευασθεὶς καὶ ὁ Ἑλληνικός, ἐξέπλευσε περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου πρὸς ἀντίκρουσίν του, καὶ διευθύνθη πρὸς τῆς μικρᾶς Ἀσίας τὰ παράλια, ὅπου ἐπιτυχῶν τὴν 9 τοῦ αὐτοῦ εἰς Τσαγκαλεῖον προσωρισμένα τινὰ τῶν φροστηγῶν τοῦ ἐχθροῦ πλοίων, ἐπὶ τούτου προεσταλμένων διὰ τὴν μετακίνησιν ἐκ τῆς Ἀσίας στρατευμάτων, ἔκλυσε ἀνευ πυρπολικῶν ὅλα αὐτὰ τὸν ἀριθμὸν ἐννέα *). Τὸ τυχερὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα διέσωσε τότε τὴν Σάμον διότι τὸ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τοῦ ἐχθροῦ στράτευμα, ἔτοιμον νὰ μεταβῆ εἰς Σάμον, δειλιάσαν, διελύθη, καὶ ἡ δικάυσις του ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἐγκαταλίπη ὁ ἐχθρικός στόλος τὸ κατὰ τῆς Σάμου ἐπιχειρήματόν του.

*) Ἐδιοικεῖτο κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἡ Ἰδραϊκὴ μοῖρα ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Γ. Σαχτούρη, Ἄντ. Γ. Κριεζῆ, Λ. Πινύτση, Ἄντ. Παπαῆλ, Ἰω. Ζάκα, Θεοδ. Γκιώνη, Ἄντ. Ἰω. Κριεζῆ, Δημ. Κισσῆ, Δ. Α. Μιαούλη, Μιχ. Τσαμαδοῦ, Ἰω. Μπατσαζῆ, Ν. Μπατσαζῆ, Δ. Α. Βόκκου, Λ. Παπαμανόλη, Ἰω. Δοτᾶ, Ἰω. Γκέλη, Στ. Φώκος, Σάββα Ἀνδρέου, Ἰω. Μαρούκα, Παπαῆλ Νέγκα, Ν. Ρεβίδι, Λ. Μπροσκού, Ἰλ. Γεώργιου, Ἰω. Μακρυμούρη, Ἄντ. Εὐαγγελῆ, Γκιόκα Ἰω. καὶ Ἐλ. Χ. Γκιώνη, ἀρχηγῶν ὄντων Ἰακ. Τουμπάζη, Α. Τσαμαδοῦ, Ἰω. Βουλγαρη καὶ Λ. Λαλεγοῦ.

Τὰ φρούρια Μονεμβασίας καὶ Ἀβαρίνων, πολιορκούμενα ἰκανὸν καιρὸν διὰ ξηραῖς καὶ θαλάσσης, μὴ δυνάμενα ἐκ τῆς πείνης νὰ ἀνθέξωσι ἐπὶ πλέον, παρεδόθησαν διὰ συνθήκης τὸ μὲν τὴν 23 Ἰουλίου, τὸ δὲ τὴν 7 Αὐγούστου, μεταβιβασθέντων τῶν εἰς αὐτὰ εὐρεθέντων Ὀθωμανῶν εἰς Κουτάντασι κατὰ τὴν παρζιλίαν τῆς Ἀσίας. Ἀκολούθως τὴν 23 Σεπτεμβρίου ἐκυριεύθη καὶ ἡ Τριπολιτσα ἐξ ἐφόδου.

Ἡ πτώσις τῶν φρουρίων τούτων ἔστρεψε τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου τὴν προτοχὴν κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἡπείρου, καὶ ἐνωθεὶς πρῶτον μὲ δεκατέσσαρα τοῦ Παῤῥα τῆς Αἰγύπτου πλοῖα, μετέβη εἰς Κρήτην ἐντεῦθεν ἐνωθεὶς μὲ ἄλλα δέκα Ἀλγερινὰ, διευθύνθη πρὸς τῆς Ἡπείρου τὰ παράλια, ὅπου ἠνώθη μὲ τὴν πρὸ ἐνὸς ἔτους κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ προσταλείσαν μοῖραν, καὶ ἐκεῖθεν εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, διὰ νὰ ἐκδικηθῆ κατὰ τῶν Γαλαξιδιωτῶν, ἀγανακτησένος, διότι ἐφοδιάζαν ἀπὸ τροφᾶς καὶ πολεμερόδια τὰ περὶ τὴν Πάτραν καὶ Σάλωνα Ἑλληνικά στρατεύματα, καὶ ἐμπόδιζαν οὕτως νὰ πηγαίνουν εἰς τοὺς Τούρκους· διὸ καὶ ἐλθὼν εἰς Γαλαξιδιον τὸ κατέστρεψε, κυριεύσας ὅλα τὰ εἰς τὸν λιμέναν των εὐρεθέντα πλοῖα, τὰ ὅποια παραλαβὼν μεθ' ἐκυτοῦ, ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν, ἐρχόμενος εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Τὰ Ἑλληνικά πλοῖα ἐκπλεύσαντα ἀνυπερθέτως πρὸς ἀντίκρουσίν του, τὸν ἀπήνητησαν περὶ τὰ Μεσσηνιακὰ τῆς Πελοποννήτου παράλια *), καὶ προσβαλῶντα, τοῦ ἀπέσπασαν Ἀλγερινὸν βρῆκιον, τὸ ὅποῖον κατεβύθισαν, κατασφάζαντα τὸ διασωθὲν πλήρωμά του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ὥρας προσβάλλων ὁ ἐχθρὸς κατὰ τῶν ἡμετέρων πλοίων,

*) Διοικουμένων τῶν τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας πλοίων ὑπὸ τῶν πλοιαρχῶν Λαζ. Δαλεχοῦ, Α. Πινότση, Ἰω. Βούλγαρη, Α. Ῥαφαήλ, Ἰω. Ζάκα, Γ. Σαχίνη, Θ. Γκιώνη, Δ. Κιοσσέ, Χριστοφίλ. Δημητρίου, Δ. Γ. Βόκκου, Ἰω. Γκέλη, Στ. Φώκα, Σάββα Ἀνδρέου, Νικ. Ῥεβίδη, Ἠλ. Γεώρτσου, Ἀντ. Εὐαγγελῆ, Ἰω. Δοκοῦ καὶ Α. Πετροζώτου· καὶ ἀρχηγῶν ὄντων τοῦ Α. Μιαούλη καὶ Ἰακώβ. Τουμπάζη.

ἐν αὐτῷ ὀπλοφόροι Τούρκοι ἦσαν ἑπτακόσιοι ἕως ὀκτακόσιοι, καὶ μετὰ βίας τρεῖς ἢ τέσσαρες χιλιάδες ψυχαί, νέοι καὶ παλαιοὶ τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι, ἀλλ' ἢ διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς μακρὰ πολιορκία του, καταντήσασα πολυδάπανος, ἠνίγκασε τῶν νήσων τοὺς προϊσταμένους νὰ συνέλθωσιν αὐθις μετὰ τῶν Πελοποννησίων προύχόντων καὶ ὀπλαρχηγῶν, μεθ' ὧν διασκεφθέντες, ἀπεφάσιταν νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἔφοδον· διὸ καὶ ἐτοιμάσαντες εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν πολιορκητὰς τὰ ἀναγκαῖα, διέταξαν τὴν ἐνέργειαν τοῦ τολμηροῦ καὶ ἐπικινδύου τῆς ἐφόδου ἐπιχειρήματος. Κατὰ τὴν 4 Δεκεμβρίου ἐφώρμησεν αἱ τῆς ξηρᾶς ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου δυνάμεις, καὶ συγχρόνως τὰ πλοῖα ἀρμένιζαν νὰ πλησιάσωσιν *), ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα συμβᾶσα γαλήνη, τὰ ἐμπόδισε, καὶ οἱ Τούρκοι ἐκ τούτου ὠφελόμενοι, ὥρμησαν ὅλοι πρὸς τῆς ξηρᾶς τὸ μέρος, καὶ ἐβίασταν τοὺς Ἕλληνας μετὰ πεντάωρον μάχην νὰ ἀφήσωσι τὰς ὑποίας εἶχαν ἤδη βάλειν ὑπὸ τοῦ φρουρίου τὰ τείχη πρὸς ἀνάβασιν κλίμακας, καὶ νὰ τραβιχθῶσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, οἱ Ἕλληνες ἔδειξαν μεγάλην εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν των ταύτην ἀνδρίαν καὶ ἀφοβίαν, ὥστε ἂν δὲν συνέβαινεν ἄκρα τῆς θαλάσσης γαλήνη, βεβαίως ἐπετύχαιναν τὸν σκοπὸν των (ζ). Ἀκολούθως τὸν Ἰαννουάριον παρεδόθη διὰ μεσιτείας τοῦ Κιζιμίλμπεη αἰχμαλώτου, ἡ Κόρινθος.

Ἡ Χέρσος Ἑλλάς ἦτον ἡ περισσοτέρα ἐλευθέρα, Ἀττικὴ, Βοιωτία, Εὐβοία, Λοκροί, Φωκεῖς, Ὀζόλαι, Δωριεῖς, Αἰτωλία, Ἀκαρνανία, τὸ μεσημβρινὸν τῆς Ἠπειροῦ μέρος, καὶ τὸ μεσημ-

*) Οἱ κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν παρευρεθέντες εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τοῦ Ναυπλίου Ὑδραῖοι πλοίαρχοι ἦσαν ὁ Γ. Σαχτούρης, Α. Πινόσσης, Α. Τσῶρτσος, Α. Κοσμᾶ, Ἰω. Μαρούκας, Ἀναστ. Σερφιώτης, Ἰω. Δοκός, Γκίκας Ἰω. Σάββας Ἀνδρέου, Ἀντ. Εὐαγγελῆ, Σ. Τσετσεκλή, Ἀκολούθως δὲ διωρίσθησαν ὁ Α. Παναγιώτας, Ἡλ. Γεῶρτσος, Πολυχρόνης Ἰω. Γκίκας Σερφιώτης μετὰ τοῦ Α. Πινόσσης καὶ Τσετσεκλή· καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς πολιορκίας ὁ Γ. Νάνης.

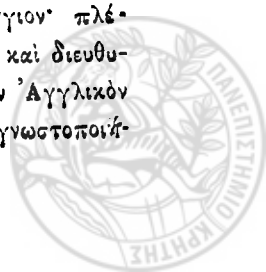
Δεύτερον έτος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων
(1822).

Π Ε Ρ Ι Δ Η Ψ Ι Σ.

Ναυμαχία ἔξω τῶν Π. Πατρῶν. — Οὐβτερότης τῆς Διοικήσεως τῶν Ἐπιτανησῶν. — Ἀπόδασις Ἑλληνικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος εἰς τὰ παράλια τοῦ Μούρτου διὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. — Ἐφοδιάζουν τὸ Σούλιον. — Στέλλουν διὰ ξηρᾶς ναῦτας νὰ κυριεύσουν τὰ εἰς Μούρτον ἐχθρικά πλοῖα, καὶ ἐμποδίζονται παρὰ τῶν Ἀγγλῶν. — Ἀπόδασις Σαμίων εἰς Χίον. — Καταστροφή τῆς Χίου. — Κόπτει ὁ ἐχθρικός στόλος τὰς ἀγκύρας του. — Πυρπολισμὸς τῆς Τουρκικῆς στολαρχίδος. — Πτώσις τῶν Ἀθηνῶν. — Συνθήκη τοῦ Ναυπλίου. — Εἰσβολὴ τοῦ Δράμαλη. — Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις καταφεύγει εἰς τ' ἀποκλείοντα τὸ Ναῦπλιον πλοῖα. — Ἦττα καὶ φθρὰ τοῦ Δράμαλη. — Ναυμαχίαι περὶ τῆς Πέτσας καὶ Ἀργολικὸν κόλπον. — Τί διέτρεξε μεταξὺ τῆς Γαλλικῆς μοίρας καὶ Ἑλληνικῆς Διοικήσεως. — Ἦττα καὶ φυγὴ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. — Πυρπολισμὸς τῆς Τουρκικῆς ὑποναυαρχίδος περὶ τὴν Τένεδον. — Ἀποκεφαλισμὸς τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ στολαρχου. — Ναυάγιον τεσσάρων ἐκ τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου πλοίων, καὶ εἰσπλευσις αὐτοῦ εἰς τὸν Ἑλλησπόντον. — Ἀπόπλευσις τοῦ Αἰγυπτιακοῦ καὶ Ἀλγερινοῦ στόλου εἰς Ἀλεξάνδρειαν. — Ναυάγιον ἑνὸς εἰς Σύβραν Ἀλγερινοῦ πλοίου. — Πολιορκία τοῦ Μετολογίου. — Ἀποστολὴ Ἰβραϊκῆς μοίρας αὐθι. — Καταδιώκει τὰ ἐχθρικά, καὶ διαλίσκει τὴν διὰ θαλάσσης πολιορκίαν. — Ἐλευθέρωσις τοῦ Ναυπλίου. — Ἐφοδος κατὰ τοῦ τείχους τοῦ Μετολογίου, καὶ διάλυσις τῆς κατὰ ξηρὰν πολιορκίας του. — Μετακόμισις τῶν Ναυπλιωτῶν Τούρκων εἰς Ἀσίαν.

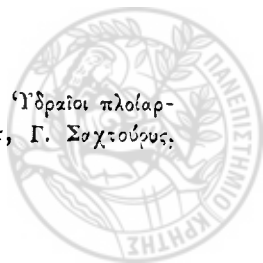
Ἦσαν προετοιμασμένα εἰκοσιπέντε ἀπὸ τὴν Ὑδραν πλοῖα μὲ πέντε πυρπολικά νὰ ἐξέλθωσι κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅτε αὐτὸς μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνοσυνελεύσεως ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Πεπὲ Ἀλῆ Καπετὰν ἀντιναυάρχου, καὶ ἐνωμένος μὲ τὰ Αἰγυπτιακὰ, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ὄντα τοῦ Ἰσμαὴλ Γιβραλτάρ Αἰγυπτίου ναυ-

άρχου, διευθύνετο εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, διὰ τὴν μετα-
 φέρη ἀπὸ Ναύπακτον εἰς τὴν Πελοπόννησον στρατεύματα· διὸ
 καὶ ἐκπλεύσαντα ἀπὸ Ἰθρῶν μετὰ τῶν Πιστωτικῶν καὶ ψα-
 ρικῶν τὴν 8 Φεβρουαρίου, διευθύνθησαν εἰς ἀπάντησίν του,
 μετὰ τοῦ ὁποῖου συναπαντήθηεν τὴν 20 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔ-
 ξωθεν τῆς Πάτρας, δὲν ἐδυνήθησαν διὰ τὴν γαλήνην νὰ τῶν
 πλησιάσωσι πάραυτα, ἐκτὸς τοῦ Μικούλη (θ), ὅστις προχωρη-
 μένος ὢν μόνος πλησίον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὠφελούμενος ἀπὸ ὀλί-
 γην ἀνέμου πνοῆν, διήλθεν ἐν τῷ μέσῳ δύο φρεγατῶν, καὶ
 ἄρχισε τὸν πόλεμον· πολεμῶν δὲ μόνος μὲ αὐτὰς πέντε περι-
 που ὥρας, τὰς ἠνάγκασε νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν μὲ μεγίστην
 εἰς τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ σώματά των ζυμῶν, βλαφθεῖς ἐπίσης
 καὶ αὐτὸς ἰκανῶς εἰς τὴν ἀποσκευήν. Ἐν τούτοις πνεύσαντος
 τοῦ ἀνέμου, καὶ πλησιασάντων καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, ἔγινε
 γενικὸς ὁ πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον νικηθεῖς ὁ Τουρκικὸς στόλος,
 ἐτρέπη εἰς φυγὴν, καὶ κατέφυγε, διωκόμενος ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ
 πλοῖα, εἰς Ζάκυνθον. Νικητὴς ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, ἀφ' οὗ περι-
 ἤλθε δύο ἡμέρας περὶ τὴν Ζάκυνθον περιμένων τὸν ἐχθρὸν, ὑ-
 πῆγε νὰ ὑδρεύσῃ εἰς Κατάκωλον, ὅπου τὴν ἐπιούσαν ἐλθόν Ἀγ-
 γλικὸν βρῆκιον, σταλὲν ἀπὸ τὴν τοπικὴν τῆς Ζακύνθου ἀρχὴν,
 τὸν ἐγνωστοποίησε τὸν ἐκ τῆς νήτου ταύτης διωγμὸν τοῦ
 Τουρκικοῦ στόλου, καὶ ὅτι ἕνεκα τούτου δὲν ἠδύνατο νὰ δε-
 χθῶσι μηδὲ τὰ ἡμέτερα πλοῖα εἰς τοὺς περὶ τὴν ἐπτάννησον
 λιμένας, ἐκτὸς ἐὰν ἤθελαν λάβωσι καταπέιγουσαν ἀνάγκην·
 ἐκείθεν ἐκπλεύσαντα, ἤλθαν εἰς Μεσολόγγιον, ἔπειτα εἰς Πά-
 τρας, καὶ εὐρόντα τέσσαρα Τουρκικὰ πλοῖα πλησίον εἰς τὴν
 ξηρὰν, καὶ ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ φρουρίου Ῥίου ἀποσυρμένα, ἐδο-
 κίμασαν νὰ τὰ κυριεύσωσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀχυρὰν θέσιν των
 δὲν ἐδυνήθησαν, καὶ ἐτραβίχθησαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον· πλέ-
 οντα δὲ μετὰ τῶν νήσων Ἰθάκης καὶ Λευκάδος, καὶ διευθυ-
 νόμενα πρὸς τὴν Πρέβεζαν, ἀπαντήθησαν μὲ τὸ ἴδιον Ἀγγλικὸν
 βρῆκιον, τὸ ὁποῖον, κατὰ συνέπειαν τῆς προτέρας γνωστοποιή-

σεώς του, τοῖς διεκοίνωσεν, ὅτι δὲν τοῖς ἦτο συγχωρημένον μηδὲ νὰ παρκαπλέωσι τὰς θαλάσσας ἐκεῖνας, καὶ τοῦτο, διότι ἡ πολιτικὴ τῆς Βρετανικῆς διοικήσεως ἠθέλησε νὰ διατηρήσῃ ἀκριβεστάτην μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν οὐδετερότητα εἰς ἀπόκρισιν τῷ ἐγνωστοποιήθη τῆς διευθύνσεως τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων τὸ μέρος, καὶ ἠκολούθησαν τὸν δρόμον τῶν, γράψαντα εἰς Κέρκυραν διὰ νὰ πληροφορηθῶσιν ἔτι βεβαιώτερον περὶ τῆς αἰτίας ἀγγελίας μὲ τὴν γολέτταν ἡ Τερψιχόρη, διοικουμένην ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Ἀντώνιον Παράλλ, ἣτις διὰ ψευδῆ διαδομένην αὐτόθεν φήμην, ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἀπεβίβασαν ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς Λευκάδος νήσου, ἐρατῆθη, ἀφ' οὗ ἐρθασεν εἰς Κέρκυραν, πρὸς τῆς ἐκεῖ τοπικῆς ἀρχῆς, ἕως ὅτου πληροφορηθεῖσα αὕτη τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀρῆκε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν στόλον. Τοῦτο εἰδοποιηθεῖσα ἡ Ἑλληνικὴ διοίκησις ἐσπευσε νὰ ἐκδώσῃ τῷ Ἑλληνικῷ ἀποκλεισμοῦ προκήρυξιν. Φύλασαντα δὲ περὶ τὴν Πάργαν καὶ Πρέβεζαν, ἀπεβίβασαν εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα καπιτάνιον τινὰ Σουλιώτην Ζώην ὀνομαζόμενον μὲ τοὺς στρατιώτας του, τὸν ὅποιον ὁ Μικούλης εἶχεν ἐπιβιβάσειν ἐντὸς τοῦ πλοίου του εἰς Μεσολόγγιον ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ πρὶν τῆς ναυμαχίας τῆς 20 Φεβρουαρίου, καὶ ἐρρῆθισαν τὸ Σούλιον ἀπὸ πολυμερῶδικα, ἀφ' οὗ πρότερον ἔστειλαν διὰ ξηρᾶς ναύτας διὰ νὰ κυριεύσουν εὐκολώτερον ἑξ' ἐχθρικὰ πλοῖα, εὑρισκόμενα εἰς Μοῦρτον, καὶ ἐμποδίσθησαν ἀπὸ τὸ ἐκεῖ περιπερόμενον Ἀγγλικὸν βρικόιον. Ἐντεῦθεν ἦλθον εἰς Πάτρας, ὅτε ὁ ἐχθρικὸς στόλος εἰσῆρχετο εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἀποφεύγων τὴν συμπλοκὴν, καὶ περιπλέοντα περὶ τὰς Πάτρας, Μεσολόγγιον, καὶ τὰ ἐκεῖ παράλια μέχρι τέλους τοῦ Ἀπριλίου μην' ε, ἐπέστρεψάν εἰς τὰς νήσους τῶν νὰ παρκαυκασιώσι, καὶ νὰ ἐξεληθῶσι πάλιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ *).

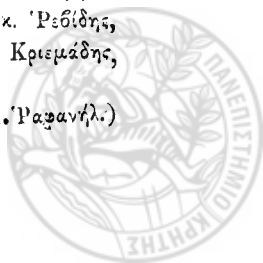
*) Οἱ κατὰ τὴν ἐστρατείαν ταύτην παρευρεθέντες Ὑδραῖοι πλοίαρχοι ἦσαν ὁ Μανουὴλ Τσιμπάκης, Ἰω. Βούλγαρης, Γ. Σοχτούρης,

Ἄλλὰ περὶ τὸν Μάρτιον ἐτοιμάσαντες οἱ Σάμιοι ὑπὲρ τῆς Χίου ἐκστρατεῖαν διὰ νὰ κυριεύσουν τὸ φρούριόν τας, καὶ νὰ ἐπαναστατήσουν τοὺς αὐτῆς κατοίκους, ἀμυχανοῦντας διὰ τὰς τοῦ μεγάλου κινδύνου τῆς ἐπαναστάσεως ἀμφιβόλους ἐκβάσεις νὰ κινηθῶν εἰς τὰ ὄπλα, ἀπεβίβασθησαν αἰζηνδίως διὰ τῶν ἐμπορικῶν των πλοικρίων καὶ τινων πολεμικῶν Ψαριανῶν ἐπὶ τῆς Χίου, καὶ ἐπολιορκήσαν τὸ φρούριον, ἀρ' οὗ προηγουμένως ἐπαναστάτησαν ἱκανὸν τῶν κατοίκων τας μέρος. Τὸ τολμηρὸν τοῦτο τῶν Σαμίων ἐπιχείρημα ἐτάχυνε τὴν ἐκπλευσιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ὅστις, φθάσας εἰς Χίον τὴν 14 Ἀπριλίου ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ στολάρχου Ἀλλῆ Ζαδὲ Πισῶ Ἀλβανοῦ Σκοδριάνου, ἀπεβίβασεν αὐθημερὸν ἱκανὸν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν στράτευμα, τὸ ὁποῖον κατέστρεψε τὴν πόλιν καὶ χωρία, κατασφάζαν καὶ ἐξάνδραποδίσαν ὄσους νὰ διασωθῶσι δὲν ἠμπόρεσαν διὰ τῆς φυγῆς κατοίκους τας, μὴ δυνηθέντος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου διὰ τὴν χρηματικὴν ἀπορίαν νὰ πρόφθάσῃ ἐγκαίρως, καὶ ν' ἀπαντήσῃ τὴν τρομερὰν ταύτην καταστροφὴν. Ἐκπλεύσας δ' αὐτὸς μετ' ὀλίγον, καὶ περιφερόμενος ἐξω τῆς Χίου, διασαζων διὰ τῶν λέμβων του πολλοὺς ἔνθεν κάλειθεν διασκορπισμένους κατοίκους τας, ἀρ' οὗ εἰσέπλευσεν εἰς τὸν πορθμὸν, καὶ ἐναυμάχησεν ἄπαξ μὲ μεγίστην τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ζημίαν, ὅστις, ἀπὸ τὴν ἐκ φόβου τοῦ πυρὸς νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰ πανία βίαν, ἔκοψε τῶν ἀγκυρῶν του τὰς καμίλους, διεύθυνε τότε τελευταῖον διὰ νυκτὸς δύο πυρπολικὰ, διοικούμενα τὸ μὲν ἀπὸ τὸν ψαριανὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην, τὸ δὲ ἀπὸ τὸν ὑδραῖον Ἀνδρέην Πιππῖνον, τὰ ὁποῖα ἐφθασαν εἰς τὸν ἕρμον τῆς Χίου κατὰ πῆν

Ἄντ. Γ. Κριεζῆς, Ἰ. Α. Πιππῖνος, Ἄντ. Ῥαφαήλ, Ἐλ. Ῥαφαήλ *), Θ. Γκιώνης, Δ. Κιουσές, Χρ. Δημητρίου, Ἀνδ. Κοσμᾶ, Ἰω. Μπατσάκης, Δ. Α. Βόκκου, Ἰω. Γκέλης, Στ. Φώκας, Σάββας Ἀνδρέου, Νικ. Ῥεβίδης, Ἰλ. Γεωργίου, Βασίλ. Σ. Μπουτούρης, Ἰω. Δοκός, Δ. Κριεμάδης, Γκίκας Ἰω. Ν. Ζάκας καὶ Κοσμᾶς Μπαρμπαρῆς.

*) Σ.Μ. (Ὅρα σημ. ἐν Σελ. 42 καθόσον ἀφορᾷ τὸν Ἐλ. Α. Ῥαφαήλ.)

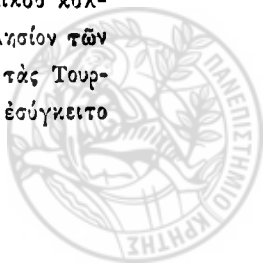
νύκτα τῆς 7 Ἰουνίου, συνοδευόμενα ἀπὸ δύο πολεμικά πλοῖα *). καὶ προαγομένου τοῦ πρώτου πυρπολικοῦ ὡς ἀρχοκινήτου, ἐπυρπολήθη περ' αὐτοῦ ἡ Τουρκικὴ στολαρχία, ἐνθὸν τῆς ὁποίας ἔγινεν ὀλοκαύτωμα καὶ ὁ ὠμίτατος στόλαρχος, Ἀλῆ Ζαδὲ Πασᾶς μετὰ μεγάλου Τούρκων ἀριθμοῦ· τοῦ δὲ δευτέρου ἐπιπεσόντος ἐπὶ τοῦ δικρότου τοῦ ναυάρχου Μπεκήρμπερ, διεδόθησαν ἐν αὐτῷ αἱ φλόγες του· ἀλλ' οἱ Τούρκοι ἐπάγρυπνοι διὰ τὸ συμβᾶν τοῦ πρώτου ὄντες, ἐδυνήθησαν νὰ τὰς ἀποσβέσουν. Ἡ ἥρωϊκὴ αὐτῆ τῶν Ἑλλήνων πράξις διεδώσατο εἰς ὄλον τὸν ἔθρικόν στόλον τὴν φοίκην, ἐβαλεν αὐτὸν εἰς ἀταξίαν, καὶ διεσκορπίσθη, καταδιωχθεὶς μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά πλοῖα, οἱ δὲ Ἕλληνες μετὰ τὴν λαμπρὰν τχύτην νίκην ἐπέστρεψαν εἰς τὰς νήσους των διὰ νὰ παρασκευασθῶσιν εἰς νέαν κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀντίστασιν.

Μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην τοῦ ἔθρικοῦ στόλου, ἡ Ἑλλὰς εὐρίσκειτο εἰς ἐξαιρετον θέσιν· αἱ Ἀθηναὶ παρεδόθησαν μὲ συνθήκας τὴν 8 Ἰουνίου, οἱ δὲ παραδοθέντες Τούρκοι ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, καὶ οἱ μὲν ἔμειναν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ ἐκούσιω· ἐζήτησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν εἰς Ἀσίαν, τοὺς ὁποίους ἡ Διοίκησις μετεκόμισε μὲ ἰδιά τῆς ἐξοδα. Οἱ Σουλτιῶται ἐξ ἐτέρου μέρους εἶχαν κτυπήσει τοὺς Τούρκους, καὶ πανταχοῦ οἱ Ἕλληνες ἔμειναν νικηταί. Οἱ Νκυπλιῶται Τούρκοι ἐτελείωσαν κατὰ τὴν 18 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐντιμον συνθήκην, δόσαντες τῆς πίστεως ὁμήρου· εἰς τὰ ἀποκλείοντα αὐτοὺς Ἑλληνικά πλοῖα, καὶ ἐγίνοντο

* Οἱ πλοίαρχοι Ἀντ. Παραῦλ καὶ Ἰω. Ζάκας συνοδεύσαν τὰ πυρπολικά, καὶ ὁ μὲν διέμεινεν πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς Χίου εἰς Σπαμαδούρας, ὁ δὲ πρὸς νότον εἰς τὰ Κολοκύθια· οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην συναγωνισθέντες πλοίαρχοι τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας ἦσαν ὁ Α. Τσαμαδῶς, Α. Λαλεχὸς, Ἰω. Βούλγαρης, Γ. Σαχτούρης, Α. Πινότσης, Α. Παναγιώτης, Θ. Γκιώνης, Δ. Κιοσσῆς, Χρ. Δημητρίου, Κ. Μεθενίτης, Ἰω. Μπατσαξῆς, Δ. Α. Βόκκου, Ἰω. Γκέλη, Στ. Φώκας, Σάββας Ἀνδρέου, Ἡλ. Γεῶρτσος, Στ. Δοκὸς καὶ Α. Πετροζώτης· ναυαρχοῦντος τοῦ Ἀνδρ. Μισοῦλη.

αὶ διὰ τὴν αὐτόθι καθεδρίσιν τῆς Διοικήσεως ἀνήκουσαι παρασκευαί, ἧτις εἶχεν ἐπὶ τούτῳ μεταβῆν εἰς Ἄργος, καθὼς καὶ διὰ τὴν εἰς Ἀσίαν τῶν Τούρκων μετακόμειν. Ἄλλ' ὅταν, μετὰ τὴν σημαντικὴν εἰς τὸ Πέτρα μάχην, ἐκεῖνο τὸ μέγα τῶν βαρβάρων πλῆθος προσέβαλε διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ εἰς τὴν Κόρινθον καὶ εἰς τὸ Ἄργος, μετέβαλε τὸ πᾶν τῆς διὰ θαυμασίου προόδου μέχρι τοῦδε τῆς Ἑλλάδος καταστάσεως, ἐκθέσεν αὐτὴν εἰς νέα δεινὰ καὶ κίνδυνον. Ἡ Διοίκησις τότε κατέφυγεν εἰς τ' ἀποκλείοντα τὸ Ναύπλιον Ἑλληνικὰ πλοῖα. Οἱ Ἕλληνας δὲ εἰς τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν, χωρὶς νὰ δειλιάσωσιν ὁλοτελῶς, ἤνωσαν πανταχόθεν τὰς δυνάμεις των, καὶ πολεμήσαντες ἀνδρείως τὸ μέγα τῶν ἐχθρῶν των πλῆθος εἰς τὰς τοῦ Ἄργους πεδιάδας, τὸ Ἀϊνὸρι, καὶ ἄλλου, ἐπεριώρισαν τελευταῖον ὀλίγα αὐτοῦ λείψανα μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του Δράμαλη στερούμενα τροφῶν εἰς Κόρινθον.

Διορισθεὶς ἐπομένως Στόλαρχος εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον ὁ Ἰβρὴμ Πασῆς, πρῶτον Τοπτοζίπασης (ἀρχηγὸς τοῦ πυροβολικοῦ τάγματος), ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔχων ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν του ναύαρχον τὸν ὠμότατον Κερὰ Ἀλῆν, πρῶτον εἰς τὴν κατὰ τῆς Χίου ἐκστρατεῖαν ἀντιναύαρχον, καὶ ὑπῆγε νὰ τροφοδοτήσῃ τὴν Πάτραν, κινδυνεύουσαν διὰ τὴν στενὴν πολιορκίαν τῆς νὰ πέσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τροφοδοτήσας δὲ αὐτὴν, διέμενεν εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα ἕως περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου μηνός, καὶ ἐλέγετο ὅτι ἐσκόπευε νὰ ἔλθῃ περὶ τὸν Σεπτέμβριον διὰ νὰ ἐροδιάσῃ καὶ τὸ Ναύπλιον. Πληροφορηθέντες ἐπομένως βεβαιότερον οἱ Ὑδραῖοι καὶ συνοηθέντες μετὰ τῶν Πετσωτῶν γειτόνων των, ἠτοίμασαν τὰ πλοιάτων, καὶ ἔλαβαν ὅλα τὰ διὰ τὸν ἐμποδισμὸν του ἀναγκαῖα μέτρα. Ἐτέθησαν πυρπολικά τινα πλοῖα εἰς διάφορα τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου μέρη, καὶ τὰ ὠπλισμένα συνήχθησαν ὅλα ἑμοῦ πλησίον τῶν Πετσωτῶν. Ὁ Τουρκικὸς στόλος, συνθεμένος ἀφ' ὅλας τὰς Τουρκικὰς τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς θαλασσίους ἰδυνάμεις, ἐσύγκειτο

ἠκολούθησε τὰ πρὸς τὰς νήσους διευθυνόμενα, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν παύσαντος τοῦ ἀνέμου, ἔμειναν εἰς γαλήνην, καὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐκτελέσουν τὸ σχέδιόν των. Ἐν τῶν πυρπολικῶν, ἀπὸ τὸν Πικπίνον διευθυνόμενον, ἐκόλλησεν εἰς τὴν πρῶμντν ἑνὸς ἐχθρικοῦ βρικόιου, καὶ ὡς πενήντα αὐτοῦ ἄνθρωποι ἐπήδησαν ἐντὸς τοῦ πυρπολικοῦ, καὶ ἐπρόφθασαν νὰ τὸ ξεκολλήσουν ἀπὸ τὸ βρικόιον, ἀλλ' αὐξήθέντος τοῦ πυρός, ὅλοι αὐτοὶ ἐκάτσαν καὶ ἐπνίγησαν ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ πυρπολικοῦ τούτου ἐπληγῶθησαν δύο ναῦται, καὶ ἄλλοι δύο ἐκ τῶν τοῦ πλοιάρχου Ἄντ. Γ. Κριεζῆ ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτῳ ἡ μάχη ἐγένετο πεισματώδης ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς νήσου Πετσῶν κανονυστάσια ἐπυροβόλουν ὡσαύτως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ κάτοικοι ὅλοι τῆς Ὑδρας εἶχαν καταβῆ πρὸς τὸ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο παράλιον, καὶ ἐπερίμεναν ἀνυπομόνως νὰ ἴδωσι τῆς ναυμαχίας αὐτῆς τὴν ἐκβασιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκρέματο ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος (κ). Μετὰ δὲ ἐξάμωρον ἀκατάπαυστον μάχην μὴ δυνάμενοι οἱ Τοῦρκοι νὰ βιάτῳσι τὴν εἴσοδον ἐτραβίχθησαν. Περὶ δὲ τὴν 11. μετὰ μεσημβρίαν ὁ ἐχθρικός στόλος διευθύνθη αὐθις πρὸς τὸ Ναύπλιον (λ) ἡ γαλήνη καὶ οἱ ἄτκτοι ἐντὸς τοῦ κόλπου ἄνεμοι ἐμπόδισαν καὶ αὐτὸν, καὶ τὸν Ἑλληνικὸν στόλον νὰ προχωρέσωσι, καὶ τὴν 12 το πρωὶ εὐρέθησαν ἀμφοτέροι πολλὰ πλησίον, ὁ μὲν Τουρκικὸς διευθύνετο πρὸς τὸν κόλπον ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸν τῶν Πετσῶν μέρος, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς εἰσέπλεε διὰ τοῦ πορθμοῦ εἰς τρόπον ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴν ἀπαντηθῶσι πρὶν φθάσωσιν εἰς Ναύπλιον ἐν τῶν πυρπολικῶν, μείναν καθ' ὅλην τὴν νύκτα εἰς ἀποσάλευσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόλπου, ἐξημερώθη πολλὰ πλησίον τοῦ ἐχθροῦ, καὶ κατὰ καλὴν τύχην ἐδυνήθη μετ' ὀλίγον νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον· ὁ ἄνεμος περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰσέπνεεν εὐθις, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος βραδύνας τὸν δρόμον του, ἀφῆκε τὸν ἐχθρὸν νὰ προπορευθῆ διὰ νὰ τὸν προσβάλλῃ ἔπειτα εἰς στενωτέραν ἐντὸς τοῦ κόλπου θέσιν, καὶ νὰ τὸν καταστρέψῃ ἐξ ὀλοκλήρου.

ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι ἐπροπορεύοντο καὶ ἐπροχώρουν διευθυνόμενοι πρὸς τὸ Ναύπλιον, τοῦ ὁποίου δὲν ἀπέιχαν περισσότερον τῶν ἐννέα ἢ δέκα μιλίων, ἐστάθησαν ἐν τῷ ἄμα, διευθύναντες αὐτόθεν Αὐστριακὸν φορτηγὸν πλοῖον, ἐπροσπάθουν νὰ ἐξέλθουν τοῦ κόλπου λοξοδρομοῦντες· τὸ Αὐστριακὸν αὐτὸ πλοῖον ἐσυλήφθη ἐπομένως ἀπὸ δύο τῶν ἐντὸς τοῦ κόλπου παραμονευόντων πυρπολικῶν πλοίων *) (μ). Περὶ τὸ ἐσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Ἑλληνικὸς στόλος προσέβαλε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθρικοῦ, ἀλλὰ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ τὸ πῦρ.

Τὴν 13 ὁ ἐχθρὸς ἐπροσεπάθη λοξοδρομῶν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κόλπου, περατίτησεν ἐν βρίκιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐδύνατο ὡς ἀργοκίνητον ν' ἀκολουθήσῃ τὸν στόλον, καὶ τὸ ἔκαυσαν οἱ Ἕλληνες (ν). Μετὰ τὸ γεῦμα δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας μαχόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐτράβιζαν μερικὰς φρεγάτας πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τῶν Πετατῶν μέρος, ἐν τῶν μέσῳ τῶν νήσων καὶ παρατηροῦν διὰ τῆς λέμβου του τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθρικοῦ, ἐδοκίμασε νὰ τοῦ διακόψῃ τὸν δρόμον, ἀλλὰ τὸ ἔκαμε πολλὰ ἀργά· διότι οἱ Τοῦρκοι μόλις τὸ ἶδαν νὰ ξεστομηθῇ ἐκ τῶν νήσων, ἐγύρισαν τὴν λοξοδρομίαν των, καὶ φεύγοντες τὸ ἐπυροβόλουν. Τὴν δὲ 15 εὕρισκόμενος ὁ ἐχθρικός στόλος ἔξωθεν τῶν νήσων, καὶ θεωρῶν ἀδύνατον πλέον νὰ δώσῃ εἰς τὸ Ναύπλιον βοήθειαν κάμμιαν, καὶ τελευταῖον ὅλα τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ σχέδιά του μεταιωμένα, ἀπελπισθεῖς, ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ διὰ Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐπιτυχῶν βοηθοῦ ἀνέμου, πνέοντος ἐκ μέρους τῆς Ὑδρας, ἐξηκολούθει νὰ φεύγῃ, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς ἀκολουθῶν αὐτὸν, τὸν ἐπυροβολοῦσε φεύγοντα ἕως τὸ ἐσπέρας, ὅτε ἀπομακρυνθεῖς, ἐπέστρεψε διὰ τὴν ἑλληψιν τῶν ἀναγκαίων τροφῶν εἰς τοὺς λιμένας του, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσεν ἡ ἐστρατεία αὕτη τοῦ ἐπονομαζομένου ἀηττήτου στόλου, ὅστις, ὡς διελάμβαναν αἱ πρὸς τοὺς Ναυπλιώτας τοῦ Πασᾶ στολάρχου ἐπι-

*) Διευθύνονται τῶν δύο πυρπολικῶν τούτων ἦσαν οἱ Ὑδραῖοι Γεώργιος Τσερεμέης καὶ Λεωνάρδος Θεοδωρῆ.

στολαί, ἔμελλε νὰ ὑποτάξῃ ὅλας τὰς νήσους, ὑποσχόμενος νὰ καταστρέψῃ ἐξολοκλήρου τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, καὶ ἀνέφερον ὅτι κατεβύθισεν ἕξ καὶ ἕκκυσε δύο Ἑλληνικά πλοῖα *).

Ἐλθὼν δ' ἐπομένως ὁ ἐχθρικός στόλος περὶ τὴν Τένεδον καὶ Τρωάδα, προσωρμίσθη καὶ διέμενεν ἐκεῖ, περιμένων νέας τοῦ Σουλτάνου διαταγὰς. Οἱ Ψαριανοὶ πλησιέστεροι ἐκ τῆς θέσεώς των τοῦ κινδύνου ὄντες, ἔγιναν κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν προσεκτικώτεροι νὰ διασκεφθῶσιν ἀρμόδιον νέας νίκης τρόπον καὶ αὐτοί· διὸ καὶ ἐτοιμάσαντες ἐξαπέστειλαν τὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην μὲ ἐν μόνον πυρπολικόν, ὅστις φθάσας τὴν νύκτα τῆς 28 Ὀκτωβρίου εἰς Τένεδον, ὅπου ὁ ἐχθρικός στόλος ἦτο προσωρμισμένος, διευθύνθη περιδεξίως ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς ὑποναυαρχίδος, καὶ τὴν ἔστειλεν ὀλοκύτωμα νυκτερινῆς ἐκδικήσεως εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, διασωθεὶς ἐπομένως μὲ τοὺς ναύτας ἐν τῇ νήσῳ Σκύρῳ διὰ τῆς λέμβου του καὶ δύο μικρῶν πλοίων διοικουμένων ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Γεωγίου Καλαφάτη καὶ Ἀναγνώστου Σαρηγιάννη, οἵτινες τὸν ἐσυνώδευσαν εἰς τὸ τολμηρὸν τοῦτο ἐπιχείρημα πλησίον τῆς Τενέδου· ὁ δὲ στόλαρχος Ἰβραὴμ Πασᾶς, κατηγορηθεὶς ἐπομένως διὰ τὴν εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον ἀποτυχίαν του, καὶ διὰ τὸν ἐσχάτως εἰς Τένεδον πυρπολισμὸν τοῦ δικρότου τῆς ὑποναυαρχίδος ὡς ἀνίκανος, ἀπεκεφαλίσθη, καὶ ὁ μὲν Σουλτανικός στόλος, ἀφ' οὗ ἀπώλεσε τέσσαρα βρίκια ναυαγήσαντα ἐκ τῆς τρικυμίας εἰς Μαυρικίς, παραλίαν τῆς Τρωάδος, εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον νὰ ξεχειμάσῃ καὶ νὰ ἐτοιμασθῇ (ζ'). ὁ δὲ Αἰγυπτιακός, ἠνωμένος μὲ τὸν τῆς Ἀφρικῆς, κατέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐκ τῆς κακοκαιρίας ἐν μεγάλῳ Ἀλγερινὸν βρίκιον ἐσπρώχθη καὶ ἐναυάγησεν εἰς Σύραν, διασωθέντων δεκαεπτὰ μόνον ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς νήσου.

*) Εἰς τὰς ναυμαχίας ταύτας παρευρέθησαν οἱ περισσότεροι Ἰδραῖοι καὶ Πετσῶται πλοῖαρχοι.

Πολιορκηθεῖσα διὰ ξηραῖς κατὰ τὴν 25 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀπὸ τοῦ Πισάδες Ὁμέρ Βριόννη καὶ Ῥασῆ Μεχμέτην ἢ πόλις τοῦ Μεσολογγίου, ἐπολιορκήθη συγχρόνως καὶ διὰ θαλάσσης ἀπὸ τινὰ ἐχθρικά πλοῖα μείναντα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, καθ' ὃν καρὸν ὁ ἐχθρικός στόλος περιέπλεε περὶ τὴν Πάτραν. Πληροφορηθεῖσα δὲ ἡ διοίκησις περὶ τοῦ συμβάντος τούτου, ἔγραψε πρὸς τοὺς Ὑδραίους, καὶ ἐνταυτῷ εἰς τοὺς Πετσώτας, νὰ στείλουν ἐκαῖσε θαλάσσιον δύνχμιν, καὶ ἐτοιμάσαντες ἐξ ἀπὸ Ὑδραν πλοῖα *), ἀπέστειλαν αὐτὰ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πλοίαρχου Λαζάρου Πανηγιώτα. Φθάσαντα ταῦτα μόλις μετὰ παρέλευσιν δεκαπέντε ἡμερῶν, ἀφότου ἡ πολιορκία ἤρχισεν, ἐδίωξαν ἐν τῷ ἅμα τὰ ἐχθρικά, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν Ἀλγερινὸν βρῖκιον εἴκοσι κανονίων μόλις ἐδυνήθη νὰ διασωθῆ κατατρυπημένον εἰς Ἰθάκην μὲ πολλὰ ὀλίγους διασωθέντας ναύτας· μεταξύ δὲ τῶν ἐν αὐτῷ φονευθέντων ἦτο καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Χυρσίτ Πασᾶ· ἐντεύθεν τὰ αὐτὰ πλοῖα εὐκόλυναν τὴν διὰ θαλάσσης κοινωνίαν, καὶ ἐχρησίμευσαν ἐν τέλει εἰς τὴν ἐκ διαλειμμάτων Πελοποννησιακῶν στρατευμάτων μετάβασιν (ο).

Τὸ Ναύπλιον, πολιορκούμενον στενωτάτα καὶ διὰ ξηραῖς, ἐπεριμένετο ἡμέραν ἐξ ἡμέρας νὰ πέσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ Τοῦρκοι, ἔχοντες εἰς τὴν συνειδήσιν των τὰ προλαβόντα κακὰ, ὅσα παραβάντες τὰς γενομένας μεταξύ τῶν Ἑλλήνων συνθήκας περὶ τὸν Ἰούνιον, ἔπραξαν, κακομεταχειρισθέντες τελευταῖον καὶ τοὺς ὁμήρουστων, καὶ γνωρίζοντες ὅτι διὰ τῆς παραβάσεως ταύτης ἀφ' ἑαυτοῦ των παρέδωκαν τὴν ζωὴν των εἰς τῆς δικαιοσύνης ὅλων τῶν ἐθνῶν τὴν σπάθην, ἐπέμειναν μέχρι τοῦδε πολιορκημένοι, οὐδὲ ἤθελαν ποτὲ παραδοθῆν κατ' οὐδένα τρόπον, ἂν δὲν ἀπέθνησκαν τῆς πείνης. Ἀλλ' ὅταν ὁ Στάικος ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου τὸ Παλαμῆδι (π), εἰς τὸ ὅποιον

*) Πλοίαρχοι τούτων ἦσαν ὁ Σαχτούρης, Δημ. Μαστοραντώνης, Σάββας Ἀνδρέου, Ἄθαν. Δ. Κριεζῆς καὶ Ἰω. Μαρούκας.

ὑπόκειται ἡ πόλις, οἱ Τούρκοι θεωροῦντες ἑαυτοὺς χαμένους, ἐζήτησαν νὰ κήμουν δευτέραν συνθήκην. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶν κήμειαν αὐτῶν περὶ συνθήκης ὅποιασδήποτε πρότασιν, ἀλλὰ δεῖξαντες τελευταῖον εἰς αὐτοὺς εὐσπλαγγίαν, ἐνέδωσαν εἰς μόνην τὴν συνθήκην νὰ τοὺς χαρισθῇ ἡ ζωὴ, καὶ νὰ μετακομισθῶσιν εἰς Ἀσίαν δι' Ὑδραϊκῶν πλοίων, μὴ ἐμπιστευομένων αὐτῶν εἰς ἄλλα· διὸ ἐπροσκήθη εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ὁ Μιαούλης νὰ τοὺς παραλάβῃ (ρ). Ἄλλ' ἐν ᾧ εἰσῆλθαν εἰς τὴν πόλιν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἐπεριμένετο ὁ Μιαούλης διὰ νὰ ἐπιβιβάσῃ τοὺς παραδοθέντας Τούρκους, οἵτινες ἔμεναν, ἀφ' ἧς στιγμῆς παρεδόθησαν, εἰς τοὺς οἴκους των ἄοπλοι, γίνεται μικρὰ σύγχυσις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, καὶ οἱ Τούρκοι νομίσαντες ὅτι ἤθελαν νὰ τοὺς σκοτώσουν, ἔτρεξαν ὄπως ἐδυνήθησαν ἀπὸ τὰς ἀνοικτάς τοῦ φρουρίου θύρας εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, ὅσα εἰς τὸν λιμένα εὐρίσκοντο μετὰ μιᾶς Ἀγγλικῆς φρεγάτας, διοικουμένης ἀπὸ τὸν Ἀμιλτωνῶνα, ἀγνοοῦντα τοῦ συμβάντος τὴν αἰτίαν, ἔστειλαν τὰς λέμβους των, καὶ ἔσωσαν ὅλους τοὺς εἰς τὴν θάλασσαν πετόντας Τούρκους μὲ τὰς οἰκογενείας των (σ). Ἐλθὼν ὁ Μιαούλης, καὶ παραλαβὼν ὅλους τοὺς μείναντας μὲ τὰς οἰκογενείας των Τούρκους (τ), ἀνεχώρησε, διὰ νὰ τοὺς μεταφέρει εἰς Ἐρεσον, συνακολουθούμενος καὶ ἀπὸ τὸν Ἀμιλτωνῶνα, καὶ φθάσας μετὰ μεγάλης ἐκ τῆς κακοκαιρίας τοῦ χειμῶνος δυσκολίας πλησίον τοῦ Κουσαντασιῦ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπέβιβασεν αὐτοὺς σώους, καὶ εὐχαριστημένους, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ὑδραν τὴν 7 Ἰαννουαρίου, ὁ δὲ Ἀμιλτωνῶνα ἀπέβιβασε τοὺς μετ' ἑαυτοῦ εἰς Σμύρνην.

Τρίτον έτος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων
(1823).

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Ι Σ .

Παραχώρησις τῶν ἐπὶ τὰς προσόδους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου φόρων, καὶ αὐτῶν ἐπίσης τῶν ἐράνων εἰς ἔξοδα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.— Ἀποστολὴ Ἰδραϊκῆς μοίρας δι' ἀσφάλειαν τῶν νήσων καὶ κατάπλευσις τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου εἰς Σούδαν.— Ἀποστολὴ Ἰδραϊκῆς μοίρας εἰς Εὐβοίαν καὶ Μαλιακὸν κόλπον καὶ πράξεις αὐτῆς κατὰ τῶν πολιορκητῶν τῶν Τρικέρων.— Κυρίευσις τοῦ φρουρίου Τσανταρλῆ διὰ τῶν Ψαριανῶν πλοίων.— Ἦττα τῶν Τούρκων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα.— Ἐκπλευσις Ἰδραϊκῆς μοίρας κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου.— Ἡνώθη μ' ἄλλας δύο μοίρας τῶν Ψαριανῶν καὶ Πετσωτῶν.— Ἐξασφάλισις δώδεκα ἐχθρικῶν πλοίων εἰς τὸν λιμένα τῆς Δέσβου.— Ναυμαχία ὑπὸ τὸ Ἄθωνος ὄρος.— Αποφεύγουσιν τὴν συμπλοκὴν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἐξ Ἑλληνικῶν πλοίων μεθ' ἑνὸς πυρπολικοῦ.— Ἀναχώρησις τῆς Πετσωτικῆς μοίρας.— Ὑποταγὴ τῶν Σκιαθητῶν εἰς τὸν ἐχθρικὸν στόλον, καὶ ἀποτυχία τῆς ἐν Σκιάθῳ στρατιωτικῶν γενομένης παρ' αὐτοῦ ἀποβάσεως.— Ναυμαχία εἰς τὸ στόμιον τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου.— Σύστασις δύο διοικητῶν εἰς Σκιάθον.— Ἐκδίκησις τῶν Ἰδραίων καὶ Ψαριανῶν κατὰ τῶν Τρικεριωτῶν.— Ναυμαχία ἐντὸς τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, καὶ κυρίευσις ἐξ ἐχθρικῶν πλοίων.— Πώλησις αὐτῶν ἐν Σύρα καὶ ἐπιστροφή τῆς Ἰδραϊκῆς μοίρας.— Πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἀποστολὴ Ἰδραϊκῆς καὶ Πετσωτικῆς αὐτόθεν μοίρας.— Κυρίευσις ὑπ' αὐτῆς μιᾶς ἐχθρικῆς γολλέττας μετ' ἰσχυρὰ.— Δυάσεις τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, καὶ διαμονὴ τῆς Πετσωτικῆς μοίρας αὐτόθι.

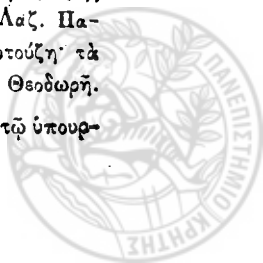
Αἱ μέχρι τοῦδε δοθεῖσαι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ναυμαχίαι ὠφέλησαν τῶν τριῶν θαλασσομαχουσῶν νήσων τοὺς κατοίκους, διδάξασαι αὐτοὺς ν' ἀντιστέκωνται εἰς ἐχθροὺς ἀσυγκρίτως ὑπερέχοντας κατὰ τὰς δυνάμεις, καὶ μόνη ἡ χρηματικὴ ἔλλειψις ἐγένετο ἐμπόδιον νὰ κατορθώσωσι μεγαλυτέρας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκας. Αἱ διὰ τὰς χρηματικὰς ἀνάγκας περὶ τοῦ ἐφοπλισμοῦ καὶ ἐκπλεύσεως τῶν πλοίων τῶν ἀδιάκοποι συνεισφοραὶ, καταντήσασαι ἀνυπόφοροι, τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὴν

διοίκαν, νὰ τοὺς παραχωρήσῃ τοὺς ἐπὶ τὰς προσόδους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐπιβληθέντας φόρους, καὶ νὰ διορίσῃ ξεχωριστὸν ἐπίσης ἔρκανον κατ' ἀναλογίαν τῶν προσόδων ἐκάστης νήσου διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ στόλου. Ἡ ἐν Ἀστρει κατ' Ἀπρίλιον συγκροτηθεῖσα Β' τῶν Ἑλλήνων Ἐθνοσυνέλευσις παρεδέχθη ἐπισφραγίσασα τὴν τοσοῦτον δικκίαν ἀπαίτησίν των, καὶ τοιοῦτοτρόπως δι' αὐτῆς ἐμπόρυσαν ἐφεξῆς ν' ἀπαλλαγθῶσιν ὅπωςοῦν ἀπὸ τὰ ἔξοδα τοῦ στόλου, τὰ ὅποια εἶχαν ἐπιφορτισθῆ μέχρι τοῦδε ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἀπέστειλαν κατ' ἔτος ἓνα ἔφορον ἐξ ἐκάστης νήσου δι' ἐπίτηδες πλοίου εἰς τὴν σύναξιν αὐτῶν.

Συσκεφθέντες οἱ Ὑδραῖοι περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ἐφώπλισαν καὶ ἐξαπέστειλαν τὴν 15 Ἀπριλίου δεκατρία πολεμικὰ καὶ δύο πυρπολικὰ πλοῖα *) ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Α. Λαλεχοῦ, τὰ ὅποια, ἀπ' οὗ μετὰ τινὰς ἡμέρας περιεφέροντο περὶ τὰς νήσους, ἐπαγρυπνοῦντες εἰς τὴν διαφύλαξίν των, ἔμαθαν τὴν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἔκπλευσιν τοῦ Ἀλγερινοῦ στόλου καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς Ψαρά, διὰ τῶν ὁποίων διεπέρασε τὴν 22 Μαΐου ἠνωμένος μετὸν Σουλτανικὸν καὶ διευθύνετο πρὸς τὸν Καφκρέα τὸν ἰκολούθησαν τὰ Ἑλληνικὰ. Ἐλθόντα δὲ περὶ τὴν Ἀνδρον, καὶ περιπεσόντα διασκορπισμένα εἰς γαλήνην, ἐπλησίασαν τινὰ ἐκ τῶν ἐχθρικῶν, βοηθούμενα ἀπὸ ὀλίγην ἀνέμου πνοὴν καὶ τὰ προσέβαλαν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν γενναίως, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνωθῶσι μετὸν λοιπὸν στόλον, διευθυνόμενον τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς Κάρυστον. Θεωροῦντες πάλιν οἱ ἡμέτεροι τὴν ὑπέρογκον τοῦ ἐχθροῦ δύναμιν,

*) Τὰ μὲν πολεμικὰ ἐδιοικούντο ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Ἀντ. Γ. Κριεζῆ, Ἰω. Βούλγαρη, Λαζ. Παναγιώτου, Ἰω. Ζάκα, Ἐλευθ. Ῥαφαήλ (α), Κωνστ. Μεθενίτου, Χριστοφίλ. Δημητρίου, Ἰω. Μπατσαεῆ, Λαζ. Παπαμανόλη, Ἀθ. Δ. Κριεζῆ, Σάββα Ἀνδρέου καὶ Γκίκα Κουτούζη· τὰ δὲ πυρπολικὰ διευθύνοντο ὑπὸ τοῦ Ἀνδ. Πιππίου καὶ Λεονάρ. Θεοδώρῃ.

(α) Ὅρα τὸ ὑπ' ἀριθ. 164 πρωτόκολλον Μητρώων παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τῶν Ναυτικῶν τοῦ 1833.

ἔκριναν δέον ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς Ὑδραν καὶ νὰ ἐνδυναμωθῶσι ζητοῦντες τὴν ἀναγκαίαν βοήθειαν, ἃν ὁ ἐχθρὸς ἐσκόπευε νὰ προσβάλλῃ κατ' αὐτῆς. Ἀλλὰ μόλις ἔφθασαν εἰς Ὑδραν, καὶ ἔμαθαν ἀπὸ τὰς ἐμπροσθοφυλακάς, αἱ ἑποιαὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχαν ἐκπλεύσειν ἐξ Ὑδρας, τὴν ἐκ Καρύστου τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἀναχώρησιν καὶ διεύθυνσίν του εἰς Σούδαν τῆς Κρήτης· αὐτοὶ μὲν ἔμειναν εἰς Ὑδραν, διωρίσθη δὲ νὰ ἐκπλεύσῃ ἄλλη μοῖρα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Λαζάρου Πινότση.

Ἡ μοῖρα αὕτη, συνισταμένη ἐξ ἐννέα πολεμικῶν πλοίων, ἐξέπλευσε τῆς Ὑδρας τὴν 1 Μαΐου *), ἐπὶ σκοπῷ νὰ παραπλεύσῃ τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου τὰ παράλια πρὸς βοήθειαν καὶ ἐγκαρδίωσιν τῶν ἐκεῖσε διαμαχομένων Ἑλληνικῶν στρατευμάτων· ἐλθοῦσα πρῶτον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Καρύστου, καὶ κατακυύσασα ὅλα τὰ εἰς τὸ παραθαλάσσιον μέχρι τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου εὐρισκόμενα χωράφια, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, διευθυνθεῖσα πρὸς τὰ μέρη τῆς Τρίκερης, ἧτις ἐπολιορκεῖτο ἀπὸ τὸν Λαμποῦτ Πασᾶν, ὅπου φθάσασα, διέλυσε τὴν διὰ θαλάσσης τοῦ ἐχθροῦ πολιορκίαν, καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔκβασιν διαρῶρων κατ' αὐτοῦ ἐκ μέρους τῶν πολιορκουμένων προσβολῶν, καὶ ἤθελε συντελέσειν ἀκόμη εἰς τὸν παντελῆ ὄλεθρόν του, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε μετὰξὺ τῶν Τρικεριωτῶν ἡ ἀσυμφωνία, ἧτις ἐγένεν ἀφορμὴ νὰ μὴ βαλθῇ εἰς πράξιν τὸ ἐκ μέρους τῶν στρατευμάτων προσφυῶς ἐπινοηθὲν σχέδιον τοῦ ν' ἀποβιβασθῶσι νυκτὸς διὰ τῶν πλοίων εἰς παλαιὰν Τρίκερην διὰ νὰ κυριεύσουν τὰς πλευρὰς τοῦ ἐχθροῦ· σχέδιον, τὸ ὅποιον ἤθελε βεβαίως ἐξολοθρεύσειν τὸν ἐχθρόν, ἐὰν ἐβάλλετο εἰς πράξιν. Ἡ αὐτὴ συμφωνία ἐγένεν ὡσαύτως αἰτία ν' ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν ἡ μοῖρα, ἀφ' οὔ ἔτελειωσε τὰς τροφάς της.

Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐτοιμάσαντες οἱ Ψαριανοὶ κατὰ τοῦ

*) Ἦσαν πλοίαρχοι εἰς ταῦτα ὁ Κωνστ. Μεθενέτης, Ἰω. Μπαταξῆς, Ἀνδρ. Κοσμᾶ, Δημ. Ἀντ. Βόγκου, Στ. Φώκας, Ἀθ. Δ. Κριεζῆς, Λάζ. Τσώρτσου καὶ Ἰω. Γκέλης.

θροῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἤκουσαν, ὅτι διευθύνθη εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, καὶ πλέοντες περὶ τὴν Τένεδον, ἠνώθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Πετσωτῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Νικολάου Δ. Ἰω. Λαζάρου *) μεθ' ὧν διευθύνθησαν πρὸς τὴν νῆσον Ἁγίου Στράτην. ἀφήσαντες πρῶτον ἐμπροσθοφυλακὴν εἰς Τένεδον τὸν Γ. Σαχτούρην.

Ὁ ἐχθρικός στόλος συνθεμένος ἐκ τριάκοντα πλοίων καὶ μιᾶς βρατσέρας, τὴν ὁποίαν εἶχε συλλάβειν, ὡς ἐπληροφορήθησαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου Ἁγίου Στράτη, ἐφαίνετο ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 12 Ἀπριλλίου διαπλέων πλησίον τῆς νήσου Δέσβου· μετὰ δὲ διαφόρους ἄλλας ἐρεύνας, τὸν ἶδαν τελευταῖον τὴν 14 Ἀπριλλίου περὶ τὸ ἑσπέρας μεταξὺ Λήμνου καὶ Σαμοθράκης διευθυνόμενον πρὸς μεσημβρίαν, καὶ τὴν ἐπιούσαν εὐρῶν αὐτὸς διασκορπισμένα διὰ τὴν κακοκαιρίαν, συμβᾶσαν τὴν νύκτα, τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διηρέθη εἰς δύο μέρη, καὶ τὸ μὲν προσέβαλλε κατὰ τοῦ Μιαούλη, εὐμεθέτος εἰς ἄκραν γαλήνην μὲ πέντε μόνᾳ πλοῖα ὑπὸ τὸ ὄρος Ἄθωνος, ἕως ὀκτῶ μίλια μακρὰν αὐτοῦ· τὸ δὲ, κατὰ τῶν λοιπῶν τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας πλοίων, καὶ τῶν Ψαριανῶν καὶ Πετσωτῶν ἕξ μίλια τοῦ Μιαούλη ἀπεχόντων. Ὁ Μιαούλης εἶχε πολλὰ πλησίον του εἰς τὴν πρύμνην τὸν Γ. Σαχτούρην, τὰ δὲ τέσσαρα ἄλλα μετ' αὐτοῦ παραυροθέντα πλοῖα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν πλοίαρχων Κυριάκου Σκούρη, Ἑλ. Ῥαφαήλ **), Θ. Γκιώνη καὶ Γκίκα Κοσμᾶ, ἀπεῖχαν ὡς τρία μίλλια

*) Μ' ἕτερα πέντε πλοῖα, καὶ ἔγιναν ὅλα τὰ τῶν Πετσωτῶν δέκα ἄνευ τινὸς πυρπολικοῦ.

**) ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ. — Ὁ πλοίαρχος Ἐλευθέριος Ῥαφαήλ. Ἐπειδὴ ἡ πατρίς του γενομένης τῆς εἰσβολῆς τοῦ Αἰγυπτίου Ἰβραήμ Πασᾶ ἐν Πελοποννήσῳ, εἶχεν ἀνάγκην τῆς κατὰ ξηρὰν βοήθειας τῶν τέκνων τῆς, ἔδραμεν καταλειπὼν τὴν θάλασσαν ἀμέσως μετὰ ἀρκετοῦ στρατιωτικοῦ σώματος διορισθεὶς στρατηγὸς τοῦ περὶ τοῦ τότε Κυβερνήσεως εἰς τὰ Μεθοκάρωνα, ὅπου ὁ ἀθάνατος οὗτος ἦρας ἔπεσεν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ἐλευθερίας τῆς πατρίδος κατὰ τὴν ἀπόβασιν τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ ἐν Πύλῳ ἀνδριότατα ὑπομείνας τὴν ἐφοδὸν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς μεγαλητέραν δὲ διαβεβαίωσιν τῶν ἀγώνων καὶ κατορθω-

μακράν, καὶ διὰ τὴν γαλήνην δὲν ἔτο δυνατόν νὰ ἔλθῃσι πλη-
σιέστερον, καθὼς καὶ δύο πυρπολικά, ἐξ ὧν τὸ ἓν κατέκαυσαν,
διασωθέντες οἱ ἐν αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Μιαούλη *). Ἡ θέ-
σις, εἰς ἣν εὐρέθησαν οὕτως εἰς γαλήνην διασκορπισμένα τὰ

μάτων τοῦ ἐνδόξου τούτου μαχητοῦ τῆς ἐλευθερίας παρατέτομεν αὐτὰ
τὰ ἐν τῷ ἐλεγκτικῷ συνεδρίῳ ὑπάρχοντα ἐπίσημα ἔγγραφα.

Περίοδος γ'.

Ἀριθ. 3,024.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Τὸ ἐκτελεστικὸν Σῶμα.

Δυνάμει τοῦ § 6 Νόμου τῆς Ἐπιδαύρου διατάττει α) οἱ ἐξῆς προβι-
βάζονται εἰς τοὺς ἀκολουθοῦς βαθμούς: Ἐλευθέριος Ῥαφαήλ εἰς τὸν τῆς
στρατηγίας β) τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου νὰ ἐνεργήσῃ τὴν διαταγὴν
ταύτην.

Ναῦπλιον 12 Φεβρουαρίου 1825.

Ὁ πρόεδρος

Γ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ.

Γ. ΜΠΟΥΤΑΣΗΣ.

Α. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ.

Κ. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Α. Μαυροκορδάτος.

Περίοδος γ'.

Ἀριθ. 3,677.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος

Τὸ ἐκτελεστικὸν Σῶμα

Πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Πολέμου.

Διατάττεται τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο νὰ ἐπιτάξῃ τὸν στρατηγὸν Ἐλευ-
θέριον Ῥαφαήλ, νὰ στρατεύσῃ ἀνυπερθέτως μὲ ὅλον τὸ στρατιωτικὸν τοῦ
σῶμα ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Μασσηνιακοῦ κόλπου Α. Π.
Γεωργίου ἐναντίον τῶν κατὰ τὰ Ἀποκώρονα ἀποδάντων ἐχθρῶν.

Ναῦπλιον 24 Φεβρουαρίου 1825.

Ὁ πρόεδρος

Γ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ.

Γ. ΜΠΟΥΤΑΣΗΣ.

Α. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ.

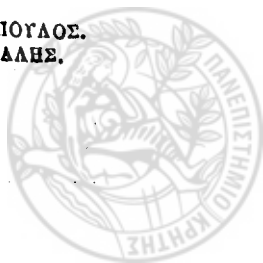
Κ. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ.

Ι. ΚΩΛΕΤΤΗΣ.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Α. Μαυροκορδάτος.

*) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιον Ῥομπόστιν.

Ἑλληνικά πλοία, ἐγκαρδίωσε τὸν ἐχθρὸν, ὡς βεβαίαν νοιῶντα ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν νίκην, ὥστε νὰ προσβάλῃ μὲ ὀρμὴν μία ἐκ τῶν μεγαλητέρων αὐτοῦ Φρεγατῶν ἔκαμε πρώτη τὴν ἀρχὴν τῆς συμ-

Ἄριθ. 1,625.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἡ Δημογεροντία Ἰδρας

δηλοποιεῖ ὅτι·

Ὁ κ. Ἐλευθέριος Ῥαφαήλ ἀγωνίσθη ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μέχρι τῆς τελευτῆς του μὲ βαθμὸν πάντοτε πλοίαρχου (ὄρα Μητρώων τοῦ ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν ὑπ' ἀριθ. 440 τοῦ 1833 ἐν Ναυπλίῳ) κατὰ θάλασσαν καὶ μὲ βαθμὸν χιλιάρχου κατὰ ξηρῶν. Εἰς ἔνδειξιν δίδεται τὸ παρὸν εἰς τὴν χηρεούσαν οἰκογένειάν της κατ' αἰτησίαν της.

Ἐν Ἰδρᾷ τὴν 27 Φεβρουαρίου 1834.

Οἱ Δημογεροντες ΛΑΖΑΡΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ
(Τ. Σ.) ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

Ἐκ τοῦ ἀριθ. 30 τῆς ἐφημερίδος «Ἑλληνικά Χρονικά» τοῦ ἔτους 1825 ἐκδιδομένης ἐν Μεσολογγίῳ 15 Ἀπριλίου ἔνθα μνημονεύεται, «ὅτι τῆς 7 καὶ 8 Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ στρατηγὸς Ἐλευθέριος Ῥαφαήλ μετὰ τοῦ Εὐδῆ, Ζαφειροπούλου καὶ Μποταίτη μαχόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔπεσον ἐνδύζως μετὰ ἄλλων 250 Ἑλλήνων.»

Ἐκ τοῦ «Ἡλίου» ἐφημερίδος τοῦ Π. Σούτσου Ἰανουαρίου 25 1856.

• Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Μιαούλη.

Ἄ θ α ν ά σ ι ε Μ ι α ο ύ λ η !

Ἰπῆρξαν τέσσαρες ἀδελφοὶ μεγαλόφημοι Ῥαφαήλ Ἰδραῖοι, ὁ Ἐλευθέριος Ῥαφαήλ, ὁ Ἰωάννης Ῥαφαήλ, ὁ Ἀντώνιος Ῥαφαήλ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ῥαφαήλ.

Ὁ πρῶτος ἐξουεῦθη ἐν Νεοκαστρῷ βαθμὸν ἔχων στρατηγοῦ καὶ πολεμήσας ἡρωϊκῶς· ὁ δεῦτερος προμαχόμενος τῆς Κρήτης καὶ ὡς λέων ὀρμήσας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ κατεκόπη· ὁ τρίτος τραυματισθεὶς κατὰ τὰς ναυμαχίας ἀπέθανεν· ὁ τέταρτος μόνος ζῆ. Οἱ τέσσαρες αὐτοὶ ἀδελφοὶ ἐκυβέρνησαν τὰ ὠραία καὶ ἐνδοξότατα ἐκεῖνα πλοῖα τῶν ἀθανάτων τὴν μνήμην Ἐμμανουὴλ καὶ Ἰακώβου Τομπάζων, τὴν Τερψιχόρην, τὴν μεγάλην ναῦν, καὶ τὸ βροίκιον ὧν αἱ εἰκόνες φαίνονται εἰς τοὺς ἐρήμους εἰκους τῶν ἀγίων ἐκείνων ἀνδρῶν οἵτινες ἐτελεύτησαν πένητες ἀφ' οὗ τοὺς πάντας ἐφιληρένησαν οἵτινες ἀπέθανον δόντες καὶ τὴν ἑαυτῶν ζωὴν

πλοκῆς, προσβάλλουσα ὁμοῦ μ' ἄλλας δύο κατὰ τῶν τεσσάρων Ἰδραϊκῶν πλοίων τῶν ὡς ἔγγιστα τριῶν μιλίων τοῦ Μισαούλη ἀπεχόντων· τέσσαρες ἄλλαι φρεγάται, δύο κορβέται, ἕν βρίκιον

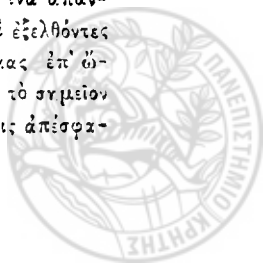
εἰς τὴν πατρίδα καὶ οὔτινες ἀπεδήμησαν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς οὐρανούς οὐδὲν δι' αὐτοὺς ζητήσαντες καὶ οὐδὲν διὰ τοὺς παῖδας αὐτῶν λαθόντες.

Ἐπὲρ τῶν τέκνων αὐτῶν λικετεύω σὲ Μισαούλη τέκνον τοῦ φοβεροῦ ναυάρχου τῆς Μεσογείου τοῦ λαθόντος πρωτότοκον ἀδελφὸν τὸν Θεμιστοκλέα καὶ δευτερότοκον τὸν Νέλσωνα. Ὁ πατήρ σου εἰς τὴν ναυαρχίδα μὲ ὑπεδέχθη νεανίαν ὄντα καὶ κινήθησας εἰς τὰς Ἐχινάδας νήσους καὶ φονεύσας Πέρδικα τινα ἔδωκε μοι ταύτην ὡς δῶρον ἐνώπιον τῶν Ῥαφαήλ περὶ ὧν ἐγὼ ὁμίλων σήμερον συνιστῶ σοι τὰ τέκνα αὐτῶν.

Μικρὸν ἢ πέρδιξ ἀλλὰ μέγιστον τὸ δῶρον καὶ μέγιστη ἡ ἀνάμνησις τῆς ἀπλουστάτης καὶ ἡρωϊκῆς ἐκείνης Ἑλλάδος ἣν εἰς μάτην σήμερον περιζητῶ.

Ἀνέφερον δὲ σοὶ τὸ δῶρον τοῦ πατρὸς ἵνα γνωρίζῃς ὅτι τὸν μέγαν σου πατέρα εἶδα ναυμαχοῦντα καὶ μετ' αὐτοῦ ὁμίλητα καὶ αὐτὸν τὸν ἐκατόγχιπρα ἤκουσα καλοῦντα τοὺς Ῥαφαήλ διεξιούς βραχίονας αὐτοῦ, πρᾶξον λοιπὸν τί ὑπὲρ τῶν ἐνδόξων ἐκείνων ὄρκων καὶ ἀντὶ πέρδικος ἣν ὁ πατήρ σου ἔδωκεν μοι· στέφανόν σοι ἀθάνατον ἐγὼ δώσω σοι ὃν αἰ Μοῦσαι περιπλέξουσιν ἐκ τῶν ῥόδων τοῦ Ἰλιτοῦ καὶ τῶν θαρνῶν τοῦ Εὐρώτα, υ

Ὁ δὲ Ἰω. Ῥαφαήλ κατὰ τὸ 1823 εὐρισκόμενος ὡς ἀξιωματικὸς μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἰωάν. Κωσταντίδη, πατρὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει δικηγόρου Ἐλευθερίου Ἰω. Κωσταντίδη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γουλιέτταν ἢ «Τερψιχόρη» τῶν ἀειμνήστων Ἐμανουὴλ καὶ Ἰακώβου Τομπάζων, ἠγκυροβολημένην ἐν τῇ νήσῳ Γραμπούση ἀπέναντι τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Ἀθ. Ν. Δρίτζα νῦν κατοικοῦ τοῦ χωρίου Μαρκοπούλου τοῦ δήμου Κρωπίας, καὶ συσκεφθέντες μετὰ ἐτέρων Κρητῶν Ἑλλήνων ἵνα ἐξ ἐφόδου κυριεύσασιν τὸ φρουρίον κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀπεφασίσθη ἀπὸ κοινοῦ περὶ ὄρθρον βαθὺν τῆς Κυριακῆς νὰ ὀρμήτωσι κατὰ τοῦ φρουρίου, καὶ λαθόντες τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον ὤμοσαν ἐπ' αὐτοῦ ἵνα ἅπαντες ὁμοίως ὀρμήτωσι κατὰ τὴν ἑφοδὸν ἐπὶ τοῦ φρουρίου, καὶ ἐξεληθόντες κατὰ τὴν ὀριζθεῖσαν ὥραν τοῦ πλοίου, λαθόντες τὰς κλίμακας ἐπ' ὧμων ἐπληρίασαν εἰς τὰ τεῖχη τοῦ φρουρίου, καὶ ποιήσαντες τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐπέβαλον αὐτάς, καὶ ἀναθάντες εἰς τὰς ἐπάλλξεις ἀπέσφα-

καὶ μιά γολέττα, ἐρώρησαν κατὰ τοῦ Μικούλη καὶ Γ. Σαχ-
τούρη, καὶ ἡ λοιπὴ διαίρεσις προσέβαλε τὰ λοιπὰ Ἑλληνικὰ πλοία
ὡς προσῆρέθη. Ἡ σύγκρουσις ἐγένετο συστάδην μὲ ἀπαραδειγμα-

ξαν τοὺς σκοπούς· ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ κλίμαξ ἔνεκα τοῦ βάρους τῶν
πολλῶν μετὰ προθυμίας ἀναβαινόντων ἐθραύσθη εἰς δύο καὶ μόλις ἐπρό-
φθασε καὶ ἀνέθη τὸ ἐν τρίτον τῶν στρατιωτῶν· τότε ὁ Ἰωάννης Ῥα-
φαήλ ὅστις ἴστατο ἤδη τῶν ἐπάλλξων ξιφήρης ἰδὼν τὴν ἀτυχίαν ταύτην
ῥώμησεν εἰς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου διὰ νὰ τὴν ἀνοίξῃ ἔνδοθεν ἀλλὰ
δυστυχῶς τὰ κλειθρα ἰσχυρὰ ὄντα δὲν ἠδύνατο εὐκόλως νὰ τὰ διαῤῥή-
ξωσι, ὁ δὲ κρότος ὁ πολὺς ἐξήγειρε τοῦ ὕπνου τοὺς κοιμωμένους Τούρ-
κους, καὶ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ πυροβολῶσι πρὸς τὴν πύλην, τότε ἐν μέσφ
τοῦ ἔχθρικοῦ πυρὸς ἔπεσεν ἄπνους ὁ ἀθάνατος ἥρως Ἰωάννης Ῥαφαήλ·
ὁ δὲ ἀνεψιὸς τοῦ Ἰωάννης Κωσταντίδης ὑποπλοίαρχος τοῦ Βασ. Ἑλλ.
ναυτικοῦ, ἐπληρώθη εἰς τὴν δεξιὰν ὠμοπλάτην, καὶ οἱ λοιποὶ ἰδόντες
τὴν ἀποτυχίαν συνέδεσαν τὰς ζώνας των καὶ κατέβησαν τοῦ φρουρίου.

Ὁ δὲ Ἀντώνιος Ῥαφαήλ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος
εἰς 14 ἐκστρατείας (ὄρα τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 163 πρωτόκολλον Μητρῶου τοῦ
1833 ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ναυτικῶν ὡς πλοίαρχος κατὰ θάλασσαν
καὶ λαβῶν πληγὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀπεβίωσε.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Ῥαφαήλ ἐπιζήσας ἐθραβεύθη ἐπαξίως παρὰ τοῦ
ἔθνους μὲ βαθμὸν πλοίαρχου ἁ τάξεως διὰ τοὺς ἐπιτυχεῖς ἀγῶνας καὶ
ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του· ὅστις ἐσυνείθιζε πάντοτε νὰ λέγῃ εἰς τὰς
ἐφόδους (βρυσάλτα) «ἦ τὰν ἢ ἐπὶ τάν.»

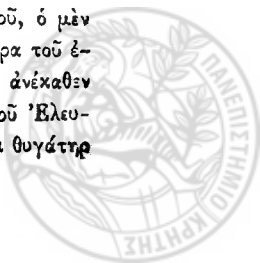
Κατὰ δὲ τὸ 1850 ὅτε ὁ ναύαρχος Πάρκερ ἀπέκλεισε τοὺς Ἑλληνι-
κοὺς λιμένας καὶ συνελάμβανε τὰ Ἑλληνικὰ πλοία ἐμπορικὰ καὶ πολε-
μικὰ, τότε ἐκυβέρνα τὴν Βασιλ. Κορβέταν «Λουδοβίκος» ἣτις παρέ-
πλεε τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας πρὸς ἐνθάῤῥουνισιν τῶν ἐκεῖ χρι-
στιανῶν, εὑρεθείσα ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης καὶ κατὰ τύχην ἐπελθὼν
πλοῖον Ἀγγλικὸν διατάσσει τὸν πλοίαρχον Ῥαφαήλ νὰ παραδοθῆ,
ἀλλ' ὁ ἀτρόμητος ἐκεῖνος οὐδαμῶς ὑπήκουσε εἰς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Ἀγ-
γλου πλοίαρχου, ὡς μὴ ὦν συνειθισμένος εἰς παραδόσεις. Κατὰ δὲ τὸ
1862 ἐπροβιβάσθη ὡς ἀντιναύαρχος καὶ ἐστάλη μὲ τὸν μικρὸν Ἑλλη-
νικὸν στολίσκον εἰς Ναύπλιον ἵνα ἀποκλείσῃ αὐτὸ ὅπερ καὶ ἔπραξε
ἐκτελέσας ὅπερ ὁ νόμος καὶ τὸ καθῆκον καὶ τὸ πρὸς τὴν πατρίδα συμ-
φέρον τῷ ἀπέβαλε, καὶ τοι μετὰ μεγίστης λύπης ἀνελογίζετο ὅτι καὶ
ἄλλοτε ἀπέκλεισε τὸ Ναύπλιον μὲ τὴν ὠραίαν «Τερψιχόρην», πλὴν ἐ-

τιστον τῶν Ἑλλήνων ἐπιμονὴν, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἀκατάπαυστον πυροβολισμόν, ἔπνευσεν ὀλίγοι ἄνεμοι, τὸν ὁποῖον μεταχεισθέντες ἐπωφελῶς εἰς τὰς διαφόρους τῶν πλοίων των κινήσεις,

κεῖνος δυστυχῶς τοὺς ὁποίους νῦν ἀπέκλεισε δὲν ἦσαν Τούρκοι ἀλλ' Ἑλληνες, καὶ ταῦτα διαλογιζόμενος καὶ ἀδημονῶν, ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς ναυαρχίδος του ὑπὸ κεραυνοβόλου ἀποπληξίας, ἐν σκηψάσῃ αὐτῷ, διότι ἔβλεπε τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν τῆς πατρίδος του· ἡ δὲ κυβέρνησις διέταξε τὸν στόλον νὰ μετακομίσῃ τὸν νεκρὸν εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του Ὑδραν, ὅπου καὶ ἐνταφιάσθη μετὰ τῶν προστηκουσῶν τῷ βαθμῷ του τιμῶν.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ τέλος τεσσάρων ἀδελφῶν προστινεχθέντων ὀλοκαύτωμα ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἄξιον μιμήσεως καὶ ζήλου.

Ὁ πατήρ τῶν τεσσάρων τούτων ἡρώων ἐγεννήθη ἐν Ὑδρᾷ ὀνόματι Ῥαφαὴλ Σουτάνας, ἡ δὲ μήτηρ ἐκαλεῖτο Πελαγία. Ὁ Ῥαφαὴλ ἦτο ἄριστος ναυπηγὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, (ἐνταῦθα ἀντιγράφομεν αὐτολεξεί ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ὑδρας ὑπὸ τοῦ Ρ. Κριεζῆ, ἐκδοθείσης κατὰ τὸ 1856 τάδε) « Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἐτῶν, ἦτοι τὸ 1896 προσετέθη καὶ ἄλλη οἰκογένεια ἐξ 7 ψυχῶν, τῆς ὁποίας ὁ οἰκογενειάρχης ἐκαλεῖτο Ῥαφελιάς (Ῥαφαὴλ), μεταβάς ἐκ τῆς νήσου Κύθνου ὅπου εὐρῶν τοὺς πρώτους ἀποίκους συνεσωματώθη μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ κατ' ἀρχὰς αἱ δύο πρῶται οἰκογένειαι δὲν ἐδύναντο νὰ συνενοηθῶσιν ὡς ἀλλόγλωσσοι, ὁμιλοῦντες οἱ μὲν τὴν Ἀλβανικὴν, οἱ δὲ τὴν Ἑλληνικὴν ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ συγχωνευθῶσιν εἰς μίαν τὴν Ἀλβανικὴν. Ἰδοὺ ὅποια ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς ἐν Ὑδρᾷ ἐπικρατοῦσας μέχρι σήμερον Ἀλβανικῆς διαλέκτου, συνετέλεσε δὲ ἀκόμη καὶ τοῦτο ἡ συρροὴ τῶν μετὰ ταῦτα ἐλθόντων Ἀλβανῶν Χριστιανῶν διὰ τὴν κατ' αὐτῶν ἀγρίαν καταδρομὴν τῶν Τούρκων μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἥρωος Γεωργίου Σκενδέρμπεη ἡγεμόνος τῆς Ἠπείρου, ἀκολούθως αἱ δύο αὐταὶ γενεαὶ, ἕνεκα τῆς αὐξήσεως καὶ πολλαπλασιασάσεως τῶν οἰκογενειῶν, πρὸς ἀποφυγὴν διενέξεων διένειμον εἰς δύο περιοχάς, οἱ μὲν Λαζαράδες ἔλαβον εἰς κληρονομίαν τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου, οἱ δὲ Ῥαφαλιάδες τὸ ἀνατολικόν, ὅπου καὶ ὠκοδόμησαν τὸ ναΐδιον τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ὁ μὲν Ἐλευθέριος Ῥαφαὴλ νυμφευθεὶς τὸ 1820 τὴν Φλώραν θυγατέρα τοῦ ἐπισήμου καὶ ἐναρέτου Ἀναργύρου Χατζῆ Μαστρογιάννη, ἀνέκαθεν γραμματεὺς τῆς δημογεροντίας Ὑδρας (Καγκελαρίας), ἐκ τοῦ Ἐλευθερίου Ῥαφαὴλ καὶ τῆς Φλώρας ἐγεννήθησαν δύο υἱοὶ καὶ μία θυγάτηρ

ἐμπόρεταν μετὰ τριῶν ἡμισυ ὥρων μάχην νὰ διασχίσουν τὸν κύκλον τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ διασωθῶσιν. Εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην εἰς μὲν τὸ πλοῖον τοῦ Μιακούλη ἐζήτριώθησαν ἰκανῶς εἰς τὴν ἀποσκευὴν, εἰς δὲ τὰ ἄλλα ἐπληρώθησαν καὶ ἐβλάβηθη ἡ ἀποσκευῶν, καὶ τὰ σώματα τῶν ἰδίων πλοίων των.

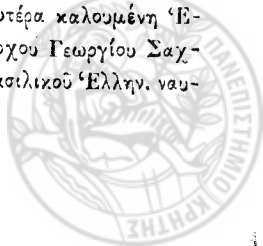
Μπήλιω ὀνόματι, ἥτις ἐτελεύτησε νήπιον οὔσα, ὁ δὲ πρωτότοκος υἱὸς Ῥαφαὴλ Ἐλευθερίου Ῥαφαήλ, γεννηθεὶς τὸ 1822 διετέλεσεν ὑπηρετῶν τὸ ἔθνος του ὡς ὑπάλληλος, νῦν δὲ διατελεῖ ταμίης τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. πρεσβείας, ὁ δὲ δεύτερος Ἀνάργυρος Ἐλευθερίου Ῥαφαήλ γεννηθεὶς τὴν 25 Ἰανουαρίου 1823 ὑπηρετήσεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικόν, νῦν δὲ, ὡς ὑγειονομολιμενάρχης Λαυρίου νυμφευθεὶς τὴν 18 Νοεμβρίου 1852 τὴν Ἄννην (Ἀνέζαν) (γεννηθεῖσα τὴν 13 1830 Αὐγουστοῦ μῆνα), θυγατέρα τοῦ Ἀναγνώστη Νίκα, ἀνδρὸς χρηστοῦ καὶ ἐναρέτου καὶ ἀπλοϊκοῦ τοῦς τρόπους, ἰδιοκτητῆ τῆς νήσου ἁγίας Γεωργίου (Σὰν Τζώρτζι) ἐξ αὐτοῦ ἐγεννήθησαν, ὁ Ἐλευθέριος Α. Ῥαφαήλ, (γεννηθεὶς 17 Ἰουνίου 1854 καὶ μετὰ ἔτη τρία μετέβη εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς, ἡμέραν Σάββατον τοῦ 1857 εἰς Λαμίαν.

Ὁ Ἰωάν. Α. Ῥαφαήλ, γεννηθεὶς 41 Φεβρουαρίου 1857 ἡμέραν Δευτέραν.
 Ἡ Φλώρα Α. Ῥαφαήλ, " 20 Δεκεμβρίου 1860 " Πέμπτην.
 Ὁ Ἐλευθέριος Α. Ῥαφαήλ, " 9 " 1862 " Σάββατον.
 καὶ ὁ Ῥαφαήλ Α. Ῥαφαήλ " 25 Ἰουλίου 1866 " Κυριακὴν.

Ἐκ τοῦ Ἀντωνίου Ῥαφαήλ ἐγεννήθη μία μονογενὴς θυγάτηρ καλουμένη Μπήλιω, ἥτις νυμφευθεῖσα τὸν ἔμπορον Κυριάκον Σερφιώτην δὲν ἐπροικίσθη ὑπὸ τοῦ ἔθνους ὄρφανὴ οὔσα πατρὸς, ὅστις ἐθυσιάσθη ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Ἐκ τοῦ Ἰωάννου Ῥαφαήλ ἐγεννήθη εἰς υἱὸς καὶ δύο θυγατέρες, ὁ μὲν υἱὸς ἐγένετο ἀξίος ντυπηγὸς, τελευτήσας ἐν Ῥωσσίᾳ, ἡ δὲ μία θυγάτηρ Μπήλιω Γ. Ῥαφαήλ, νυμφευθεῖσα τὸν Σωτήριον Μπούχλαν ὑποπλοίαρχον τοῦ Ἑλλ. βασιλικοῦ ναυτικοῦ, ἡ δὲ ἑτέρα ὀνόματι Ἀγγελικὴ, νυμφευθεῖσα τὸν Ἀναγνώστην Γ. Καραγεωργόπουλον, ἔμπορον καὶ μουσικοδιδάσκαλον ἐκκλησιαστικόν.

Ἐκ δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαφαήλ ἐγεννήθη εἰς υἱὸς ὀνόματι Ῥαφαήλ καὶ δύο θυγατέρες, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐκ τούτων Μπίλιω, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ῥαφαήλ ἐξεμέτρησαν πρὸ πολλοῦ τὸ ζῆν, ἡ δὲ δευτέρα καλουμένη Ἐλένη, ἐνυμφεῖθη τὸν υἱὸν τοῦ ἐνδόξου ἥρωος ναυάρχου Γεωργίου Σαχτούρη Σταμάτιον Γ. Σαχτούρη, πλωτάρχην τοῦ βασιλικοῦ Ἑλλ. ναυτικοῦ, νῦν δὲ λιμενάρχην Πειραιῶς.

ὑποχρέωσαν νὰ τραβιχθῶσιν εἰς τὰ πλοιά των, φονεύσαντες ὑπὲρ τοὺς διακοσίους αὐτῶν.

Περὶ τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ, πλέοντες οἱ Ὑδραῖοι μετὰ τῶν συμμάχων τῶν Ψαριανῶν πλησίον τῆς Σκοπέλου, ἶδαν κατὰ τὸ Ποντικοννήσι τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, καὶ μετ' ὀλίγον πρὸς τὸν κόλπον δρομοποιούμενον ὄλον τὸν ἐχθρικὸν στόλον, συγκαίμενον ἐξ εἴκοσι φρεγατῶν καὶ κορβιερῶν, δύο βρικήων καὶ μιᾶς γολέττας. Τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἔχοντα βοήθην τὸν ἄνεμον ἐφόρμησαν κατ' αὐτῶν· ἡ μάχη ἐστάθη σκληρὰ καὶ ἐπίμονος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ ἐχθρὸς ἐβιάσθη νὰ τραπῆ εἰς φυγὴν· ἀλλὰ μετὰ ἐπτάωρον συμπλοκὴν, θεωροῦντες οἱ Ἕλληνας τὴν πυροβολικὴν τῶν ὕλην ἐλαττωμένην, καὶ δύοντα τὸν ἥλιον, ἔκριναν δέον νὰ παύσωσι τὴν συμπλοκὴν καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν ἐκ νέου εἰς τὴν νῆσον Σκιαθον. Εἰς τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἡ μὲν Ὑδραϊκὴ μοῖρα ἀπώλεσεν ἓνα μόνον ναύτην καὶ ἐζημιώθη εἰς τὰς ἀποσκευὰς καὶ σώματα τῶν πλοίων, ἡ δὲ Ψαριανὴ ἀπώλεσε δύο πυρπολικά καὶ δύο ναύτας, βλαφθεῖσα ὀλίγον εἰς τὰς ἀποσκευὰς· ὁ ἐχθρὸς ὁμῶς ἐδοκίμασε μεγίστην ζημίαν καὶ ἐνταυτῷ φρίκην (χ).

Ἀφ' οὗ ὁ ἐχθρικός στόλος ἐξηπάτησε τοὺς Σκιαθίτας νὰ τὸν προσφέρωσιν ὑποταγὴν, κατώρθωσε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς Τρικεριώτας, καὶ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν τὴν 17 τοῦ αὐτοῦ διὰ τὸν Ἑλλήσποντον, ἀφήσας μίαν μοῖραν ἐξ ἑνδεκα πολεμικῶν καὶ τινων φορτηγῶν πλοίων εἰς ὑπεράσπισιν τῶν ἐντὸς Μαλιακοῦ κόλπου κατεχομένων παρὰ τοῦ ἐχθροῦ παραλίων μερῶν. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀποπέμφσας εἰς Σκόπελον διὰ νὰ προβλεφθῆ εἰς αὐτὴν δύο πυρπολικά, παρευρίσκετο ἔτι εἰς Σκιαθον, ὅτε ὁ ἐχθρικός διαβαίνων πρὸς τὸ βόρειον τῆς αὐτῆς νήσου μέρος, διευθύνετο πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐλλείψεως πυρπολικῶν δὲν ἐνέκρινε νὰ ἐκπλεύσῃ κατ' αὐτοῦ (ψ). Ἀφ' οὗ ἔφθασαν τὴν ἐπιούσαν ἐκ Σκοπέλου τὰ περιμενόμενα πυρπολικά, ἐξέπλευσαν τῆς Σκιαθου αἱ δύο μοῖραι ἐπὶ σκοπῶν γὰ τιμωρήσωσι τοὺς Τρικερι-

ώτας, οἵτινες ἄνευ ἀνάγκης τινὸς προσέφεραν ὑποταγὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν, παρκαينوῦντες πρὸς τούτοις καὶ τὰς γειτονεούσας νήσους νὰ ὁμοιοπράξωσι, καὶ ἐλθόντες τὴν 19 τοῦ αὐτοῦ ἔξω τοῦ λιμένος των, ἐπῆραν πέντε αὐτῶν πλοῖα* αἱ δὲ ἀποθῆκαι καὶ πλοιαριά των, ὅσα εἰς τὸ παρκαθαλάσσιον τοῦ αὐτοῦ λιμένος εὑρέθησαν, ἐλεηλατήθησαν ἀπὸ τούτους ναύτας τῶν δύο μοιρῶν. Περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἤραξαν εἰς Ὀρεὸν, γῆν Εὐβοίας, σκοπὸν ἔχοντες νὰ εἰσπλεύσωσι καὶ ἕως εἰς τὸ φρούριον τῆς Χαλκίδος διὰ νὰ ἀποσπάσωσιν ἐκεῖθεν τὴν διαμένουσαν ἐχθρικήν μοῖραν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ, κατὰ τοῦ ὁποίου ἔμελλαν νὰ διευθυνθῶσιν ἦτον ἀσυγκρίτως κατωτέρα, γενομένης τὴν ἐπιούσαν συνελεύσεως, ἔκριναν δέον, διὰ νὰ μὴν ἐπιβαρύνωσιν ἀπὸ ἐξοδα τὰς νήσους των, νὰ κρατήσουν ἀπὸ ἐξ μόνον πολεμικά καὶ δύο πυρπολικά πλοῖα ἐκάστη μοῖρα, τὰ δὲ λοιπὰ ἀποστείλαντες εἰς τὰς νήσους των*), ἀνεχώρησαν τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ ἔξ Ὀρεοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον συναπαντήθησαν μετὰ τὴν ἐχθρικήν μοῖραν, ἣτις συγκειμένη ἔξ ἑνδεκα πλοίων, ἐξέπλεε τοῦ φρουρίου Χαλκίδος· διὸ καὶ προσβαλόντες κατ' αὐτῶν ἐκυρίευσαν μετὰ τινα ἀντίστασιν μίαν κορβέτταν, τέσσαρα βρίκια καὶ μίαν γουλέταν, τὴν ὁποίαν ἔκαυτεν ὁ ἐχθρὸς, τὰ δὲ λοιπὰ μακρομμένα ὄντα τῶν λοιπῶν ἔφευγαν, καὶ ὁ Γ. Σαχτούρης μόνος, εὐρεθεὶς πλησίον αὐτῶν, παρεμπόδιζε μαχόμενος τὸν δρόμον των· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Μιαούλης μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας πλοίων κατεγίνετο εἰς τὴν συμπλοκὴν τῶν πρώτων, κατέρυγαν αὐτὰ περὶ τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν γῆν τῆς Ἀγίας Μαρίνης, ὅπου ὀχυρωθέντα διὰ νυκτὸς μετὰ κανόνια καὶ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς στρατεύμα τριῶν χιλιάδων καὶ ἐπέκεινα, ἐβιάσθησαν οἱ Ἕλληνες νὰ τὰ προσβάλλουσι νυκτὸς μετὰ δύο πυρπολικά, ἀπὸ ἓν

*) Τῶν διαμενόντων εἰς τὴν Ὑδραϊκὴν μοῖραν πλοίων οἱ πλοίαρχοι ἦσαν ὁ Ἀναστ. Τσαμαδός, ὁ Γ. Σαχτούρης, ὁ Θ. Γκιώνης, ὁ Ἰω. Ζάκας, καὶ ὁ Δημ. Σαχτούρης· προσετέθη δὲ καὶ ὁ Ἀντ. Γ. Κρηεζῆς.

ἐξ ἐκάστης μοίρας, τὰ ὁποῖα ἀπελθόντα τὴν 22 αὐτοῦ ἀπέ-
 τυχαν ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῶν ὑδάτων. Βλέποντες δὲ ἀδύ-
 νατον τὴν κυρίευσιν αὐτῶν, ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν διὰ τὴν Σύρον,
 ὅπου φθάσαντες ἐπώλησαν τὰ συλληφθέντα ἐχθρικά πλοῖα, καὶ
 ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια, ἀφ' οὗ προηγουμένως εὐτάκτησαν τὴν
 νῆσον Τήνον, ἀποβαλόντες τὸν αὐτῆς ἑπαρχον ἕνεκα τῆς κακῆς
 διαγωγῆς του.

Ἐπανελθὼν ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς τῆς Σκόδρας εἰς τὴν Δυτικὴν
 Ἑλλάδα περὶ τὸν Ὀκτώμβριον, ἐπολιορκήσας τὸ Μεσολόγγιον·
 ἐξέπλευσαν δὲ πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ τοῦ φρουρίου τὴν 20 Νοεμ-
 βρίου ἐξ Ὑδρας ὀκτὼ πολεμικὰ πλοῖα μὲ δύο πυρπολικά *) , ὑπὸ
 ὀδηγίαν τοῦ Α. Πινότση. Περὶ τὴν νῆσον Πρώτην ἐνταμώθησαν
 μ' ἕτερα ἐξ Πετσωτικά, ὀδηγούμενα ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Πανα-
 γιώτην Μπότση, καὶ πλέοντα περὶ τὴν Ἰθάκην, ἀπήντησαν
 γολέτταν ἐχθρικὴν, φέρουσαν τοὺς μισθοῦ τοῦ Σκόδρα στρατεύ-
 ματος, τὴν ὁποίαν πολεμήσαντα ἐβίασαν νὰ ῥιφθῆ εἰς τὴν ξη-
 ρὰν ἐπὶ τῆς νήσου Ἰθάκης, καὶ τὴν ἐκυρίευσαν, λαφυραγωγῆσαν-
 τες οἱ Ὑδραῖοι μόνοι ὅλα τὰ ἐν αὐτῇ εὑρεθέντα χρήματα καὶ
 πράγματα, συμποσούμενα εἰς διακοσίαις περίπου χιλιάδας Τουρ-
 κικῶν γροσίων. Ἐλθόντα τὰ πλοῖα εἰς Μεσολόγγιον, ἦσαν
 διχλευμένην τὴν πολιορκίαν, καὶ ἀνεχώρησαν τὴν 13 Δεκεμ-
 βρίου, μείναντα μόνον τὰ Πετσωτικά κατ' αἴτησιν τοῦ Ἄλ.
 Μαυροκορδάτου, καὶ δι' ἐξόδων τοῦ Λόρδ Μπάϊρων.

*) Τῶν μὲν πολεμικῶν τούτων ἦσαν πλοῖαρχοὶ ὁ Γεώργ. Νέγκας,
 Κοσμᾶς Ἀθροينوῦ, Ἄθαν. Δ. Κριεζῆς, Ἥλ. Γεώρτσου, Α. Πετροζώτης,
 Α. Κριεμάδης καὶ Α. Καραλῆς· τῶν δὲ πυρπολικῶν διευθύνται Ἄνδρ.
 Πικπίνος καὶ Ἄνδρστ. Ῥομπότσης.

Τέταρτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων.
(1824).

Π Ε Ρ Ι Δ Η Ψ Ι Σ.

Ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ ἀποκατάστασις τῆς Διοικήσεως.—Καταστροφή τῆς νήσου Κέσσου.—Μετ' ὀλίγον καταστρέφονται τὰ Ψαρά.—Ναυμαχία εἰς Ψαρά.—Ναυμαχία εἰς τὸν κόλπον τῆς Κῶ.—Ναυμαχία μεταξὺ Καλύμνου καὶ Γέροντος.—Ναυμαχίαι εἰς τὸ Γασιδαρονήσι καὶ Ἰκαρίαν.—Ναυμαχία μεταξὺ Καραβουρνά καὶ Λέσδου.—Ναυμαχία περὶ τὴν Κρήτην,

Ἄν οἱ Ἕλληνες ἦσαν καὶ εἰδήμονες, ὅσον ἐράνησαν ἀνδρεῖοι, ἤθελαν αἰσθανθῆ τῆς ἐνώσεως τὴν ἀνάγκην, διὰ μόνης τῆς ὁποίας ἐδύναντο νὰ διαφυλάξωσιν ἀκλόνητον τὴν μέχρι τοῦδε μὲ τοσαῦτα αἵματα ἀποκτηθεῖσαν ἐλευθερίαν των· ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐνωθοῦν, ἐπαυρόμενοι διὰ τὰς νίκας των, ὑπέπεσαν εἰς ἐγθροπάθειαν. Ἡ ἀμίλλα, τὴν ὁποίαν ἀμοιβαίως εἶχαν πρότερον εἰς τὸ νὰ ὑπερέχουν ἀλλήλους κατ' ἀπαθῆ πατριωτισμὸν, μετατραπεῖσα εἰς ζηλοτυπίαν ἀξιολύπητον, ἐκίνησε τινὰς νὰ βιάσωσιν ἐνόπλιως τὸ Βουλευτικὸν Σῶμα, διατρέσον εἰς Ἄργος· ἀλλ' ἡ τοῦ λαοῦ ἐναντία διάθεσις διέλυσε τὴν παρανομίαν, καὶ τὸ Βουλευτικὸν, διὰ ν' ἀπορύγη τὰς ἐνδεχομένας νὰ προκύβουν ἐκ τούτου ἀταξίας, μετέβη εἰς Κρανίδιον, ἐμποδίσαν τὰ ἀτοπήματα, καὶ λυτρώσαν τοὺς ἀρπαγέντας νόμους καὶ ἀρχεῖά του. Παραλείπω ἐνταῦθα, ὡς δημοσιευμένας διὰ τῶν ἐφημερίδων, τὰς προόδους καὶ τὰ ἐπόμενα τῆς διχονοίας ταύτης, τῆς ὁποίας τὰ κεκρυμμένα σπέρματα ἀνεπτύχθησαν πάραυτα, καὶ ἐγέννησαν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον· περιορίζομαι μόνον νὰ εἶπω, ὅτι ὁ ἐμφύλιος οὗτος πόλεμος κατηνάλωσεν ἀρκετὰς χρηματικὰς ποσότητας, ἕως νὰ καθυποβάλη τοὺς ἐναντίους, καὶ ὑποστηρίξῃ τὴν Διοίκησιν, ἧτις ἐσυγκεντρώθη μετὰ τὰς ταραχὰς εἰς Ναύπλιον.

Περὶ δὲ τὰ μέσα τοῦ Μιχίου πληροφορηθεῖσα ἡ Διοίκησις περὶ

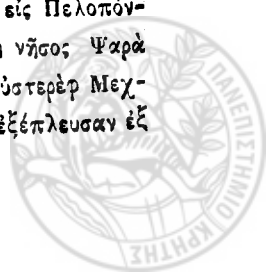
τῆς ἐκπλεύσεως ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐχθρικῆς μοίρας κατὰ τῆς νήσου Κάσσου, διέταξε νὰ σταλῆ ἐξ Ὑδρας καὶ Πεσῶν ναυτική ὑπὲρ αὐτῆς βοήθεια· διὸ καὶ ἐτοιμάσαντες ἀνυπερθέτως οἱ Ὑδραῖοι μετὰ τῶν Πεσσιωτῶν εἴκοσι πλοιάτων, ἐξέπλευσαν τὴν 17 τοῦ Ἰουνίου ἀπὸ μὲν τὴν Ὑδραν δέκα πολεμικὰ μετὰ δύο πυρπολικῶν *) ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Γ. Σαχτούρη, προεβιβάσθεντος παρὰ τῆς Διοικήσεως κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν εἰς βαθμὸν ἀντιναυάρχου· ἀπὸ δὲ τὰς Πέτσας δεκατέσσαρα μόνον πολεμικὰ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Κωνσταντίνου Μπουκουβάλα· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ὁ ἐχθρὸς ἐπρόλαβε πρὶν τῆς ἐμφάνισως τούτων νὰ καταστρέψῃ τὴν Κάσσον, ὡς ἐφεξῆς ἱστορεῖται.

Ἡ ἐχθρική μοῖρα συγκειμένη ἐκ τεσσάρων φρεγατῶν τῆς γραμμῆς, ἐξ κορβητῶν καὶ δέκα βρικίων, καὶ φέρουσα τρεῖς τέσσαρας χιλιάδας στράτευμα, ἐφθασε τὴν 25 Μαΐου μηνὸς εἰς τὴν νήσον ταύτην, καὶ ἄρχισε πάραυτα νὰ πυροβολῇ δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας τὰ δύο παραθαλάσσια αὐτῆς χωρία. Ὁ διευθύνων τὴν ἐκστρατείαν ταύτην Οὔστειν Μπέης διὰ νὰ ἀνακαλέσῃ ἄλλοι τῶν Κασσίων τὴν προσοχὴν, διεύθυνε νυκτὸς δεκαοκτὼ πλοιάρια μὲ στράτευμα πρὸς τὸ ἐπάνω τῆς νήσου μέρος, ὅπου προσποιούμενοι οἱ ἐντὸς αὐτῶν Τοῦρκοι ὅτι ἤθελον ν' ἀποβιβαθῶσι, πυροβολοῦντες ἀκαταπαύστως, ἐκάλεσαν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῶν Κασσίων τὴν προσοχὴν. Ταυτοκαίρως εἰκοσιτέσσαρα μεγάλοι λέμβοι ἀπὸ Ἀλβανοῦς ἀπεβιβάσθησαν πρὸς τὸ κάτω τοῦ χωρίου Ἀγίας Μαρίνης μέρος, καὶ ἐπομένως ἄλλοι ἀκολουθῶντες, εἰς τρόπον ὥστε τὸ πρῶτ' εὐρέθησαν ἔξω στρατοπεδευμένοι ὅλοι οἱ Τοῦρκοι. Ὁ Μπέης τότε ἐπρότεινεν εἰς τοὺς κατοίκους νὰ προσκυνήσωσιν, ὑποσχόμενος νὰ διαφυλάξῃ τὴν ζωήν των καὶ τὰ ὑπάρχοντά των, ἀλλ' οὔτοι τὸν ἐζήτουν διο-

*) Διοικουμένων τῶν πολεμικῶν ὑπὸ τῶν πλοιάρχων Λ. Παναγιώτα, Ἰω. Ζάκα, Δ. Κιοτσέ, Χρ. Δημητρίου, Γ. Νέγκα, Α. Παπαμανόλη, Στ. Ἰω. Δοκοῦ, Παντελῆ Γενίτη, καὶ Κ. Μπελεμπίνη· καὶ τῶν πυρπολικῶν ὑπὸ τῶν πυρπολιστῶν Λεωνάρδου Θεοδωρῆ, καὶ Δημ. Γεωργίου.

ρίαν. Ὁ Μπέης τὴν ἀρνείται καὶ τοὺς βιάζει νὰ τὸν ἀποκριθῶν· διὸ ἀπατηθέντες ἀπὸ τὰς ἀπατηλὰς ὑποσχέσεις του οἱ κάτοικοι τῆς Ἁγίας Μαρίας, ἐπροσκύνησαν πρῶτοι, καὶ ἀκολούθως οἱ τοῦ Ἀρβανιτο-χωρίου· τινὲς τῶν προκρίτων κατέφυγαν εἰς τὴν νῆσον Ἀσυπολαίαν (ω). Λέγεται ὅτι οἱ πρῶτον ἀποβιβάσθentes νὰ ἦσαν Ἄλβανοὶ Χριστιανοί, καὶ ἐμπόδισαν ὀπισθοῦν τῶν Τούρκων τὴν ὁρμὴν ἀπὸ τοῦ νὰ κατασφάζουν τοὺς προσκυνημένους, ἀλλὰ δὲν ἐμπόρεσαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ αἰχμαλωτίζουσιν τὰς παρθένους, τὰς εὐειδεῖς γυναῖκας καὶ τὰ παῖδια, ἐκ τῶν ὁποίων λέγεται νὰ ἔστειλαν ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας εἰς Αἴγυπτον καὶ Κρήτην. Ὁ δὲ Οὔσειν-Μπέης, ἄφ' οὗ ἐθανάτωσεν, ἐψῆσε, καὶ ἐκρέμασε τινὰς τῶν πρωτίτων, συνέλαβε τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα των, καὶ τὰς ἔστειλεν ὁμοῦ μ' ἄλλους προὔχοντας τῆς νήσου εἰς Αἴγυπτον. Μετὰ δὲ παρέλευσιν εἰκοσιτεσσάρων ὥρων ἀπηγόρευσε ἀυστηρῶς τὴν ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ αἰχμαλωσίαν καὶ λεηλασίαν, καὶ ἐτιμώρησε τινὰς αὐτῶν παραβάοντας τὴν διαταγὴν του, θανατώσας τρεῖς Ἄραβας ὡς πρωταιτίους. Τελευταῖον προσκαλέσας Κασσίους ναύτας εἰς ὑπηρεσίαν τῆς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του, μοίρας, μὲ πληρωμὴν πενήντα Τουρκικῶν γροσιῶν κατὰ μῆνα μισθὸν ἐναυτολόγησεν ἱκανοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀφήσας διοικητὴν Τούρκον ἐπὶ τῆς νήσου των, ἀνεχώρησεν δι' Ἀλεξάνδρειαν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ μετὰ θριαμβευτικῆς πομπῆς εἰκοσιᾶς τῶν Κασσίων πλοῖα εἰς βρίκια καὶ γολέττας, καὶ ἄλλα μικρότερα.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἤτοι κατὰ τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐν ᾧ τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα διέμεναν ἔτι εἰς Κάσσον, ὅπου ἐφθασαν μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τῆς ἐχθρικῆς μοίρας, περιμένοντα νὰ λάβουν ἀπόκρισιν ἀπὸ τοὺς αὐτῆς κατοίκους, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχαν προτείνειν νὰ τοὺς μεταφέρουν εἰς Πελοπόννησον ἢ ὅπου ἀλλοῦ ἤθελαν, κατεστράφη καὶ ἡ νῆσος Ψαρὰ ὑπὸ τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου, ναυαρχοῦντος τοῦ Οὔστερέρ Μεχμέτ Πασᾶ. Εἰς τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο συμβῆν ἐξέπλευσαν ἐξ

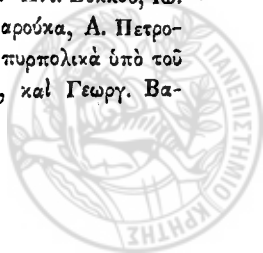

Ἐπὶ τὴν ἑξῆς ἡμέραν (ἡμερᾶς ἑτέρα εἴκοσι πλοῖα *) ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μιαούλη, καὶ διευθύνθησαν εἰς ἀπάντησίν του, ἐστράφησαν ἐπίσης καὶ τὰ εἰς Κάσσον πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος· ἡ δὲ ἐξιστόρησις τῆς εἰς Ψαρὰ ναυμαχίας, καὶ τῶν λοιπῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος ναυμαχιῶν καὶ τῶν ἀκολουθησάντων ἐξῆς ἐν αὐταῖς συμβάντων, ἀποσιωπᾶται παρ' ἐμοῦ, καὶ ἐκδίδεται κατὰ συνέχειαν ἢ ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν καθιστόρησις τοῦ Δημητρίου Σαλτέλη Κυθωνιώως, ἧτις, πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἀναγνωστῶν, ἐνεκρίθη νὰ μεταφρασθῆ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ εἰς τὴν καθομιλουμένην τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν· μετέφρασε δὲ αὐτὴν ὁ Ρ. Δημάρατος Ἡπειρώτης, ἀρχομένην οὕτως.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὴν Ἐπὶ τὴν 25 Ἰουνίου, καὶ τὴν 27 πλείοντες ἀπαντήσαμεν ἐν Βρετανικὸν βρῆκιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐμάθαμεν βεβαίως, ὅτι οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν κλεισθῆν εἰς τὸ φρούριον τῆς νήσου τῶν Ψαρῶν, ὄντες ἐξακόσιοι τὸν ἀριθμὸν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενοι ν' ἀνθεξοῦν κατὰ τῶν ἐπαλειλημμένων ἐφόδων τῶν Τούρκων, συμποσομένων ὑπὲρ τὰς δώδεκα χιλιάδας, ἐβάλαν τὸ πῦρ εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν πολεμοφοδίων, τὸ δὲ φρούριον ἀνεποδογυρίσθη καταστραφέν, ἀφ' οὗ ἐπήδησαν εἰς τὸν ἀέρα καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι Ἕλληνες μεθ' ἑνὸς μικροῦ ἀριθμοῦ οἰκογενειῶν, αἵτινες εἶχαν εἰς αὐτὸ καταρτίσει, καὶ ἐπέκεινα τῶν τριῶν χιλιάδων ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὅτι ὁ Τουρκικὸς στόλος ἦτον ἀγκυρωμένος εἰσέτι εἰς Ψαρὰ.

Ἀμέσως ἐπατεῖναμεν τὰ πανία διὰ νὰ ταχύνωμεν τὸν ἐκεῖσε πλοῦν μας· ἀλλ' ὁ ἄνεμος πνέων σφοδρῶς ἀπὸ τὴν ἄρκτον, μᾶς ἠνάγκασε νὰ σκληύσωμεν (mouiller) προσωρινῶς εἰς τὴν Τῆνον,

*) Διοικούμενα τὰ πολεμικὰ παρὰ τῶν πλοιάρχων Ἄναστ. Τσαμαδοῦ, Ἄντ. Γ. Κριεζῆ, Μανουὴλ Τουμπάζη, Ἄντ. Ῥαφαήλ, Θεοδώρ. Γκιώνη, Ἰω. Α. Λαλεχοῦ, Ἄλεξ. Ῥαφαήλ, Δημητρ. Ἄντ. Βόκκου, Ἰω. Γκέλη, Ἄθαν. Δημ. Κριεζῆ, Ἰω. Μπατσαζῆ, Ἰω. Μαρούκα, Α. Πετροζώτου, Σάβ. Ἀνδρέου καὶ Ἡλ. Γεώρτσου· τὰ δὲ πυρπολικὰ ὑπὸ τοῦ Ἄνδρ. Πιππίνου, Ἄναστ. Ῥομπότση, Γ. Τσερεμέ, καὶ Γεωργ. Βατικιώτη.

καὶ ἐκείθεν μόλις εἰς τὰς 3 τοῦ Ἰουλίου περὶ τὴν πρῶταν ἐφθάρσαμεν εἰς τὰ Ψαρά. Ὁ Καπετάν-Πασάς εἶχεν ἤδη τραβιχθῆ, εἰς τὴν Λέσβον (Μιτυλήνην) μὲ ὄλα τὰ μεγάλα πλοιά του· εὐρομεν δ' ἐκεῖ ἐν βρῖκιον δεκαεξὶ κανονίων, καὶ τριάντα τέσσαρες σαλούπας καὶ γαλιώτας· εἶναι δὲ ταῦτα πλοῖα, ἢ μᾶλλον σκάφαι μακρὰι, κατασκευασμέναι ἐπίτηδες διὰ νὰ μετακομιζοῦν καὶ ν' ἀποβιβάζοῦν στρατεύματα, ἔχουσαι εἰς πρόραν ἐν ἡ δύο κανόνια σαράντα ἕως σαράντα τεσσάρων λιτρῶν· διὰ μέσου αὐτῶν ἠδυνήθη ὁ Καπετάν-Πασάς εἰς καιρὸν γαλήνης ν' ἀποβιβάσῃ τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν νῆσον τῶν Ψαρῶν· διὰ μέσου αὐτῶν τῶν σκαφῶν ἤλπιζε προσέτι νὰ κατορθώσῃ τι ἐναντίον τῆς νήσου Σάμου, κατὰ τῆς ὁποίας ἔκαμνε τρομερὰς ἐτοιμασίας εἰς τὴν Μιτυλήνην, ὅπου ἐσύλλεγε νέα στρατεύματα πολὺ περισσότερὰ ἀπὸ τὰ εἰς Ψαρά ἀποβιβασθέντα, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶχεν ἐλαττωθῆ κατὰ τὰ δύο τρίτα εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς νήσου ταύτης.

Τὰ πλοίαρχα λοιπὸν τῶν ἐχθρῶν μετὰ τοῦ βρῖκιου ἦσαν προσωρισμένα εἰς τὸν λιμένα· ἅμα δὲ εἶδαν ἡμᾶς ν' ἀράξωμεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου ἦτον ἐν ὀχύρωμα ἀπὸ ἕξ κανόνια, ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅμα ἐπεφάνημεν ἡμεῖς, ἤπλωσαν τὰς σημαίας των, καὶ ἤρχισαν νὰ μᾶς κανονοβολοῦν.

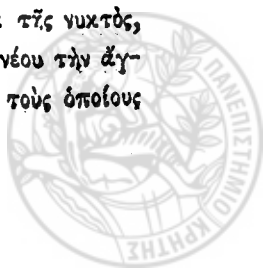
Ἐν τῷ ἅμα ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον τῆς ἀποβιβάσεως ἀνὰ τριάντα ἄτομα ἀπὸ κάθε πλοῖον, καὶ ἔπειτα ἀρχίσαμεν ν' ἀντικρούωμεν τοὺς κανονοβολισμούς των. Δὲν ἤθελεν ἡμπορέσει τις νὰ παραστήσῃ ἱκανῶς τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἰδικῶν μας, καὶ τὴν ὁποίαν ἔπνεαν ἐκδίκησιν, ὅπότεν εἶδαν τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν νὰ κυματίζῃ ὑπερηφάνως εἰς τὸν λιμένα τῶν συναδελφῶν των. Χίλιοι πεντακόσιοι ἀπέβησαν παρευθὺς καὶ ὤρμησαν ἐναντίον χιλίων περίπου Τούρκων, οἱ ὅποιοι ἐκρατοῦσαν τὴν κατὰ ἀνατολὰς κειμένην θέσιν τῶν μύλων, ὡς ἰέρακες λιμώττοντες ἐπιπατοῦσι κατὰ τῆς λείας των χωρὶς νὰ λογισθῶσι ποσῶς τὸν

ὁποῖον τρέχουσι κίνδυνον· καὶ εἰς ὀλίγας στιγμὰς τοὺς ἔτρεψαν εἰς τοιαύτην αἰσχροὴν φυγὴν, ὥστε εἰς διάστημα ὀλιγώτερον ἡμισείας ὥρας τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοιά των· ἀλλὰ μὲ τοιαύτην ἀταξίαν, ὥστε ἐπνίγησαν περισσότεροι τῶν ἑκατὸν ἀπὸ τὴν βίαν των.

Τοιοτοτρόπως λοιπὸν ἐκυριεύσαμεν τὸ φρούριον μετὰ τῶν εἰς αὐτὸ κανονίων, ὅλας τὰς ὀχυρωμένας θέσεις, καὶ ὀλόκληρον τὴν πόλιν, ἐξαιρουμένων ἐξ οἰκωῶν, εἰς τὰς ὁποίας διακόσιοι ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν, μὴ προφθάσαντες νὰ ἐπιβιβασθῶσι μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὰ πλοιά των, κατεκλείσθησαν μετὰ τοῦ χελιάρχου των. Τόσον ταχεῖα ἐστάθη ἡ ἐκδίωξις τῶν Ὀθωμανῶν ἀπὸ τὴν νῆσον. Τότε ἐδιπλασιάσαμεν τὰ πολεμικὰ μας ἐπιχειρήματα· ἐδόθη ἀμέσως τὸ σημεῖον διὰ νὰ κανονοβολήσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τὸ φρούριον, καὶ τοὺς μνησθέντας μύλους, ὅπου ἦσαν δύο κανόνια ἀποστείλαντες προσέτι καὶ δύο σαλούπας ἐφωδιασμένας μὲ κανόνια, αἱ ὁποῖαι πλησιάσαι ἀρκετὰ εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἐνέπνευσαν εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον τρόμον, ὥστε φοβηθέντες μὴ γείνη παρανάλωμα τοῦ πυρὸς αὐτανδρὸς ὁ στολίσκος των, ἠναγκάσθησαν νὰ πετάσωσι τὰ ἰστία των, καὶ νὰ ἐξέλθωσιν ὅσον τάχιστα ἐκ τοῦ λιμένος, τὸν ὁποῖον ἐθεωροῦσαν ἤδη ὡς τάφον των.

Ἦτο περὶ τὰς τρεῖς ὥρας πρὸ τῆς μεσημβρίας, ὅτε ἐξῆλθαν τοῦ λιμένος, διευθυνόμενοι πρὸς τὴν Χίον, ὅπου ἤλπιζαν νὰ δισσωθῶσι, καὶ νὰ διαφύγωσι τὸν ὁποῖον ἐνόμιζαν ἀναπόφευκτον κίνδυνον τοῦ ὀλέθρου των. Ὁ ἄνεμος ἔπνεε βορειοδυτικῶς. Ἄνευ ἀναβολῆς ἀρχίσασμεν νὰ τοὺς καταδιώκωμεν, καὶ εἰς ὀλιγώτερον τοῦ τετάρτου τῆς ὥρας διάστημα καταφθάσαντες αὐτοὺς, ἐκάμαμεν νὰ ἐννοήσουν, ὅτι ὁ σκοπὸς ἡμῶν δὲν ἦτο νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ καταφύγουν ἡσύχως εἰς τὴν νῆσον τῆς Χίου· ἀλλ' οἱ σχέτλιοι οὗτοι τόσον κατεπλάγησαν, ἰδόντες ἡμᾶς πλησίον των, ὥστε δὲν ἐτόλμησαν νὰ κάμουν μῆτε τὸν παραμικρὸν πυροβολισμόν ἐναντίον μας. Μία δὲ σφαῖρα τῶν κανονίων μας, διαπεράσασα εἰς τὴν ἀποθήκην τῶν πολεμφοδίων μιᾶς σαλού-

πας, ἀνέρριψεν αὐτὴν αὐτανδρὸν εἰς τὰ μετέωρα. Ἄλλη μία σαλούπα καὶ δύο γαλιῶται ἐκυριεύθησαν ὑφ' ἡμῶν, ἀφ' οὗ ἐφρονεύθησαν τὰ τρία τέταρτα τοῦ πληρώματός των· ἡ σαλούπα αὕτη ἦτον ὡς ναυαρχίς τοῦ στολίσκου, εἰς τὴν ὁποίαν μέσα εὐφρομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ βιβλίον τῶν συνθημάτων· ὅλαί αἱ ἄλλαι ἐστάθησαν εὐτυχεῖς, φθάσαντες εἰς τὰ παράλια τῆς Χίου· ἅμα δ' ἔφθασαν, ἐρρίψαν ἐκουσίως τὰ πλοῖά των εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ παραδώσαντες αὐτὰ εἰς τὴν βορὰν πυρὸς χωρὶς νὰ φροντίσουν νὰ ἐκβάλλουν ἀπ' αὐτὰ μήτε ἰστίον, μήτε κανόνι, μήτε πολεμικὰ ὄπλα, μήτε κανὲν ἄλλο πρᾶγμα, φοβούμενοι μήπως, διὰ τὴν περὶ ταῦτα χρονοτριβὴν, τοὺς καταφθάσωμεν καὶ κυριεύσωμεν τὰ λείψανα τοῦ στολίσκου, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου. Ἦτον ἀληθῶς ἐν ὥραιον θέαμα τὸ νὰ βλέπηται εἰς τὸ διάστημα ὅλης τῆς νυκτός τὸ παράλιον ταύτης τῆς νήσου καταλαμπόμενον ἀπὸ τότους φανοῦς διαλάμποντας, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἤναψαν, ἐμπρήξαντες τὰ πλοῖά των διὰ ν' ἀποτελειώσουν τὸν παντελεῖ ὄλεθρόν των ὄντα ἡμιτελῆ. Τοιοῦτον τέλος ἐλαβεν ὁ στολίσκος οὗτος, καταστραφεὶς παντάπασι, πλὴν τοῦ βρικίου καὶ μιᾶς γαλιώτης, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς ταχυπλοίας των ἠδυνήθησαν νὰ τραβιχθῶσιν εἰς τὴν Χίον· ἀπὸ δὲ τὰς τρεῖς καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας ἀτόμων ὅπου περιεῖχε, μόλις διεσώθη τὸ τεταρτημόριον. Ἡ μάχη αὕτη διήρκεσε πέντε ὥρας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὰ Ψαρὰ ἀποβιβάσεώς μας μέχρι τῆς ἐπὶ τὰ παράλια τῆς Χίου καταδιώξεως. Κάμμιναν ζήμιαν δὲν ἐδοκιμάσαμεν, μήτ' ἐφρονεύθη, μήτ' ἐπληγώθη κανεὶς ἐκ τῶν ἰδικῶν μας, πρεκτιὸς δύο, τῶν ὁποίων ὁ θάνατος δὲν προῆλθεν, εἰμὴ ἐκ τῆς ἀπροσεξίας, τὴν ὁποίαν εἶχον γειμίζοντες καὶ ἀδειάζοντες τὰ κανόνια. Λοξοδρομοῦντες ἔπειτα, ἐπεστρέψαμεν πρὸς τὰ Ψαρὰ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς νυκτός, ἔνθα τὴν ἐπιούσαν περὶ τὴν πρωτὴν ἐρρίψαμεν ἐκ νέου τὴν ἄγκυραν διὰ νὰ παραλάβωμεν τοὺς συντρόφους μας, τοὺς ὁποίους εἶχαμεν ἀφήσει ἐκεῖ.

Ἦδη δὲ ἠτοιμαζόμεθα σκοποῦντες νὰ υπάγωμεν εἰς Λέττον νὰ κτυπήσωμεν τὸν καπετὰν Πασᾶν, ὁπότεν, καθ' ἣν στιγμήν ἀνηγόμεθα εἰς τὰς 7 τοῦ αὐτοῦ μηνός, εἰδοποίησεν ἡμᾶς ἡ φυλακὴ, ὅτι αὐτὸς ἔρχεται μὲ τὰ μεγάλα πλοῖά του κατευθεῖαν εἰς τὰ Φαρά· ἀλλ' ἡμεῖς μὴν ἔχοντες εὐνοϊκὸν εἰς τὸν σκοπὸν μας τὸν ἄνεμον, ἐτραβίχθημεν διὰ μικρὸν πρὸς τὴν Σκύρον, ὅπου ἠναγκάσθημεν, ἐναντίον τῆς ἐπιθυμίας μας νὰ διαμείνωμεν ἕως εἰς τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπιούσης ἐξαιτίας τῆς ἐπικρατούσης τότε γαλήνης· ὁ ἐχθρὸς ὅμως ἀντὶ νὰ φλέγηται ἀπὸ τὴν αὐτὴν μὲ τὴν ἰδικὴν μας ζέσιν τοῦ νὰ συμπλεχθῶμεν εἰς μάχην, ὠφελήθεις ἀπὸ τὸ σκότος τῆς ἐπερχομένης νυκτός, ἀνῆχθη ἐν τάχει καὶ αὐθις εἰς Μιτυλήνην. Τότε ἡμεῖς χωρὶς νὰ βραδύνομεν μῆτε στιγμήν, τοῦ ἐπήραμεν τὸ κατόπιν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐτοιμάσθημεν νὰ τὸν κτυπήσωμεν ὑπὸ τὴν Καλλωνὴν, παράλιον τῆς Μιτυλήνης, ὅπου εἶρίσκετο· ἀλλ' ὁ νότιος ἄνεμος πνέων σφοδρότατα μᾶς ἠνάγκασε νὰ μάσωμεν ὅλα μας τὰ πανιὰ, καὶ ἀφ' οὗ ἐκίμαμεν ὅλους τοὺς στροφεῖς εἰς τὰ δύο καρχήσια, ἐμείναμεν μὲ αὐτὴ μόνα, καὶ ἐτραβίχθημεν καὶ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν Σκύρον.

Μεθ' ἡμέρας ὀλίγας μᾶς ἀνεκάλεσαν εἰς Ἰδραν, ἐνθα εἶχεν ἀσπασισθῆ νὰ διαιρεθῶσιν ὅλοι αἱ ναυτικαὶ ἡμῶν δυνάμεις εἰς δύο μοῖρας, ἐξ ὧν ἡ μία ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη νὰ υπάγῃ ἐναντίον τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ ἄλλη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀνδρέα Μισαούλη ἐναντίον τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, διοικουμένου ἀπὸ τὸν Ἰβραήμ Πασᾶ υἱὸν τοῦ Μαχμέτ Ἀλῆ, ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὅστις ἦτον πολὺ δυνατώτερος καὶ τρομερώτερος ἐχθρὸς διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν πολεμικῶν πλοίων του, καὶ διὰ τὴν σφόδρην πολλῶν ἀρτισοχρίστων χριστιανῶν Εὐρωπαίων, οἵτινες, διὰ τὴν εἰς τὰ ναυτικὰ ἐμπειρίαν των καὶ τὸ εἰς τὰς νυμαχίας, ἐμπειροπόλεμον ἀπῆλπισαν ἡμᾶς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὴν Ἰδραν μὲ τὴν μοῖραν μας μίαν ἡμέραν ὕστερον ἀπὸ τὴν ἀγγελίαν τῆς γενομένης κατὰ τὰ πα-

ράλια τῆς Ἀσίας κατέναντι τῆς Σάμου κρατερᾶς ναυμαχίας ἐναντίον τοῦ στόλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθ' ἣν ἡ κατ' αὐτοῦ διορισθεῖσα μοῖρα ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν Καπετὰν Πασᾶν, ἐμπρήσασα μίαν φρεγάταν, μίαν κορβέταν καὶ ἓν βρίκιον. Ἡ δὲ λεπτομερεστέρᾳ διήγησις ταύτης τῆς ναυμαχίας εὐρίσκεται εἰς τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γεωργίου Σχχτούρη (α).

Εἶχαν ἤδη παρέλθῃ δώδεκα ἡμέρη ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπὸ τὴν Ἰδρην ἀνεχωρήσεώς μας, ὁπότε ἐμάθαμεν, ὅτι ὁ Καπετὰν Πασᾶς μετὰ τὴν ῥηθεῖσάν ἤτταν του, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀλικαρνασσὸν (Βουδρουμι), ἐνωθεὶς ἐκεῖ μετὰ τοῦ Ἰβραήμ. Πασᾶ, ὁ ὅποιος πρὸ ὀλίγου εἶχε φθάσει. Ἀνεκαλέσαμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν ὑπὸ τὸν Γ. Σχχτούρη μοῖραν, καὶ τὴν 24 Αὐγούστου ἐνωθέντες μετ' αὐτῆς, ἐξω τῆς Λέρου, ἀνήχθημεν ἐντεῦθεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διὰ νὰ τὸν κτυπήσωμεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Κῶ (Στάνκιω). ἐξαπεστειλαμεν δὲ ἔμπροσθεν δεκαεξὶ ἐκ τῶν πολεμικῶν μας πλοίων καὶ τρία πυρπολικὰ, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ χρησιμεύουν ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ. Περί τὰς ὀκτῶ ἡμίτι ὥρας (τέσσαρες μετὰ μεσημβρίαν) ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ μας, ἀπαντήθησα ἐκείνην τῶν ἐχθρῶν, συγκειμένην ἀπὸ τρεῖς φρεγάτας, τρεῖς κορβέτας καὶ τέσσαρα βρίκια, τὴν ἔτρεψεν ἐν ἀκαιρεὶ εἰς φυγὴν, καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὸν Κιμερικὸν κόλπον. Περί τὰς ἐννέα ὥρας εἰσῆλθαμεν καὶ ἡμεῖς. Ὅλα τὰ πολεμικὰ πλοῖα τῶν Ὀθωμανῶν ἦσαν εἰς τὰ πινιά ἤδη σηκωμένα, ὁπότεν ἡμεῖς ἐπαρξοῦσι εἰσῆθημεν ἦσαν δὲ ἐβδομῆντα τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἓν τρίτον ἐσύγκειτο ἀπὸ πλοῖα τῆς γραμμῆς, ἀπὸ φρεγάτας καὶ κορβέτας· ἐν τῷ ἄμ. ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον τῆς μάχης· καὶ ἡ μὲν ἐμπροσθοφυλακὴ μας ἄρχισε νὰ κτυπᾷ τοὺς περὶ τὸν Καπετὰν Πασᾶν· ἀλλ' οὗτος δὲν ἐβράδυνε νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα καὶ νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν μετὰ δύο πλοῖα τῆς γραμμῆς καὶ τρεῖς φρεγάτας μετὰ ταύτην σπουδῆν, ὥστε θέλον νὰ περιστραφῇ μετὰ βίαν περὶ τὸ ἀκρωτήριον, συνέτριψε τὰς κεφαλὰς (ἀντέννας) τοῦ μεγάλου καρχησίου, καὶ τοῦ ὑψηλοτέρου καταρτίου τῆς ναυαρχί-

δος του. Τότε ὁ Ἰσραήμ-Πασᾶς ὤρμησεν ἐναντίον μας μὲ λύσαν τῷ ὄντι Τουρκικὴν καὶ θηριωδεστάτην· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τὸν ἔκαμαν νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιστηρίζηται πολὺ εἰς τοὺς Αἰγυπτίους του, καὶ ὅτι ἠπατάτο, ἐν ἠλπιζέ νὰ τοὺς νικήσῃ διὰ τῆς ὑπεροχῆς τόσοσ τοῦ ἀριθμοῦ, ὡς καὶ τῆς ποιότητος τῶν πλοίων του καὶ τῶν περὶ τὰ ναυτικά ἐμπείρων ἀρνησοχρίστων του· καὶ ἤθελε γείνει αὐτὸς ὁ ἴδιος παρανάλωμα τῶν φλογῶν δύο πυρπολικῶν μας ἐὰν τὸ ἐμπροσθινὸν κατάρτι τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν δὲν ἤθελε κοπῆ ἀπὸ τὰς ἀνεκριθμήτους σφαίρας τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὸ μέγαλον κατάρτι τοῦ ἄλλου δὲν ἐσυτρίβετο ἐκ τῆς ἀπροσεξίας ἐνὸς πολεμικοῦ μας πλοίου, τὸ ὅποιον, σπεῦδον νὰ περιέλθῃ τὸ ἀκρωτήριον, ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ· καὶ ὁ μὲν πλοίαρχος τοῦ πρώτου πυρπολικοῦ ἔβαλε πῦρ εἰς αὐτό, καὶ διεσώθη διὰ τῆς λέμβου του ἐπὶ τοῦ πλοίου μας μεθ' ὄλου τοῦ πληρώματος· ὁ δὲ τοῦ δευτέρου διεσώθη μὲν, ἀλλὰ δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ ἀνάψῃ τὸ πυρπολικὸν του πλοῖον· καὶ ὅμως οἱ ἐχθροὶ ἄρχισαν νὰ ταράττωνται, βαλλόμενοι εἰς ἀταξίαν· ἐπελθούσης δὲ τῆς νυκτός, τὸ στενόχωρον τοῦ τόπου δὲν μᾶς ἐσυγχωροῦσε νὰ διανκτερεύσωμεν ἐκεῖ· ὅθεν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐτραβίχθημεν εἰς τὰ ἔξω, ὄντες κατὰ πολλὰ εὐχαριστημένοι, διότι ἐγνωρίσαμεν διὰ τῆς πρώτης δοκιμῆς τὴν ὀλίγην εὐψυχίαν τῶν ἐχθρῶν, ἀρήσαντές τους νὰ προσορμισθῶσιν εἰς τὴν Πέττην ἔξω τῆς Ἀλικαρνασσοῦ· ἡμεῖς δ' ἐλλιμενίσθημεν εἰς τὸν Γέροντα.

Αὕτη ἡ μικρὰ μάχη δὲν διήρκεσε πλέον τῶν τριῶν ὥρων· ἡμεῖς ἐχάσαμεν τὰ δύο πυρπολικά μας καὶ μίαν σαλοῦπαν, ἀλλὰ δὲν ἐφονεύθη μὴτ' ἐπληγώθη κανεὶς τῶν ἰδικῶν μας· οἱ ἐχθροὶ ὅμως ἐκτὸς τῶν πληγωμένων ἔχασαν τὰς ῥηθείσας κεραίας τῆς ναυρχίδος, τὸ μέγαλον κατάρτι μιᾶς φρεγάτας, τὸ σκάφος μιᾶς κορβέτας, καὶ ὑπὲρ τοὺς πενήντα φονευμένους, ἐξ ὧν δεκαοκτὼ ἐχάθησαν, ὅταν ἐπέπεσαν μαζῆ με μίαν σαλοῦπαν ἐμπρησθέντος πυρπολικοῦ μας μεταξὺ τῶν φονευμένων ἦτο καὶ ὁ Ἰσραήμ-Μπεης,

ἀνεψιὸς ἐνὸς τῶν στρατηγῶν τῆς ξηρᾶς, καὶ ἓνας χιλιάρχος Ἄλβανός· λέγουσι δὲ, ὅτι ὁ Καπετὰν Πασᾶς ἐπικράνθη πολὺ διὰ τὸν θάνατον αὐτῶν τῶν τριῶν ἀτόμων.

Τὴν 28 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἀφ' οὗ ὁ σκοπὸς μᾶς εἰδοποίησεν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀνεπέτασαν τὰ πανιὰ, καὶ ἐφαίνοντο νὰ ἐξέρχωνται τοῦ Κιμερικοῦ κόλπου, ἀμέσως ἐπλεύσαμεν εἰς ἀπάντησίν των· ἀλλὰ εὐρόντες αὐτοὺς ἔτι περὶ τὸ στόμιον τοῦ κόλπου τούτου εἰς τὰς δέκα ὥρας περὶ τὸ ἐσπέραις δὲν ἐκάμαμεν, εἰμὴ μικρὸν τινα ἀκροβολισμόν καὶ ὀλίγου λόγου ἄξιον, καὶ οὕτως ἀπεχωρήσαμεν πρὸς τὰ ἔξω μετὰ τὴν ἡλίου δύσιν· εἴχαμεν δὲ πληροφορηθῆ περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἐχθρῶν, ὅτι ἔμελλον νὰ πλεύσωσι κατὰ τῆς Σάμου· ἀλλ' ἡ γαλήνη μᾶς ἠνάγκασε νὰ μείνωμεν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὑπὸ τὴν Γκινοβάταν, παραθαλάσσιον τῆς μικρᾶς Ἀσίας ὑπεράνω τῶν Καπρίων νήσων. Οἱ δὲ ἐχθροὶ, ἔχοντες τὸν ἄνεμον μεσημβρινοδυτικόν, ἀνήχθησαν πρὸς Κάλυμνον· ἡμεῖς δὲ τότε πρὸς τὰ ξημερώματα ἐμείναμεν μόνοι, ἔχοντες τρία πολεμικὰ ἄλλα πλοῖα, καὶ ἓν πυρπολικόν ὑπὸ τὴν Γκινοβάταν, ἐπειδὴ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ στολισκου μας ἐπελάγισεν ἀνοικτότερα οἱ δὲ ἐχθροὶ ἦσαν ὑπὲρ τὴν Κάλυμνον, ἔχοντες τὸ ὑπερθεῖν τοῦ ἀνέμου. Κατιδόντες τότε ἡμεῖς τὴν εὐκαιρίαν, ἐβουλευθήμεν νὰ τοὺς στήσωμον μίαν πηγίδα· ἐκάμαμεν σημεῖον εἰς ὅλα μας τὰ πλοῖα, ὥστε ῥυμουλκοῦντα ὅλαις δυνάμεσι, νὰ τραβιχθῶσιν ὅσον τὸ δυνατὸν ὑψηλότερα τοῦ ἀνέμου, ἡμεῖς δὲ ἐμείναμεν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ὥστε οἱ ἐχθροὶ, θεωροῦντες ἡμᾶς μεμονωμένους ὑποκάτω αὐτῶν, νὰ ἔλθουν νὰ μᾶς κτυπήσουν· καὶ εἰς τοιαύτην περίπτωσιν, τὸ ἐπίλοιπον τῶν πλοίων μας νὰ λάβῃ τὸν καιρὸν νὰ τοὺς κτυπήσῃ ὀπισθεν εἰς τὰ νῶτα, καὶ νὰ τοὺς βάλῃ εἰς ἀταξίαν, τρέπον αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Ὅθεν περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνύψωσαν οἱ ἐχθροὶ τὴν σημαίαν των μὲ μουσικὴν καὶ μὲ βαρβαρικοὺς ἀλλαλαγμοὺς χαρᾶς, διότι εἶδαν ἡμᾶς μεμονωμένους καὶ εἰς πολλὰ ἀνεπιτηδεῖαν θέσιν τοποθετημένους· ἄρχισαν προσέτι νὰ μᾶς κανονοβολῶσι μα-

κρόθεν δι' ὄλων τῶν κανονοστασιῶν· ἀλλ' ὡς φαίνεται, διιδόντες τὸν σκοπὸν μας, καὶ βλέποντες, ὅτι δὲν ἤθελαν δυνηθῆναι νὰ στρέψουν ὄλας τῶν τὰς δυνάμεις πρὸς ἡμᾶς μόνους χωρὶς νὰ προσβληθῶσιν ὀπισθεν ἀπὸ τὰ κειροφυλακτοῦντα πλοιά μας, καὶ οὕτω νὰ πέσωσιν εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἐπεριμέναμεν παγίδα, αἴφνης τοὺς εἶδαμεν νὰ διαίρουνται εἰς δύο μοῖρας, ἐξ ὧν ἡ μία, συγκειμένη ἀπὸ μίαν φρεγάταν, μίαν κορβέταν καὶ τέσσαρα βρίκια, ἤρχετο ἐναντίον μας, ἡ δὲ ἄλλη ὑπῆγε κατὰ τῶν ἄλλων πλοίων μας. Τότε ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον τῆς μάχης, καὶ ἐπροσπαθοῦσαμεν ὄλαις δυνάμεσι ῥυμολκοῦντες νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν ἄνεμον. Εἰς τοῦτο τὸ ἀναμεταξὺ, δώδεκα ἐκ τῶν ἤδη ἀνοιγμένων εἰς τὸ πέλαγος πλοίων μας ἄρχισαν τὸν πόλεμον· τὰ δὲ ῥηθέντα τέσσαρα βρίκια μετὰ τῆς φρεγάτας βλέποντα τὸ πυρπολικόν, τὸ ὁποῖον ἦτο μαζὴ μας, εὐχαρησθήθησαν νὰ μᾶς κανονοβολῶσι μακρόθεν, χωρὶς νὰ τολμήσουν νὰ μᾶς πλησιάσουν περισσότερο.

Τελοσπάντων περὶ τὰς τρεῖς ὥρας πνεύσας ὁ ἄνεμος εὐνοϊκότερον καὶ φουσκοθέντων ὑπ' αὐτοῦ τῶν πανίων μας, ἐκινήθημεν κατὰ τῆς φρεγάτας καὶ τοῦ βρικίου κανονοβολοῦντες αὐτὰ, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐκανονοβολοῦσαν, ἀβλαβῶς ὅμως, ἀπὸ τὴν πρώτην ἀκόμη· τὰ δὲ ἄλλα πλοιά μας κατιδόντα ἡμᾶς ὅτι ἐπέσαμεν πλέον εἰς τὸν ἄνεμον, καὶ ὅτι ἀρχίσαμεν νὰ κτυπῶμεν κρατερῶς τὴν φρεγάταν καὶ τὰ βρίκια, μὴ μεριμνῶντες πλέον περὶ ἡμῶν, ὤρμησαν κατὰ τῶν λοιπῶν Ὀθωμανικῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν πλοίων μαζὺ μὲ δύο πυρπολικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἐν ἐπλησίασιν τόσοσιν πολὺ εἰς μίαν φρεγάταν ἂν καὶ ἐκανονοβολοῦσεν ἀκαταπαύστως καὶ ἐτουφέκιζε βροχηδόν, ὥστε παρολίγον τὸ ἐμπροσθινὸν κατάρτι τοῦ πυρπολικοῦ δὲν συνεπλέχθη μὲ τὰ κολῶδια (σχαίνια) τοῦ ἀρτέμονος τῆς φρεγάτας, ἡ ὁποῖα ἐδόθη εἰς τὴν φυγὴν, διαφυγοῦσα χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν της καὶ τοῦ βοηθοῦντος αὐτὴν ἀνέμου, τὸν ἐμπρησμόν, τὸν ὁποῖον ἔμελλε νὰ τῆς ἐπιφέρει τὸ ἐπὶ ματαίῳ πυρποληθὲν ἐμπρηστικὸν πλοῖόν μας *)

*) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ψαριανὸν Δημ. Παπανικολῆν.

μολοντοῦτο ἡ θαρσαλαία κατὰ τῆς φρεγάτας ταύτης ὁρμὴ τοῦ πυρπολικοῦ μας πλοίου καὶ ἡ ἀτρόμητος πλησιάσις του καὶ πυρπόλησις ἐπροξένησε τοιοῦτον τρόπον εἰς τοὺς ἐχθρούς, ὥστε εὐρίσκοντο εἰς ἀμνηχανίαν, ἀπορούντες τί ἔπρεπε νὰ κάμουν, ἀν ἔπρεπε νὰ μιμηθοῦν τὴν αἰσχροὺς μὲν, πλὴν σωτηριώδη φυγὴν τῆς ἐκφυγούσης τὸν ἐμπρησμένον φρεγάτας, ἢ γὰρ ἐπιβοηθήσουν τὴν ἄλλην φρεγάταν, καὶ τέσσαρα βρίκια μετὰ τῆς κορβέτας, τὰ ὅποια ἐκτυποῦντο δυνατὰ ὑφ' ἡμῶν· ἐνθυμηθέντες δὲ ὅτι, ἐὰν ἔστρεφαν πρὸς βοήθειαν τῶν πολεμουμένων ἀπὸ ἡμᾶς πλοίων των ἔμελλον νὰ πέσουν εἰς τὴν ὁποίαν ἐροβοῦντο παγίδα τοῦ νὰ εὐρεθοῦν μεταξὺ διπλοῦ πυροβολισμοῦ, κτυπούμενοι καὶ ὑφ' ἡμῶν ὀπισθεν, ἐὰν πάλιν ἐτρέποντο εἰς παντελῆ φυγὴν, τότε, σιμὰ εἰς τὴν αἰσχύνην, ἐθεώρουσαν καὶ τὰ εἰς πόλεμον μετ' ἡμᾶς πλοιά των εἰς ἀναπόφευκτον ὄλεθρον, ἐπρόκριναν νὰ μείνωσι μακρὰν, παρηγορούμενοι δι' αὐτὰ μετὰ τὸ πολλὰ σύνηθες εἰς αὐτοὺς ῥητόν τὸ, «Ἀλλάχ κερὶμ!» καὶ ἐκείθεν ἐνεθάρρουναν τοὺς συναδέλφους των, κανονοβολουῦντες τὸν ἀέρα καὶ τὴν θάλασσαν, ἐπειδὴ αἱ τῶν κανονίων των σφαῖραι ἐπιψάφουσαι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἐματτιόνογοντο βυθιζόμεναι εἰς τὰς ἀβύσσους αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἡ φρεγάτα καὶ τὰ τέσσαρα βρίκια θεωροῦντα τὸν ἀπομακρυσμένον τῶν ἰδικῶν των, μὴν ἐρχομένων εἰς βοήθειάν των, ἀντὶ νὰ ἐνθάρρυνθοῦν διὰ τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς ὑπεροχὴν των, ζαλισθέντες καὶ συσχεθέντες ἀπὸ φόβον, ἐβλήθησαν εἰς ἀταξίαν τοιαύτην καὶ σύγχυσιν, ὥστε τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ κανονοβολισμοῦ των ἐγένετο χωρὶς σφαίρας.

Τότε ἡ μάχη ἀνάψε καὶ ἔγεινεν ὀζυτέρᾳ ἐκατέρωθεν· ὁ καπνὸς τῆς πυρίτιδος κατεσκόπησε τὴν ἀτμοσφαῖραν εἰς τρόπον, ὥστε ἐκινδυνεύαμεν νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ πλοιά μας· ἀπ' ἐκεῖνα τῶν ἐχθρῶν· οἱ ἐχθροὶ ὅμως σκοτισμένοι καὶ ἀπὸ τὸν πεπυκνωμένον καπνὸν τῆς πυρίτιδος, καὶ ἀπὸ τὸν ἐτι ζοφωδέστερον καπνὸν τοῦ φόβου, ἄρχισαν νὰ κτυπῶνται ἀναμεταξύ των, μὴ δυνάμενοι νὰ διακρίνωσιν ἀπὸ τὴν ζάλην των τὰ πλοιά

των, και θεωροῦντες ἕκαστος ὡς Ἑλληνικά ὄλα τὰ πλοία, τὰ ὁποῖα ἐβλίπεν εἰς τὸ πέλαγος.

Εἰς τὰς ἑξῆς ὥρας ἐκάμαμεν σημεῖον εἰς δύο πυρπολικά διὰ τὰ ὑπάγουν ἐναντίον ἐνὸς βρικίου, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰκοσιτέσσαρα κανόνια, διακοσίους πενήντα στρατιώτας, καὶ σχεδὸν ἑκατὸν πενήντα ναύτας. Τὰ ἐμπρηστικά ταῦτα πλοία δὲν ἔλειψαν νὰ ὑπακούσουν ἀμέσως εἰς τὸ ὄθεν αὐτοῖς σημεῖον, καὶ ἐναντίον τῶν διηνεκῶν καὶ ὡς χάλαζα πιπτόντων τουφεκισμῶν ἀπὸ τὴν πρύμνην τοῦ αὐτοῦ βρικίου, ἐπλησίασαν εἰς αὐτὸ θαρσαλαίως καὶ ἀτρομήτως, τὸ ἐν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ δεξιοῦ πλάγιου του, καὶ τὸ ἕτερον ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν πλάγιόν του ἐν ἄλλο πυρπολικὸν ἀνυπόμονον νὰ βλέπη νὰ βραδύνῃ ἢ πυρπόλῃσις των καὶ ὁ ἐμπρησμός τοῦ βρικίου ἐπλησίασε καὶ αὐτὸ πρὸς τὸ ἀριστερὸν πλάγι του *). Τότε ἡμεῖς οἱ ἄλλοι θεωροῦντες αὐτὸ ἤδη ὡς λείαν καὶ βορὰν τοῦ πυρός, τὸ ὁποῖον διεδόθη εἰς τὸ δεξιὸν πλάγι του, τὸ ἀφήσαμεν διὰ τὰ καταδιώξωμεν τὴν φρεγάταν ἄλλὰ κατὰ δυστυχίαν καὶ μολονότι τὸ δεξιὸν πλάγι τοῦ βρικίου ἤναψε, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀνθρώπων ἐπῆλθαν εἰς τὰ κύματα, περὶ πεντήκοντα ἀνθρωποὶ ὁποῦ ἔμειναν, παρὰ τὸ νὰ πνιγῶσιν ὡς οἱ συνάδελφοί των, ἐπρόκριναν ἢ νὰ σβύσουν τὴν φωτίαν, ἢ νὰ συγκαύωσι μετὰ τοῦ βρικίου ὅθεν ἅμα εἶδαν ἑαυτοὺς παραλελειμένους ἀπὸ ἡμᾶς, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία ἔκαμε περισσότερον καὶ τοὺς ἄλλους νὰ πηδήσουν εἰς τὴν θάλασσαν, βοηθαύμενοι ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀντλήρια, μετὰ τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐρωδιασμένοι διὰ τοιαύτας περιστάσεις ὡς φαίνεται, ἠδυνήθησαν καὶ ἐσβυσαν τὸ πῦρ, διασωθέντες εἰς τὴν Κῶ, ὡς ἐμάθαμεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκ φήμης, ἂν πρέπη τις νὰ βασισθῇ πολὺ εἰς αὐτήν.

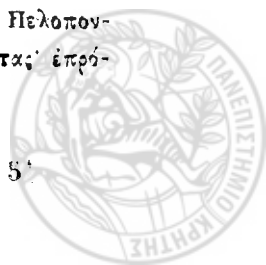
Παρευθὺς ἐκάμαμεν σημεῖον εἰς ἐν ἄλλο πυρπολικὸν διὰ τὰ ὑπάγῃ κατὰ τῆς φρεγάτας, κατὰ τῆς ὑποίας καὶ ἐπέτασεν **)

*) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ἄνδρ. Πικπίνον, ὅστις καὶ ἐπληρώθη βαρέως.

**) Ἐδιοικεῖτο ἀπὸ τὸν Ὑδραῖον Γεωργάκην Παπαντώνην.

ἐναντίον δὲ τοῦ διηγεκοῦς τουφεκισμοῦ, τὸν ὅποιον ἐννεακόσιοι περίπου Τοῦρκοι εἶχαν ἀνάψει ἐνδοθεν αὐτῆς κατὰ τοῦ πυρπολικοῦ μας πλοίου ἐν διαστήματι μιᾶς σχεδὸν ὥρας συμπεριεπλήχθη τόσον σφιγκτὰ μὲ τὴν φρεγάταν ἀπὸ τῆ δεξιὸν πλάγι τῆς, ὥστε δὲν ἴσχυσαν νὰ τὸ ἀποσπᾶσιν ἀπ' αὐτῆς αἰήνωμένοι προσπαθεῖν αἱ πλέον δραστήρια χιλίων τριηκοσίων Ὀθωμανῶν. Ἄμα δὲ ἀναψεν ἡ πρῶμη τῆς φρεγάτας, τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ πληρώματος τῆς κατὰτρομάξαν ἐπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν, τῆς ὁποίας τὰ παμφάγα κύματα κατεβρόχθισαν αὐτούς· ἀλλ' οἱ μείναντες ἰχυρογνωμονοῦντες, ἐπροσπάθουν ἕλαις δυνάμεσι νὰ σβύσουν τὸ ἀναφθὲν δεξιὸν πλάγι μὲ τὸ μέσον τῶν ἀντλιῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πολλαὶ τὸν ἀριθμὸν καθὼς ἐβλέπαμεν. Τοῦτο ἰδόντες, ἐνεύσαμεν ἀμέσως εἰς ἕν ἕτερον ἐμπρηστήριον *) τὸ ὅποιον, ὡς ἄλλος λαίλαψ ἐπιπεσὸν, καὶ καθάψαν τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τῆς φρεγάτας, ἐκατῶρθωσεν νὰ διαθῶσῃ τὸ πῦρ εἰς ὄλα τὰ μέρη αὐτῆς καὶ οὕτως ἐγένετο καὶ αὕτη παρκνάλωμα τῶν φλογῶν ὀλίγον μακρὰν τῆς νήσου τοῦ Γέροντος· ἐπυρπολήθη δὲ περὶ τὰς ἐννέα ὥρας εἰς τὰς τέσσαρας σχεδὸν μετὰ μεσημβρίαν) καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τῶν ἐπιμενονόντων εἰς τὸ νὰ τὴν σβύσουν Ὀθωμανῶν ἐπέτασε μετ' αὐτῆς εἰς τὸν ἀέρα, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ ἐπρόλαβε καὶ ἐπροσφέρθη ὀλοκαύτωμα εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Πωσειδῶνος, τὴν θάλασσαν· ἐξ αὐτῶν μόλις ἠδυνήθημεν νὰ διασώσωμεν ἀπὸ τ' ἀφρίζοντα καὶ κιβιστῶντα αὐτοὺς κύματα ὀλίγους τινάς, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἦτον ἕνας ἐκατόνταρχος, ἕνας χιλίαρχος καὶ ὁ πλοίαρχος τῆς φρεγάτας· ὁ τελευταῖος μᾶς ἐβεβαίωσεν, ὅτι αὐτὴ ἦτο πρῶτης τάξεως φρεγάτα, ὅτι ἔφερε σαράντα ἐξ κανόνια, ὅτι ἦσαν εἰς αὐτὴν ἐννεακόσιοι στρατιῶται Αἰγύπτιοι, οἱ ἐπίλεκτοι τῶν τακτικῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰβραήμ-Πασᾶ, διωρισμένοι ὄντες διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου Ἰδρας καὶ τῆς Πελοποννήσου, ὅτι ἐμπεριεῖχε καὶ τετρακοσίους ἐμπείρους ναῦτας· ἐπρό-

*) Διοικούμενον ἀπὸ τὸν Ἰδραῖον Γεώργ. Βατικιώτην.

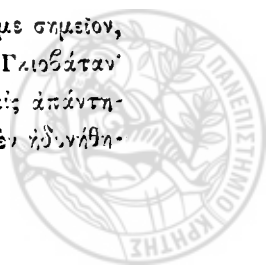
σθεσεν ἔτι λέγων, ὅτι ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ Ἰβραήμ-Πασᾶ ἦτο νὰ κυριεύσῃ πρῶτον τὴν νῆσον τῆς Σάμου, μετὰ τῆς ὁποίας τὴν ἐνδοξὸν παράδοσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Καπετάν-Πασᾶ, νὰ ὀρμηθῆ κατὰ τῆς νήσου Ὑδρας, νὰ τὴν κατακυριεύσῃ. Κατὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ πλοίαρχου, ὅλ' αὐτὰ ἐφάνοντο εἰς τὸν γαυριῶνα Ἰβραήμην ψωμί καὶ σαλάτα, κατὰ τὴν δημώδη παροιμίαν. Διεβεβαιώθημεν δὲ τόσον ἀπὸ τὸν φαινόμενον ἀνδρικὸν χαρακτῆρα, ἀπὸ τὸ βλοσυρὸν καὶ ἀτάρακτον ἦθος, καὶ ἀπὸ τὸν εὐσταθῆ τόνον τῆς ὁμιλίας τοῦ πλοίαρχου, καθὼς καὶ ἔξ' ὅσων ἠκούσαμεν ἀλλαγόθεν, ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ ἀνδρειότερος καὶ περὶ τὰ ναυτικὰ ἐμπειρότερος πλοίαρχος τοῦ Ἰβραήμη, Τουνεζίνος τὸ γένος, καὶ διοικητῆς μιᾶς μοίρας, συγκειμένης ἀπὸ ὀκτὼ πολεμικὰ πλοία, ἐκτὸς τῆς πυρποληθείσης φρεγάτας τῆς μοιραρχίδος αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἐντοσούτῃ ὁ τόσον ἀλαζῶν καὶ θρασύδειλος Ἰβραήμης λησμονήσας τὴν σταθερὰν ἀπόφασίν του, καὶ τὰς ὁποίας προηγουμένως εἶχε δώσει ὑποσχέσεις εἰς τὸν πατέρα του, ἅμα εἶδε τὸν ἐμπρησμὸν τῆς εὐπρεπεστέρης καὶ ἰσχυροτέρας ἀφ' ὅσας εἶχε φρεγάτας, ἠκολούθησε τὸν ἀναδρὸν καὶ φοροδεῖξ Καπετάν Πασᾶν ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη ζητήσει τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν φυγὴν ἐκ τούτου καὶ οἱ δύο στόλοι ἐτράπησαν εἰς αἰσχροὺς καὶ ἐπρωϊδίεστον φυγὴν, καὶ ἰστιοδρομοῦντες μὲ πλησίεστον ἄνεμον, διευθύνθησαν πνευστιῶντες πρὸς τὴν Κῶ· τοὺς ἠκολούθησαμεν δὲ διώκοντές τους ἕως εἰς τὰς Καπρίους νήσους· παραλείψαντες αὐτοὺς ἔπειτα νὰ προσορμισθῶσιν εἰς τὸν πρῶτον ὄρμον τὸ ἄσυλόν των, ἐλλιμενίσθημεν καὶ ἡμεῖς εἰς Γέροντα δευτέραν ἤδη φορᾶν. Αὕτη δὲ ἡ ναυμαχία ἐσυγκροτήθη μεταξὺ τῆς νήσου Καλύμνου καὶ τῶν παραλίων τοῦ Γέροντος, καὶ διήρκεσεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς σχεδὸν τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας περὶ τὸ ἑσπέρας (μέχρι τῶν πέντε μετὰ μεσημβρίας)· δὲν ἐρονεύθησαν δ' ἐκ τῶν ἡμετέρων, εἰμὴ δύο μόνον, καὶ δύο ἐπληγώθησαν ἐκ τοῦ πληρώματος τοῦ πυρπολικοῦ, τὸ ὅποιον ὤρμησε κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῆς φρεγάτας· ἐπληγώθη δὲ πολλὰ ἑλαφρῶς εἰς τὸ μῆριον καὶ ὁ πλοίαρχ.

χος τοῦ πυρπολικοῦ· κάμειν ἄλλην ζημίαν δὲν ἐπάθαμεν· εὐ-
κολον δὲν εἶναι νὰ συμπεράνη τις ὁποῖος καὶ πόσος ἐστάθη ὁ
ὄλεθρος τῶν ἐχθρῶν.

Τῇ δὲ ἐπαύριον περὶ τὸ ἐσπέρας κατὰ τὴν 30 Αὐγούστου ἡ
φυλακὴ μᾶς εἰδοποίησεν, ὅτι μεταξὺ τῶν Καπριῶν νήτων καὶ
τῆς Καλύμνου ἀρμενίζαν ἕως εἴκοσι Τουρκικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα
ἐφαίνοντο νὰ ἦτον ὁ στόλος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Δύο ὥρας
μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀνήχθημεν, πλέοντες κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ
δὲν ἠδυνήθημεν νὰ τὰ εἶδωμεν πρὸ τῆς πρωίας, ἐνόησαμεν δὲ,
ὅτι αὐτὸς ἦτο τῶ ὄντι ὁ διαληφθεὶς στόλος· τὴν αὐτὴν στιγμήν
ἀπεφασίσαμεν καὶ ἐκινήσαμεν νὰ τὸν κτυπήσωμεν· ἀλλ' αὐτὸς
χωρὶς ποσῶς νὰ διστάσῃ, ἐβίβθη ἀμέσως εἰς φυγὴν, καὶ ἐτρα-
βίβθη εἰς τὸν κόλπον τῆς Κῼ, ὅπου εἶδαμεν νὰ ἀρμενίζῃ καὶ ὁ
Αἰγυπτιακὸς στόλος. Τότε ἡμεῖς ἐπροκαλέσαμεν καὶ τοὺς δύο
στόλους εἰς μάχην, ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἠθέλησαν παντελῶς νὰ δο-
κιμάσουν τὴν τύχην των καὶ δευτέραν φοράν εἰς τὸν ἴδιον τό-
πον, ὅπου εἶχαν χάσει τὴν προηγουμένην ναυμαχίαν μὲ τὸσον ἐπο-
νεϊδιστον τρόπον, ἂν καὶ ἠλπίζαν τότε νὰ νικήσουν, μὲ τὸ νὰ
εἶχαν τὸ ὑπερθεῖν τοῦ ἀνέμου· καὶ οὕτως αὐτοὶ μὲν ἐτραβίβθη-
σαν ἐκ νέου εἰς τὴν Πέταν, ἡμεῖς δ' ἐλλιμενίσθημεν εἰς τὸ Λιψὸν,
νῆσον μακρὰν καὶ ἀκατοίκητον, κειμένην ἀπέναντι τῆς Λέρου.

Κατὰ δὲ τὴν 4 Σεπτεμβρίου εἰδοποιήθημεν ἀπὸ ἐμπορικῆς
πλοῖα ὅτι ὁ Ἰβραήμ Πασιᾶς καὶ ὁ Καπετὰν Πασᾶς ἐπεβίβασαν
εἰς τὰ πολεμικὰ των πλοῖα καὶ εἰς ἄλλα ἑκατὸν πεντήκοντα
πλοιάρια παντὸς εἴδους καὶ διαφόρου μεγέθους τὰ τρία τέταρτα
τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ, δύο χιλιάδας Ἀλβανῶν, προσέτι καὶ
ἄλλους χιλίους Τούρκους ἀπὸ τὴν Ἀλκαρνασσὸν καὶ Κῼ μὲ τὴν
ἀπόφασιν νὰ ὑπάγωσιν ἐναντίον τῆς νήτου Σάμου. Εἰς τὰς 5 τοῦ
αὐτοῦ μηνὸς μετὰ μεσημβρίαν ἡ φυλακὴ, μᾶς ἔκαμε σημεῖον,
ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἀρμενίζαν ἤδη καὶ εὕρισκοντο ὑπὸ τὴν Γκιουβάταν·
εἰς δὲ τὰς δέκα ὥρας περὶ τὸ ἐσπέρας ἐπλεύσαμεν εἰς ἀπάντη-
σίν των· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνήχθημεν πολλὰ βραδείως, δὲν ἠδυνήθη-

μεν νὰ τοὺς προφθάσωμεν καὶ νὰ τοὺς κτυπήσωμεν ἐκεῖνο τὸ ἑσπέρας. Τὴν δὲ ἐπιούσαν τὸ πρωὶ, βλέποντες ὅτι ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἀπὸ τὸ Ἀνατολικο-μεσημβρινὸν μέρος εὐνοϊκώτερα διὰ τοὺς ἐχθροὺς παρὰ δι' ἡμᾶς, ἐγκαταλείψαμεν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ εὐχαριστήθημεν νὰ τραβιχθῶμεν κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν Σάμον· δὲν ἔλειψαν δὲ καὶ οἱ ἐχθροὶ ν' ἀκολουθήσουν τὸν αὐτὸν μὲ ἡμᾶς δρόμον, εἰς τρόπον ὥστε περὶ τὸ ἑσπέρας ἡμεῖς μὲν εὐρέθημεν ὑπὸ τὰς Κολόννας, πάλιν τῆς Σάμου, οἱ δὲ ἐχθροὶ ὑποκάτω εἰς τὸ Γαιδαροννησί· ἀλλ' ἐντοσούτω καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα μέχρι πρωῆας ὁ καιρὸς ἦτον πολλὰ θυελλώδης, καὶ ἐβρεχε βροχὴν βραγδαίοτάτην.

Περὶ δὲ τὴν πρωῆαν μὴ βλέποντες πλὴρον τοὺς ἐχθροὺς, ὑπεπτεύσαμεν, νομίσαντες ὅτι ἔμελλαν νὰ κάμουν στρατήγημα· ἀλλὰ περὶ τὰς τρεῖς ὥρας τοὺς εἶδαμεν διασκορπισμένους μεταξὺ τῆς Πάτμου καὶ Γαιδαροννησίου ἐξ αἰτίας τῆς κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐπισυμβάσης τρικυμίας. Τότε μᾶς ἐφάνη πολλὰ ἀρμόδιον καὶ λυσιτελὲς τὸ νὰ κτηπήσωμεν, αὐτοὺς ὄντας εἰς τοιαύτην κατάστασιν· ἀλλὰ δὲν ἦσαν εἰς τὰ πανιὰ εἰμὴ ἐπτά ἐκ τῶν πλοίων μας, ἐπειδὴ ὅλα τὰ ἄλλα ἠναγκάστησαν ὑπὸ τῆς τρικυμίας νὰ προσωρμισθῶσιν εἰς τὰς Κολλόνας· διὰ τοῦτο μετεπίσθημεν ν' ἀναβάλωμεν τὴν μάχην διὰ τὴν αὐριον, καὶ ἐδόθη διαταγὴ διὰ νὰ μείνῃ ἐκεῖνο τὸ ἑσπέρας εἰς τὰς Κολλόνας τὸ ἕμισυ μέρος τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη πλοίων μας, νὰ ἔλθωσι δὲ τότε νὰ κτυπήσωσιν ὀπισθεν, ὅπταν ἴδωσι τὰ δοθησόμενα αὐτοῖς σημεῖα τοῦ ὅτι τοὺς ἐκτυπήσαμεν ἀπ' ἔμπροσθεν.

Ἐνῶ δὲ ἠτοιμαζόμεθα τὸ πρωὶ διὰ τὴν προσβολὴν, ἐν μικρὸν ἐμπορικὸν πλοῖον μᾶς ἐβεβαίωσεν, ὅτι τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἐξ αἰτίας τῆς γενομένης τρικυμίας ἐχάθη μεγάλη ποσότης τῶν φορτηγῶν ἐχθρικῶν πλοιαρίων, μαζὴ μὲ τὰ ἐν αὐτοῖς ἐπιβιβασμένα στρατεύματα· ὅτι μολοντοῦτο οἱ δύο Πασάδες ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ δοκιμάσουσι ἀκόμη μίαν ἄλλην φοράν τὴν εἰς

Σάμον εισβολήν των, και ὅτι πρὸς τούτοις, ἐὰν δὲν ἤθελαν ἐπιτύχει, ὁ Ἰβραήμ Πασᾶς ἐσυλλογιζέτο νὰ συνοδεύσῃ τὸν Καπετὰν Πασᾶν ἕως εἰς τὴν Λέσβον, καὶ ἐπειτα, ἐπαναστρέψας εἰς Ἀλικαρνασσὸν, ἐμελέτα, ἀφοῦ παραλάβῃ τὰ φορτηγὰ πλοῖα μετὰ τῶν λοιπῶν στρατευμάτων, τῶν ἰππέων καὶ τῶν ζωοτροφῶν, τὰ ὅποια εἶχε παραλείψει ἐκεῖ, νὰ ὑπάγῃ κατὰ τῆς Ὑδρας· μᾶς εἶπε προσέτι, ὅτι τὴν ἰδίαν νύκτα, καθ' ἣν συνέβη ἡ τρικυμία, μία φρεγάτα ἔχασε τὰ δύο τῆς κατάρτια, τὸ μεγάλον καὶ τὸ μεσαῖον, καὶ μία ἄλλη τὸ ἐμπροσθινόν τῆς κατάρτια. Τότε ἐνεκρίθη νὰ μείνωμεν πρὸς ὑπεράσπισιν ἐκείνης τῆς νήσου, καὶ νὰ μὴ κτυπήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς παρ' ἀφοῦ προχωρήσωσιν ὑπεράνω τοῦ Γαιδαρονησίου. Εἰς τὰς ἐννέα ὥρας μετὰ μεσημβρίαν (σχεδὸν εἰς τὰς τέσσαρας μετὰ μεσημβρίαν) ἐπιφάνησαν οἱ ἐχθροὶ προχωροῦντες ἐκεῖ ὅπου τοὺς ἀναμένομεν, καὶ περὶ τὰς δέκα διευθύνθημεν ἐναντίον τους· ἀλλὰ μὴν ἔχοντες παντελῶς ἄνεμον, δὲν ἔμπορέσαμεν νὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν πρὶν τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου· ἐν τοσοῦτῳ, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον πλοῖον ὅπου ἐκτυπήσαμεν ἦτον ἡ ναυαρχὴς τοῦ Καπετὰν-Πασᾶ, ὅστις, ὡς δειλότερος ὅπου ἦτο καὶ προθυμότερος εἰς τὸ νὰ φεύγῃ, ἐστρέψε τὰ νῶτα καὶ ἐτράπη ἀμέσως εἰς φυγὴν, ὅλα τὰ ἐπίλοιπα πλοῖα τῶν ἐχθρῶν ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα του· ἰστιοδρομοῦντες δὲ ὄλαις δυνάμεισι, καὶ βοηθούμενοι ἀπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός, ἀπέκλεψαν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὴν ὄψιν μας καὶ ταύτην τὴν φορὰν. Αὕτη ἡ μάχη δὲν διήρκεσεν, εἰμὴ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν· δὲν ἐμάθαμεν τίποτε περὶ τῆς προξενηθείσης εἰς τοὺς ἐχθροὺς ζημίας κατὰ ταύτην τὴν μικρὰν ναυμαχίαν· ἡμεῖς δὲ ἀπὸ μέρους μας δὲν ἐστερηθήμεν εἰμὴ τὴν εὐχαρίστησιν, διότι δὲν ἔμπορέσαμεν νὰ τοὺς καταδιώξωμεν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς νυκτός ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους. Μετὰ δύο ὥρας ἐτραβίχθημεν εἰς τοὺς Φούρνους μετὰ τῆς Σάμου καὶ Ἰκαρίας.

Κατὰ δὲ τὴν 10 τοῦ-αὐτοῦ μηνὸς ἡμεῖς μὲν εὐρισκόμεθα ἐν νηνεμίᾳ ἄκρα ὑπὸ τὴν Ἰκαρίαν· οἱ δὲ ἐχθροὶ, οἱ ὅποιοι εὐεῖς

σκοντο μεταξύ Ίκαρίας και Ἀμοργοῦ προχωρημένοι πρὸς τὴν Νάξον, ἔχοντες τὸν Δυτικομεσημβρινὸν ἄνεμον εὐνοϊκόν, ἐτόλμησαν νὰ ἔλθουν ἐναντίον μας· ἐνόμιζαν δὲ, ὅτι, ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶχαν τὸ ὑπερθεῖν τοῦ ἀνέμου, ἡμεῖς δὲν ἠθέλαμεν κάμει τὴν παραμικρὰν ἀντίστασιν. Ἄλλ' ἠπατήθησαν οἱ ἄθλιοι παρὰ πολὺ. Καθότι, ἂν καὶ ἤϊραν ὑπὸ τὰ κανονοστάσιά των ἡμᾶς μόνους ἔχοντας μόνον τέσσαρα πλοῖα πολεμικὰ καὶ ἓν μόνον πυρπολικόν, ἐπειδὴ τὰ ἄλλα εὐρισκόμενα ὑπὸ τοὺς Φούρνους ἐξ αἰτίας τῆς ἐπικρατούσης γαλήνης δὲν ἰδύναντο νὰ μᾶς δώσουν κάμμιαν βοήθειαν, καὶ μολονότι τὰ ἐχθρικά πλοῖα, περὶ τὰ ἑβδομήκοντα δύο ὄντα, ὤρμησαν ὅλα ὁμοθυμαδὸν ὡς ἐξ ἐφόδου, εἶδαν πραγματικῶς, ὅτι ἐπολεμοῦσαν μὲ Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι ἀντὶ νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὰς ἐφορμήσεις των, ἦσαν μάλιστα ἐτοιμώτατα διατεθειμένοι ν' ἀνθορμήσωσι κατ' αὐτῶν ὡς ἄλλοι λέοντες, καὶ νὰ τοὺς διασκεδάσωσιν ἐν τῷ ἅμα, ἐὰν ὁ Αἴολος ἤθελε νὰ μᾶς βοηθήσῃ ὀλίγον. Εἰς τοῦτο τὸ ἀναμεταξὺ μία φρεγάτα Σουλτανικὴ ὤρμησε νὰ κυριεύσῃ, ὡς ἐπίστευε, δύο πλοῖά μας, τὰ ὅποια ἦσαν ὑποκάτω τοῦ ἀνέμου ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὰ ὅποια ἐνόμιζαν, ὅτι τὰ εἶχαν πλέον εἰς τὴν τζέπην (θυλάκιον), κατὰ τὴν δημῶδη παροιμίαν· ἀλλ' ἅμα εἶδεν ὅτι ἡμεῖς ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον νὰ ὀρμήσῃ κατ' αὐτῆς τὸ πυρπολικόν, τὸ ὅποιον ὡς πρὸς τοὺς Τούρκους εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν μ' ἐκείνην ὅπου ἐμυθολογοῦσαν νὰ εἶχεν ἡ κεφαλή τῆς Μεδοῦσης, καὶ ὅτι ἔστρεψε πρὸς αὐτὴν τὴν πρῶραν του, ἐτράπη ἀμέσως εἰς φυγὴν, μὴ τολμῶσα ὄχι ν' ἀντικρούσῃ τὸ ἐπιπίπτον ὡς κεραυνὸς πυρπολικόν μας, ἀλλὰ μῆτε νὰ προβλέψῃ ἀτενῶς πρὸς αὐτὸ ὑπομένουσα, ἔφυγε δὲ σπεύδουσα νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν πολλὰ θρασυκάρδιον ναύαρχόν της. Ἐν τούτοις οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔπαυαν μακρόθεν νὰ μᾶς κανονοβολῶσιν, ἀντικρουόμενοι ὑπ' ἡμῶν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν· διότι δὲν εἶχαμεν μῆτε σφαίρας, μῆτε πυρίτιδα διὰ χάσιμον ὡς αὐτοὶ πολεμοῦντες μὲ τὸν ἀέρα καὶ μὲ τὰ κύματα, χωρὶς νὰ τολμήσωσιν, ὡ τῆς ἀναγδρίας των! νὰ μᾶς πλησιά-

σουν, ἐν ᾧ δὲν εἶχαμεν, παρὰ τὴν ῥηθείσαν μικρὰν ναυτικὴν δύναμιν νὰ τοῖς ἀντιτάξωμεν, συγκειμένην ἀπὸ μόνον τέσσαρα πλοῖα, καὶ αὐτὰ μικρὰ καὶ εὐκαταφρόνητα, ὡς πρὸς τὰ σκιόνετα ὄρη τὰ ἰδικά των.

Ἄλλὰ περὶ τὴν 11 ὥραν ὁ Ἀρκτικοδυτικὸς ἄνεμος πνεύσας, ἐβοήθησε πλέον τὴν δίψαν μας τοῦ νὰ συμπλακῶμεν ἐκ τοῦ συστάδην μὲ τὸν λυσιώδη καὶ γαυριῶντα Ἰβραήμην, ἐπειδὴ ὅσον διὰ τὸν Καπετὰν Πασᾶν, μήτε ἀξίζει νὰ τὸν ἀναφέρῃ τις, ὅτι ἀπετέλει μέρος τῆς ναυμαχίας, ἢ ὅτι συνεισέφερε κατὰ τι καὶ αὐτὸς εἰς τὰ ἐχθρικά καθ' ἡμῶν ἐπιχειρήματα. Τὰ πανία μας ἀπρὸ ἐφούσκωσαν πλέον ἀπὸ οὔριον ἄνεμον, ἐδώσαμεν σημεῖον εἰς τὰ ἀπομεμακρυσμένα πλοῖά μας ν' ἀπέλθωσιν εἰς προσβολὴν καὶ καταδιώξιν τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἤδη προχωρήσει φεύγοντες καὶ οἱ ὅποιοι διὰ τῆς φυγῆς των ἔγειναν ἢ οὐρὰ τοῦ στόλου των, ἡμεῖς δὲ κατευθύνθημεν ὁρμῶντες κατὰ τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ, καὶ κατὰ τοῦ πλοίαρχου Ἰσμαήλ Γεμπραλτάρ, ὁ ὅποιος ἦτο πολλὰ πλησίον μας μὲ ἕξ φρεγάτας καὶ τέσσαρας κορβέττας.

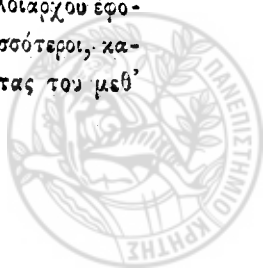
Ἦτον τῷ ὄντι ἀξιόλογον καὶ περιεργον θέαμα τὸ νὰ βλέπη τις ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τοὺς ἐχθροὺς, οἱ ὅποιοι μᾶς εἶχαν πλέον διὰ χαμένους, καὶ ἴσως ἴσως μᾶς ἐμοίραζαν ἀναμεταξύ των, λογιζόμενοι ἡμᾶς πλέον αὐτόχρημα σκλάβους, ἐρχόμενοι δ' ἐναντίον μας μὲ τοιοῦτον θάρσος καὶ μ' ὄλην ὁμοῦ τὴν ναυτικὴν των δύναμιν, νὰ μὴν ἠμπορέσουν ν' ἀνθέξουν, καὶ νὰ ὑπομείνωσι μήτε μίαν στιγμὴν τὴν καρτερόψυχον ἡμῶν ἀντίκρουσιν, ἀλλὰ νὰ τρέπωνται εἰς αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον φυγὴν ἀφ' ἑτέρου δὲ μέρους, τὸ νὰ βλέπη τις τὰ μικρὰ μας πλοῖα, τὰ ὅποια πρὸ ὀλίγων στιγμῶν οἱ ἐχθροὶ ἐλογίζοντο ὡς ἤδη ἀπολωλότα, νὰ τοὺς καταδιώκουν ἕως εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Λεκτοῦ (Μπαμπᾶ)· ἐκεῖ δὲ μόλις ἠθέλησαν νὰ παύσουν οἱ Ἕλληνας ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς καταδιώκουν, καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἤδη ἐπελθοῦσαν νύκτα, καὶ τὸ ἐπικαλύψαν τὸν ὀρίζοντα ζοφῶδες σκότος αὐτῆς. Εἶναι ἀνεκδιήγητος ἡ καταφρόνησις, τὴν ὁποίαν ἀπῆλθον οἱ Ἕλλη-

νες καὶ ὡς πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ τὸν ναύαρχόν των, τὸν Ἰβραήμ-Πασᾶν, ἃν καὶ εἶχαν συλλάβῃ πρότερον περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ναυτικῶν του δυνάμεων ὀλεθρίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα ἰδέαν, ὡς προεβρέθη· ἀλλ' ἡ πειρα μᾶς ἀπέδειξεν, ὅτι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι δὲν ἦσαν ἥττον ἀξιοκαταφρόνητοι τῶν ἐπιλοίπων ὀθωμανῶν.

Αὕτη δὲ ἡ ναυμαχία, διὰ τὴν ὁποίαν προετοιμάσθησαν τόσον πολὺ οἱ ἔχθροί, ἐν ᾧ ἡμεῖς μὲν ἤμεθα καὶ ἀπαράσκευοι, καὶ διαμελισμένοι, αὐτοὶ δὲ εἶχαν βοηθούς καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα δὲν διήρκεσε παρὰ μόνον δύο ὥρας, ἃν δὲν πρέπη νὰ συγκαταριθμησώμεν καὶ δύο ἄλλαις ὥρας, ὅπου ἐδαπάνησαν οἱ ἀτρόμητοι: Ἕλληνες ἔχι πολεμοῦντες ἀλλὰ καταδιώκοντες παντὶ σθένει καὶ χλευάζοντες τοὺς φοφοδεεῖς Αἰγυπτίους τε καὶ Τουρκομάνους.

Ἄλλ' ἡ ναυμαχία αὕτη, ἃν καὶ ὀλιγοχρόνιος, ἐστάθη ὅμως πολλὰ τρομακτικὴ καὶ ἀξιοπαρατήρητος διὰ τὴν μεγίστην διαφορὰν τῆς δυνάμεως τῶν πολεμοφόρων μερῶν· διότι ἡ μάχη δὲν συνεκροτήθη, εἰμὴ μὲ πέντε μόνον Ἑλληνικὰ πλοῖα πρὸς ἐβδομήκοντα δύο Τουρκοαιγυπτιακά, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν τρίτον, καὶ ἔτι πρὸς, ἦσαν τρίκροτα, δίκροτα φρεγάται καὶ κορβέται· καὶ ὅμως δὲν μᾶς ἠκολούθησε καμμμία σχεδὸν ζημία, ἐκτός ἐνὸς πλοίου τοῦ ὁποίου ἐβλάφθη τὸ πινθάλιον μόνον *) καὶ ἐνὸς ἄλλου οἰκίσκος· ἐβλάφθησαν ἐπίσης ὀλίγον τι καὶ τὰ πλευρὰ ἐνὸς πυρπολικοῦ· κανεῖς μας μὴτ' ἐφρονεύθη μὴτ' ἐπληγώθη· πρᾶγμα τῷ ὄντι παράδοξον, ἀλλ' ἀληθέστατον. Περὶ τοῦ χαλασμοῦ τῶν ἐχθρῶν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐμάθαμεν ἐπ' ἀκριβὲς τὰ ἐξῆς. Ὁ πλοίαρχος Ἰσμαήλ Γιμπραλτάρ ὠμολόγησεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Μύκωνον, ὅτι καὶ ἐφρονεύθησαν ἐξ αὐτῶν, καὶ πολλοὶ ἐπληγώθησαν καὶ πολλὰ καλώδια καὶ ἄλλα μέρη τῶν πλοίων ἐχάλασαν· καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν φρεγάταν αὐτοῦ τοῦ πολεμικοῦ πλοίαρχου ἐφρονεύθησαν ὑπὲρ τοῦς δώδεκα, καὶ ἐπληγώθησαν περισσότεροι, καταφθαρέντος ὅλου τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῆς φρεγάτας του μεθ'

*) Ἐβλακίετο ἀπὸ τὸν Ἄναστ. Τσαμαδῶν.

δλων τῶν πανίων καὶ κλωδίων τῆς· καὶ τοῦτο συνέβη, ὁπότεν ἠθέλησε νὰ περικάμψῃ τὸ ἀκρωτήριο διὰ νὰ δοθῇ εἰς τὴν φυγὴν· μᾶς ἐβεβαίωσαν μάλιστα, ὅτι ὁ γαυρός Ἰβρῆμης ἐξέρασε καὶ εἶπε τὰ ἐξ ἀμάξης κατὰ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ στόλου τοῦ καὶ ἰδιαζόντος κατ' ἐκείνων τῆς ναυαρχίδος φρεγάτας του, ἐπειδὴ, ἂν καὶ ἠρίθμησεν ὁ ἴδιος ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους κανονοβολισμοὺς, γενομένους κατὰ τῶν πέντε ἀντιπαραταχθέντων εἰς πόλεμον Ἑλληνικῶν πλοιαρίων, κάμμια σφαῖρα δὲν ἐπροξέντηεν μῆτε τὴν παραμικρὰν βλάβην εἰς τοὺς συντρόφους μας, ὡς προείπαμεν, μῆτε εἰς τὸν στολίσκον μας, ἐν ᾧ, χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῇ τις ἀπὸ γυμνῆν τὴν ἀλήθειαν, κάμμια ἀπὸ τὰς τουρκοκτόνους σφαῖρας μας δὲν ἐσφενδονίσθη κατ' αὐτῶν χωρὶς νὰ τοῖς ἐπιφέρῃ καίριαν φθορὰν καὶ ἐπαισθητὴν ὄλεθρον. Ὅλα ταῦτα ἐφάνησαν πολλὰ παράδοξα εἰς τὸν Ἰβραήμ. Πασᾶν, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη δοκιμάσει μῆτε τὴν εὐψυχίαν τῶν Ἑλλήνων, μῆτε τὴν ναυτικὴν ἐμπειρίαν, μῆτε εἶχε φάγει ἕως τότε Ἑλληνικὸν μπαρούτι (πυρίτιδα) ἠγόρασε δὲ πολλὰ ἀκριβὰ τὴν πείραν ταύτην, ὡς εὐκόλον εἶναι νὰ τὸ συμπεράνῃ καθείς, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβώσῃ τις ἕως εἰς ποῖον βαθμὸν συνέβαινεν ἡ φθορά των.

Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν ταύτην διεμείναμεν εἰς τὸν Μαραθόκαμπον ἕως τῆς 14 τοῦ αὐτοῦ μηνός δι' ἰδιαιτέρας τινὰς ὑποθέσεις.

Εἰς τὰς 14 Σεπτεμβρίου μαθόντες, ὅτι οἱ ἔχθροὶ ἐσκοποῦσαν νὰ τραβιχθῶσιν εἰς τὴν Λέσβον, ἐπλεύσαμεν ἐναντίον των· ἀλλὰ μόλις τῇ ἐπαύριον τὸ ἐσπέρας εἶδαμεν αὐτοὺς ἀρμενίζοντας εἰς τὸ στόμιον τοῦ στενοῦ τῆς Χίου· ἐπειδὴ ὅμως τὸ βαρόμετρον μᾶς ἐπρομήνυε βροχὴν μὲ τρικυμίαν, ἐμείναμεν ἐκείνην τὴν νύκτα ἔξω τοῦ στενοῦ· περὶ δὲ τὴν μίαν ὥραν ἐκείνης τῆς νυκτός ἄρχισε νὰ πίπτῃ βραγδαυστάτη βροχὴ συνωδευμένη μὲ πολλὰ μεγάλην τρικυμίαν· ἐν τῷ ἅμα ἡ θάλασσα ἀνακατωθεῖσα ἐξηγριώθη· τὰ πεφουσκωμένα καὶ οὐρανομήκη κύματά τῆς μανιωδῶς ἐπερχόμενα τὸ ἐν κατὰ τοῦ ἄλλου, ὠθούμενα δὲ πρὸς τοῦ-

τοίς καὶ ἀπὸ τὸν εὐρύνοτον σφοδρὸν ἄνεμον, καὶ ἀπὸ τὸν δυτικομεσημβρινόν, ἀντεκρούοντο συναπαντώμενα, καὶ ἀπετέλουν τρομακτικὸν κτύπον, ἐμπνέοντα φόβον καὶ εἰς τὸν, ὅστις ἐσυνείθισεν ἄρκετὰ νὰ πηλαίῃ μετ' αὐτῶν ἄλλοτε· ἐλθὼν δ' αἰφνιδίως περὶ τὰς δύο ὥρας καὶ ἕνας φοικώδης τυφῶν, πνέων προσέτι σφοδρότατα καὶ ὁ φοινικίας (ὁ ἀνατολικομεσημβρινὸς ἄνεμος), ταῦτα μᾶς ἠνάγκασαν νὰ καταστείλωμεν τὰ πανία μας, καὶ νὰ μειώσωμεν ὄχι τὸσον μακρὰν τοῦ στενοῦ τῆς Χίου, φοβούμενοι νὰ πελαγίσωμεν ἀνοικτότερα εἰς καιρὸν τοιοῦτου λαίλαπος ἀσυνειθίστου.

Τῇ ἐπαύριον τὸ πρωὶ κατὰ τὰς 18 Σεπτεμβρίου, ἀφ' οὗ ὁ καιρὸς ἐγαλνήσασεν, εἰσεπλεύσαμεν εἰς τὸ στενόν, ὅπου ἐμβήκαμεν περὶ τὴν μεσημβρίαν· ἀλλὰ μόλις εἰς τὰς δέκα ὥρας τὸ ἑσπέρας εἶδαμεν τοὺς ἐχθροὺς ἀρμενίζοντας μετὰξὺ τοῦ Κωρυκείου ἀκρωτηρίου (Μέλαινα Ἄκρα, τουρκιστὶ δὲ Καραμπουρνά) καὶ τῶν Οἰνουσῶν νήσων (κοινῶς Ἄγνουσαι, ἰταλιστὶ δὲ Σπαλμαδόρι), ἐπειδὴ ἡ παρελθοῦσα ἤδη τρικυμία τοὺς εἶχεν ἀναγάσει νὰ ἐλλιμενισθῶσιν εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου· αὐα δ' ἐξημέρωσεν, ἀνήχθησαν ἐκείθεν, φοβούμενοι μὴπως ἐπιπέσωμεν κατ' αὐτῶν αἰφνηδίνως· ἐνεκρίθη δὲ νὰ διαπεράσωμεν τὸ στενὸν τῶν Οἰνουσῶν νήσων παραπλέοντες τὸ παράλιον τῆς Χίου, διὰ νὰ ἤμεθα πάντοτε εἰς κατάστασιν, ἔχοντες τὸ ὑπερθεῖν, νὰ τοὺς κτυπήσωμεν εἰς τὸ διάστημα τῆς νυκτός, καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσωμεν ἢ νὰ ξαναέμβωσιν εἰς τὸ στενὸν τῆς Χίου, ὅπου ἠθέλωμεν δυνηθῆ νὰ τοὺς κτυπήσωμεν ἀκόμη καὶ τὴν ἐπιούσαν, ἢ ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς τὸν Ἑρμαϊκὸν κόλπον (κόλπον τῆς Σμύρνης), ὅπου ἠλπίζαμεν τοῦλάχιστον, διὰ τὸ στενόχωρον τοῦ τόπου, νὰ καύσωμεν μερικὰ τῶν πλοίων των, ἄλλα νὰ σπρώξωμεν εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰν διὰ νὰ πέσωσιν εἰς τὰ ῥηχὰ καὶ ὀλίγα νερὰ τῶν Ἀλικῶν, αἱ ὁποῖαι κείνται πρὸς τὸ ἀρκτικοδυτικὸν μέρος, νὰ στενοχωρήσωμεν δὲ καὶ νὰ φέρωμεν εἰς ἀμηχανίαν τὰ ἐπίλοιπα· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἠπατήθημεν εἰς τὰ σκέδᾶ μας καὶ ἐψεύ-

σθημεν τῶν ἐλπίδων· ἐπειδὴ ἅμα διέβημεν τὸ στενὸν ἐπελθοῦσα ἢ ἀπαίσιος εἰς τοὺς σκοπούς· μᾶς γαλήνη, μᾶς ἐδέσμευε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς καὶ ὅλην τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, ἐν ᾗ οἱ ἐχθροὶ, ἔχοντες οὖριον τὸν εὖρον, ἐπροώδευσαν πρὸς τὴν Μιτυλήνην, χωρὶς νὰ ἐμπορέσωμεν νὰ τοὺς καταφθίσωμεν. Κατὰ δὲ τὴν 18 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατεπλεύσαμεν ἕως εἰς αὐτὸ τὸ φρούριον τῆς Μιτυλήνης, ὅπου οἱ ἐχθροὶ εἶχαν ἐβρίμμένην τὴν ἄγκυραν· ἀλλὰ περιστατικὰ ἀπροσδόκητα μᾶς ὑπεχρέωσαν νὰ ζητήσωμεν λιμένα εἰς Βολισσόν.

Τὴν 23 τοῦ αὐτοῦ, ὁ σκοπὸς μᾶς εἰδοποίησεν, ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ὑπὸ τὴν Μέλαιναν ἄκραν (Καρχαμπουρνᾶ), καὶ ὅτι διευθύνοντο πρὸς τὴν Χίον· ἐπρόσθεσε προσέτι λέγων, ὅτι ὁ Καπετὰν πατῆς νὰ εἶχεν ἀνακαλεσθῆ παρὰ τοῦ Σουλτάνου, ὅστις παρέδωκε τὴν γενικὴν διοίκησιν καὶ τῶν δύο στόλων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἰμβράχμ πασᾶ, καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος ἐσκοποῦσε νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἀλικαρνασσόν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ παραλάβῃ τὰ ἐκεῖ εὐρισκόμενα φορτηγὰ πλοῖά του, τὰ λοιπὰ στρατεύματά του καὶ πικνὸς εἶδος ζωοτροφίας, καὶ ἐκεῖθεν νὰ περᾶσῃ εἰς τὸν κόλπον τῆς Σύδας (τὸν Ἀμφιμαλλῆ κόλπον.) Τότε χωρὶς κάμμιαν ἀναβολὴν ἐπλεύσαμεν εἰς τὸ Βενέτικον, τὸ ὁποῖον εἶναι νήτος μικρὰ ἢ μᾶλλον Σκόπελος, κείμενος εἰς τὸ μεσημβρινὸν στόμιον τοῦ στενοῦ τῆς Χίου, ὅπου ἀνεμέναμεν μὲ μεγίστην ἀνυπομονησίαν τὴν ἐξοδὸν του, ὄντες σταθερῶς ἀποφασισμένοι νὰ τὸν κτυπήσωμεν ἅπαξ διὰ πάντοτε, ἐξολοθρευόντες, εἰ δυνατὸν, τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στόλου. Τὸν ἐπροσμεῖνυμεν λοιπὸν μέχρι τῆς ἐπιούσης, ἀλλὰ ματαιῶς· ἐπειδὴ τὸ πρῶτ' εἰδοποιήθημεν, ὅτι ὁ Ἰβραχίμης, μαθὼν τοὺς ὀλεθροὺς δι' αὐτὸν σκοπούς· μᾶς, καὶ τὴν ὁποίαν θέσιν κατειχομεν εἰς τὸ στόμιον, τὸν ἐφώτισεν ἢ μοῖρᾶ του καὶ δὲν προηρέθη νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στομίου· ἡμεῖς ὁμῶς πληροφορηθέντες τοῦτο, διὰ νὰ μὴ μᾶς διαφύγῃ σῶος καὶ ἀβλαβὴς ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τὰς χειρᾶς μᾶς, ὠρμήσαμεν εἰς τὸ στενὸν διὰ ταχέων μετὰ μεσημβρίαν, καὶ

περὶ τὰς δέκα ὥρας πρὸς τὸ ἑσπέρας εἶδαμεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν Μελαιναν ἄκραν.

Ἡ γραμμὴ τῶν πλοίων τοῦ ἐχθροῦ ἐκρατοῦσεν ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Μελαινῆς ἕως εἰς τὴν Φώκαιαν τὴν καινούριαν ἡμεῖς λοιπὸν διέβημεν τότε τὸ στόμιον τῶν Οἰνουσῶν νήσων ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἀσίας καὶ ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον, ὥστε τὸ μὲν ἡμῖς τῶν πλοίων μας νὰ κτυπήσῃ τὸν ἐχθρὸν ὀπισθεν, ἡμεῖς δὲ μὲ τὴν ἄλλην μοῖραν νὰ τὸν κτυπήσωμεν κατὰ μέτωπον, ἢ εἰς τὰ πλευρὰ, καθὼς ἤθελε μᾶς διδάξῃ ὁ καιρός· ἀλλὰ πρὸς λύπην μας μεγίστην καὶ δυσαρτέκειαν, ὁ ἐχθρὸς ἀμέσως ἐτράπη εἰς φυγὴν, τὸ ὅποιον καὶ ἐλύπησε, καὶ εἰς γέλωτα μᾶς ἐκίνησε. Τοιοῦτος δὲ ἐστάθῃ ὁ τρόμος του, ὥστε μὴ νομίζων ὁ ἐχθρὸς ἐ-αὐτὸν εἰς ἀσφάλειαν ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ κανονίου τοῦ φρουρίου τῆς Μιτυλήνης, ἔσπευσε παντὶ σθένει διευθυνόμενος πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον (Δαρδανέλλια), ὅπου ἐπετάχυνε νὰ καταφύγῃ διὰ τὴν ἀποφύγῃ τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτὸν κίνδυνον, ἐπληροφορήθημεν δ' ἐπειτα τοῦτο ἀπὸ μερικοὺς αἰχμαλώτους, ὅπου ἐπειτα ἐσυλλάβωμεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν τοῦ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, πλέοντα ταχύτερα, τὸν κατεφθάσαμεν καὶ ἀρχίσασμεν νὰ τὸν χαιρετῶμεν μὲ κανονοβολισμοὺς εὐστόχους, ἐπιπίπτοντες ἐπάνω του· αὐτὸς ὅμως δὲν μᾶς ἀπεκρίνετο παρὰ φεύγων ὅσον ἠμποροῦσε, κανονοβολῶν ἐπὶ ματαίῳ ἀπὸ τὴν πρῶμνην του. Περὶ τὰς ἑξ ὥρας πλησιάσαν ἐν πυρπολικὸν μας εἰς μίαν σουλτανικὴν φρεγάταν, ἔβαλε πῦρ. Ἐκ τούτου ἀμέσως ἐπήδησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἐντρομοὶ διακόσιοι καὶ ἐπέκειτα ἐκ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐν τῇ φρεγάτῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πυρπολικὸν ἐπροσκολήθη εἰς τὴν ῥηθείσαν φρεγάταν ἀνεπιτηδείως πως καὶ ἀστόχως, ἐλυτρώθη ἀπὸ τὸν ἐμπρησμὸν, ἀκοσπασθεῖσα ἀπ' αὐτὸ, πρὶν ἢ διαδοθῇ τὸ πῦρ εἰς αὐτήν.

Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν δύο ἄλλα πυρπολικά ἐπέπεσαν ὡς κεραινοὶ ἐπὶ ἐνὸς βρικήου φέροντος εἰκοσιτέσσαρα κανόνια, καὶ κολ-

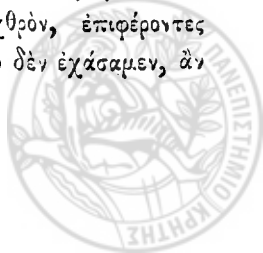

ρώματα, ἐκπηδήσαντα, κατέφυγαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Λέσβου, μολονότε ὁ Ἰβραῆμ Πασᾶς δὲν ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς διδῆ διαταγὰς καὶ σημεῖα διάφορα μὲ ἀπειλὰς θηριωδестаτάς. Τὴν ἐπιούσαν λίαν πρωὶ ἐν ἄλλο πυρπολικόν *) προσεγγίσαν εἰς μίαν ἄλλην κορβέτταν, ἐκόλλησεν εἰς τὴν πρῶμην ἐπιτηδειότητα εἰς τρόπον, ὥστε ὁ ἀρτέμων αὐτῆς ἀναψε, καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐχθροὶ ἐπήδησαν εἰς κύματα, τῶν ὁποίων ἐγεινάν ἡ λεία καὶ ἡ βορά· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νότος, πνέων σφοδρότατα, τὴν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸ πυρπολικόν, πρὶν ἢ περιλάβῃ αὐτὴν τὸ πῦρ, ἕως εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, ὅπου ἔμειναν μέσα, κατώρθωσαν μὲν νὰ μὴ γεινῆ πυρμάλωτος, ἀλλὰ δὲ διέφυγε τὴν τύχην τῶν τεσσάρων ἀνωτέρω βρικίων καὶ τῆς κορβέττας, ἐγένετο δὲ καὶ αὕτη ὡς ἐκεῖνα, θῦμα εἰς τοὺς συντρίψαντας αὐτὴν σκοπέλους καὶ βράχους τῶν παραθαλασσίων τῆς Καλλωνῆς.

Τέλος, ὁ σφοδρῶς καὶ εὐνοϊκῶς δι' αὐτοὺς πνέων ἄνεμος ἀφ' ἐνὸς μέρους, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὸ παραμυθῆσαν αὐτοὺς φῶς τῆς ἡμέρας, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀπελπισία, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἔρριψεν ἡ μετὰ πεισμονῆς καταδίωξις ἡμῶν, τῆς ὁποίας τὰ ὀλέθρικ ἀποτελέσματα τοὺς ἔκαμε νὰ καταλάβουν, ὅτι καὶ ἡ φυγὴ δὲν τοὺς ὠφέλησεν τίποτε, ἥτις παρ' ὀλίγον δὲν τοὺς ἔχασε πανωλεθρίξ· ὅλα ταῦτα ἐνίσχυσαν τελοσπάντων ὀλίγον τὸν ἐχθρὸν, καὶ ζωογονηέντος τοῦ ἤδη ἀπὸ τὸν φόβον πεπηγότος αἵματός του, ἄρχισε νὰ λοξοδρομῆ, προσπαθῶν νὰ φθάσῃ εἰς τὰ παράλια τῆς Καλλωνῆς. Λοξοδρομῶν δὲ, ἐτράβιξε μακρόθεν ἓνα ἄπειρον ἀριθμὸν κανονίων· τῶν ὁποίων αἱ σφαῖραι ἐματαιόνοντο, βυθιζόμεναι εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ ναυμαχία αὕτη διήρκεσεν δεκαεξ ὀλοκλήρους ὥρας κατὰ συνέχειαν, ἐν διαστήματι τῶν ὁποίων ἡμεῖς δὲν ἐκάμαμεν ἄλλο παρὰ νὰ κτυπῶμεν καὶ νὰ διώκωμεν τὸν ἐχθρὸν, ἐπιφέροντες εἰς αὐτὸν σημαντικὸν ὄλεθρον. Τίποτε ἄλλο δὲν ἐχάσαμεν, ἂν

*) Ἐδικοικετο ἀπὸ τὸν Ἀναστ. Ῥομπόστην.

καὶ δυσκολοπίστευτον, παρὰ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ ὅτι δὲν ἐπροσφέραμεν περισσότερα θύματα εἰς τὸν Ποσειδῶνα διὰ νὰ τὸν ἐξιλεώσωμεν, πυρπολοῦντες τὰ πλοῖα τοῦ ἐχθροῦ, ἢ ὠθοῦντές τε εἰς τὸ ναυάγιον. Ὅσον περὶ τῆς φθορᾶς τοῦ ἐχθροῦ εὐκόλον εἶναι νὰ τὴν ἐξεϊκάσῃ τις ἐκ τῶν ὅσα ἤδη ἐλέχθησαν· ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ δὲν τὸν ἀφήσαμεν ν' ἀγιάσῃ (κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν), ἀλλ' ἐξηκολουθήσαμεν διώκοντές τον ἕως τὸ ἀκροτήριον τῶν Ἐλικιῶν, ὅπου τέλος ἀπαυδήσαντες πλέον ἀπὸ τὴν δίωξιν, χωρὶς αὐτοῦ ν' ἀποκάμῃ φεύγων, τὸν ἀφήσαμεν νὰ εἰσέλθῃ ἡσύχως εἰς Μιτυλήνην, ἐπανακάμψαντες καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν Μαραθόκχημον, ὅπου σπουδαῖαι καὶ ἐμβριθεῖς ὑποθέσεις μᾶς ἀνεκάλουν.

Τοιοῦτον ἐστάθῃ τὸ τέλος καὶ ταύτης τῆς κρατερᾶς καὶ ὀλεθρίου διὰ τοῦ ἐχθροῦ ναυμαχίας ἣτις εἶναι μία τῶν ἐπιφανεστάτων.

Κατὰ τὴν 10 τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς μᾶς εἰδοποιήσαν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς, ὠφελούμενος ἀπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς, ἐπέρασε μ' ὄλον του τὸν στόλον διὰ μέσου Σίμου καὶ Ἰαχρίας, καὶ κατῆλθεν εἰς Ἀλικαρνασόν· τὴν 11 τοῦ αὐτοῦ καταπλεύσαντες καὶ ἡμεῖς κατόπιν αὐτοῦ, ἐμείναμεν μέχρι τῆς 22 μεταξὺ τῶν Καπρίων νήσων καὶ τῆς Καλύμνου, ἀναμένοντες τὴν ἐξοδὸν τοῦ ἀλλὰ βλέποντες ματαιομένως τὰς προσδοκίας ἡμῶν, αὐθημερὸν ἀνήχθημεν, σαλεύσαντες εἰς Λέρον, μολονότι μὲ μεγάλην δυσκολίαν ἐστεκόμεθα ἐπὶ τῶν ἀγκυρῶν, ἐπειδὴ ὁ ἀρκτικοανατολικὸς ἄνεμος ἔπνεε σφοδρότατα. Ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 22 καὶ 23 κίφνιδίως βλέπομεν μίαν σκαλοῦπαν ἐρχομένην πρὸς ἡμᾶς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξήρχοντο ἀκούομενοι αὐταὶ αἱ φωναί· «Ζήτω ἡ Ἐλλάς! Ζήτω ἡ Ἐλευθερία Ζήτωσαν οἱ Ἕλληνας!» καὶ ἄλλαι τοιαῦται χαρμῶδη ἐμφαίνουσαι κραυγαί. Τοῦτο δὲ τὸ πλοῖάριον ἦτον ἡ σκαλοῦπα τῆς φρεγάτης τοῦ Ἰβραήμ Πατᾶ, εἰς ἣν ἐπανεπαύετο, ἐλπίζων δι' αὐτῆς νὰ σωθῆ εἰς πᾶσαν περιστάσιν ἀπὸ τοῦ νὰ γείνη ἡ βορὰ κἀνεγενὸς πυρπολικῆ μᾶς Πυριπλεχθέντος· ἦταν εἰς αὐτὴν

τὴν σαλοῦπαν δώδεκα ἀνδρεῖοι Ἕλληνες Κασσιῶται, καὶ ἓνας Τούρκος Κρής· αὐτοὶ οἱ γενναῖοι μισοτύρανοι ἄνδρες μετὰ τοῦ δυστυχοῦς Ὄθωμανοῦ εἶχαν σταλῆ παρὰ τοῦ Ἰβραήμη εἰς τὴν νῆσον Κῶ διὰ τὸν πρῶτον ἐκείθεν ἀπὸ διάφορα οἰνοπνεύματα καὶ ρόμια, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ τοῦ χρησιμεύσουν εἰς τὸ νὰ ἐνθαφθῆναι τοὺς λαγοκάρδου; Τουρκοκράβας του, δίδων αὐτοῖς ἐξ αὐτῶν νὰ πίνωσι πρὶν τῆς εἰς μάχην μεθ' ἡμῶν συμπλοκῆς· ἀλλ' αὐτοὶ δεξιῶς ὑπεξέφυγαν ἐκ τῆς Κῶ, παραλείψαντες ἐκεῖ τὸν πλοίαρχον τῆς σαλοῦπας, ὅστις ἦτο Τουρκοκράβης· παραλαβόντες δὲ τὴν σαλοῦπαν μετ' ὅλας τῆς τὰ σκεύη, ἦλθαν καταφεύγοντες πρὸς ἡμᾶς διὰ τὸ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἀγρίου τῶν καὶ θηριώδους τυράννου. Οὗτοι μᾶς ἐγνωστοποίησαν, ὅτι ὁ Ἰβραήμ Πασᾶς, πρὶν νὰ συμπλακῆ, ἐκ τοῦ συστάδην εἰς μάχην μετὰ τοῦ Ἕλληνα, δὲν τὸν ἤκουε τις ἄλλο νὰ ὁμιλῆ πάντοτε, παρὰ περὶ ἀλώσεων Ἰδρας καὶ πάσης Πελοποννήσου, ὄνειροπολῶν ὁ ἄθλιος τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν φιλιτῶν μας ὅσα ἤθελαν διαφύγει, ὡς ἐκόμπαζε λέγων, τὴν σπάθην του· ἀλλ' ἄμα ἐμύρισε τὴν Ἑλληνικὴν πυρίτιδα, εἶχε λησμονήσει παντάπασιν τὰς ὄνειροπολήσεις του, τὰς ὁποίας, ἂν καὶ πάλιν ἐπανελάβε μετὰ τὴν εἰς Ἀλικαρνασσὸν ἐπάνοδόν του, ὄχι ὁμῶς μετὰ τόσον θάρρος, καὶ μετὰ τόσην ἐμπιστοσύνην πλέον εἰς τὰς Τουρκοκρατικὰς ναυτικὰς δυνάμεις του ὡς καὶ πρότερον, τὰς ἀπέστρεψεν ὁμῶς, διαλύσασα αὐτὰς ὡς ὁ πνέων ἀπὸ τοὺς πομφόλυγας, ἢ παρουσία τῶν μαχίμων Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνις ὀψέ ποτε, καὶ ὅπουδῆποτε ἤθελε γίνεαι, ἐπέφερεν εἰς τοὺς τυράννους μας Τουρκοκράβας σκοτασμὸν καὶ οἶονεϊ ἀπολίθωσιν, ὡς νὰ ἔφεραν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των τὴν τρομακτικὴν μυθολογουμένην Γοργόνην, τὴν κεφαλὴν, λέγω, τῆς Μεδούσης· μᾶς ἐβεβαίωσαν δὲ οἱ ἀνωτέρω δώδεκα αὐτόμολοι, ὅτι εὐθύς ὅπου εἶδεν ὁ κομπαστὴς Ἰβραήμης τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν κυματουμένην κατ' ἐκείνα τὰ νερὰ ἀπέναυτε αὐτοῦ, ἔχασεν ὅλα του τὰ σχέδια, καὶ τοῦς οὐς εἶχε σκοποῦς τοῦ νὰ ἐκστρα-

τεύση ἐντὸς ὀλίγου πκνστρατιᾶ ἐναντίον τῆς Ὑδρας, καὶ δὲν ἔκαμινεν ἄλλο, παρὰ νὰ στογάζεσαι καὶ νὰ μηχανεύεσαι πῶς νὰ διαφύγη τοὺς ὄνυχάς μας, καὶ οὕτω νὰ καταφύγη εἰς τὸν Ἀμφικαλλῆ κόλπον (τῆς Σούδας) διὰ νὰ παραχειμάσῃ ἐκεῖ, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο δὲν ἀνέμενεν, εἰμὴ τὴν πρώτην πνοὴν οὐρίου ἀνέμου διὰ νὰ βαλθῆ ἀμέσως εἰς τὰ πανιά, καὶ ν' ἀναχθῆ πλέον εἰς τὸν Ἀμφικαλλῆ κόλπον.

Εἰς τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς οἱ φύλακες μᾶς ἔκαμαν σημεῖον εἰδοποιούντες μας ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀρμένιζεν ἤδη ἀπὸ πρωίας, καὶ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν διέβαινεν ὑποκάτω ἀπὸ τὴν Κώ. Ἦτον δέκα ὄραι πρὸς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὁπότε μᾶς ἐγίγνωστοποίησαν τοῦτο. Ἐνεκρίθη ὑφ' ἡμῶν νὰ τὴν ἀρήσωμεν νὰ πελαγίσῃ ἀνοικτότερα εἰς τὴν Θάλασσαν, διὰ νὰ τοῦ ἐπιπρῶμεν ἐντονωτέραν καὶ ἐκτενεστέραν προσβολὴν, καὶ ἐπομένως νὰ ἔχομεν ἀρκετὸν διάστημα νὰ τὸν κυνηγήσωμεν, εἰς τρόπον ὥστε καὶ ἂν τραπῆ εἰς φυγὴν, νὰ μὴ δύνηται νὰ στραφῆ εἰς τὰ ὀπίσω, προσφεύγων, ὡς συνείηζε νὰ τὸ κάμῃ, εἰς τινὰ πλησιόχωρον λιμένα, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἠθέλωμεν ἔχει καιρὸν νὰ τὸν βλάψωμεν καιρίως, καὶ νὰ χορτάσωμεν τὴν ἀπληστον ἐπιθυμίαν τοῦ πολεμεῖν· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν δὲν ἐμπροσάσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἐχθρὸν οὐτ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, μήτε τὴν ἐπιούσαν. Κατὰ δὲ τὴν 27 τοῦ αὐτοῦ, εἶδαμεν ἐν Ἰσπανικὸν πλοῖον τρικάρτητον, φορτωμένον ἀπὸ ἵππου· στρατιώτας τοῦ Ἰβραήμ Πασᾶ, τὸ ὁποῖον καὶ εὐθὺς ἐκυριεύσαμεν εὐκολώτατα· ὡς μικροῦ δὲ λόγου ἀξία ἢ πράξις αὕτη παραλείπεται παρασιωπούμενη· περιοριζόμεθα δὲ νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο ἦτον πλήρες ἀπὸ ἵππικὸν καὶ στρατιώτας Τουρκάραβας, τρόμου συσχεθέντας, ἅμα ἐγνωσαν ἡμᾶς Ἕλληνας ὄντας.

Τελοσπάντων τὴν 30 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, προχωρήσαντες ὀλίγον πρὸς τὰς Σαφρανίου νήσους καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, εἶδαμεν τὸν ἐχθρὸν, τοῦ ὁποῖου ἡ γραμμὴ ἐκτείνετο εἰς μῆκος ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Σπίρας ἕως εἰς τὸ νησιδίον τῶν Δίο Ἀ-

δελφῶν· τόσον πολὺ μῆκος εἶχεν! ἐκ τοῦ ὅτι τὰ μὲν φορτηγὰ ὅλα τὰ ἔστειλεν ἔμπροσθεν, τὰ δὲ πολεμικὰ του πλοία εἶχε διαίρεσει εἰς δύο μοῖρας, τὰ δὲ δύο τρίτα τούτων τοῦ ἐχρσίμευαν ὡς ὀπισθοφυλακὴ διὰ νὰ μᾶς ἀναχαιτίσωσιν, ἂν τυχὸν ἤθελαμεν ἐφορμήσει αἰφνιδίως κατὰ τῶν φορτηγῶν, τὸ δὲ ἄλλο τρίτον τῶν πολεμικῶν πλοίων τοῦ ἐχθροῦ συνώδευε τὰ φορτηγὰ, καὶ ἀπετέλει τὴν ἔμπροσθοφυλακὴν του.

Ὅλος ὁ ἀριθμὸς τῶν πλοίων, τόσον πολεμικῶν, ὅσον καὶ φορτηγῶν ὑπερέβαινε τὰ τριακόσια, τῶν ὀπίστων τὰ ὑψιβάμονα καὶ ὑψινερῆ κατάρτια ἐσχημάτιζαν ἐν ὠραίῳ καὶ τερψίνου κινήτῳ δάσος· ἤθελε δὲ τέρψει τότε Ἕλληνας, ὡς ἡμᾶς, θεατὰς, ἂν ἤθελε μᾶς ἦτον δυνατὸν νὰ τὸ μεταβάλωμεν εἰς πύρινον δάσος. Ἀλλὰ ἡ ἀπευκταία γαλήνη μᾶς ἐμπόδιζε νὰ πλησιάσωμεν τὸ κατὰσκιον τοῦτο δάσος· μολοντοῦτο ῥυμουλκοῦντες ὅλαις δυνάμεσι ἀφ' ἐνὸς μέρους, ἐπιβοηθούμενοι ἀφ' ἐτέρου ἀπὸ τὸν ἀρκτικοδυτικὸν ἄνεμον ἐλαφρῶς πνέοντα καὶ ἐκ διαλειμμάτων, κατερηάσχαμεν τὴν ὀπισθοφυλακὴν, συντεθειμένην ἀπὸ τὰ καλλίτερα κατὰ τὸ μέγεθος καὶ εὐτρεπισμὸν πλοῖα, διοικούμενα ὑπὸ τῶν ἐμπειροτέρων καὶ γενναιοτέρων πλοίαρχων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μεταξὺ τῶν ὀπίστων ἦτον ὁ Ἰβρὰλ-Πασῆς, καὶ ὁ περιβόητος κατὰ τὰ ναυτικὰ Ἰσμαήλ Γκιπραλτάρ. Διαικρούσης δὲ τῆς γαλήνης, δὲν ἐπράξχαμε καὲν ἀξιόλογον ἔργον, ἐκτὸς ἐνὸς ἀκροβολισμοῦ, καὶ τούτου γενομένου μᾶλλον ἐκ μέρους τοῦ φοβηθέντος διὰ τὸν πλησιασμόν μας ἐχθροῦ, ὅστις ἀδειασεν ἐναντίον μας ἕνα μέγιστον ἀριθμὸν κανονίων, χωρὶς νὰ φέρουν εἰς ἡμᾶς τὸ παραμικρὸν κακὸν ἀποτέλεσμα, ἐπειδὴ αἱ σχαῖραί των δὲν ἐπιπταν πρὸς εἰς τὴν θάλασσαν, ἡμεῖς δ' ἀπὸ μέρους μας ἐστεκόμεθα σχεδὸν εἰς ἀεργίαν, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν γαλήνην, μὴ συγχωροῦσαν τὴν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐφόρμησιν τῶν πυρπολικῶν μας τυφῶνων διὰ τοῦτο καὶ ἀπεσῆθημεν ὑπὸ τοῦ Πασχαλίου νήσου περὶ τὰς δέκα ὥρας μετὰ μεσημβρίαν (εἰς τὰς πέντε μετὰ μεσημβρίαν εὐρωπαϊστῆ).

Πνεύσαντος δὲ ὀλίγον τοῦ ἀρκτικο-δυτικοῦ ἀνέμου, ἐπευπέυσκα-
 μεν καὶ δευτέραν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ δοκιμὴν· ἀλλ' ἐπελθούσης
 καὶ αὐτῆς τῆς στυγεραῆς γαλήνης, ἠναγκάσθημεν πάλιν ν' ἀπο-
 σπρωβῶμεν εἰς τὴν ἀρεσπερινὴν θέσιν μας.

Κατὰ τὰς 31 τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐν ᾧ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν αὐ-
 τὴν θέσιν, ὁ μάταιος καὶ κηταγέλαστος ἐχθρὸς, διὰ λόγους βέ-
 βαια γελιοῦδεις καὶ πάντη ἀλλοκότους, ἄρχισε νὰ κηνοβολῇ
 πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ πρῶτης ἕως τὸ ἐσπέρας σχεδόν. αἱ δὲ ἀναρίθμη-
 τοὶ σφαῖραι ἐπιψύχουσαι τὴν ἐπιφανεῖαν τῆς θαλάσσης καὶ βυ-
 θιζόμεναι ἔπειτα εἰς αὐτὴν, δὲν ἔφθανον μῆτε εἰς τὸ τρίτον τοῦ
 διαστήματος τὸ ὅποσον διεχώριζεν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ· ὀλί-
 γκι δὲ τινες ἔφθασαν ἕως εἰς τὰς νήσους τῶν δύο Ἀδελφῶν (τὰς
 Σαρνίδας νήσους), ἀπεχούσας καὶ αὐτὰς ἀρκτετὰ ἀρ' ἡμῶν. Ἡμεῖς
 ὁμως, εὐθυμοῦντες εἰς τὸν κρότον τῶν κηνοίων καὶ ξεκαρδιζό-
 μενοι ἀπὸ τὸν γέλωτα, μόλις περὶ τὸ ἐσπέρας ἀντεχαιρετήσαμεν
 αὐτοῦς μ' ἐπὶ τὰ μόνον κηνοβολισμοῦς, διὰ νὰ τοὺς ιδεάτωμεν
 ὅτι τοὺς ἠκούσαμεν, καὶ ὅτι εἴμεθα ἀκόμη ζωντανοί· καὶ οὕτως
 ἔπαυταν ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς ξεκουραίνουσι τὴν ἀκοήν, πολεμοῦντες
 μὲ τὸν ἀέρα καὶ τὴν ἀναισθητοῦσαν, ὡς αὐτοὶ, θάλασταν.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἀφοῦ ἄρχισε νὰ πνέῃ ὁ νότος, ἐστοχάσθη-
 μεν συμπεριότερον νὰ κητυπῆσωμεν κατὰ πρῶτον τὴν μοῖραν, ἧτις
 ἐσυνώδευε τὰ φορτηγὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν, καὶ θραύσαντες ταύ-
 την καὶ τὰ φορτηγὰ, τὰ ὅποια ἦσαν γεμάτα ἀπὸ στρατεύματα
 Τουρκοαραβικά, ἀπὸ ζωοτροφίας, καὶ πολεμεφίδια, ὡς εἶχαμεν
 πληροφορηθῆ περὶ ὅλων τούτων, ἠθέλωμεν εὐκολυνθῆ ἔπειτα νὰ
 κίμωμεν τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τῆς ἄλλης μοῖρας, ἧτις ἦτον, ὡς προ-
 εἶπαμεν, ἡ ὀπισθοφυλακὴ Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀρχίσασμεν νὰ λο-
 ξοδρωμῶμεν. πλείοντες πρὸς τὴν Κρήτην, καὶ τὸ πρῶτὸ κατὰ τὴν
 1^η τοῦ Νοεμβρίου εὐρέθημεν ὑπεράνω τῆς νήσου Πιάνας (Πλατέα)-
 ἡ δ' ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν ἐχθρῶν μαζὺ μ' ὅλα τὰ συνοδευόμενα
 ἀπὸ αὐτὴν φορτηγὰ, μόλις ἀπῆγε δέκκ θαλασσινὰ μίλλια ἀπὸ
 τὸν λιμένα τῆς Κανδίας (Κνωσσοῦ)· ἀλλὰ πνέων τότε ὁ δυτικο-

μεσημβρινός άνεμος, τῆς ἦτο ἐναντίος, καὶ δὲν ἤμποροῦσε ν' ἀποφασίσῃ νὰ ἔμβῃ διὰ λοξοδρομιῶν χωρὶς νὰ πέσῃ εἰς τὰ χεῖρά μας· διὰ τοῦτο χωρὶς νὰ διστασῇ, ἐτρέπη εἰς φυγῆν· προσπαθοῦσα νὰ φθῆσῃ καὶ νὰ ἐνωθῆ μὲ τὴν μεγάλην μοῖραν τὴν οὔσαν ἀρκετὰ μακρὰν ὑπὸ τὸν άνεμον, ἐγκαταλείψασα εἰς τὴν διάκρισίν μας τὰ ὑποῖα ἐσινώδευε φορτηγὰ πλοῖα· ἀλλ' ἡμεῖς παραλείψαντες αὐτὰ νὰ κουρεύωνται, ὡς μὴ ἄξια τῆς φιλοπολέμου ἡμῶν δίψης, καὶ ἀποβλέποντες πάντοτε πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐξολοθρεύσωμεν ἢ τοῦλάχιστον νὰ θραύσωμεν τὴν ναυτικὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀρχίσασαμεν νὰ καταδιώκωμεν τὴν φεύγουσαν ἐμπροσθοφυλακὴν τῶν ἐχθρῶν· καὶ ἐπειδὴ, ὅτε ἐτρέπη εἰς φυγῆν, ἀπῆχεν ἕως ὀκτῶ μίλλια ἀφ' ἡμῶν, μόλις περὶ τὴν μεσημβρίαν τὴν κατεφθάσαμεν.

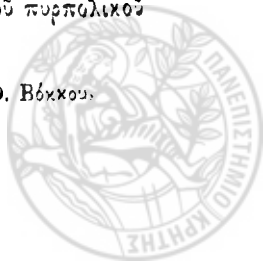
Ἰεδώσαμεν ἤδη τὸ σημεῖον τῆς ἐφορήσεως εἰς τὰ πυρπολικά μας πλοῖα, ἐν τῶν ὁποίων ἐπλησίασε τόσον πολὺ εἰς μίαν φρεγάτα χωρὶς ποσῶς ν' ἀναχαιτισθῆ ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν τῶν κανονοβολισμῶν καὶ τῶν τουρκεσμῶν χιλίων καὶ ἐπέκεινα στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔπαυαν οὐδὲ στιγμὴν ἀπὸ τοῦ νὰ πυροβολῶσιν ἐναντίον του, ὥστε δὲν ἤθελε βέβαια ἐκφύγει τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ γείνη τὸ θῦμα τῶν φλογῶν τοῦ πυρπολικοῦ μας, ἐὰν ἀπροσδόκητον συμβεβηκὸς δὲν ἠνάγκαζε τὸν πλοίαρχον τοῦ πυρπολικοῦ νὰ παραιτήσῃ τὴν φρεγάταν διὰ νὰ ὑπερασπισθῆ ἐναντίον δύο ἐχθρικῶν σαλούππων ἐρχομένων ἐναντίον του, ἀπὸ τὰς ὁποίας περιεῖχεν ἐκάστη ἐξήκοντα ἕως ἐβδομήκοντα στρατιώτας Τουρκοάραβας· ἐξ αὐτῶν δὲ ἡ μὲν μία κατεποντίσθη αὐτανδρὸς ἀπὸ ἓν πολεμικὸν πλοῖον μας, τὸ ὁποῖον ἐσυνώδευε τὸ πυρπολικόν· ἡ δὲ ἄλλη ἐξηπάτησε τόσον ἐπιτηδείως τὴν ἀγρυπνίαν τῶν ἰδικῶν μας συντρόφων, ὥστε προσκολληθεῖσα ἀπροσδοκῆτως εἰς τὴν πρόρην τοῦ κατὰ τῆς φρεγάτας ἐφαρμοῦντος πυρπολικοῦ, εἰσέβαλαν οἱ ἐχθροὶ εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἐμπροσθινοῦ καταρτίου. Τότε ὁ πλοίαρχος χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἐτραβίχθη ἀμέσως ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν πρῶμην κα-

ταστρώματος· μαζί μὲ ὄλον τὸ πλήρωμα τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν πλείότεροι τῶν εἰκοσιεπτὰ, ὄλοι ἄνδραιοι καὶ ἀτρόμητοι, ὡς τὸ ἀπέδειξαν ἐμπράγτως Τοποθετηθέντες δὲ εἰς τὸ μέρος τῆς πρύμνης μὲ τὴν στιθερὰν ἀπόφασιν νὰ πολεμήσωσι μέχρι τελευταίας ῥανίδος αἵματος, τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἄρχισαν ἓνα πεισματωδέστατον τουφεκισμόν· ἀλλ' οἱ ἰδιοίμας φέροντες εὐστόχους τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν βολὰς, εἶχαν φονεύσει ἤδη περὶ τοὺς εἰκοσιῆξ, ὅποταν οἱ ἄλλοι περίφοβοι γενόμενοι, ἰδόντες τὸ πρὸς τὴν πῦρραν κατάστρωμα τοῦ πυρπολικοῦ πλήρες πτωμάτων ἄλλων ἐξαπλωμένων καὶ ἄλλων στεναζόντων ἀπὸ τοὺς πόνους τῶν θανατηφόρων πληγῶν, ἐπήδησαν εἰς τὰ νερά καὶ οἱ εἰς τὸ πυρπολικόν, καὶ (ἐκεῖν' ὅπου εἶναι κηταγέλαστον) οἱ ὄλγοι ὅπου εἶχαν μείνει εἰς τὴν σαλοῦπαν, καθὼς λέγουσιν, ἂν ἀληθεύῃ, περὶ τῶν προβάτων, τὰ ὅποια, ὅποταν ἴδωσι τὸν πρόβάτων, τὰ ὅποια, ὅποταν ἴδωσι τὸν προπορευόμενον ὁδηγόν των τὸν κριόν, νὰ ἔμβῃ εἰς ποταμόν τινα, ρίπτονται καὶ πνίγονται ὅλα τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου· τὸ αὐτὸ ἔπαθαν καὶ οἱ προπηδήσαντες εἰς τὸν πυρπολικόν μας Τούρκοι *).

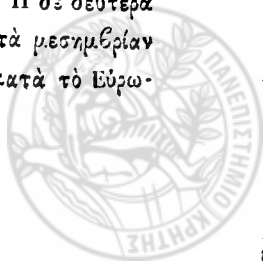
Ἐξωγήραμεν δὲ τέσσαρας μόνον ἐκ τῶν εἰς τὸ πυρπολικόν ἐπιπηδήσαντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτον καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος τῆς φρεγάτας· εἶναι δὲ περιττὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐκυριεύσαμεν καὶ τὴν μεμονωμένην σαλοῦπαν· ἀπὸ δὲ τὸ πλήρωμα τοῦ πυρπολικοῦ μόνου δύο ἐπληρώθησαν, καὶ αὐτοὶ πολλὰ ἐλαφρῶς. Τότε ἐκάμαμεν σημεῖον εἰς ἓν ἄλλο πυρπολικόν, τοῦ ὁποίου ὁ πλοίαρχος οὐδὲν ἦττον γενναιότερος τοῦ πρώτου **). Ἰσιοδρομῶν ὄλγαις δυνάμεσι, ἐπανάρας καὶ τὰ προσθετὰ ἰστία, ἐπέπεσε τόσον ὀρμητικῶς κατὰ τῆς αὐτῆς φρεγάτας, καὶ ἐπλησίασε τόσον πολὺ εἰς αὐτήν, ὥστε δὲν ἔβλεπε, παρὰ τριῶν τεσσαρῶν δακτύλων διάστημα, διὰ γὰρ ἔμβῃ τὸ ἐμπροσθινὸν κατάρτι τοῦ πυρπολικοῦ

*) Ἐδιοικεῖτο τὸ πυρπολικόν τοῦτο ἀπὸ τὸν Θεόδωρ. Θ. Βόκκου.

***) Ὁ Ἀναστ. Ῥομπότσας.

εἰς τὰς κατὰ τὴν πρύμνην θυρίδας τῆς φρεγάτας, καὶ ἀναμφι-
 βόλως δὲν ἔθελε δυνηθῆ πλεον νὰ ἐκφύγῃ τὸν κίνδυνον τοῦ ν' ἀ-
 ποτερωθῆ, εἰὰν μία σφαῖρα ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς φρεγάτας δὲν ἔ-
 θελε κτυπήσει καὶ ἀνάψει τὸ ἐμπροσθινὸν τοῦ πυρπολικοῦ κα-
 τάρτι, τὸ ὁποῖον διέδωκεν εἰς αὐτὸ ἀμέσως τὸ πῦρ παρκακίως
 ὁ δὲ πλοίαρχος αὐτοῦ μὴ ἔχων πλέον καιρὸν νὰ κολλήσῃ κα-
 λῶς εἰς τὴν φρεγάταν τὸ ἤδη ἀναρθὲν πυρπολικόν, τὸ ἄφησε,
 καὶ διεσώθη διὰ τῆς σαλούπας του εἰς τὸ πλησιέστερον πλοῖόν
 μας μαζὴ μὲ ὅλον τὸ πλήρωμα μείναν σῶον καὶ ἀβλαβές. Τὸ
 δὲ ἀναρθὲν πυρπολικόν, ἀν καὶ δὲν ἐκτέλεσε τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ
 κάσῃ τὴν φρεγάταν, δὲν ἔλειψεν ὅμως νὰ βλάβῃ ἄλλως πως
 ταύτην, καὶ νὰ ἐμβάλῃ τρόμον εἰς τοὺς Τουργοάραβας τοιοῦτον
 ὥστε τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν καταπλαγέντες, ὁπότεν εἶδαν
 τὴν ἀνάψῃ τὸ πυρπολικόν, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζαν κολλημένον εἰς
 τὴν φρεγάταν, ὡς πολλὰ πλησίον αὐτῆς, ὅν καὶ ἀπελπισθέντες
 πλέον διὰ τὴν σωτηρίαν των, ἐπήδησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ
 τὸν φόβον μὴ καῶσιν ἀπὸ τὰς φλόγας τῆς φρεγάτας, τὴν ὁποῖαν
 ἐνόμιζαν ὅσον οὐπὼ ἀναρθησομένην καὶ αὐτὴν, καὶ οὕτως
 ἐπνίγησαν οἱ περισσότεροι, καὶ τοιοιτοτρόπως τὸ πυρπολικόν
 μας ἐξτετέλεσεν ἐξ ἡμισεῖας τὸ ἔργον του· ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἡ
 φρεγάτα τὴν ἐγλύτωσε καὶ ταύτην τὴν φορὰν κατὰ δυστυ-
 χίαν, διαφυγοῦσα τοιοῦτον μέγαν κίνδυνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον
 κανεὶς δὲν ἐπίστευε νὰ λυτρωθῆ· δὲν τῆς ἔμειναν ὅμως εἰ μὴ
 πολλὰ ὀλίγοι ἀπὸ τὸ πολυάριθμον πλήρωμά της τὸ ἐκ ναυ-
 τῶν καὶ στρατιωτῶν συνιστάμενον· ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῶν αἰχμα-
 λωτισθέντων τεσσάρων, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος τῆς
 πολλὰ παθούσης φρεγάτας· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν προσβολὴν
 τοῦ καέντος πυρπολικοῦ, ἐχάθη ἐπίσης ἀναριθμητὸν πλῆθος
 ἀποπνιγὲν εἰς τὰ κύματα, ὡς ἤδη προείπαμεν. Ἡ δὲ δευτέρα
 αὕτη συμπλοκὴ ἐγένεον εἰς τὰς ἐννέα ἡμισυ μετὰ μεσημβρίαν
 (σχεδὸν περὶ τὰς τρεῖς ἡμισυ μετὰ μεσημβρίαν κατὰ τὸ Εὐρω-
 παϊκόν).

Εἶχαν ἤδη παρέλθει αἱ δέκα ὥραι, τοῦ ἡλίου περὶ τὴν δύσιν ὄντος, ὑπόταν ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἐχθροῦ, φεύγουσα παντὶ σθένει, ἠνώθη μετὰ τῆς μεγάλης μοίρας, ἥτις ἀπετέλει τὴν ὀπισθοφυλακὴν, ὁ δὲ ἄνεμος εἶχεν ἀρχίσει νὰ γαληνηαῖ, ἐστοχάσθημεν λοιπὸν νὰ παύσωμεν τὴν μάχην δι' ὀλίγας στιγμὰς, παρασκευαζόμενοι ἕως νὰ τοὺς κτυπήσωμεν τὴν νύκτα μὲ ὀρμὴν πλέον ἀκάθεκτον· ἠθέλαμεν δὲ εὐκολυνθῆ πολὺ πρὸς τὸ σκοπούμενόν μας ἀπὸ τὸ σκοτός τῆς νυκτός, ἐκφοβίζον φύσει τοὺς βαρβάρους εἰς τὸν ἔσχατον βαθμόν· ἀλλ' οἱ προθυμότετοι εἰς τὸ νὰ φεύγον ἐχθροὶ, ἐνόησαντες, ὡς φαίνεται, τὸν σκοπὸν μας, εἴτε ἀπλῆν τούτου λαβόντες ὑποψίαν ἰκανὴν νὰ τοῖς ἐνσπείρῃ τὸν φόβον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φυγῆς, ἅμα ὁ Φοῖβος Ἄπολλων ἀπέρρασε μὲ τὸ φαινὸν καὶ τηλχυγέστατον ἄρμα του εἰς τὸ ἄλλο ἡμισφαίριον, καὶ ἡ νύξ ἤρχιζεν ἤδη νὰ ἐπεκτείνῃ βαθμηδὸν εἰς τὸν ὀρίζοντά μας τὰς σκοτεινὰς πτέρυγὰς τῆς, οἱ καταπτυστοὶ βάρβαροι, ἰστιοδρομοῦντες ὄλαις δυνάμεσιν, ἐπροσπαθοῦσαν ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ ἡμᾶς· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν των, ἡμεῖς ἀπὸ μέρους μας δὲν εἶχαμεν παντελῶς ἔρεξιν νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ πλεύσωσιν ἡσύχως εἰς τὸν πρὸς ὃν ἀπεβύνοντο ὄρον· ὅθεν ἅμα ἶδαμεν αὐτοὺς ἀναχθέντας καὶ φεύγοντας, ἀμέσως ἐδώσαμεν τὸ σημεῖον τῆς μάχης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τῆς καταδειώξεως.

Ὅτε λοιπὸν ἀρχίσαμεν νὰ τοὺς κυνηγῶμεν, κτυπῶντες αὐτοὺς μὲ κανονοβολισμοὺς, καὶ προσπαθοῦντες νὰ τοὺς καταφθίσωμεν εἰς τὰ πρῶτα ταῦτα κτυπήματα οἱ Τουρκοάραβες ἐδειξαν κάποιαν εὐψυχίαν κανονοβολοῦντες πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τὰς πρύμνας τῶν πλοίων των, καὶ νομίζοντες νὰ ὀπισθοδρομήσουν ἡμᾶς διὰ τούτου, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐμποδίσουν τὸν πλησιασμόν μας εἰς τὰ πλοῖά των· ἀλλ' ἡμεῖς ὅπου τοὺς εἶχαμεν πᾶρει ἤδη τὸν σφυγμὸν ἀνάψαμεν δύο μικρὰ πυρπολικά, τὰ φόβητρα τῶν ψοφοδεῶν βαρβάρων, οἵτινες ἅμα εἶδαν τὰς φλόγας αὐτῶν, ἂν καὶ μακρὰν ὄντων καὶ καιομένων χωρὶς κανένα ὀλέθριον ἀποτέλεσμα

δι' αὐτούς, δὲν ἠμπόρεσαν πλέον νὰ βαστάξωσι τὸν ἑαυτῶν
καὶ ἡ τροπὴ ἔγεινε γενικὴ εἰς ὅλα τῶν τὰ πλοῖα.

Ἄπ' ἐκείνην πλέον τὴν στιγμήν ἐτράπησαν εἰς φυγὴν τόσον
ἐπονείδιστον, ὥστε μὴ βλέποντες ἐν ᾧ ἔφευγαν, κἀνὲν ἄσυλον
καὶ κἀμμίαν ἐλπίδα σωτηρίας, ἀπελπισθέντες, ἐγκατέλιπαν τὰ
πλοῖά τῶν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων, χωρὶς
νὰ τολμήσουσιν κἀν οἱ σφέτεροι νὰ ρίψουν μηδὲ μίαν βολὴν κανο-
νίου, μηδ' ἔχοντες κἀν τὴν εὐψυχίαν νὰ κυβερνήσουσιν, ἐπιψάουσιν
τὰ πανία τῶν. Ἐνίοτε ἐπυροβολοῦσαν μόνον τουρκεκισμοὺς, ὁπό-
ταν ἐβλεπαν κἀνὲν πλοῖόν μας πλησιάζον· φοβούμενοι μήπως
ἐφορμήσῃ κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καταντήσαντες
νὰ μὴ γνωρίζωσιν, ἄλλο ἀπὸ φόβον καὶ ἄλλο ἀπὸ τὴν νύκτα,
ὁ ἓνας τὸν ἄλλον ἐτουρκεκίζοντο ἀναμισταζύ τῶν, τὸ ἐν πλοῖον
κατὰ τοῦ ἄλλου. Ὅσῳ δὲ ἡ νύξ ἐπροχωροῦσε, τόσῳ περισσότε-
ρον ὁ φόβος τῶν κῆρυκεν, καὶ ἡ σύγχυσις ἐπροχωροῦσεν ἐπ' ἄπει-
ρον εἰς τὴν τῶν, ὥστε μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ γνωρίζωνται καὶ
θεωροῦντες ἕκαστος τὸ πλησιέστερον πλοῖον ὡς Ἑλληνικὸν πυρπολι-
κὸν ἐτουρκεκίζοντο ἀνάμεσόν τῶν, κανονοβολοῦντες καὶ ἐνίοτε
τὸ ἐν πλοῖον κατὰ τοῦ ἄλλου. Ποῖος δὲν ἤθελε θαυμάσει τότε,
καὶ δὲν μείνει ἐκθαμβος, βλέπων νὰ φεύγουν μὲ τοιαύτην ἀτα-
ξίαν καὶ μὲ τόσον φόβον τριακίσσια πλοῖα καὶ ἐπέκεινα, ἐκ τῶν
ὁποίων τὰ μὲν ἐξήνταοκτώ ἦσαν ὅλα πλοῖα πολεμικά πολὺ με-
γαλλίτερα καὶ εὐπρεπέστερα τῶν ἰδικῶν μας, τὰ δὲ ἐπίλοιπα
περὶ τὰ διακόσια τεσσαράκοντα φορτηγὰ, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἦ-
σαν πολὺ μεγαλλίτερα ἀπὸ τὰ ἰδικά μας, ὅλα γεμάτα ἀπὸ στρα-
τεύματα πυλῦριθμα τὰ ὁποῖα εἶχαν ἀπελπίσει παντάπασιν τὴν
σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος· βλέπων τις, λέγω ὅλας ταύτας τὰς
στρατιωτικὰς δυνάμεις τρομαγμένας εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν
νὰ φεύγῃσι τόσον αἰσχρῶς ἐνώπιον πεντήκοντα σχεδὸν πλοικε-
ρίων Ἑλληνικῶν, δὲν ἤθελεν ἐκπληγῆ θεωρῶν τὴν ὁποίαν μᾶς
ἐνέπνευσεν ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἐνίσχυσιν καὶ εὐτολμίαν, καὶ
τὸν ὁποῖον ἐνέσταξεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς φόβον, καὶ δὲν ἤθελε κρά-

ξει συμφώνως με τὸν θεόπτην καὶ νομοθέτην Μωΐσῃν λέγοντα
 « Π ὥ ς δ ι ὠ ξ ε τ α ι ε ἰ ς χ ι λ ί ο υ ς , κ α ἰ δ ὺ ο μ ε τ α κ ι -
 κ ι ν ἡ σ ο υ σ ι μ υ ρ ι ᾶ δ α ς ; » ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπα-
 νέλωμεν.

Κυριευμένοι οἱ βάρβαροι ἀπὸ ἀκατάσχετον φόβον, εἶχαν λη-
 σμονήσει οἱ ἄθλιοι, ἣ δὲν ἠσθάνοντο τούλάχιστον εἰς ἑαυτοὺς
 τὴν δύναμιν ἢ ἀνυψώσωσιν εἰς τὰ κατάρτια τῶν φανού, ὡς ὑ-
 παγορεύει τοῦτο ἀναπόφευκτος ἀνάγκη εἰς τοιαύτας περιστάσεις
 διὰ νὰ βλέπωσι τὸν ὁποῖον διήνυσον κατ' ἐκείνην τὴν δύστηνον
 δι' αὐτοὺς δισπλοῖαν δρόμον, καὶ νὰ γνωρίζονται ἀναμεταξύ των
 δίδοντες βοήθειαν χρεῖας τυχεύτης, εἰς τὸ πλοῖον τὸ ὁποῖον ἤθελε
 περιστοιχιθῆ ἀπὸ οἰονδήποτε τινα κίνδυνον. Μόλις δὲ μετὰ τὴν
 τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς ἀνύψωτε φαῖον τινα ὁ Ἰβραήμ. Πασᾶς,
 καὶ ἐκραξε τὸ, « Ἄ ς σ ω θ ῆ ὁ κ α θ ε ἰ ς ἔ π ω ς ἡ μ π ο ρ ἔ σ ε ι , » καὶ οὐ-
 τως μὴ μεριμνῶντες πλέον οἱ βάρβαροι ὁ εἶ: ὑπὲρ τοῦ ἄλλου,
 ἐζήτησεν ἕκαστον πλοῖον αὐτῶν τὴν σωτηρίαν του, ὅσον ἠδύνατο
 φεύγον.

Ἦκολουθήταμεν δ' ἐκδιώκοντες αὐτοὺς, εἰς μεγίστην ἀταξίαν
 φεύγοντας, ἀπ' ἐξω τοῦ λιμένος τῆς Κνωσοῦ (Κανδίας) μέχρι
 τῆς Σκαρπάθου ἕως εἰς τὰ ξημερώματα. Κατὰ δὲ τὴν δεκάτην
 ὥραν τῆς πρωΐας, ἐνῶ εὐρισκόμεθι ὑποκάτω ταύτης τῆς νήσου,
 ἐπιπνεύσας αἴφνης ὁ Βορέας ἄνεμος σφοδρῶς μᾶς ἠνάγκασε νὰ
 τραβιχθῶμεν λοξοδρομοῦντες ὑπεράνω τῆς αὐτῆς νήσου, βιασθέν-
 τες μάλιστα ὑπὸ σφοδρότητος τοῦ ἀνέμου νὰ περιστείλωμεν τὰ
 περισσότερα πανία, ἀφίσχοντες μόνον τὸ μεγάλοι, τὸ μεσαῖον,
 καὶ ἐκεῖνο τοῦ καρχησίου, κάμνοντες πρὸς τούτοις καὶ τοὺς
 στροφεῖς.

Ἐν τοσοῦτῷ τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων μας, μὴν ἀπαυδήσαντα
 διώκοντα, καὶ μὴν ὑποφέροντα νὰ τοῖς γλυτώσῃ ἡ λεία, παρέ-
 λιπαν ἡμᾶς νὰ τραβιχθῶμεν ὑπεράνω τῆς ἀνω μνησθείσης νήσου
 καὶ αὐτὰ φλεγόμενα ἀπὸ τὸν ἀρειμάκειον ἔρωτα ἀκόμη ἐξακο-
 λούθησαν πρὸς τὸ πρωὶ τὴν καταδίωξιν τῶν ἐχθρῶν, τηροῦντα

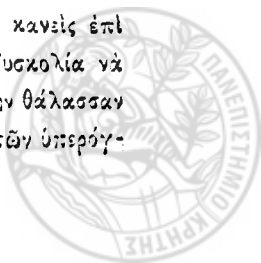
τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς ἐχθροὺς διεύθυνσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ φυσικὸν λόγον οἱ φεύγοντες εἶχαν εὐλογωτέρας αἰτίας· νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν φυγὴν τῶν καὶ νὰ βάλωσιν εἰς πρᾶξιν πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὰ κερκυνοφόρα πλοῖά μας· ἐνῶ οἱ διώκοντες αὐτοὺς, μὴ θεωροῦντες ὡς ἀπολύτως ἀναγκασίον καὶ ἐνδοξον τὸ νὰ καταφθάσωσι καὶ πολεμοῦντες νὰ νικήσωσι ἐχθροὺς τόσον ἐπτοημένους, τόσον καταγελάστους καὶ τόσον ἀξιοκαταφρονήτους, δὲν τοὺς ἠκολούθουν, εἰμὴ διὰ μόνην τὴν εὐχαρίτησιν νὰ τοὺς βλέπουν φεύγοντας προτροπάδην· καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ἐκδιώξαντες αὐτοὺς μέχρι τούτου, ἐπκνέστρεψαν, ἐνωθέντες πάλιν μὲ ἡμᾶς, σαλευομένους ὄντας ὑπὲρ τὴν Σκάρπαθον, ὡς προεῖρηθη.

Μολούνητι δὲ δὲν ἐπιφέρει εἰς ἡμᾶς τὴν παραμικρὰν δόξαν τὸ νὰ δώσωμεν σύντομον τινὰ καὶ ἀπλὴν ἰδέαν τοῦ καταλαβόντος τοὺς ἐχθροὺς τρόμου κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐκείνην νύκτα ἐν τῷ διαστήματι τῆς ναυμαχίας ταύτης, ἂν πρέπη τις νὰ τὴν ὀνομάσῃ οὕτω, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἀκριβολογίαν, μολαταῦτα, διὰ νὰ ἴδῃ τις ὅποῦτος ἐστάθη ὁ φόβος τῶν βαρβάρων Τουρκαγιουπτίων, ἀρκεῖ νὰ ῥέψῃ ἐν βλέμμα εἰς τὸ ἀκόλουθον, συμβεβηκὸς, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν φρίκην τῶν ἐχθρῶν καθ' ὅλην τὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως.

Ἐνῶ εὐρισκόμεθα πρὸς τὰ ζήμερώματα ὑπὲρ τὴν Σκάρπαθον, εἶδμεν ἐν βρίκι ἐχθρικὸν ἀπέχρον κάμποσον ἀπὸ ἡμᾶς καὶ μεμονομένον· δὲν ἀργήσαμεν νὰ σπεύσωμεν διὰ νὰ καλημερήσωμεν αὐτὸ, τὸ ὁποῖον μὴν ἔχον τὴν παραμικρὰν ὄρεξιν νὰ μᾶς προσμείνῃ ἐννοῆσιν τὸν σκοπὸν μας, ἐπροσπάθη τὸ δύστηνον νὰ γείνη ἀφαντον ἀπὸ τὰς ὄψεις μας. Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν βλέπομεν δεκαοκτὼ ἐχθρικὰ πλοῖα τρικάρτα, τὰ πάντα συγκείμενα ἀπὸ φρεγάτας καὶ κορβέττας, νὰ ἐπιφάνωνται εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς Σκαρπάθου, δείχνοντα διὰ τῆς λυξοδρομήσεως, τὴν ὁποίαν ἐλάμβαναν, ὅτι ἤθελαν νὰ ἔλθωσι πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἡμεῖς χωρὶς ποσῶς νὰ ἐπαμφοτερίσωμεν, ἢ νὰ φοβηθῶμεν, ἀλλ' εἰς τὰ μάλιστα

χαίρομενοι, διότι εἶδαμεν ἐκ ταυτομάτου ἐκπληρουμένας τὰς ἐνθέρμους· εὐχὰς ἡμῶν διὰ τὴν συμπλοκὴν, ἀπορούσαμεν θαυμάζοντες τὴν ἀσυνείθιστον εἰς τοὺς βαρβάρους ταύτην εὐψυχίαν, ἢ ὅποια μολοντοῦτο δὲν ἦτον τοιαύτη κατὰ δυστυχίαν ὡς τὴν ὑπελάθραμεν, ἀπατηθέντες εἰς τὴν εἰκασίαν μας, καὶ δυσχερεστηθέντες ἔπειτα τόσον διὰ τὴν ἀπάτην ταύτην καὶ διὰ τὴν στέφμητιν τῆς ὁποίας εἶχαμεν συλλάβει διὰ τὴν συμπλοκὴν εὐχαριστήσεως, καθὼς καὶ διότι ἀπεδώσαμεν διὰ μίαν στιγμὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνῳ ὅπου δὲν εἶχαν, τὴν εὐψυχίαν. Διότι αὐτοὶ πολλὰ μακρὰν ὄντες οἱ σγέτλιοι ἀπὸ τὴν διαθέσειν τοῦ νὰ ἔλθωσι κατ' ἡμῶν, δὲν ἤρχοντο, εἰμὴ διότι ἠπκτῆθησαν, ὡς ὀλίγον ὕστερα ὀρθῶς τὸ ἐπικρατήρησαμεν, καὶ ἐκ τῶν ἀκολούθων ἀποδεικνύεται.

Βλέποντες οἱ Τουρκοἰ ἀρχεῖς τὴν σημαίαν τῆς ἡμισελήνου κυματιζομένην ἐπὶ τοῦ βρικόιου, ἐκλαθόντες καὶ ἡμᾶς ἐπιπλέοντας πρὸς τὸ αὐτὸ βρικόι, ὡς φερτηγὰ ἰδικὰ των, μᾶς ἐκκογωνώρισαν, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐξέπλεον λοξοδρομοῦντες διὰ νὰ ἐνωθῶσι μὲ ἡμᾶς, καὶ ὅχι νὰ πολεμήσωσι, ὡς τοὺς ἀδικούσαμεν, ὑποθέσαντες, ὅτι εἶχαν οἱ καυμένοι τοιοῦτον κακὸν σκοπὸν· ἀλλ' ἅμα ἤκουσαν τὰ κατὰ τοῦ βρικόιου σπενδονόμενα κανόνια τῶν πλοίων μας, τότε ἀνοιξαν τὰ ὄμματά των καὶ μᾶς ἐγνωρίσαν καὶ ἐν τῷ ἅμα, χωρὶς ποσῶς ν' ἀμφιρρέψωσι, ἀνέστρεψαν διὰ νὰ ἐκλείψουν ἀπὸ τοὺς ὀρθοκλμούς μας· μηδ' ἐνθυμηθέντες οἱ κατὰ πύπτυστοι, ὅτι ἦτον χρέος αὐτῶν ἱερώτατον νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν δυστυχῶν συνχωδῶν των. Τὸ δὲ παντάθλιον βρικόι μόνον ἐλάθε τὸ θάρτος νὰ κανονοβολήσῃ μόνον τρεῖς φοραῖς· αἱ δ' εὐτόχως κανονοβολιζόμεναι σφαιραὶ τῶν κανονίων μας κατέτρεψαν ὅλα του τὰ πανίκα, καὶ τὰ σχοινία χωρὶς νὰ λυπηθοῦν τὸ πλήρωμα φειδωλεύουσαι το δὲ ἐφαίνετο πλέον κανεὶς ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ δὲν ἦτον πλέον καμμία δυσκολία νὰ τὸ κυρεῖσθῃ τις· ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι νὰ ῥίψωμεν εἰς τὴν θάλασσαν τὰς λέμβους ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροτάτου ἀνέμου καὶ τῶν ὑπερόγ-

ως ἀγριαινομένων κυμάτων, εὐχαριστήθημεν νὰ τὸ παραλείψω-
μεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐλπεινὴν κατάστασιν τοῦ νὰ εἶναι τὸ παίγνιον
τῶν κυμάτων, καὶ νὰ γείνη ὡς καὶ ἔγεινε, τὸ πικρανάλωμα τῶν
σκοπέλων.

Ἄλλ' ἐν τοσούτῳ οἱ Ἕλληνας μολονότι προηροῦντο νὰ δρά-
μωσι μερικοὶ εἰς δίωξιν τῶν δεκαοκτῶ ξηθέντων ἐχθρικῶν πλοίων
δὲν ἐκρίθη ὁμως ἀναγκαῖον· διότι ἐκεῖνα, χωρὶς νὰ τὰ κυνηγήσῃ
κἀνείς, ἔφρευαν, καὶ ὀπίσω δὲν ἐκύτταζαν· εἴχαμεν δὲ ὅλοι ἀ-
νάγκην, ὀλίγης ἀναπαύσεως, διότι ἀπὸ τὰς 30 τοῦ Ὀκτωβρίου
δὲν ἐλάβαμεν κἀμμίαν ἀνεσιν διὰ τὴν ἀσθεστον δίψαν τῆς ἐκ-
δικήτεως, τὴν ὁποίαν ἐπνέσαμεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν· καὶ δι' αὐτὸ
τὸ τέλος ἐλλιμενίσθημεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κάσσου διὰ νὰ ἐρη-
συχάσωμεν καὶ νὰ ἐπανακτήσωμεν τὰς ἐξηνητημένας δυνάμεις
μας ἀπὸ τὴν εἰς τόσον διάστημα καιροῦ ἀδιακόπως γενομένην
σύγκρουσιν καὶ δίωξιν.

Αὕτη δὲ ἡ τελευταία τῆς περιόδου ναυμαχία, ἡ τό-
σον ὀλεθρία διὰ τὸν Σουλτάνον καὶ τὸν Ἀντιβασιλέα τῆς Αἰγύ-
πτου, διήρκεσεν ἀπὸ τὰς 23 ὥρας (ἀπὸ τὴν μεσημβριανὴν δηλαδὴν
τῆς 1 τοῦ Νοεμβρίου ἕως μετὰ τὰς δώδεκα τῶν 2 τοῦ αὐτοῦ
μηνός. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἡμεῖς δὲν ἐκάμαμεν ἄλλο
παρὰ νὰ κτυπῶμεν καὶ νὰ διώκωμεν ἀδιακόπως, καθὼς καὶ οἱ
Τούρκοι ἐν μέρους των δὲν ἔλειπαν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ νὰ κά-
μουν τὸ χρέος των, τουτέστι νὰ φεύγωσι προτροπάδην, καὶ νὰ
προσπαθῶσι πάντοτε νὰ γίνωνται ἄφαντοι ἀπὸ τὰς ὄψεις μας,
ἐγκυτλείποντες τοὺς ἀδελφοὺς των, ὡς καλοὶ Μουσουλμάνοι
νὰ κρίνωσι θύματα εἰς ἐκείνους τοὺς ὁποίους κατὰ δικαίωμα
ἠρπαστευτικῶν τοῦ ἐνόμιζαν καὶ ἐνόμαζαν ἀπίστους (Γκλιαούριδες)
καὶ κατὰ δικαίωμα δεσποτικὸν καὶ παράνομον (ἂν πρῆπῃ νὰ ὀ-
νομαζῆτο εἰς δικαίωμα τὴν θεοστυγῆ καὶ αἰμοδόρον ἀπανθρωπίαν
τοιούτων τυράννων, οἷος ἦν ὁ Σουλτάνος, καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ Μωα-
μετάνοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας), καὶ δυνάμει, λέγω, τῆς λαορρο-

ρου τυραννικῆς δι᾽σχυρίσεως τοὺς εἶχαν καὶ ἐθεωροῦσαν ὡς δούλους ἕως προχθές.

Καθ' ὅλην ταύτην τὴν ναυμαχίαν δὲν ἐπληρώθη κανεὶς ἀπὸ τοὺς συναγωνιστὰς ἡμῶν, ἐκτὸς τῶν δύο τοῦ μνημονευθέντος πυρπολικοῦ, τὸ ὅποιον ἀντετάχθη καὶ κατέστρεψε τὴν 1 Νοεμβρίου τὰς 2 σαλούπκας αὐτάνδρου, τῆς διαρυγούσης τὸν ἐμπρησμόν ἐχθρική, φρεγάτας· περὶ δὲ τῆς φθορᾶς τῶν ἐχθρῶν, παρὰ τὰ ἑπτὰ φορτηγά, ὅπου ἐκυριεύσαμεν, ἐκάμαμεν προσέτι νὰ ναυαγήσουν τὸ κτυπηθὲν βρῖκι τὸ πρῶτ' εἰς τὰς 2 τοῦ Νοεμβρίου, καὶ δύο ἄλλα τρικάρτα, τὰ ὅποια ἐσπρώχθησαν ὑπὸ τῶν ἰδικῶν μας πλοίων εἰς τὰ παράλια τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς νήσου Καρπάθου τὰ ὑπὸ τὸν ἄνεμον ὄντα, ὅπου καὶ ἐναυάγησαν, συντριβέντα ἐ-ὀλοκλήρου, καὶ τὰ πληρώματα ἀπεπνίγησαν· κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ μάθωμεν καμμίαν ἄλλην λεπτομερεστεράν ἀρίθειαν τοῦ γαλασμοῦ των· ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπληροφορήθημεν ἀπὸ πηγὴν ἀλάνθαστον, ὅτι ὁ ἐχθρὸς εὐτύχησε νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν νῆσον τῆς Ῥόδου, ὅπου, ἐπιθεωρήσας τὰς ναυτικάς του δυνάμεις, εἶδεν, ὅτι ἐλείπην μόνον δεκαοκτὼ πολεμικά πλοῖα, καὶ εἰκοσιῆξ φορτηγά.

Ἐκ τούτων ἀπάντων ἕκαστος ἠμπορεῖ νὰ συμπαιράνῃ, ὅτι αἱ ναυμαχίαι τούτου τοῦ ἔτους δὲν ἦσαν μήτε Ἰσθμικοί, μήτε Ὀλυμπικοὶ ἀγῶνες, ἀλλ' ὅτι ἦσαν ἐπιχειρήματα καὶ πόλεμοι ἀποφασιστικώτατοι καὶ κρισιμώτατοι ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ διὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Τουρκίας, βλαφθεισῶν κατὰ μέγα μέρος· δὲν μᾶς ἄφησεν αὐτὸ τὸ ἔτος τίποτε νὰ ἐπιθυμήσωμεν ἐπειδὴ ὄχι μόνον ἐθροῦσαμεν καὶ ἐδλάψαμεν καιρίως τὰς ναυτικάς δυνάμεις τῶν Τουρκοκυπτιῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνεσπείραμεν τοιοῦτον φόβον καὶ πάταγον, ὥστε, ἐνῶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τούτου ἡ ἔνωσις τῶν Τουρκοκρατικῶν στόλων ἀπέλπισαν τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ, τοὺς μὲν ἐχθροὺς ἐφέραμεν εἰς ἄκρον ἀπελπισίαν καὶ ἀμυχανίαν, ἑαυτοῦ, δὲ καὶ τῆς ἀπελπισίας

ἀππλλάξμεν, καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς παρέξμεν φοβεροὺς καὶ ἀκαταδαμάστους, καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς ἐλευθερίας ἐπαγιώσαμεν ἐπὶ βάσεων πλέον ἀκραδάντων τῶν πρότερον, ἐμπνεύσαντες καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς μαχημωτάτους συναδέλφους καὶ συναγωνιστὰς ἡμῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος θάρσος καὶ εὐψυχίαν, καὶ καλλιτέρας ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.

Ἐνῶ δὲ διενοούμεθα νὰ ἐκπλεύσωμεν ἐκείθεν, διὰ νὰ ὑπάγωμεν νὰ κτυπήσωμεν καὶ αὐθις τὸν φοβερὸν Ἰβραήμην καὶ εἰς αὐτό του τὸ ἄσυλον, ὅπου ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν του ἀσφαλῆ, νέαι καὶ ἀπροσδόκητοι ῥηταὶ διαταγαὶ μᾶς ἀνεκάλεσαν εἰς τὴν Ἰδρην ὅπου ἐφθάσαμεν τὴν 10 Νοεμβρίου μετὰ τοιαύτας θριαμβευτικὰς μάχας κατὰ τῶν ὑπερόγκων ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ.

Συμπλήρωμα διὰ σημειώσεων τοῦ ἐκδότου.

Ἐπειδὴ τὰ μὲν ἔνδοξα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἔργα, καὶ αἱ ἀρεταὶ τῶν Ἑλλήνων εἰς θυμασμὸν τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἀνεκίνησαν, τὰ δὲ δυστυχήματα αὐτῶν τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ ἐλκυσαν, ἀμφοτέρωθεν δὲ συνεβάλλοντο εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους μας, ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι οἱ τὴν τούτων διαστροφὴν ἐπιχειροῦντες ἐπιδιώκουσι λεληθότως τὴν πρὸς τὸ ἔθνος ἀποστροφὴν τοῦ πεφωτισμένου εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, καὶ διαρρήγνυοντες οὕτω τὸν τούτου μετ' ἐκείνου δεσμὸν, ὑποσκάπτουσι τὰς βάσεις τοῦ τε παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

Τοιαῦτα ὑπ' ὄψιν ἔχοντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐκ πολλῶν πηγῶν ἀρυσθέντες ἐνομίσχμεν ὅτι ἐπιφέροντες παρατηρήσεις πινὰς, ὡς συμπλήρωμα, ἐπανορθοῦμεν ἡμαρτημένα, πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἀγωνισαμένων ἡμιθέων συμπολιτῶν μας.

Ὁ τρόπος καθ' ὃν πολλὰ ἐκ τῶν τῆς παρουσίας *Ἱστορίας* ἐκτίθενται, τεκμηριοῖ ὅτι ἐν πολλοῖς ἡ ἀλήθεια δὲν πρωτεύει, διὰ τοῦτο δὲ κατ' ἀντιπαραβολὴν ὁ ἀναγνώστης ἄς ἀναγνώσῃ τὰς ἐφεξῆς ἱστορικὰς σημειώσεις. Ἀλλὰ πρὸ τούτου παρατηροῦμεν ὅτι, ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλομαθείας ὀρμώμενος ὁ Ἕλληνας, καὶ τ' ἀθάνατα τῶν προγόνων ἡμῶν συγγράμματα διδασκόμενος ἐνεποιοῦν αὐτῷ τὴν πρὸς τὴν Τουρκίαν ἀποστροφὴν, καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Πρωταθλητικὴ δὲ τοῦ πνευματικοῦ τούτου ἀγῶνος ὑπῆρξαν αἱ οἰκογένειαι τῶν Μαυροκορδάτων καὶ τῶν Ὑψηλάντων, ἰδίως δὲ ἐκ τῶν τελευταίων ὁ Κωνσταντῖνος, ὅστις πρῶτος συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῶν Ἑλλήνων.

Πλήν τούτων, οί Καπλάνοι, Ζωσιμάδαι, Βαρβάκαι, ὁ Λάμπρος Φωτιάδης, ὁ Βούλγαρης, ὁ Βαρδαλάχος, ὁ Δουκάς, ὁ Βενιαμὴν, ὁ Γαζῆς, ὁ Βάμβας καὶ ὁ Κοραῆς, οἱ μὲν διὰ τοῦ πλοῦτου, οἱ δὲ διὰ τοῦ λόγου, ἤναψαν τὴν φλόγα τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ Ἑλλάς λοιπόν, ἕνεκα τῆς κατὰ τὸ 1779 ἐκκραγείσης, κατὰ τῶν Τούρκων ἐπαναστάσεως, καὶ βραδύτερον ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 1797 ὑπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ Ῥήγα τοῦ Φερραίου γενομένης συνωμοσίας περιεῖχε στοιχεῖα ἀναγεννήσεως, καὶ ταῦτα ἡ Ἐταιρία τῶν Φιλικῶν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν τῷ Ῥωσικῷ στρατῷ ὑποστρατήγου Α. Ὑψηλάντη συνεδίασε καὶ συνηκολόγησε.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ συνωμοσία ἐπροδῶθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας, καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ διέτρεχον κίνδυνον ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἔναρξις τῆς ἐπαναστάσεως ἐκ τῶν Ἡγεμονιῶν, ἧτις καὶ ἐκπύχθη ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Α. Ὑψηλάντη ἐλθόντος μετ' ἐπιτελείου εἰς Ἴασιον.

Ἡ πάλῃ μετὰ τῶν Τούρκων ἤρχισε τὴν 1 Μαΐου καὶ τὴν 7 Ἰουνίου ἐν Δραγατσανίῳ. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πασίγνωστον καὶ μόνον παρατήρουμεν ὅτι ὁ Ἱερὸς Λόχος ἀντεστάθῃ ἡρωϊκῶς, ἀλλὰ μέχρι ἐνὸς ὄλοι ἀπέθανον μαχόμενοι ὡς λέοντες. Ὁ δὲ Ὑψηλάντης καταφυγὼν τὴν 15 Ἰουνίου εἰς τὴν Αὐστριακὴν χώραν ἐφυλακίσθη μέχρι τοῦ 1827, ὅτε ἀπελευθερώθη καὶ ἰδιώτης ὢν τὴν 20 Ἰουλίου 1830 ἀπέβίωσεν ἐν Βιέννῃ.

Ἀμέσως μετὰ τὸ ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις κίνημα ἐξεργάγη ἡ ἐπαναστασις καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ εἰς μὲν τὴν Πελοποννησον ἤρξατο τὴν 25 Μαρτίου, εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους περὶ τὴν 30 τοῦ ἰδίου, ἐκτὸς τῆς Ὑδρας ἧτις ἀνέβαλε μέχρι τῆς 15 Ἀπριλίου, εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα τὴν 25 Ἀπριλίου, καὶ εἰς τὴν Κρήτην τὴν 7 Ἰουνίου. Μετὰ τὴν προεισαγωγὴν ταύτην ἀρχόμεθα τῶν σημειώσεων.

1) α Κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Ι. Τομπάζη. Τὴν 25 ᾠ Μαΐου 1821 ἡμέραν Τετάρτην, συνῆλθον τινὲς πλοίαρχοι εἰς τὸ πλοῖόν μου, πρὸς διάταξιν, περὶ ἀποστολῆς νέου πυρπολικοῦ. Ὁ ναύαρχος τῶν Ψαρῶν Ν. Ἀποστόλης ἐπεμψεν ἐπὶ

»τούτῳ εἰς Ψαρᾶ, ἵνα μεταφέρωσι τὰ ἐκεῖ εἶσιμα πυρπολικά.
 »Τὴν δὲ 26 ἡμέραν Πέμπτην εἰς τὰς 7 1/2 ὥρας, ἦλθεν ἐκ
 »Ψαρῶν ἐν πυρπολικόν, δηλονότι τὸ τοῦ Γ. Καλαφάτη, τὸ δὲ
 »τοῦ γέροντος Γιαννίτζη ἐφθασε μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν τοῦ δι-
 »κρότου πυρπόλησιν.»

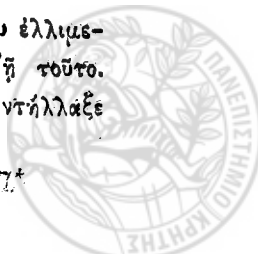
Ταῦτα μαρτυρεῖ καὶ ὁ ναύαρχος Σπετζῶν Ν. Ῥάπτης μετὰ
 τῶν Α. Π. Χ. Ἀναργύρου καὶ Ι. Σιωτηριάδου. — Καὶ γνωστὸν
 ὑπάρχει ὅτι ἀντὶ 40 χιλ. γροσίων δι' ὁμολόγου ὑπογεγραμμέ-
 νου παρ' ὄλων τῶν πλοιαρχῶν πρῶτος ὁ Ἰωάννης Θεοδόση προ-
 σέφερε τὸ πλεῖόν του.

Ἴδου τὸ ἀποδεικτικόν. — «Ἡμεῖς οἱ καπετάνοι τῆς Ὑδρας,
 »Σπετζῶν καὶ Ψαρῶν βεβαionoμεν ὅτι ἐλάβομεν τὸ καράβι
 »τοῦ Γιάννη Θεοδόση μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ Καπετάν Γιάννη Θεο-
 »δόση διὰ τὸ κάμωμεν μπουρλότο, διὰ τὸ κάψωμεν τὸ Ντε-
 »πλίσι, καὶ ὑποσχόμεθα τὸ τοῦ δόσωμεν διὰ τὴν τιμὴν του 40
 »χιλ. γροσίων, διὸ καὶ δίδομεν τὸ παρὸν εἰς χεῖρας ὑπογεγραμ-
 »μένον ἀπὸ ὄλους τοὺς καπετανέους, καὶ ἔστω εἰς ἐνδειξιν.
 »1821 Μαΐου 24 ἐν τῷ ἑλλην. στόλῳ εἰς Μιτυλλήνην.

Γιακουμάκης Τομπάκης.	Ν. Χ. Δ. Κοτζιάς.
Ἀναστ. Τζαμαδός.	Ν. Ἀργύρης.
Ἰωάννης Βούλγαρης.	Θ. Μπότασης.
Κ. Α. Λαλεχός.	Γ. Χ. Ἀνδρέου.
Ν. Ἀποστόλης.	Ἀργ. Ἀναγνώστου.
Ἰω. Καλάρης.	Θ. Λαζάρου.

2) (Τὸ ἐχθρικὸν δίκροτον λοξοδρομοῦν περὶ τὸ ἀκροτή-
 ριον Σίγρι ἐπροσπάθει νὰ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ λοιποῦ μέρους
 τοῦ Ὄθωμανικοῦ στόλου).

Δὲν εἶναι ὀρθὰ ταῦτα, διότι τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐλλιμε-
 νισμένου ὄντος, ἐν Μοσχονησίῳ, ἀδύνατον νὰ συμβῆ τοῦτο.
 Ἐπίσης δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι πρῶτος ὁ Λαλεχός ἀντήλλαξε
 κανονοβολισμούς, διότι τοῦτο ἔπραξεν ὁ Ζάκας.

3) Ὁ Παττατούκος ἦτο Γραμματεὺς τοῦ Ν. Ἀποστόλη. Τὸ ἐν Ἐρεσσῷ δὲ κατασκευασθὲν πυρπολικὸν παρὰ τοῦ Ι. Κ. Παττατούκου διεύθυνεν ὁ Γ. Θεοχάρης, καὶ οὐχὶ ὁ Α. Πιπίνος.

4) Τὴν κατὰ τὴν 7 Ἰουνίου ἐν Ἐρεσσῷ, τοῦ δικρότου ἐκ 74 κανονίων πυρπόλησιν ὁ Ψαριανὸς Παπ. Νικολῆς ἐκαμεν. Κατὰ δὲ τὸ ναυτολόγιον τοῦ Δ. Παππανικολῆ ὅ,τε Πιπίνος καὶ Ψευδοπαττατούκος Ἰω. Ἀθανασίου ἦσαν ναῦται ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Δ. Παππανικολῆ.

5) Ὁ Ἰω. Ἀθανασίου Ῥώσος, δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ Ἰω. Παττατούκος, ὡς ἀπέδειξαν αἱ πράξεις τοῦ αἰδιμίμου Κυβερνήτου, καὶ ἐφεξῆς ἡ Βασιλεῖα τοῦ Ὀθωνος. (ὄρα διαταγ. 25 7βρίου 1836).

6) εἶναι πασίγνωστον ὅτι τὰ πυρπολικά, οὔτε κανόνια εἶχον, οὔτε πλείους τῶν 25 ἀνδρῶν. Τὰ πυρπολικά δὲ ταῦτα παρείχον τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν τῷ στόλῳ, ὡς ἐν Ἐρεσσῷ, ἐν Χίῳ, ἐν Τενέδῳ, ἐν Τρικέροις, ἐν Σάμῳ, ἐν Γέροντι, ἐν Καφηρεῖ, καὶ δίκαιον εἶχεν ὁ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης γράφων «τὰ μπουρλόττα μας, εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἄρμα μᾶς κατὰ τοῦ ἐχθρου.» Καὶ τῶντι τὰ μὲν πολεμικὰ μόλις ἠδύναντο νὰ ἀντιπαραταχθῶσι πρὸς τὰ τῶν ἐχθρῶν βρῖκια, τὰ δὲ πυρπολικά καὶ τὰ μέγιστα ἔτρεπον εἰς φυγὴν, παρέχοντα οὕτω θάρρος καὶ νίκην τοῖς Ἕλλησιν. Τὰ πολεμικὰ συνώδευον τὰ πυρπολικά, παρελάμβανον τὰς λέμβους αὐτῶν, ἅμα πυρπολουμένων, καὶ ἀνεκούφιζον τοὺς πυρπολιστὰς ἐκ τῶν κόπων. Τὰ πυρπολικά ἔπραττον πολλὰκις αὐτογνομόνως.

7) Τὰ ἐν Χίῳ καὶ ἐν Τενέδῳ καὶ Τσεσμέ καὶ ἀλλαγῷ ἀξιόθαύμαστα ἔργα τοῦ κ. Κανάρη δὲν ἱστοροῦνται. Μόνον οἱ αὐτόπται κρίνουσιν ἀπταιστώως. Καὶ ὅμως χάριν τῶν νεωτέρων λέγομεν ὅτι ὁ Κανάρης τὴν ναυαρχίδα ἐκ τῶν διακριτικῶν σημείων, καὶ τινος ἀερολίθου ὑπὲρ τὸν πρῶταιον ἰστόν αὐτῆς σβεσθέντος γνωρίσας, καὶ τὰ πανίκα του γεμίσας ἐπὶ τὴν πρῶραν αὐτῆς ἔπεσε, καὶ περιπλεχθεὶς ἐν αὐτῇ ἔμμενεν ἐπὶ τοῦ πυρπο-

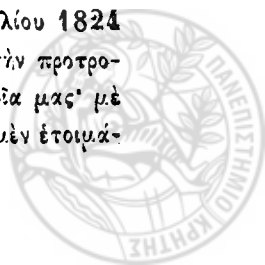
λικού του, μετὰ τοῦ πλείστου τῶν συντρόφων του ἔωσεν τὸ πῦρ αὐτῆ μετεδόθη, καὶ ἀπελθὼν ἐπὶ τῆς λέμβου του συνελήφθη ὑπὸ σχοινίου τῆς ἀποβάθρας τῆς ναυρχίδος, ὑπὸ τὴν τρόπιν, καὶ δὲν προὔχωρει, καὶ οὕτω ἐβλήθη εἰς διπλοῦν κίνδυνον τὸν τοῦ νὰ βυθισθῆ, καὶ τὸν τοῦ νὰ φονευθῆ ὑπὸ τῶν τουφεκίων τῆς ναυρχίδος, καὶ τῶν ἄλλων φρεγατῶν καὶ τοῦ φρουρίου. Τὰ δὲ πολεμικὰ πλοῖα ἐφύλαττον τὰ μὲν δυο ψαριανὰ ὁ Ν. Γιαννίτζης, καὶ ὁ Γ. Κουτζοῦκος (Δομεστίνης) ἐν τῷ βορεῖω, τὰ δὲ δύο ὑδραϊκὰ ὁ Ἐλευθέριος Ῥαφαήλ καὶ ὁ Ι. Ζάκας.

8) Κατὰ τὰς ἀπὸ 22 καὶ 25 Φεβρουαρίου 1862 τῶν ναυάρχων ἐκθέσεις πρὸς τὴν διοίκησιν, πρὸ τῆς ἐν Πάτραις ναυμαχίας, οἱ Κ. Χ. Γ. Κοτζιάς καὶ Ἰω. Μάκρας πρὸς τὴν φρεγάταν ναυμαχίσαντες κατέβριψαν τὴν Κοντραμετζάνα αὐτῆς. Ἐνταῦθα σημειώτεον ὅτι ὁ Ν. Ἀποστόλης, Α. Γιαννίτζης, Ἐμ. Τομπάζης, Γ. Σαχτούρης, Γκίκας Ν. Θεοδωράκη (ὀνομαζόμενος ψεύστης) Α. Γ. Κριεζῆς ἀντέκρουσαν τὰ τουρκικὰ κανονοβολοῦντα αὐτούς.

9) Ἡ πυρπόλησις τῆς ἐν Χίῳ ναυρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη, τῆ συνδρομῆ τοῦ ὑδρῆου Πιπίνου κατὰ τὴν 4 Ἰουνίου 1822 παραίτιος ἐγένετο τῆς σωτηρίας τῆς ὅλης Ἑλλάδος.

10) Ἐν τῇ κατὰ τὸ Ἀρτεμῆσιον ναυμαχίᾳ, ὁ Κανάρης καὶ ὁ Νικόδημος τὸν ὅλον στόλον εἰς φυγὴν τρέψαντες, κατεσκεύασαν τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλλ. στόλον.

11) Ὡς πρὸς τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ἀνχγκαῖον θεωροῦμεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ πρόκριτοι σωτήριον φρονοῦντες τὴν ἔκπλευσιν τοῦ στόλου ἔγραψαν πρὸς τὴν διοίκησιν περὶ τῶν κατὰ τῆς Κάσσου καὶ Ψαρῶν τεκτενομένων, καὶ ἐγνωμάτευον ὅτι ἡ ἔκπλευσις ἠδύνατο νὰ ματαιώσῃ τοὺς σκοπούς· ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές εἶναι ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1824 ἐγγράφου τοῦ ἐκτελεστικοῦ. «Βλέπομεν (ἔγραφεν) τὴν προτροπὴν τοῦ σώματός σας διὰ νὰ ἐτοιμάσωμεν τὰ πλοῖα μας· μετὰ πόνον ὅμως τῆς ψυχῆς μας σὰς λέγομεν ὅτι μέρος μὲν ἐτοιμά-

»ζονται, μέρος δὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐτοιμασθοῦν, καθὼς καὶ ἀδύ-
 »νατον εἶναι τὸ κίνημα τοῦ στόλου μας, χωρὶς πρότερον νὰ ἐλ-
 »θωσιν ἐνταῦθα τὰ χρήματα. Δὲν ἀγνοοῦμεν τὰς ἐτοιμασίας τοῦ
 »εἰχθροῦ, καὶ δὲν μᾶς λανθάνει ἡ ἀνάγκη διὰ νὰ τὸν ἀπαντή-
 »σωμεν καὶ ματαιώσωμεν ἐν καιρῷ τοὺς σκοποὺς του. Διὰ τοῦ-
 »το παρακαλοῦμεν τὴν Σ. Διοίκησιν νὰ κάμῃ πάντα τρόπον
 »διὰ νὰ στείλῃ ὅσον τάχιον νὰ παραλάβῃ χρήματα (τοῦ δα-
 »νείου) καὶ νὰ πέμψῃ ἐνταῦθα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν διωρισμέ-
 »νην ἐκστρατεῖαν. (ὄρα Φάκελ. Βουλ. 2496).

12) Ἡ Κάσος ἔπεσε μεταξὺ τῆς 25—27 Μαΐου ἢ κατ'
 ἄλλους τὴν 6 Ἰουνίου ὑπὸ τὸν Χουσεῖμ Βένι. Τὰ πρὸς βοήθειάν
 τῆς πλοῖα ἀπῆλθον τὴν 16 Ἰουνίου.

13) Οἱ Ψαριανοὶ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἐγκαταλειφθέντες, ἥτις
 τὰς μεγάλας τοῦ Σουλτάνου ἐτοιμασίας ἐγνώριζεν, ἀπεφάσισαν
 νὰ ἀναλάβωσι τὸν ἀγῶνα μόνοι, ἐλπίζοντες ὅτι καὶ καταστρε-
 φόμενοι, ἢ Ἐλλὰς σώζεται· ὁ ὑπ' ἀριθ. 2525 φάκκελος τοῦ
 ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν καὶ διάφορα ἐπιστολαὶ Ὑδρας καὶ
 Σπετσῶν πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ψαριανῶν, μαρτυροῦσι τὸ ἀ-
 ληθές τοῦ λόγου μας. (ὄρα Φάκκελον 2499 Βουλευτικῆς.) Ἐν-
 ταῦθα παραθέτομεν πρὸς συμπλήρωσιν πλήρες κεφάλαιον ἱστο-
 ρικοῦ τινὸς ἔχον οὕτω. «Ὁ Σουλτάνος καὶ Μεχμέτ Ἄλῆς ἐσκέ-
 »φησαν ἥδη ὅτι διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ καταβάλωσι τὴν ἐπανα-
 »στασιν ἐν Πελοποννήσῳ, ἔπρεπεν ἀναγκαιῶς νὰ καταστρέψω-
 »σι προηγουμένως τὴν Σάμον καὶ τὰς ναυτικὰς νήσους. Γενομέ-
 »νου τούτου γνωστοῦ, ἡ νῆσος τῶν Ψαρῶν, ἥτις ἦτο τὸ κάρφος
 »τῶν ὀφθαλμῶν τῶν τούρκων ἠτοιμάσθη μόνη, ὡς μὴ λαβοῦσα
 »ἐξῴθεν καμμίαν βοήθειαν νὰ δεχθῇ τὴν προσβολήν. Ἐκτὸς δὲ
 »τῆς ἄλλης πολεμικῆς παρασκευῆς εἶχε καὶ 3000 στρατιώτας
 »θητταλομακεδόνας. Ἐσφαλαν δὲ μεγάλως οἱ ψαριανοὶ ἀφαιρέ-
 »σαντες τὰ πηδάλια τῶν πλοίων των διότι παρέλυσαν τοιοῦτο-
 »τρόπως τὴν κυριωτέραν αὐτῶν δύναμιν ἥτις ἠδύνατο νὰ χρη-
 »σιμεύσῃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐν τῇ νήσῳ,

ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Ἐπραξαν δὲ τοῦτο διὰ τὴν ἀρθῆ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας πᾶσα ὑποψία φυγῆς τῶν ψαριανῶν διὰ τῶν πλοίων των. Τὴν 19 Ἰουνίου λοιπὸν ὁ Βυζαντινὸς στόλος, ἰσχυρότερος παρά ποτε ἐνεφανίσθη ὑπὸ τὸν Χοσρὲφ Πασάν ἐνώπιον τῶν Ψαρῶν, καὶ ἤρχισε τρομερὸν πυροβολισμὸν κατὰ τῆς πόλεως· ἐνῶ δὲ ἀπασχόλει τοὺς ἐν τῇ πόλει διὰ πυκνοῦ πυροβολισμοῦ, ἠδυνήθη ἡ ἀποβιάση εἰς ἄλλα δυσφύλακτα μέρη τῆς νήσου στρατεύματα, τὰ ὅποια τρέξαντα πρὸς τὴν πόλιν ἐφάνησαν ἐξαίφνης ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῶν ὑπερκειμένων εἰς τὰ ὄπισθεν τῆς πόλεως, ἡ δὲ ἐμφάνησις των διέσπειρε πανικὸν φόβον, γυναῖκες μετὰ παιδῶν ἐπιπτον καὶ ἐπνίγοντο εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τὴν μὴ ἐμπέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, λέμβοι ἐβυθίζοντο ὑπὸ τὸ βῆρος τῶν ἐπιβατῶν, καὶ πλοῖον κινδυνεῦον γὰρ συλληφθῆ ἑκάη αὐτανδρῶν διὰ τὴν ἀποφύγη τὴν αἰχμαλωσίαν. Δέκα ἐννέα μόνον πλοῖα τὰ ὅποια ἔτυχον γὰρ ἔχωσι τὰ πηδάλια των ἠδυνήθησαν γὰρ σωθῶσι μετ' ἄλλων μικρῶν, πλήρη ἐπιβατῶν. Οἱ ἐν τῷ παλιοφρουρίῳ ὅμως Ἕλληνες ἀντείχον, καὶ ἂν καὶ ἐπετέθησαν οἱ τούρκοι ἀπεκρούσθησαν πάντοτε μετὰ μεγίστης ζημίας. Τέλος στερούμενοι τροφῶν, καὶ μάλιστα ὕδατος ἀφοῦ ἐξετέλεσαν τὰ χριστιανικὰ χρέη των, προσεκάλεσαν τοὺς τούρκους τὴν τρίτην ἡμέραν διὰ τὴν παραδοθῶσι δῆθεν, ἅμα δ' ἔφθασαν οἱ τούρκοι, οἱ Ἕλληνες βαλόντες πῦρ εἰς τὴν πυρίτιδα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ δυσχιλίων τούρκων.

Κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν ἐφονεύθησαν καὶ αἰχμαλωτεύθησαν ὑπὲρ τὰς 15 χιλιάδας ψυχῶν, ἐξ ὧν 3,500 ἦσαν Ψαριανοί· συνελήφθησαν δὲ καὶ ἀπήχθησαν παρά τοῦ ἐχθροῦ ὑπὲρ τὰ 100 ψαριανὰ πλοῖα. Ἡ δὲ ζημία τῶν τούρκων υπολογίζεται εἰς 7 χιλιάδας. Ποῖος λοιπὸν δὲν ἐθρήνησε τὴν πτώσιν τῆς ἡρωικῆς ἐκείνης νήσου; Καὶ λαοὶ καὶ ἡγεμόνες. Ἡ Ἑλλάς ἐθεώρησεν αὐτὴν κοινὴν συμφορὰν. Τὸν λόγον περαίνοντες περὶ Ψαρῶν, ἄξιον φρονουῦμεν γὰρ σημειώσωμεν ὅτι ἡ Ἀγγελικὴ Τσακάλη διέζευξε τὸν ἄνδρα τῆς Ν. Παππαδημητράκη διότι

εἰς τὴν κατὰ τῆς Χίου ἐκστρατείαν, ὑπὸ τὸν Κανάρην, ἀπέδρα ἐκ τοῦ πυρπολικοῦ ὑπὸ φόβου καταληφθεῖς. Ἀλλὰ τὰ ἔργα τῶν Ψαρῶν (ὄρα Φάκ. ὑπουργ. Ἐσωτ. 3388 ἀπὸ 25 Μαΐου 1822) ἀπεθανάτισαν οἱ περιώνυμοι τῆς Εὐρώπης ποιηταὶ καὶ λογογράφοι καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἐξησφάλισαν ἐν φρουρίαις ἀπορθητοῖς, ὁ πατὴρ τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος, ὁ Βερανζέρης, ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ καὶ ἄλλοι ἄνδρες.

14) Τὴν 28 Αὐγούστου ἐνωρμισμένου τοῦ ἑλλ. στόλου ἐν Γέροντι, ἠκροβολίσθησαν, κατὰ τὴν Λέρον αἱ προφυλακίδες τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τουρκικοῦ στόλου. Τότε οἱ ναύαρχοι τῶν τριῶν νήσων Α. Μιαούλης, Γ. Ἀνδρεῦτζος καὶ Ν. Ἀποστόλης συνήλθον εἰς τὸ πλοῖον τοῦ πρώτου καὶ συσχεψάμενοι ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ἐνωρμισμένοι μέχρι οὗ πνεύσῃ ὁ ἀπόγαιος ἄνεμος. Διαληθείσης τῆς συνεδριάσεως ὁ τῶν Ψαρῶν ναύαρχος ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰ πλοῖά του τὴν ἀπόφασιν. Πλὴν μετ' ὀλίγον εἰδοποιήθη ὅτι οἱ συναδελφοὶ Ὑδρας καὶ Σπετσῶν ὕψωσαν σήματα ἀναχωρήσεως. Τοῦτα δυσηρέστησεν αὐτὸν, ἀλλὰ τὴν 29 τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἡμέραν Παρασκευὴν ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐφάνη ὁ τουρκικὸς στόλος ἐκ Τσαταλίων θέτων ὑπὲρ ἡμᾶς 15 ἢ 16 πλοῖα σὺν τῷ Μισούλῃ καὶ Σαχτούρῃ πρὸς τὸν μυχὸν Γέροντος εὐρισκόμενα. Τότε ὁ ναύαρχος Ψαρῶν διέταξε τὰ πυρπολικά Παππανικολῆ καὶ Νικοδήμου ἵνα ποδίσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Οὗτοι δὲ ὤρμησαν κατὰ τοῦ κέντρου, καὶ οὕτω ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπῆρε ποδιστὰ τὴν στροφὴν του καὶ διευθύνθη εἰς Λέρον.

15) Πρὸς πίστωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Παππανικολῆ καὶ Νικοδήμου ὁ ναύαρχος τῶν Ψαρῶν ἐξέδωτο τὰ ἐφεξῆς ἔγγραφα ἀπὸ 30 Αὐγ. 1824 ἐν Σάμῳ καὶ 20 Σεβρίου 1824 ἐν Σύρῳ.

« Ὁ ἡμέτερος πατριώτης Α. Παππανικολῆς καπιτάνιος τοῦ πυρπολικοῦ, τὸ ὅποιον ἢ ἐπιτροπὴ τῶν πατριωτῶν μας παρέδωκεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸ μεταχειρισθῇ πρὸς πυρπόλησιν τῶν πολεμικῶν τοῦ ἐχθροῦ, καθὼς καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστά-

σεως μετεχειρίσθη ἐν εὐτυχῶς εἰς τὸ ἐν Ἐρεσσῷ καυθὲν βασέλον συμπλέων ἤδη μὲ τὸν στόλον μας ἔδειξεν ἀνδρείαν ἀνεκφραστον εἰς τὴν κατὰ τὰς 24 Αὐγούστου γενομένην ναυμαχίαν ἀναμέτον Κῶ καὶ Πιτέζις, ἔνθα μὲ τοὺς συντρόφους του πυρπολιστὰς ἀψηφῶν τὰς συνεχῶς κατ' αὐτοῦ ῥιπτομένας σφίρας ὤρμησε καὶ χαλάσας τὴν τάξιν τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, καὶ ἐπέστρεψε φέρων τὸ πυρπολικόν του ζημιωμένον ὅμως.

Μὲ τὴν συνήθη του ἀκράτητον ὁρμὴν ἐπέπλευσε μὲ τὸν σύντροφόν του πυρπολιστὴν εἰς τὴν περὶ τὰς 29 γενομένην ναυμαχίαν κατὰ τῶν τακτικῶς ἐπιπλεόντων Τούρκων καὶ ἀδίχκόπως πυροβολούντων, ἐχάλασε τὴν τάξιν των, τρέψας αὐτοὺς εἰς φυγὴν, καὶ διασώσας πολλὰ τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων κάτωθεν κινδυνεούντων, ἢ μᾶλλον ἀρπάξας τὴν παντελῆ πρὸς τοὺς Ἑλληνας νίκην ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ κατεχάλασαν αἱ ἐχθρικαὶ σφαιραὶ καὶ τὸ ἐμισοβούλησαν ἠναγκάσθη νὰ τὸ καύσῃ ἀνωρελῶς. Ὅθεν πρὸς ἐνδειξὴν τῆς μεγάλης γενναιότητος καὶ ἐμπειρίας τοῦ Δ. Παπανικολῆ δίδομεν τὸ παρὸν ἀποδεικτικόν εἰς χεῖράς του.

Ἐν Σάμῳ τῇ 30 Αὐγούστου 1864.

Ὁ ναύαρχος τῶν Ψαρῶν

N. ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ.

2) α' Ὁ γενναϊότατος Κ. Νικόδημος, ἀνὴρ ἀποδεδειγμένης ἀνδρείας καὶ πολεμικῆς ἐμπειρίας, ὡς πάντοτε εἰς τὰς ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀποστασίας μας μέχρι τοῦδε ἐφάνη ναυμαχίας καὶ ἤδη συμπλέων μὲ τὸν στόλον μας καὶ γενναίως ἀγωνισθεὶς εἰς τὴν Κῶ, ἔνθα ἐδίωκεν εἰς ἰκανὸν διάστημα τὸν στολάρχην τοῦ τυράννου καὶ ἄλλους, ἀγωνισθεὶς προσέτι μὲ παρομοίαν γενναϊότητα εἰς τὴν ἔξω τοῦ κόλπου τῆς Μανταλιᾶς γενομένην ναυμαχίαν, (29 Αὐγούστου) ἔνθα ἐβοήθησεν ὄχι ὀλίγον, τρέψας ἔλην τὴν ὑπεράνεμον τάξιν τῶν ἐχθρῶν, διεφυλάττετο νὰ ἀγωνισθῇ καὶ εἰς ἄλλην ναυμαχίαν μὲ τὸ πυρπολικόν του, εἰς τὴν 24 τοῦ τρέχοντος γε-

νομένην ναυμαχίαν ἔξω τῆς Καλλονῆς, ἔνθα περί τὰς 10 ὥρας τῆς νυκτὸς ἔκαυσε μίαν κορβέταν ἐχθρικήν κανονίων 13 τοῦ Μαχ-μεταλῆ· διὰ τοῦτο δίδομεν τὸ παρὸν ἀποδεικτικὸν εἰς χεῖράς του ὑπογεγραμμένον παρ' ἡμῶν.

Ἐν Σύρῳ τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1824.

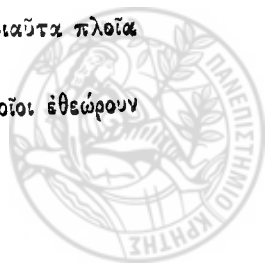
Ὁ ναύαρχος τῶν Ὑαρῶν
N. ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ 1).

†6) Ὁ Κανάρης βλέπων κατὰ πᾶσαν νύκτα τὰ ἑλλ. πλοῖα δι' ἔλλειψιν τροφῶν, ἴσως καὶ δι' ἄλλους λόγους ἀναχωροῦντα, τὸν δὲ τουρκικὸν ἐν μεγίστῃ τάξει εἰς Ἑλλάδα ἀνερχόμενον καὶ διανοούμενος τί ποιῶν, ἠδύνατο πρὸς ματαίωσιν τῆς εἰς Ἑλλάδα αὐτοῦ ἀνόδου νὰ συντελέσῃ, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ τί κατ' αὐτοῦ διὰ νυκτὸς. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τὸν Μικρούλην ἀνεκοίνωσε αὐτῷ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην· βλέπων ὅμως ὅτι οὗτος ἠπέρει, καὶ τὸ ἐπιχειρήμα ἐθεώρει ἀδύνατον εἶπε πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐγὼ θὰ ἐπιχειρήσω κατ' αὐτοῦ, ἂν συναινῇ ὁ Λεμπέσης νὰ με ἀκολουθήσῃ, εἰδεμὴ πάλιν θὰ σκεφθῶ. Ἐλθὼν δὲ πρὸς αὐτόν, τὸν ἠρώτησεν ἂν συναινῇ, ὁ δὲ Λεμπέσης συγκατένευσε μετὰ χαρᾶς, καὶ οὕτω τὴν 23 Ἰουλίου διευθύνθησαν ἀμφότεροι πρὸς τὸν τουρκικὸν στόλον, ὁ μὲν Κανάρης προπορευόμενος ὁ δὲ Λεμπέσης ἀκολουθῶν. Περὶ δὲ λύχων ἀφᾶς, πλησιάζας ὁ Κανάρης τὸν τουρκικὸν στόλον μέχρι βολῆς κανονίου καὶ παρατηρήσας ὅτι ἐκ τῶν τριῶν τάξεων τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ὁ Ἰμπραϊμης, ἐν τῷ κέντρῳ ἐπὶ τινος δικρότου, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς διακρινομένου, ἐφρουρεῖται ὑπὸ δύο φρεγατῶν ὀπισθεν καὶ δύο ἔμπροσθεν, ὥρμησε πρῶτον ἐναντίον τῆς ὀπισθεν πρώτης φρεγάτας, καὶ τὸν σφοδρὸν αὐτῆς κανονοβολισμὸν θαρράλῶς ὑπέστη, εἶτα δὲ πρὸς τὴν δευτέραν κανονοβολήσασαν καὶ ταύτην ἀλλ' ὑποχωρήσασαν, τέλος δὲ πρὸς τὴν Ἰμπραϊμην, ὅστις αὖ-

1) Ἰδ. ἀριθ. φακέλλου 2512 τοῦ Ἰπουργείου τῶν Ναυτικῶν.

ξήσας τὰ παντὰ δὲν κατελήφθη ὑπ' αὐτοῦ· κατεπτοήθη ὁμως τοσοῦτον ὑπὸ τῆς ἀπαύστου προσβολῆς τοῦ Κανάρη, ὥστε βλέπων μάλιστα τὴν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἀταξίαν καὶ τὴν τρικυμίαν αὐξοῦσαν καὶ ὑπολαμβάνων τὴν τῶν πλοίων ἀπουσίαν στρατήγημα, ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ σημεῖον γενικῆς φυγῆς, καὶ οὕτω τινὰ τούτων κατέφυγον εἰς Ῥόδον, τινὰ δὲ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ τὰ πλεῖστα εἰς Μαρμάρι. Μετὰ τὸν διασκορπισμὸν τοῦ τουρκικοῦ στόλου ἔργον τὸ ἄποιοι ὁ Μιαούλης θαυμάσας δικαίως τῷ Κανάρη, ἀπέδωκεν προστιθέμεθα ὅτι αἱ Ψαριανοὶ ὡς συνέλαβον τὴν ιδέαν νὰ κατασκευάσωσι πυρπολικά καὶ δι' αὐτῶν νὰ πολεμήσωσι τὸν ἐχθρὸν, οὕτω συνέλαβον ἐξ ἀρχῆς τὴν ιδέαν νὰ πράττωσι τολμηρὰς ἐπιχειρήσεις πρὸς πυρπόλησιν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, καὶ ταύτην τὴν ιδέαν τῆς ἐν τοῖς ναυστάθμοις καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀλεξανδρείᾳ πυρπολήσεως τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ἔχοντα ὅλα τὰ Ψαρὰ διεννοοῦντο καὶ συνδιελέγοντο πάντοτε περὶ τῶν μέσων. Τοιαῦτα λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς καὶ πάντοτε οἱ Ψαριανοὶ διανοοῦμενοι καὶ περὶ τούτων συνδιαλεγόμενοι ἐπεχείρισαν τὴν εἰς Ἱμπριζὲ ἐκστρατείαν καὶ κυριεύσαντες τὸ φρούριον καὶ τὸ ἀπέναντι κανονοστάσιον ἔλαβον 21 κανόνια, δι' ὧν ὠχύρωσαν τὴν νησὸν τῶν, τὴν εἰς Ἑλλησποντον εἰσπλευσιν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως πρὸς πυρπόλησιν τοῦ ἐκεῖ προσωρμισμένου στόλου, τὴν ἐν Χίῳ καὶ Τενέδῳ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου πυρπόλησιν καὶ τὴν ἐν Φώκαις καὶ ἄλλοις μέρεσιν. Ὅτε δὲ ὁ Κανάρης τὴν ἐν Χίῳ ναυαρχίδα ἐπυρπόλησεν, ἔχων καὶ ὁ γέρων Γιαννιτζής, θεῖος τοῦ Κανάρη, τὴν αὐτὴν τῆς πατρίδος του ιδέαν ἠρώτησε τοὺς συγχαίροντας αὐτὸν ἂν ὁ ἀνέψιός του ἐν μόνον πλοῖον ἔκαυσεν δεικνύων τὸν δάκτυλον ἢ ὄλον τὸν στόλον· μαθὼν δὲ ὅτι ἐν μόνον, εἶπε τὴν κεφαλὴν του κινῶν ὅτι οὐδὲν κατώρθωσε· διότι ὁ Σουλτάνος ὀκτῶ ναυστάθμοις ἔχων δύναται κατ' ἔτος τοιαῦτα πλοῖα νὰ ἔχη ὀκτώ.

Ὁ δὲ Κανάρης ὦν ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐθεώρουν

τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀλεξανδρείᾳ ἐμπρησμόν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ δυνατὸν καὶ κατωρθωτὸν, καὶ μετὰ παρέλευσιν οὐκ ὀλίγου χρόνου ἀνερευῶν τοὺς λόγους τοῦ θείου του ἐνόησεν ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ ζητῆ νὰ καίῃ ἐν, ἀλλὰ πολλὰ, καὶ, εἰ δυνατὸν, σύμπαντα τὸν στόλον· τὴν ἰδέαν δὲ ταύτην συλλαβὼν οὐδόλως ἤγεν ἡσυχίαν, ἀλλὰ διενοεῖτο περὶ τῶν μέσων τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς.

Φοβούμενος ὅμως ὅτι καίῳν τυχὸν μετὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου καὶ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα δύναται νὰ προκαλέσῃ πόλεμον Εὐρωπαϊκῆς τινας δυνάμεως κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντὶ καλοῦ νὰ φέρῃ κακὸν ἀπέιχε τοιοῦτου τινὸς ἐπιχειρήματος.

ὑπὸ τοιαύτης ὅμως ἰδέας πάντοτε ὠθούμενος καὶ θηρεύων τὴν λύσιν τῶν ἐπιπροσθουσῶν ἀποριῶν ἀνεκείνου τὸ ζήτημα τοῦτο τῷ μεγάλῳ φιλέλλητι καὶ φίλῳ του Ἀμιλτῶνι, ὅστις ὅμως ἀκούων πάντοτε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπῆλθα πρὸς αὐτὸν ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Τέλος δὲ μεταβὰς ὁ Κανάρης ἐξ μῆνας περίπου πρὸ τῆς εἰς Ἀλεξανδρείαν ἐπιχειρήσεως εἰς Σπέτσας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν φίλων του προσεκλήθη εἰς τὸ πρόγευμα ὑπὸ τοῦ Ἀμιλτῶνος, ὅστις ἐλθὼν ἐκείσε τὴν ὑστερίαν τῆς τοῦ Κανάρη ἀφίξεως ἔμαθεν ὅτι ἦτο ἐκεῖ ὁ Κανάρης.

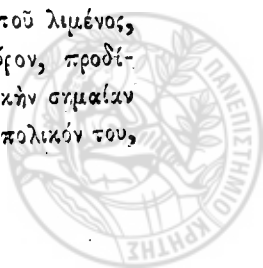
Ἐλθὼν δὲ ὁ Κανάρης πρὸς αὐτὸν καὶ πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ὁμιλῶν ἐζήτηε τὴν λύσιν τοῦτου παρ' αὐτοῦ. Τότε ὁ Ἀμιλτῶν συγκινηθεὶς καὶ ἐνθουσιάζας εἶπε πρὸς αὐτὸν «καύσατε τὸν στόλον, καὶ ὅταν ἐλευθερωθῆτε ἀποζημιώνετε τὰ τυχὸν πυρποληθησόμενα Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα.»

Ὅθεν ὁ Κανάρης λύσας τὴν ἀπορίαν του καὶ τὰ εὐγενῆ καὶ θερμὰ τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ Ἑλλάδος καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῆς αἰσθημάτωνα σεβασθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀληθὴς σκοπὸς μου δὲν εἶναι διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ διὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀμιλτῶν ἀναστὰς καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Κανάρη σφίγγας ἐνθουσιωδῶς «ναί» εἶπεν αὐτῷ «τοῦτο εἶναι καὶ δυνατὸν καὶ κατωρθωτὸν, καὶ σοὶ ὑπόσχομαι τὴν συνδρομήν μου.»

Ὁ δὲ Κανάρης τῶν συμπολιτῶν του τὴν ἀσθενῆ κατάστασιν καλῶς γινώσκων, ἀποτέλεσμα τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου των, καὶ βλέπων ὅτι ἀδύνατος εἰς αὐτοὺς τοιαύτη τις ἐπιχείρησις ἦτο συνέστησεν αὐτῷ τὸν Ἐμ. Τομπάζην ὡς ἄνδρα τοῦ φρονήματός των καὶ δραστήριον καὶ μεγίστην παρὰ τοῖς συμπολίταις του ὑπόληψιν ἀπολαύοντα.

Πῶς δὲ ὁ Ἀμιλτῶν ἐνήργησε τοῦτο φαίνεται ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων. Τί δὲ ἐν Ὑδρα ἐγένετο, τοῦτο εἶναι ἡμῖν παντάπασις ἀδιάφορον. Ὅτε ὅμως παρασκευάσθησαν τὰ πάντα, τότε ἔγρχατο ὁ Τομπάζης τῷ Κανάρη εἰς Αἴγινα· ὁ δὲ Κανάρης μεταβὰς εἰς Σπέτσας ἠγόρασε τὸ πλοῖον τοῦ Κ. Χ. Ἀγγελῆ Ψαριανοῦ, μετεποίησεν αὐτὸ ἐκεῖ εἰς πυρπολικὸν καὶ ἐκείθεν εἰς Ὑδραν μεταβὰς ἠνώθη μετὰ τῶν πλοίων τῶν πρὸς ταύτην τὴν ἐπιχείρησιν ὠρισμένων.

Οὕτω δὲ ὁ Κανάρης ἀπεδείχθη μεγαλοκίνδυνος καὶ τοῦ βίου ἀπειθῆς, καὶ τῶν μεγάλων ἀξίος, ὡς ἐν Ἑλλησπόντῳ τὸ 1821 ἐν Φώκαις, ἐν Χίῳ, ἐν Τενέδῳ, ἐν Σάμῳ κατὰ τὰ 1824 καὶ κατὰ τὸ 1826 ἐν Κρήτῃ, ἐν Μεσολογγίῳ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἐν Μπαμπᾷ, κατὰ δὲ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Γόρδων, Δανέρην, Ἀμιλτῶν, καὶ Οὐίττ, ὁ Κανάρης, εἰς οὐδὲν τὴν αὐτοῦ ζωὴν ἀπέναντι τῆς σωτηρίας καὶ τοῦ λαμπροῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος λογισάμενος, καὶ τὸν ὀδηγὸν τοῦ λιμένος συλλαβὼν προὔχρει με καρδίαν σιδηρᾶν καὶ πεποιθῆσιν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ μεγάλου ἐπιχειρήματος. Ἰόσον δὲ πλησίον τῶν διχρότων καὶ φρεγατῶν διέβαιναν, ὥστε τὰ πυρπολικά σύροντα τὰς ἐν τῇ πρύμνῃ λέμβους των διηκούλουν αὐτῷ τὴν πορείαν. Ἄμα δ' οὐ μακρὰν τῶν ἀνακτόρων τοῦ ἀντιβασιλέως ἐλθόντος καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου βλέποντος, αἴφνης τὸν οὐριον ἄνεμον διεδέχθη ἐναντίος. Ἀγωνιζόμενος δὲ διὰ λοξοδρομήσεων ἐντὸς τοῦ λιμένος, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πλοίων νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον, προδίδεται· ἰδὼν δὲ τότε τὴν ἀποτυχίαν ὑφοῖ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καταβιβιάσας τὴν Εὐρωπαϊκὴν καὶ πυρπολεῖ τὸ πυρπολικὸν του,

καὶ φεύγει διὰ τῆς λέμβου ἐν τῷ μέσῳ ῥαγδαίων κανονοβολισμῶν ἐχθρικῶν. Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν προτιθέμεθα τῇ ἀληθείᾳ τὸν ὅλον ἄνδρα νὰ χαρακτηρήσωμεν, διότι τούτου οἱ Εὐρωπαϊοὶ ἀντιλαβόμενοι ἐζωγράφησαν αὐτὸν ἀνεξάληπτοις χαρακτηρισμοῖς, καὶ ἐζωγραφεμένον ἐν τοῖς αὐτῶν συγγράμμασιν ἐξησφάλισαν· ἀλλὰ μικρὸν μόνον μέρος τῆς αὐτοῦ εἰκόνος νὰ ἐξαγάγωμεν.

17) Αἱ τρεῖς νῆσοι Ὑδρα Σπέτσει καὶ Ψαρὰ οὐδέποτε κα-
θυπεβλήθησαν τῷ ἐπαρχιακῷ συστήματι· ἀλλ' ἐθεωροῦντο ἐξί-
σου, ἐν τμήμα τῆς Ἐπικρατείας, ὡς τὰ ἐπόμενα ἐγγραφα ἐ-
πιβαιοῦν. Ἡ ἐν Ἄστρει δὲ συνέλευσις (ὄρα ὑπ' ἀριθ. 2536
φάκελ. τοῦ ὑπουργ. Ναυτ.) κηταργήσασα ῥητῶς τὴν κατὰ ξη-
ρὰν καὶ θάλασσαν γενικὴν ἀρχηγίαν, ἵνα μὴ διεγείρωνται ἀν-
τιζηλιαὶ ἀνεγνώρισε τρεῖς ἐξίσου ναυάρχους μέχρι τῆς τοῦ Κό-
χραν ἐλεύσεως, ὅστις πρῶτος ἀναγνωρίσθη ἀρχιναύαρχος.

« Σεβαστὴ Βουλὴ!

Οἱ ὑποφαινόμενοι παραστάται τῶν δύο νήσων τοῦ ναυτικοῦ
τμήματος διατεταγμένοι ἀπὸ τὰς πατρίδας ἡμῶν ἀναφέρονται
εἰς τὴν Σεβαστὴν Βουλὴν. Αἱ τρεῖς νῆσοι, Ὑδρα Σπέτσει καὶ
Ψαρὰ, ἀπαρτιζοῦσαι τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος ἐλάβομεν ταύτην
τὴν τιμὴν ἀπὸ τὸ Πανελλήνιον νὰ θεωρώμεθα ὡς ἐν τμήμα, καὶ
κατὰ τοῦτον τὸν λόγον μᾶς ἐδόθη καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἔχωμεν
ἐν μέλος εἰς τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα τῆς Διοικήσεως καὶ οὕτως
εἰς τὴν παρελθούσαν περίδον τῆς Διοικήσεως ὁμοφώνως αἱ τρεῖς
νῆσοι ἐνεκρίναμεν νὰ ἦναι τὸ μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἐξ Ὑδρας
ἀναμένοντες κατὰ δίκαιον τὴν διαδοχικὴν κατὰ χρόνον ἐκλο-
γὴν καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο νήσους, περὶ οὗ καὶ συνομιλήσαμεν
ἐν τῇ ἐθνικῇ συνέλευσει κατὰ τὸ Ἄστρος μετὰ τῶν κυρίων πλε-
ρεξουσίων τῆς Ὑδρας (τὸ ὅποσον δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὁ κύ-
ριος Ν. Οἰκονόμου, ὅστις ἔτυχε παρῶν), ὅτι ἐφέτος ἀνήκει εἰς
ἓνα Σπετσιώτην, καὶ ἡ ἀπόκρισις τῶν κυρίων Ὑδραίων ἦτο ὅτι

αὐτοὶ δὲν ἔχουσι πληρεξουσιότητα παραστατικὴν ἀπὸ τῆς πα-
 τρίδος των, διὸ καὶ δὲν δύνανται νὰ δώσωσι ψῆφον, μηδὲ ὡς
 προβάλλοντες ἄλλην ἀντιρῶσιν, καὶ ἀφοῦ ἔλθωσιν οἱ παραστά-
 ται τῆς Ἰδρας εἰς Τριπολιτσάν θέλει γίνεαι ἡ ἐκλογή ἐκ συμφώ-
 νου. Ἦδη δὲ παρ' ἐλπίδα προχθὲς ἀκούσαμεν ἐναντιότητα ἐκ
 μέρους τῶν παραστατῶν τῆς Ἰδρας ὅτε ἀνεγνώσθη τὸ συστα-
 τικὸν τῆς νήσου Σπετσῶν, ἐφ' ᾧ καὶ βιαζόμεθα νὰ ἐκθέσωμεν
 ταύτην μας τὴν ἀναφορὰν εἰς τὸ Σεβαστὸν Βουλευτήριον, καὶ πα-
 ρακαλοῦμεν αὐτὸ νὰ ἀπορασίῃ κατὰ τὸ δίκαιον. Ἐπειδὴ πρῶ-
 τον συμφωνία ὑπάρχει τοιαύτη μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν τριῶν νή-
 σων, καὶ δεύτερον ὅτι τοῦτο τὸ δικαίωμα ἐδόθη ἀπὸ τὸ ἔθνος
 εἰς τμήμα, καὶ ὄχι εἰς μίαν νῆσον. Ὅθεν ἐπειδὴ αἱ τρεῖς νῆσοι
 (αἵτινες συνεκρότουν καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν συγκείμε-
 νον ἐξ ἑνὸς Ἰδραίου, ἑνὸς Σπετσιώτου καὶ ἑνὸς Ψαριανοῦ, ὡς τὰ
 ἐπίσημα ἔγγραφα ἀποδεικνύουσιν) ἔχουσι δικαίωμα ἐπτά παρα-
 στατῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλοῖονες δεχόμενοι ὑπερισχύουσι κατὰ
 τὸν νόμον ἄρα δίκαιον νὰ εἰσαχθῆ (ὡς καὶ εἰσῆχθη) εἰς τὸ ἐκ-
 τελεστικὸν ὁ κύριος Π. Μπότασις παρὰ τῶν δύο νήσων καὶ παρ'
 ἡμῶν ἐγκρινόμενος. Ὅθεν καὶ τὸ Σεβαστὸν Βουλευτικὸν ἄς εἰ-
 δοποιήσῃ περὶ τούτου τὸ Σ. ἐκτελεστικόν. Ἡμεῖς δὲ μετὰ τὸ ἀνῆ-
 κον σέβας ὑποσημειούμεθα.

Ἐν Τριπολιτζᾷ τῇ 23 Ἰουνίου 1823.

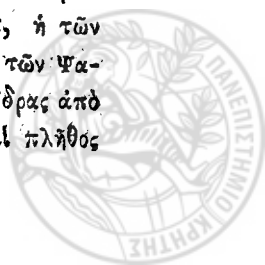
Α. Χ. ΑΝΑΡΓΥΡΟΥ.

Γ. ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ.

Γ. ΚΑΛΑΦΑΤΗΣ.

Ν. ΛΟΥΜΑΚΗΣ.»

Τὸ ἰσότιμον δὲ τῶν τριῶν νήσων ἀποδεικνύει καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ-
 μὸν 4619 (ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1826) τῆς Διοικήσεως, ἡ τῶν
 προκρίτων Σπετσιωτῶν ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ψα-
 ριανῶν (ἀπὸ 26 Δεκεμβρίου 1826), ἡ τῶν προκρίτων Ἰδρας ἀπὸ
 21 Δεκεμβρίου 1826 καὶ ἡ ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1827 καὶ πληθὺς

ἄλλων ἐγγράφων ἐπιτήμων. Τοῦτο ἐπιβεβαιῶσι καὶ οἱ ὀργανικοὶ τῆς Ἑλλάδος νόμοι καὶ οἱ ἐπιζῶντες καὶ τὰ πράγματα διέποντες καὶ αὐτὸς ὁ Φίλος τοῦ Νόμου ἐν ἀριθ. 263 καὶ 261, ὅτε οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν νήσων συνῆλθον εἰς τοὺς ἀγίους Ἐναργύρους ὑπὲρ τῆς ἱεράς ἐνώσεώς των.

Μάλιστα δὲ τὸ δευτέρον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως οἱ Ψαριανοὶ ἤλλαξαν τὴν μορφήν καὶ τὸ ὄνομα τῆς Διοικήσεώς των ὀνομάζοντες αὐτὴν πρὸ μὲν τῆς καταστροφῆς τῶν Ψαρῶν «Βουλὴν», μετὰ δὲ ταύτην «Ἐπιτροπήν.»

Ἐπειδὴ δὲ τὸν κἀρχον ἐκάστης τῶν τριῶν νήσων ἐξέλεγε καὶ διώριζεν ἡ τοπικὴ αὐτῆς Διοίκησις, ὡς τὸ ἐγγραφον ἀποδεικνύει τόδε

Ἄριθ. 7.

Γενναϊότητα καπετάν Ἀποστόλη Νικολάου.

Ἐπειδὴ ὁ πατήρ σου τέσσαρα ἤδη ἔτη ναυαρχήσας ἀξίως τοὺς Ψαριανοὺς ἐλθὼν ἤδη ἐνταῦθα ἠσθένησε, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐφέτος, παρακαλοῦμεν τὴν γενναϊότητά σου νὰ ἀναλάβῃς πρὸς καιρὸν τὸ χρέος τῆς ναυαρχίας ἕως ὅτου ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις τοῦ ὀπατήρ σου νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ χρέος του. Δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι θέλεις προσπαθήσει νὰ γανῆς ἄξιος υἱὸς τοῦ τέσσαρα ἤδη ἔτη ναυαρχήσαντος πατρός σου.

Ἐν Αἰγίρῃ τῇ 2 Ἀπριλίου 1825.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ψαρῶν

X. A. ΔΟΜΕΣΤΙΝΗΣ.

X. I. ΑΡΓΥΡΗΣ.

18) Κατὰ τ' ἀποφασισθέντα, ἀνὰ πᾶσιν ἐκστρατείαν, ἡ μὲν Ἰθρὰ ἐγορήγει πλοῖα 21 αἱ δὲ Σπέτσα 15 καὶ τὰ Ψαρὰ 15 μέχρι τῆς τούτων καταστροφῆς. Σημειωτέον ἐνταῦθα κατὰ τινα Ἄγγλον ἱστορικὸν ὅτι αἱ νῆσοι ἐρώπλισαν ἀμέσως ἡ μὲν Ἰθρὰ 92 πλοῖα, ἡ δὲ Σπέτσα 44 καὶ τὰ Ψαρὰ 40.

19) Μετά τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν, κατὰ τὴν 19 'Ιουλίου, ἡ Διοίκησις, τὸν ἀριθμὸν τῶν ψαριανῶν πλοίων ἠλάττωσασα, διέταξε νὰ συνεκστρατεύσῃσι μετὰ τῆς δευτέρας Μοίρας κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου, ἐν Νεοκάστρῳ. Λοιπὸν τὴν 30 'Απριλίου 1825 προὔταθη τοῖς πυρπολισταῖς, ἐπὶ ἀμοιβῇ 1000 γροσίων ἐκάστου ναύτου νὰ εἰσέλθωσιν εἰς Νεόκαστρον καὶ ἐνῶ ὁ Πιπίνος ἐδέχθη, ὁ 'Ραφαηλὶς ἀπεποιήθη, ἀντικαταστηθεῖς ὑπὸ τοῦ Γ. Πολίτου. Προστιθέμεθα ἐνταῦθα ὅτι ὁ 'Ιμβραῖμης ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ ἄλωσις τῆς νήσου Σφακτικῆς ἦτον ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Νεοκάστρου ἀπεβίβασεν εἰς αὐτὴν στρατὸν, κατὰ τὴν 2 'Απριλίου, καθ' ἣν ἐφρονεύθησαν ὁ 'Αναστ. Τσαμαδός, ὁ 'Αναγνωσταρῆς καὶ ὁ φιλέλλην Σάντα 'Ρόζας. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τὸ πλοῖον τοῦ φονευθέντος Τσαμαδοῦ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Σαχτούρη ἐπραξεν ἔργον θαυμαστόν. Καταδιωκόμενον ὑπὸ 34 πλοίων ἐχθρικῶν διὰ νὰ συλληφθῇ καὶ κανονοβουλούμενον ἀκλύστως παρ' αὐτῶν, ἠδυνήθη μετὰ ἐξέωρον ναυμαχίαν νὰ σωθῇ διασπῆσαν τὰ ἐχθρικά. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁ Μαυροκορδάτος ὅστις ἦτον ἐν τῷ πλοίῳ, ἐκράτει πιστόλιον εἰς τὰς χεῖρας διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ ὄνειδος τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοκτονῶν. Ἐκράτει δὲ καὶ ναύτης τις θρυαλλίδα, ὅπως ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, ἐμβάλη πῦρ ἐν τῇ πυριταποθήκῃ τοῦ πλοίου.

20) Κατὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Καφηρέως τὴν 16 Μαΐου ὁ Ψαριανὸς στόλος συνέκειτο ἐκ πλοίων 9 ἦτοι τὸν «Λεωνίδα» μὲ 16 κανόνια τοῦ Ν. 'Αποστόλη, τὸν «Λεωνίδα» μὲ 16 κανόνια τοῦ Ν. 'Αργύρη, τὸν «Ἡρακλῆν» μὲ 14 κανόνια τοῦ 'Πρ Γινοῦτζη, τὴν «'Αμερικάναν» μὲ 12 κανόνια τοῦ Χ. 'Αγγελῆ, τὸν «Ξενοφῶντα» μὲ 12 κανόνια τοῦ Ν. Καρακωνσταντῆ, τὸν «Ἴσοκράτην» μὲ 12 κανόνια τοῦ Ι. Γ. 'Αποστόλη, τὸν «'Επαμινῶνδα» μὲ 12 κανόνια τοῦ Α. Ι. Δομεστίνη, τὸν «'Αλεξάνδρον» μὲ 12 κανόνια τοῦ Ν. Χ. 'Αλεξάνδρου, τὸ «Βρίκιον» μὲ 12 κανόνια τοῦ Γ. Χ. Μηκέ. Ὁ ὅλος δὲ ἑλλην. στόλος συνίστατο ἐξ 28 πολεμικῶν πλοίων (11 Ὑδραϊκῶν, 8 Σπετσιωτικῶν

καὶ 9 Ψαριανῶν). Ἀρχηγὸς δὲ τῆς Ὑδραϊκῆς μοίρας ἦτον ὁ Γ. Σαχτούρης, τῆς Σπετσιωτικῆς ὁ Γ. Ἀνδρουτζός, καὶ τῆς Ψαριανῆς ὁ Α. Ν. Ἀποστόλης. Οὕτω δὲ ἐκπλεύσασαι ἐφθασαν εἰς Ἴμβρον, καὶ παρὰ τὸν Μπαμπᾶν ἠκροβολίσθησαν μετὰ τὸν Τουρκικόν, συγκείμενον ἐκ 53 ἢ 51 πλοίων. Ἄλλ' ἢ κατὰ τὴν 20 Μαΐου 1825 περὶ τὸ στενὸν τοῦ Καφηρέως, ὡς προείπομεν ναυμαχία μετὰ τοῦ τουρκικοῦ, ἐκτὸς τῶν πυρπολιθέντων, ἀφῆκε τῷ ἑλληνικῷ, περὶ τὰ 60 φορτηγὰ, μετὰ τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων ὧν ἡ λεία κατὰ τὸ ἀπὸ 18 Ἀπριλίου 1825 ἔγγραφον τῶν τριῶν ναυάρχων διενεμήθη ἀναλόγως τῶν πλοίων τῆς κάθε μοίρας.

21) Ὁ Βυζαντινὸς στόλος σύμφωνας πρὸς τὸ σχέδιόν του ἀπεφάσισεν ἀκολούθως νὰ ἐπιτεθῆ καὶ κατὰ τῆς Σάμου· ἀλλ' ὁ Σαχτούρης προλαθὼν ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸ στενωτάτον μέρος τοῦ πορθμοῦ μεταξὺ Σάμου καὶ Ἀσίας μετὰ μιᾶς μοίρας τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀπόβασιν. Μετὰ τινὰς ἀκάρπους συμπλοκάς, ὁ τουρκικὸς ἐφώρμησε κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ, ὅτε ὁ ἥρως Κανάρης ὠρμήσας μετὰ τὸ πυρπολικόν του κατὰ μιᾶς τουρκικῆς φρεγάτας τὸ ἐκόλλησεν εἰς αὐτήν, καὶ διαδοθὲν τὸ πῦρ τὴν ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα. Περὶ δὲ τὸ ἑσπέρας ἄλλος πυρπολιστὴς ὁ Γ. Βατικιώτης ἐκόλλησεν τὸ πυρπολικόν του εἰς τι πλοῖον τῆς Τύνιδος καὶ ἔκαυσεν αὐτό, μετὰ δύο δὲ ὥρας καὶ ὁ πυρπολιτὴς Α. Ῥαφαλιᾶς ἐρρίψεν τὸ πυρπολικόν του, κατὰ φρεγάτας Βαρβαρικῆς καὶ ἔκαυσεν αὐτήν. Τὴν ἑσπέραν δὲ τῆς 24 Σεπτεμβρίου ὁ ἑλλήν. στόλος ἀπῆντησε τὸν τουρκικόν παρὰ τὸ Καραμπουρνόυ καὶ ἤρχισε τὴν ναυμαχίαν. Τότε ὁ πυρπολιστὴς Καλογιάννης κολλήσας τὸ πυρπολικόν του εἰς ἐχθρικὸν βρῖκιον, κατέκαυσεν αὐτό. Ἐπίσης καὶ ὁ πυρπολιστὴς Νικόδημος, Ψαρριανός, ὠρμήσας μετὰ τοῦ πυρπολικοῦ του, κατὰ ἐχθρικῆς φρεγάτας καὶ ἀνετίναξεν αὐτήν εἰς τὸν ἀέρα. Διευθυνομένου δὲ τοῦ τουρκικοῦ στόλου πρὸς τὴν Κρήτην ὁ ἑλληνικὸς ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ τὴν 29 Σεπτεμβρίου καὶ τὸν ἔτρεψεν εἰς φυγήν.

22) Κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου δύο ἐφύδου ἐπεχείρησαν οἱ Τούρκοι κατὰ τοῦ φρούριου, τὴν 16 καὶ 29 Ἰουλ. ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν γενναίως φονευθέντων χιλίων ἐχθρῶν. Κατὰ δὲ τὴν 23 Ἰουλίου μεταξύ Μεσολογγίου καὶ Πάππα συνεκρούσθη ὁ ἑλλην. στόλος μετὰ τοῦ τουρκικοῦ. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ὁ ἐχθρὸς κατεδιώχθη μέχρι Κεφαλληνίας, καὶ οὕτω ὁ ἑλληνικὸς ἐφώδιασε τὸ Μεσολόγγιον με τροφοί. Κατὰ δὲ τὴν 19 Αὐγούστου καὶ τὴν νύκτα τῆς 22—23 τοῦ αὐτοῦ ἤναψαν τὰς κατασκευασθείσας ὑπονόμους καὶ κατέστρεψαν τὰ ὀχυρωματικὰ τῶν Τούρκων ἔργα. Τὴν δὲ 9 Σεπτεμ. καὶ 1 Ὀκτ. ἐξώρμησαν κατὰ τῶν Τούρκων ἀποτελεσματικῶς.

23) Ἡ ἐν Λονδίῳ ἑλλην. ἐπιτροπὴ τὴν ὁποίαν ἡ Κυβέρνησις εἶχεν ἀποστείλει πρὸς συνομολόγησιν τοῦ δανείου ἐφρόντισε μετὰ τοῦ φιλέλληνο· Ἀγγλοῦ Ἀστυγγῆ νὰ κατασκευασθῇ ἀτμοκίνητος κορβέτα, ἡ Καρτερία, τῆς ὁποίας πλοίαρχος διωρίσθη αὐτὸς ὁ Ἀστυγγῆ. Ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ κατεγγίνετο καὶ εἰς ἀγορὰν ἄλλων, ἀλλ' ἀντὶ νὰ φθάσῃ τὸ 1825, τὸ μὲν ἐφθάσε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1826, τὰ δὲ τὸ ἔτος 1827 καὶ 1828. Ἡ ἐπιτροπὴ συνεφώνησε καὶ μετὰ τοῦ στολάρχου τῆς Ἀμερικῆς Κόχραν ἵνα κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπηρετήσῃ ἀντὶ 57 χιλ. λιρῶν ἐξ ὧν ἔλαβε προκαταβολικῶς τὰς 37 χιλ.

24) Ἡ ἐν Παρισίοις φιλανθρωπικὴ εἰταιρία κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1825 ἔστειλεν εἰς Ἑλλάδα μετὰ πολεμοφοδίων καὶ στρατιωτῶν καὶ τὸν στρατηγὸν Γάλλον ὀνομαζόμενον Ῥόσχην. Οὗτος ἐπρότεινε ἀνευ ἐντολῆς, νὰ ἐκλεχθῇ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Ὁρλενάς, τοῦ μετὰ ταῦτα Λουδοβίκου Φιλίππου, καὶ τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἠσπάσθησαν τινὲς τῶν προϋχόντων καὶ ὁ Κωλέττης, καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ Γαλλικοῦ κόμματος. Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 1824 ἦλθεν ἐκ Ῥωσσίας ὁ ἐκ Ψαρῶν Βαρβάκης, καὶ ἐπρότεινε τὸν κόμητα Καποδίστριαν ὡς Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν πρότασιν πολλοὶ παρεδέχθησαν, καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ Ῥωσικοῦ

κόμματος. Κατ' εισηγήσιν δὲ τοῦ Ἀμιλτῶνος συνετάχθη ἀναφορὰ φέρουσα 2000 ὑπογραφάς προκρίτων πολιτῶν καὶ στρατιωτικῶν, δι' ἧς ἔθετον «ὑπὸ τὴν ἀπερίοριστον προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τὸ κειμήλιον τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλάδος», καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀγγλικοῦ κόμματος τῆς Ἑλλάδος.

25) Κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ 1827 τῇ διαταγῇ τοῦ Ἰμβραίμν ἐτοιμάσθη ὁ Βυζαντινὸς καὶ Αἰγυπτιακὸς στόλος, πρὸς καταστροφὴν τῆς Ὑδρας καὶ τοῦ ἑλλην. στόλου· ὁ δὲ στόλαρχος τῆς Ἑλλάδος Κόχραν ἀντὶ νὰ φροντίσῃ τότε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Βυζαντινὸν στόλον τοῦ νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸν Αἰγυπτιακόν, διευθύνθη εἰς τὴν Γλαρέντζην, καὶ ἀπεπειράθη κατὰ τὰ τέλη Μαΐου ν' ἀρπάσῃ τὸν Ἰβραίμν ἀπὸ ἓν πλοῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔμενε, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Χλομουτζίκου· ἀλλ' ἀπέτυχε διότι ὁ Ἰβραίμνς προλαβὼν ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν· ἀκολούθως δ' ἐπιθυμῶν νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἀρχαίαν δόξαν ἐξεστράτευσε κατὰ τὰς ἀρχάς Ἰουνίου μετὰ 23 ἑλλην. πλοίων φερόντων Αὐστριακὴν σημαίαν διὰ νὰ καύσῃ τὸν ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ ἐτοιμαζόμενον Αἰγυπτιακὸν στόλον, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο ἀπέτυχεν ἀνακαλυφθέντος τοῦ στρατηγήματος, ἠδυνήθη δὲ νὰ καύσῃ μίαν τῶν προφυλακίδων τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου καθίσασαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξάνδρειας. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγγλικὴ πρεσβεΐα ἀπέστειλεν Ἀγγλον ἀξιωματικὸν εἰς τὸν πασᾶν τῆς Αἰγύπτου διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκπλευσιν τοῦ στόλου, ὅπως πραγματοποιηθῆ οὕτω ἡ ἀνακωχὴ τῶν ὄπλων ἢν αἱ σύμμαχοι δυνάμεις ἐπέδιωκον· ἀλλ' ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος εἶχεν ἐκπλεύσει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταστρέψῃ τὴν Ὑδραν καὶ τὸ Ναύπλιον πρὶν ἀποπερατωθῶσιν αἱ περὶ εἰρηνοποιήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπραγματεύσεις· ὁ δὲ Αἰγυπτιακὸς στόλος συγκεῖμενος ἐκ 59 πλοίων καὶ 4 χιλ. στρατιωτῶν κατέπλευσεν εἰς Νεόκαστρον τὴν 20 Αὐγούστου, ὅπου ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Βυζαντινοῦ ἀπετέλει στόλον ἐξ 126 πλοίων.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ ναύαρχος τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου Κόρ-
 δριγκτων λαβὼν ὁδηγίαις παρὰ τῆς αὐλῆς του ἐκοινοποίησε τὴν
 2 Αὐγούστου τὴν γενομένην ἤδη συνθήκην τῆς 24 Ἰουνίου 1827
 εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ Κυβέρνησιν καὶ ἰδίως τὸ ἄρθρον τὸ ἀφορῶν τὴν
 ἀνκωχὴν τῶν ὀπλων, ὅπερ ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνησις μετὰ χα-
 ρᾶς ἐδέχθη ἀκολούθως δ' ἐκοινοποιήθη καὶ εἰς τὸν Ἰσραΐμην
 ὅστις μεγάλως ἐξεπλάγη. Μόλις ἐγένετο γνωστὸν τὸ πέρασ τῆς
 συνθήκης καὶ οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο νέας ἐπιχειρήσεις καὶ νέα
 σχέδια· ὁ δὲ λόρδος Κόλμαν μετὰ τῆς φρεγάτας Ἑλλάς, καὶ
 τὸ βρίκιον ὁ Σωτῆρ προσέβαλε κατὰ τὴν 18 Ἰουλίου μεταξὺ
 τοῦ ἀκροτηρίου Πάππη καὶ Γλαρέντζας μοῖραν τουρκικὴν συγ-
 κειμένην ἐκ πέντε πλοίων καὶ ἐκυρίευσε μεγαλοπρεπῆ τινὰ κορ-
 θέταν καὶ μίαν Σκοῦναν Τουνεζικὴν. Μετ' αὐτὸ, ὁ Ἀστιγῆ
 εἰσπλεύσας εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον διευθύνθη κατὰ τῶν τουρ-
 κικῶν πλοίων τῶν ἐλλειμισαένων εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀμφίσ-
 σης. Ταῦτα δὲ συνέκεντο ἀπὸ 2 βρίκια, 3 σκοῦνας, 4 μικρό-
 τερα πολεμικὰ πλοῖα καὶ προσέτι ἀπὸ 3 ἐμπορικὰ αὐστριακὰ.
 Ὁ δὲ Ἀστιγῆ πλησιάζας ἤρχισε τὸν κανονοβολισμὸν, καὶ κα-
 τέτρεψεν 7 καὶ ἐκυρίευσε τρία.

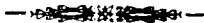
2) Περὶ τῆς ἐν Νεοκάστρῳ ναυμαχίας, ἐρριζόμεθα τὰ ἐξῆς·
 Ὁ ναύαρχος Κόρδριγκτων εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἐκπλεύσεως τῶν
 δύο τουρκικῶν μοιρῶν ἐδήλωσεν εἰς τὴν πρώτην ἣτις εἶχε φθά-
 σει ἔμπροσθεν τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν ὅτι ἤθελε κανονοβολή-
 σει πᾶν πλοῖον μέχρι καταστροφῆς τοῦ στόλου. Τὴν πρωΐαν
 ὅμως τῆς 22 Σεπτεμβρίου 1827 ὁ Κόρδριγκτων εἶδε πολλὰ
 τουρκικὰ πλοῖα ἔμπροσθεν τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν. Οἱ τρεῖς
 στόλοι ἐνωθέντες τότε κατέλαβον θέσιν ἔμπροσθεν τοῦ Νεοκά-
 στρου. Καὶ ὁ μὲν τουρκικὸς συνέκειτο ἀπὸ 3 τρίκροτα, 4 δί-
 κροτα, 13 φρεγάτας, 30 κορθέτας, 28 βρίκια, 5 σκοῦνας, 6
 πυρπολικὰ, καὶ 41 φορτηγὰ τὸ ὅλον 130 ἐξ ὧν 99 πολεμικὰ
 ἔχοντα 2438 κανόνια, ὁ δὲ συμμαχικὸς συνέκειτο ἐκ 4 δικρό-
 των, ἐκ 4 φρεγατῶν Ῥωσικῶν, ἐκ 4 δικρότων, 2 φρεγατῶν

καὶ 2 σκουγῶν γαλλικῶν, καὶ ἐκ τριῶν τρικρότων, 4 φρεγατῶν, μιᾶς κορβέτας καὶ 2 βρικίων ἀγγλικῶν τὸ ὄλον πλοῖα 27. μὲ κανόνια 1266. Ὁ Κόδριγκτων ὡς ἀρχαιότερος ἔχων τὴν ἀρχιναυαρχίαν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἐζήτει νὰ μὴ ριφθῆ οὐδὲν κανόνιον πρὶν οἱ Τοῦρκοὶ δώσωσιν αἰτίαν. Οὕτω δὲ ἐστάλη λέμβος ἀπὸ ἐν τῶν ἀγγλικῶν πλοίων διὰ νὰ λαλήσῃ εἰς ἐν τῶν τουρκικῶν πυρπολικῶν, ὅτε τινὲς Ἄγγλοι ἐφονεύθησαν διὰ τουφεκόβολισμῶν παρὰ τῶν Τούρκων. Τότε τὸ ἀγγλικὸν πλοῖον ἤρχισε τὸ πῦρ, καὶ μετ' αὐτὸ τ' ἄλλα ἐντὸς δὲ τεσσάρων ὥρῶν ὁ ὑπερήφανος τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος δὲν ὑπῆρχε πλέον, ὡς γνωστόν.

27) Τῇ προτροπῇ τῶν ἐν Σύρῳ Χίων, ὁ Φαβιέρως ἀνεχώρησε τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1827 ἐκ Ψαρῶν διὰ Χίον μετὰ 1000 ταχτικῶν καὶ 1500 ἀτάκτων καὶ 20 κανονίων καὶ κυριεύσας τὴν πόλιν ἀπέκλεισε τὸν πασᾶν εἰς τὸ φρούριον, ἀλλὰ τὴν 1. Μαρτίου 1828 τουρκικὸς στολίσκος μετ' ἐπικουρίας 2500 ἀνδρῶν ἀπελευθέρωσε μὲν αὐτὸν διεσκόρπισε δὲ τοὺς πολιορκητάς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

α) Μετόχι. Παραλία τῆς Πελοποννήσου ἀντικρὺ τῆς Ὑδρας, ὅπου ὁ Καπετάν Πασᾶς ἐσυνείθιζε νὰ προτορμίζει, ὡσάκις ἐξέπλεε πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καὶ ὅπου οἱ Ὑδραῖοι διὰ προφύλαξιν ὑπεχρέωναν τοὺς Τούρκους νὰ μένουν ὑπὸ κάθαρσιν πρὶν κοινωνήσουσιν μὲ τὴν νῆσόν των.

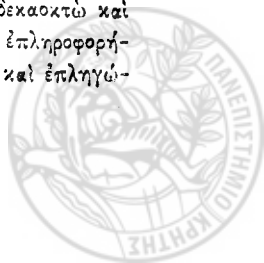
β) Οἱ Πετωῶται εἶχαν ἤδη καταστήσειν εἰς τὴν νῆσόν των διοικητικὴν ἐφορείαν διὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν τῆς πόλεως ὑποθέσεων, ὑπογράφαντες προσωρινὴν ἐπιτόπιον διάταξιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐδικαίωσαν τὴν πόλιν νὰ λαμβάνῃ τὸ ἕν τρίτον τῶν γινομένων λειῶν πρὸς χρῆσιν τῶν δημοσίων δαπανημάτων.

γ) Ἡ λεῖα αὕτη συνίστατο ἀπὸ μαργαρίτας καὶ ἀδάμαντας, ἀπὸ δώδεκα λυχνίας, ἐξ ὧν ἕξ ἀργυραὶ, καὶ αἱ λυπαὶ χρυσαὶ· ἐξ λιθοκολλήτους πολιτίμους καθρέπτας, καὶ ἀπὸ δίσκους ἀργυροῦς· τὸ ὅλον αὐτῆς λέγεται νὰ ἐξισούτο μὲ, ὡς ἐγγιστα, ἐξ ἑκατομμύρια Τουρκικῶν γροσίων.

δ) Βόκιος εἶναι ἡ καθολικὴ τῆς οἰκογενείας τοῦ Μιαούλη ἐπωνυμία, καταγομένης ἐξ Εὐβοίας· ἐπωνομάσθη δὲ Μιαούλης δι' ἓν πλοῖον Κρητικόν, τὸ ὁποῖον ἠγόρασε, καλούμενον Μιαούλ.

ε) Περὶ τὴν 8 Ἰουνίου ἤλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ Τεργέστης ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, ἀπεσταλμένος ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν του Ἀλέξανδρον ἐπίτροπος, ὅστις μεταβὰς εἰς Ὑδραν καὶ Πέτρας, ἐσύστησε προσωρινὴν ἐπιτόπιον ἀρχὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου αὐταδέλφου του ὑποδεχθεὶς ἐπομένως μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ προπομπῆς εἰς Πελοπόννησον διὰ τὰς ὁποίας τὸ ἔθνος ὅλον εἶχεν εἰς αὐτὸν χρηστὰς ἐλπίδας, ἐψηφίσθη τῆς Πελοποννήσου Ἀρχιστράτηγος.

ς) Μ' ὅλον τὸν ἀκατάπαυστον τοῦ φρουρίου πυροβολισμὸν καὶ τὴν τοῦ θανάτου τῶν Ἑλλήνων ἀφροδίαν, οἵτινες συγγάκις ἦσαν ἐκτεθειμένοι ὑπὸ βροχὴν μιτδραλίων, δὲν ἐφρονέθησαν περισσότεροι τῶν δεκαοκτῶ καὶ εἰκοσιτεσσάρων πληγωμένων· ἀπὸ δὲ τοὺς Τούρκους, ὡς ἐπληροφορήθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ ἓνα φυγάδα, ἐφρονέθησαν δεκαῆξ, καὶ ἐπληγώθησαν εἰκοσιδύς.

η) Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐπολέμουν ἀπὸ μὲν τὸ μέρος τῆς Ἀνατολικῆς χέρσου Ἑλλάδος εἰς τὴν Θεσσαλίαν, κατὰ δὲ τὰς ὄχθας τοῦ Σπερχιῶ ποταμοῦ ἦσαν οἱ πρῶτοι ὀπλαρχηγοὶ μὲ τὴν δύναμιν των οὗτοι περὶ τὸν Νοέμβριον μῆνα ἐκτύπησαν εἰς τρεῖς μάχας τοὺς εἰς Πατρατσίσκι καὶ Ζητῶνι εὐρισκομένους δέκα χιλιάδας στρατεύματα τῶν Πασάδων· καὶ εἰς τὴν τελευταίαν τοὺς ἐβίασαν νὰ τραβιχθῶσι κακῆν κακῶς, καὶ νὰ κόψωσι τὴν γέφυραν διὰ νὰ μὴ τοὺς προφθάσωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ τοὺς φθεῖρωσι κατὰ κράτος. Ελέγετο τότε ὅτι ἐθανατώθησαν εἰς τὰς μάχας αὐτὰς ὡς ἑπτακόσιοι Τούρκοι, καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τριανταδύο· οἱ εἰς αὐτοὺς τοὺς πολέμους στρατηγοὶ ἦσαν ὁ Μίτσοσ Κοντογιάννης, ὁ Καλτσοδήμος, ὁ Γιολλάσης καὶ τινες ἄλλοι. Οἱ ἦρωες Ὀδησεὺς καὶ Γκούρας δὲν ἦσαν παρόντες· εὐρίσκοντο εἰς Σάλωνα φιλάσθινοι, καὶ μόνον ἓν μέρος τῶν στρατευμάτων αὐτῶν ἦτον ἐκεῖ. Εἰς τὴν Ἠπειρον τὰ ὄπλα τῆς δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος ἐπήγαίαν ὄλως προχωροῦντα καὶ κατ' αὐτὰς ὁ Ἀλλῆ Πασᾶς ἐδολοφονήθη ἀπὸ τὸν Χουραϊτ Πασᾶ, ὅστις ἐτραβίχθη εἰς τὰ Βετόλια, ἔπειτα εἰς Λάρισσαν τελευταῖον εἰς τὰ Βετόλια· καθότι ὅλα τὰ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης χωρία ἦσαν ἔτοιμα νὰ πολεμήσωσιν ὡς δέκα χιλιάδες Ἕλληνες. Τὰ Ἀγραφα ἐπολέμουν ὡσαύτως καὶ ἐπροχώρουν, κινούμενα με τὰ στρατεύματα τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος εἰς τὸν Σπερχιῶν ποταμόν.

θ) Πρὶν τῆς εἰς Πάτραν ναυμαχίας ὁ Μικούλης ὑπηρετοῦσεν ὡς μοίραρχος εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στόλον, καὶ διὰ πρώτην ἦδη φοράν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἐψηφίσθη παρὰ τῶν συμπολιτῶν τοῦ μόνου ἀρχηγός, καὶ ἐπομένως, ἐτιμήθη μ' ἐπίσημον τῆς Βουλῆς ἔγγραφον.

ι) Συνέπεσε κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον μία Γαλλικὴ Φρεγάτα, συνοδευομένη ἀπὸ μίαν Γολέτταν καὶ ἓν Φορηγόν, τῆς ὁποίας ὁ διευθυντὴς Καβαλιέρος Δὲ Βιεϊλλᾶς ὀνομαζόμενος εἶχε συμβιβασθῆ πρὸ ἐνός μηνὸς μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως νὰ τὸν πληρωθῶσιν ἐντὸς δύο μηνῶν προθεσμίας εἰκοσιπέντε χιλιάδες γρόσια Τουρκικὰ, ἐξ ὧν εἴκοσι χιλιάδες διὰ μίαν Γολέτταν, δικοσιμῆνην ἀπὸ ἓνα Ἴταλόν, συλληφθεῖσαν ὑπὸ Γαλλικὴν σημαίαν ἀπὸ τὸν φρούραρχον τῆς Μονεμβασίας, καὶ πέντε χιλιάδες δι' ἓν ἄλλο πλοῖον. Ὁ Μισούλης ἔστειλε πρὸς αὐτὸν, τὸν πλοίαρχον Σαχίνην διὰ νὰ μὴν ἠθελε κοινωνήσῃ μετὰ τὸ Ναύπλιον, ἀλλὰ μὴ θελήσας νὰ τὸν ἀκούσῃ, ἔστειλε δευτέραν φοράν νὰ αἰτήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν τριάντα χιλιάδας γρόσια, μὴ θέλων ν' ἀναγνωρίσῃ πλέον τὴν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως γενηθεῖσαν συμβιβαστικὴν πράξιν. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πάσης δυναμένης νὰ προκύψῃ ἐκ τούτου δυσαρεσκείας πρὸς τὸν Μονάρχη τῆς

Γαλλίας, ἡ Ἑλληνικὴ διοίκησις συγκατετέθη νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν αἰτησίην του, καὶ ἀκύρωσε τὴν πρᾶξιν, ὑποσχομένη νὰ τὸν πληρώσῃ ἐντός ἑξ ἡμερῶν. Ἀκολουθῶσα ἔπεμψεν εἰς Τριπολιτσάν τινὰς τῶν μελῶν τῆς διὰ νὰ φροντίσουν νὰ εὑρουν εἴκοσι χιλιᾶδας γρόσια μὲ διαταγὴν νὰ τὰ στείλουν ἄνευ ἀναβολῆς εἰς Ὑδραν, διαταγθεὶς διὰ τὰ λοιπὰ ὀ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργός νὰ μεταβῇ εἰς Ὑδραν, διὰ νὰ φροντίσῃ αὐτὰ αὐτόθεν ὅστις ἐπιβιβάσθῃ διὰ τῆς αὐτῆς Γαλλικῆς φρεγάτας διὰ νὰ μεταβῇ.

κ) Κατ' αὐτάς τὰς στιγμὰς συνέβη νὰ κτυπήσῃ ἡ προμνημονευθεῖσα ἐνταῦθα Γαλλικὴ μοῖρα ὑπὸ τὸ κανονοστάσιον τῆς Ὑδρας τὴν Ἑλληνικὴν Γολέτταν διοικουμένην ἀπὸ τὸν πλοίαρχον Ν. Νέγκαν, ἥτις εἶχεν ἐντός τοῦς ὁμήρους τοῦ Ναυπλίου μίαν σφαιρα τῆς φρεγάτας διεπέρασε τὴν Γολέτταν ἀπὸ τὸ ἐπάνω τοῦ σκάφους μέρος, καὶ τὰ μισοδράχια τῆς Γαλλικῆς γολέτας ἐπλήγωσαν δύο αὐτῆς ναύτας· τὰ αὐτὰ ἐπλήγωσαν ὡσαύτως καὶ μίαν ἔγκιον γυναῖκα εἰς τὸ παραθαλάσσιον. Πρὶν ἐνεργηθῆ τὸ ἀτόπημα τοῦτο, προσκλήσας ὁ Γάλλος πλοίαρχος τὸν πλοίαρχον τῆς Ἑλληνικῆς γολέτας· τὸν ἐζήτησε νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐντός τῆς γολέτας ὁμήρους Τούρκους, καὶ ἐπειδὴ τοῦ τοὺς ἠρνήθη, ἔπεμψε δύο λέμβους νὰ κυριεύσωσι τὴν γολέτταν· ὁ δὲ πλοίαρχος Ἑλλήν ὠδήγησε τὸ πλήρωμά του ἐντούτοις, ὥστε νὰ μὴ παραδώσῃ τοὺς ὁμήρους, τότε ὁ Γάλλος πλοίαρχος διέταξε νὰ πυροβολήσουν κατὰ τῆς Γολέτας, ἀλλ' αὕτη ἀπεβίβασεν ἀμέσως τοὺς ὁμήρους τοὺς ὁποίους ὠδήγησαν εἰς τὴν χώραν.

λ) Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὀ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν Ὑπουργός, Φραγκίσκος Βουλγαρης ἐπεβιβάσθη ἐντός τῆς Γαλλικῆς φρεγάτας διὰ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀστρας μετὰ τοῦ Φιλιέλλης Γάλλου Ἰορδάνου, διωρισμένου ἀπὸ τὸ κοινὸν τῆς Ὑδρας νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ νὰ μάθῃ ἐν τὰ χρήματα ἦσαν ἔτοιμα. Ἡ Γαλλικὴ αὕτη μοῖρα ἤγκυροσβόλησε τὸ ἐσπέρας πρὸς τὸ δυτικὸν τοῦ πορθμοῦ τῶν Πετρωῶν ἄκρον, διαμείνασα ἕως τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν. Ὁ Γάλλος πλοίαρχος ἔστειλεν ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν του πρὸς τὸν Καπετᾶν Πασᾶ διὰ νὰ τὸν χαιρετήσῃ κατὰ τὸ σύνηθει, καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν νὰ εἰσακουσθῇ περὶ τοῦ διὰ κανονίων χαιρετισμοῦ μὲ τὴν αὐτὴν ἐφορκίδα ἔστειλεν πρὸς τὸν Πασᾶ ἕνα μαῦρον Τούρκον, ὅστις ἔφυγε διὰ νυκτός ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Ὑδρας μὲ μίαν ἐφορκίδα ἐνὸς πλοίου, εἰς τὸ ὅποιον ἦτον ἀπὸ καιρὸν διωρισμένος νὰ φυλάττῃ, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τῆς φρεγάτας, ἐνῶ αὕτη ἵστατο ἔμπροσθεν τῆς Ὑδρας, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν νύκτα ἕξῃ οὕτως ἀπὸ πολὺν καιρὸν εἰς Ὑδραν, καὶ ἐγνώριζεν ὅλα τὰ διὰ τὸ καύσιμον τοῦ Τουρκικοῦ ληφθέντα μέτρα, τὰ ὅποια δὲν ἔλλειψε νὰ τὰ κοινώσῃ εἰς τὸν Πασᾶν. Μετὰ τὸ.

χαιρετισμόν ἢ αὐτὴ μοῖρα ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον τῆς διὰ τὸ Ἴαστρος
 ὅπου καὶ ἀγκυροβόλουσε πρὶν τῆς νυκτός.

μ) Ἐντὸς τοῦ συλληφθέντος Αὐστριακοῦ πλοίου ἦτον ἀξιωματικὸς Τοῦρ-
 κος μετὰ τοῦ ὑπηρετοῦ του, φέρων ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς Ναυπλιώτας αἱ
 ἐπιστολαὶ αὗται ἀναγνωσθεῖσαι διελάμβαναν, ὅτι ὁ στόλος τῶν ναυμαχί-
 σας κατεβύθισεν ἐξ καὶ ἐπυρπόλησε δύο Ἑλληνικὰ πλοῖα· καὶ ὅτι διὰ
 τὸ ἀβαθὲς τῶν ὑδάτων, δὲν ἐδύνατο ὁ αὐτὸς νὰ πλησιάζῃ εἰς τὸ Ναύ-
 πλοιον.

ν) Τὴν αὐτὴν ἡμέραν πέμψας ὁ Μιαούλης τὸν ὁποῖον προέστειλε
 πλοίαρχον εἰς ἀπάντησιν τῆς Γαλλικῆς μοῖρας, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν διευ-
 θυνητὴν αὐτῆς, ὅτι τὰ χρήματα ἤλθαν εἰς Ὑδραν τὴν αὐτὴν τῆς ἐντεῦθεν
 ἀναχωρήσεως του ἡμέραν τῆς 14 Σεπτεμβρίου, τὸν ἐμετρήθησαν τὰ
 χρήματα.

ξ) Ἑλλῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ Βυζαντινὸς στόλος, ἠτοιμάζετο
 νὰ ἐκπλεύσῃ περὶ τὴν ἄνοιξιν κατὰ τῶν Ψαρῶν, ἀποφασίσας ὁ Σουλτά-
 νος, ὡς ἐλέγετο, ν' ἀφανίσῃ τὴν νῆσον αὐτὴν. Ἐλέγετο πρὸς τούτους,
 ὅτι ὁ αὐτὸς ἐπρόσταζε νὰ φέρουν ἔμπροσθέν του Θαλάσσιον χάρτην, καὶ
 νὰ τὸν δεῖξουν τὰ Ψαρὰ, ἀλλ' ἰδὼν αὐτὸς μίαν κοκκίδα νὰ ταρασσῇ τό-
 σον τὴν ἀνίκητον δύναμίν του, τὴν ἐξάλειψε μὲ τὸν ὄνυχά του, λέγων
 ὡς χαθῆ ἀπὸ τὸν κόσμον ἡ νῆσος αὕτη· τὸ αὐτὸ εἶπεν, ἔλεγαν καὶ διὰ
 τὰς ἄλλας νήσους, ἀλλὰ διὰ τὰ Ψαρὰ φαίνεται ὅτι ὠργίσθη περισσότε-
 ρον, πῶς τσαούτη κοκκίς, σμικρότατον μέρος, τὸν ἔκαυσεν ἐσχάτως ἐν
 δίκροτον.

ο) Τὸ Μεσολόγγιον κατὰ ἀρχὰς τῆς πολιορκίας του δὲν εἶχε
 περισσότερον τῶν τετρακοσίων μαχίμων ἀνδρῶν, οἵτινες ἀντεῖχαν
 εἰς τοῦ ἐχθρικοῦ στρατεύματος τὴν προσβολήν· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ εἴτε
 διὰ τὴν ἀνοησίαν των εἴτε διὰ τὴν ἀτολίαν των, δὲν ἠθέλησαν
 νὰ δοκιμάσωσι κάμμίαν κατ' ἀρχὰς ἔφοδον· μὴ θέλοντες ἢ μὴ
 τολμῶντες νὰ μεταχειρισθῶσιν εὐθὺς τὴν βίαν, προσέφυγαν εἰς τὴν
 ἀπάτην· διὸ ἄλλοτε μὲ ὑποσχέσεις, καὶ ἄλλοτε μὲ ἀπειλὰς ἐπρο-
 σπάθουν νὰ καθυποτάξουν τὴν πόλιν· ἀλλ' ἰδόντες τὸ ἀμετάθετον τῶν
 πολιορκουμένων, οἵτινες ἔκριναν ἔργον ἔνδοξον ν' ἀποθάνωσι μᾶλλον
 παρὰ νὰ ὑποδουλωθῶσι πάλιν εἰς τοὺς Τούρκους, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐ-
 πιχειρήσωσι κατὰ τὴν 25 Δεκεμβρίου τὴν ἔφοδον. Μίαν ὥραν πρὶν τῆς
 ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἤρχισεν αὕτη μὲ τόσῃν ὀρμῇν καὶ μὲ τοιοῦτον πει-
 σμα, ὥστε ἡ μάχη κατήντησε νὰ γίνεται συστάδην· δις καὶ τρεῖς ἐπλη-
 σίασαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὸ περιτάφρωμα, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πρὸς ἀ-
 νάβασιν κλίμακας, καὶ τσακίς ἀπεκρούσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας· τρεῖς

περίπου ὥρας διήρκεσεν ἡ μάχη, καὶ καθόλον αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν ἦτο παρὰ συνέχεια προσβολημάτων τουφεκίων καὶ κανονίων, αἱ κραυγαὶ, τὰ παιανίσματα ἀντήχουν πανταχόθεν, καὶ ἐγέμιζαν τὸ περιέχον ὄλον· τέλος πάντων ἡ τύχη ἔκλινε πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων τὴν πλάστιγγά της, καὶ ἐκυρίευσαν δώδεκα ἐχθρικὰς σημαίας, φονεύσαντες ὑπὲρ τοὺς πεντακσσίους ἐχθρούς. Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἡ μάχη αὕτη, ἀξία νὰ καταχωρηθῇ τωρόντι εἰς τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος τὰ χρονικά, καὶ διὰ τὴν λαμπρότητά της, καὶ διὰ τὰ εὐτυχῆ αὐτῆς ἀποτελέσματα, ἀποφασίσασα καὶ τῆς Δυτικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος τὴν τύχην, καὶ προασφαλίσασα τὴν Πελοπόννησον· αὐτὴν ἀπὸ πᾶσαν τῶν Ἀλθανῶν ἀκόλουθον ἐπιδρομῆν. Μετὰ δὲ τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασαν οἱ ἐχθροὶ φθορὰν, ἐνόησαν ὅτι τοὺς ἦτο δύσκολον νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν σκοπὸν τῶν, καὶ δὲν ἐμελέτουσιν παρὰ πῶς νὰ διασωθῶσιν, ἀπ' αὐτῶν ἔμαθαν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Βάλτου ἀπεστάτησαν, καὶ οἱ Ξερομερίται εἰς διάφορα μικρὰ ἐνωμένοι σώματα, συνήρχοντο ἐξακολουθοῦντες τὸν μικρὸν πόλεμον· μαθόντες τελευταίον τὴν εἰς τὸ Ξηρόμερον γινομένην ἀπόβασιν χιλίων περίπου ἐκ Μεσολογγίου ἐξεληθόντων στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Π. Μαυρομιχάλη, καὶ τὴν ἐμφάνησιν τῶν ἐξ Ἑλληνικῶν πλοίων εἰς τὰ παράλια ἐκείνων τῶν μερῶν, καὶ φοβούμενοι νὰ χρονοτριψῶσιν ἐτι διὰ νὰ μὴν εὕρωσι καὶ τὰς παρόδους τοῦ Ξηρομέρου κεκλεισμένας, δι' ὧν μόνον ἤλπιζαν νὰ διασωθῶσιν, ἀπεφάσισαν τὴν 31 Δεκεμβρίου ὥραν ἐβδόμην τῆς νυκτὸς τὴν φυγὴν τῶν αὐτῆ ὑπῆρξε τόσον θιαία καὶ ἐξαρνητῆ, ὥστε ὅλα τὰ κανόνιά τῶν μεγάλα καὶ μικρὰ, τὸν ἀριθμὸν δέκα, μορτάρια, τροφὰς καὶ πολεμικὰ ἐφόδια, σὰς σκηνὰς, τραπέζας καὶ τὴν λοιπὴν Ἀσιατικὴν πομπήν, τὰ ἀφῆσαν χωρὶς κἄν νὰ συλλογισθῶσι περὶ αὐτῶν, διὰ νὰ ἐμποροῦν νὰ φεύγωσι. Περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς νυκτὸς σημεία τινὰ ἔκαμαν τοὺς Ἑλληνας νὰ ὑποπτεύσουσιν τῶν ἐχθρῶν τὴν φυγὴν, καὶ ἐξεληθόντες κατέλαβαν ὀλίγους αὐτῶν, εὐριστικομένους ἀκόμη εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐξ ὧν τοὺς μὲν κατέκοψαν, τοὺς δὲ συνέλαβαν· ἐκ τῶν τελευταίων ἔμαθαν, ὅτι οἱ Πασάδες διευθύνοντο εἰς Βραχῶρι, ὃ μὲν Ὁμερ Πασᾶς διὰ τῆς Κλεισούρας, ὃ δὲ Ρασῆ Μεχμέτ Πασᾶς διὰ τοῦ Κερασόδου· σώματα τινὰ κατέδιωξαν τοὺς Τούρκους μέχρι Κερασόδου, καὶ ἐφόνευσαν ἱκανοὺς καὶ ἄλλα μέχρι Κλεισούρας καὶ ἐκράτησαν ἐν τῆς πεδιάδος κανόνιον, τὸ μόνον ὁποῦ ὁ ἐχθρὸς ἐδυνήθη νὰ λάβῃ μαζῆ του τρίτον Ἑλληνικὸν σῶμα ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ Μπουχουρίου καὶ Γαλατὰ, ὅπου ἦσαν τὰ Νοσοκομεῖα, καὶ μέρος τῶν ἀποσκευῶν τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσθενεῖς εἶχε μεταφέρει ὁ ἐχθρὸς πρὸ μιᾶς ἡμέρας· κατέλιπε δὲ τὰς ἀποσκευὰς ἐκεῖ, δύο κανόνια καὶ ἕν.

μορτάριον ἐκ τῶν συλληφθέντων Τούρκων ἐπληροφρήθησαν ὡσαύτως ὅτι κατὰ τὴν μάχην τῆς 25 Δεκεμβρίου ἐφρονεύθησαν ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἐπληγώθησαν ὑπὲρ τῶν ὀκτακοσίων.

π) Ἡ χήρα τοῦ πρώην Φρουράρχου Παλαμηδίου, ὑποπτευομένη, ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Πασᾶ ἦτο νὰ περάσῃ ἐκεῖ, καὶ τὴν πόλιν δι' ὑπονόμου ν' ἀνατρέψῃ, ἀπεφάσισε νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ Παλαμηδί· ἀλλ' ἰδοῦσα ὅτι δὲν τῆς ἦτο δυνατόν νὰ τὸ κατορθώσῃ μόνη τῆς, ἐκοίνωσε τὸν σκοπὸν τῆς εἰς δύο Ἀλβανούς, οἵτινες ἐπιτυχόντες ἀσέληνον καὶ βροχερὰν νύκτα, ἐκατέβησαν διὰ σχοινίου τὸ πείλος, καὶ εἰσῆλθαν κατευθείαν εἰς τοῦ Στάϊκου τὴν σκηνήν, ὅστις ἀναγκασμένος ἀπὸ τοὺς συντρόφους του, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἑνα ἱερωμένου Ἀρχιμανδρίτην, ὀνομαζόμενον Διονύσιον ἐξ Ἀβύδου (Γσανίκ καλεῖται). τοὺς ὠδήγησεν εἰς αὐτὸ τὸ τολμηρότατον ἔργον, φέρων, μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἕνα Ἀλβανὸν ὡς ὀδηγόν.

ρ) Δύο μόνον Πασάδες ἔμειναν αἰχμάλωτοι μ' ὀλίγους ἀνθρώπους τῶν εὑρέθησαν ἐντὸς τοῦ Φρουρίου τούτου ὑπὲρ τὰ τριακόσια διαφόρου μεγέθους ὀρειχάλκινα κανόνια· σφαίρι εἰς πλῆθος μίγιστον καὶ ὑπὲρ τὰ χίλια κανάρια κόνις πυρίτιδος· τουφέκια καὶ ἄλλα λιανὰ ὄπλα ὀλίγα, καθὼς χρήματα καὶ ἄλλα πράγματα· οἰκίας πολλὰς καὶ τὰ περισσότερα τῶν κανονίων κρεββάτια ἐχάλασαν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ Τούρκοι, μὴ ἔχοντες ἄλλα νὰ καλοῦν ξύλα καθὼς ἀκόμη πολλὰ αὐτῶν βούλα, ὅσα μάλιστα ἐπῆραν δύο φορεῖς ἀπὸ τὸ Ἄργος, διὰ νὰ μὴ τὰ ἴδωσιν οἱ Ἕλληνες. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου οἱ τοῦ Ναυπλίου Τούρκοι ἠριθμοῦντο ὡς ἐπὶ χιλιάδες ψυχαί, ἀλλ' ἀπ' αὐτοὺς εἰς τὰς διαφόρους μάχαι καὶ ἐκ τῆς πείνης ἀπέθαναν οἱ περισσώτεροι, καὶ δὲν εἶχαν ἔως τότε μένειν περισσώτεροι τῶν δύο χιλιάδων καὶ ἑκατὸν, καταντήσαντες ἐπὶ τέλους νὰ τρώγωνται ἀναμεταξύ των. Οἱ Τούρκοι οὗτοι ἐράνησαν θαυμαστοὶ διὰ τὴν καρτερίαν των, ἀλλ' ὅχι καὶ ἀνδρείοι· καθότι ἐδύναντο μὲ τὴν σπῆσθαι νὰ ἐφορμήσωσιν ἀνελπίζτως, καὶ ν' ἀνοίξουν δρόμον εἰς τὴν Κόρινθον, φέροντες ἐν τῷ μέσῳ τὰς οἰκογενείας των.

ο) Ἡ Ἀγγλικὴ φρεγάτα ἔφθασε νὰ πάρῃ ὑπὲρ τὰς τριακοσίας ψυχάς.

τ) Σιμὰ τῶν ἐπιβιβασθέντων ἐντὸς τοῦ πλοίου τοῦ Μιαούλη Τούρκων ἦτο καὶ ὁ κυριώτερος τοῦ Ναυπλίου κάτοικος ὁ Μεσχημέτης τοῦ Σερίφη, ὅστις ἔκαμε τὰς πρώτας μὲ τοὺς Ἕλληνας συνθήκας. Οὗτος εἶχε πρότερον μ' ὄλους τοὺς Ὑδραίους φιλίαν, καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου διέσωσεν ὅλας τὰς χριστιανικὰς οἰκογενείας ἀπὸ τὸν θάνατον διὰ ταῦτα ὁ Μιαούλης τὸν ἐπεριποιεῖτο· ἐφοδεῖτο μὴ τὸν ἐθανάτωνεν ὁ Σουλτάνος πρὸς παράδειγμα τῶν ἄλλων φρουρίων, ὡς ἤθελε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ ὁ

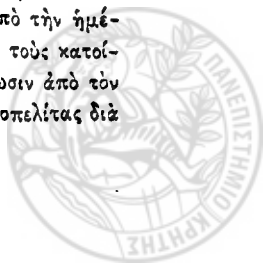
Δράμαλης, ὅτε εἰσέβαλεν εἰς τὸ Ἄργος ἐπὶ προφάσει, ὅτι χωρὶς αἰτίας ἔκαμε συνθήκας μετὰ τῶν Ἑλλήνων, κ' ἔδωκαν αὐτῶν τῆς πίστεως ὀμήρους· καὶ ἐπειδὴ ὁ Δράμαλης ἐχθρεύετο τὸν Ἀλήμπην, τοῦ ὁποῖου ὁ υἱὸς ἦτον εἰς τοὺς ὀμήρους, ἐσκόπευε νὰ θανατώσῃ τοὺς ἐν τῷ Ναυπλίῳ σημαντικοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ θανατώσουν καὶ οὗτοι τοὺς τῶν Τούρκων ὀμήρους, καὶ μεθ' ἑαυτῶν τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλήμπη, καθ' ὃν καιρὸν ἀπεφάσισε νὰ περάσῃ μετὰ στρατεύματά του ὅλα εἰς Κόρινθον· ἐκτὸς τούτου ἦτο καὶ νέος τις, Σελήμ ἐφέντης ὀνομαζόμενος, ἐκ τῶν πλουσιωτέρων τῆς Πελοποννήσου κτηματιῶν, συγγενῆς τοῦ Κιαμήμπη.

υ) Ὁ Σελήμ Πασᾶς κατεστράφη εἰς Θερμοπούλας καὶ ἠναγκάσθη νὰ ὑποβοηθήσῃ εἰς Λάρισσαν. Εἰς δὲ τὴν Δυτ. Ἑλλάδα ἐξολοθρεύθησαν ἱκαναὶ Τουρκαλβανῶν χιλιάδες εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ Πασᾶ τῆς Σκόδρας ἐν Καρπεννησίῳ, συγκροτιθεῖσαν ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Μάρκον Βότσαρην, ὅστις ἐφορμήσας διὰ νυκτὸς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἐχθροῦ ἀρχηγοῦ τῶν στρατευμάτων διὰ νὰ τὸν φονεύσῃ, ἐπληρώθη θανασίμως, καὶ ἔπεσεν ἐνδόξως μετὰ μεγάλην τῶν ἐχθρῶν θραῦσιν, οἵτινες τελευταῖον ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν, καταδιωκόμενοι ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ἀρχηγοὺς Καραϊσκάκην καὶ λοιπῶν μέχρι τῆς Βονίτσας.

φ) Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Πετωτικῆς μοίρας, Νικόλαος Δ. Ἰω. Λαζάρου, μὴ δυνθθεῖς, καθόσον ἐπροσπάθησε, νὰ εἰρηνεύσῃ τοὺς ναύτας αὐτῆς διὰ μίαν ταραχὴν, συμβᾶσαν μεταξύ τῶν ναυτῶν τῆς Ἰδραϊκῆς μοίρας ἐν Σκιαθῷ, ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὰ ἴδια.

χ) Ἀπαλογούμενοι οἱ Σκιαθῆται περὶ τῆς ὑποταγῆς των εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἐπρόβαλαν ὡς αἰτίαν τοῦ κινήματος των τούτου τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ἔπασχαν ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς νήσου των παρεπιδημούντων στρατιωτῶν Λιάπιδων καὶ ἐζήτησαν νὰ τοῖς συγχωρηθῇ τοῖς ἐσυγχωρήθη τὸ ἀτόπημα. καὶ ἐλήφθη φροντίς περὶ τῆς διορθώσεώς των, διορίσαντες αὐτῶν δύο διοικητὰς, ἓνα ἐξ ἑκάστης νήσου, Ἰδρας καὶ Ψαρῶν, τοὺς ὁποίους ἐφοδίασαν μὲ φρονίμους καὶ εὐαγρόστους εἰς τὴν περίστασιν ὁδηγίας, διὰ νὰ τοὺς διοικῶν μέχρι διαταγῆς τῆς διοικήσεως, τὸν δὲ διοικητὴν Τούρκον, ἀπέστειλαν ἐλεύθερον εἰς Κωνσταντινούπολιν.

ψ) Διαβαίνων πρὸς τὸ βόρειον τῆς αὐτῆς νήσου ὁ ἐχθρικός στόλος, ἀπέστειλε δύο Σκιαθίτας μὲ γράμματα τοῦ Καπετὰν Πασᾶ, καὶ τῶν εἰς τὸν στόλον διαμενόντων προεστῶτων τινῶν τῆς νήσου ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὸν ἐχθρὸν ὑποταγῆς των, δι' ὧν ἐσυμβούλευαν τοὺς κατοίκους νὰ μείνωσιν πιστοὶ ὑπήκοοι (ραγιαδες), διὰ νὰ λάθωσιν ἀπὸ τὸν Βασιλεῖα ὑπόληψιν, καὶ νὰ γράψουν ὅσον τάχος εἰς τοὺς Σχοπελίτας διὰ

νά ὁμοιοπράξῳσι, καθότι ἢ μετὰ ταῦτα τῆς ὑποταγῆς των ἀναβολῆ, ἤθε-
λεν εἶναι ἀσύμφορος.

ω) Μόνος κάποιος Καπετὰν Μάρκος ὀνομαζόμενος, ἐπρόκρινε ν' ἀ-
ποθάνῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του μετὰ τὰ ὄπλα ἐπὶ χεῖρας. Οὗτος ἔχων
μεθ' ἑαυτοῦ τινὰς τῶν κατοίκων τοῦ κατ' ἀνατολὰς τῆς αὐτῆς νήσου
κειμένου χωρίου, ἐπολέμητε γενναίως τέσσαρας ὥρας ἐναντίον δύο χι-
λιάδων Τούρκων, θανατώσας ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα αὐτῶν. Ἐν τούτοις οἱ
Τούρκοι ὀρμήσαντες κατ' αὐτοῦ, τὸν συνέλαβαν, καὶ μετὰ δεμμένας χεῖρας
τὸν ἔφεραν εἰς τὸν Μπέην, ἀλλ' αἰσθανόμενος ὅτι δὲν ἦτο καλὰ δεμένος
λύεται ἐν τῷ ἄμα, καὶ ἀρπάζων τὴν μάχαιραν ἐνὸς τῶν φυλάκων, ἐ-
φόνουσε τρεῖς, ὀρμήσαντες δὲ πολλοὶ ἄλλοι κατ' αὐτοῦ Τούρκοι, τὸν ἐ-
θανάτωσαν μεληδόν.

αα) Κατὰ τὴν 31 'Ιουλίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἱκανὰ πλοιάρια παντὸς
εἴδους καὶ διαφόρου μεγέθους, συνοδευόμενα ἀπὸ πολεμικὰ τοῦ Σουλτα-
νικοῦ στόλου πλοῖα, μετεβίβαζαν Τουρκικὰ στρατεύματα ἐκ τῆς Ἀσίας
εἰς Σάμον, ἔφθασεν ἐκεῖ ἢ ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ Γ. Σοχτούρη Ἰδραϊκὴ
μοῖρα, καὶ ναυμαχίσασα, κατεδίωξεν ἐν ἀκαρεῖ τὰ πολεμικὰ πρὸς τοὺς
αἰγιαλοὺς τῆς Ἀσίας, καταστρέψασα ὑπὲρ τὰ τριάντα μεταβιβάζοντα
στρατεύματα πλοιάρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπωλέσθησαν οἱ περισσότεροι
τῶν ἐπιβιβασθέντων Τούρκοι. Ἡ αὐτὴ μοῖρα, ἐνωθεῖσα μετ' ὀλίγων
μετὰ τῆς Ψαριανῆς καὶ Πετσωτικῆς, τῆς μὲν δικαιουμένης ἀπὸ τὸν
Νικόλαον Ἀποστόλην, τῆς δὲ ἀπὸ τὸν Γεώργιον Κοσανδροῦτσον, συνε-
κρότησε κρατερὰν ναυμαχίαν καθ' ὅλου τοῦ Σουλτανικοῦ στόλου τὴν 5
Αὐγούστου πλησίον τῆς Σάμου, εἰς τὴν ὁποίαν νικηθεὶς ὁ ἐχθρικός στό-
λος ἐτρέπη εἰς φυγὴν, ἀπωλέτας μίαν φρεγάταν τῆς γραμμῆς ἐμπρησθεῖ-
σαν ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Κανάρην, μίαν κορβέτταν ἀπὸ τὸν Δημή-
τριον Ῥαφαήλ, ἐν θρίκιον ἐμπρησθὲν ἀπὸ τὸν Γεώργιον Βατικιώτην, καὶ
ἱκανὸν ἀριθμὸν Τούρκων, τῶν μὲν πνιγέντων, τῶν δὲ κατασφαγέντων διὰ
τῶν Ἑλληνικῶν λέμβων. Τὰ δὲ στρατεύματά του, συναθροισθέντα ὑπὲρ
τὰς δώδεκα χιλιάδας τὸν ἀριθμὸν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας διὰ νὰ με-
ταβοῦν εἰς τὴν Σάμον, διεσκορπίσθησαν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐματαιώθη
ὅλως διόλου τὸ κατὰ τῆς Σάμου σχέδιον τοῦ Οὐστέρφ Μεχμέτ Πασᾶ,
ὅστις ἠναγκάσθη ἐκ τούτου νὰ διευθυνθῇ εἰς Ἀλικαρνασσὸν διὰ νὰ ἐνωθῇ
μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

